DEMOSTENE BOTEZ

SCRIERI

4

București — 1973

DEMOSTENE BOTEZ

OBSESIA

•

OAMENI DE LUT

ROMANE

EDIȚIE DE AUTOR

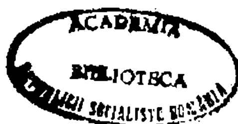

EDITURA MINERVA

OBSESIA

Roman

1946

I

Masa era pusă provizor într-o cămăruţă de lîngă bucătărie, în care pînă atunci zăceau aruncate geamantane goale, mături şi toate lucrurile de gospodărie scoase din uz. Hala aceasta de vechituri eteroclite fusese evacuată în magazia de lîngă garaj. Şi cămara cu pereţii încă răniţi de lucrurile aruncate la întîmplare şi cu găuri largi în zidurile din care cuiele fuseseră scoase violent servea acum de sufragerie. Scaunele pompoase, îmbrăcate cu catifea roşie, cu spătarul drept, masa lucioasă, pendulul sonor, înalt ca o vitrină, contrastau cu goliciunea albă a încăperei.

Toată bejenia aceasta s-a făcut fiindcă „duduia", după ce terminase de aranjat toate camerele de locuit, a avut ideea să înalţe sufrageria cu şasezeci de centimetri şi să puie în locul geamurilor obişnuite, verticale, un singur geam îngust, orizontal, prin care lumina să cadă de sus.

Doamna Neculau, care era o femeie cultivată şi se considera şi de mult gust, văzuse o sufragerie în genul acesta într-o revistă germană de artă arhitectonică, exact a doua zi după ce terminase, în sfîrşit, după şase luni de refaceri, marele transformări ale casei boiereşti cumpărată de avocatul Neculau.

Toată familia mai simţea în gîtlej praf aspru de moloz şi în nări miros acru şi umed de var şi tencuială. Şase luni au avut o viaţă de zidari, cu hainele mereu pătate, cu tălpile mereu albe, lăsînd urme peste tot, şi cu acel sentiment că

nicăieri nu mai sunt acasă la ei, că trăiesc în provizorat, că sunt nedoriți și izgoniți de pretutindeni.

Această stare de lucruri a făcut ca cei doi copii, Petre, băiatul cel mare, student în anul doi la drept, și Ioana, fata, să stea permanent la prieteni, unde s-au instalat de-a-binelea. Uneori mai treceau pe-acasă la ora dejunului. Numai Clotilda Neculau, într-un halat murdar aruncat peste cămașa de noapte, care ieșea boțită pe dedesupt pînă peste călcîie, — cu buzele subțiri, cu ochii bulbucați, cu părul încîlcit, cu un aer de stafie nebună, — a rămas toate cele șase luni în mijlocul acestei cvasi-ruini, cicălind pe fiecare lucrător, trăgîndu-i de mînecă, țipînd la tașeron, la inginer și la furnizori.

Această stare de intensă beligeranță era de altfel, pentru ea, plăcerea esențială a acelei transformări. O stranie frenezie, o aprigă și mereu schimbătoare imaginație, o determinau să modifice planurile în fiecare dimineață și să strice a doua zi ceea ce se făcuse ieri, pentru a începe de la capăt altceva, menit să aibă în timp aceeași soartă.

Avocatul Neculau, cunoscut în Palatul de Justiție subt numele de „coconu Ghiță", suportase toată această înecăcioasă agitație cu blîndețe și resemnare.

Rămăsese și el pe șantier, veșnic mutat dintr-o cameră în alta. Clotilda îl educase astfel. Cuconu Ghiță avea un temperament blînd și calm. Lumea spunea că Clotilda, care în tinerețe fusese o fată frumoasă și avusese mulți pretendenți bogați, îl alesese pe Neculau tocmai pentru aceste calități pasive de supușenie, cu toate că Clotilda s-ar fi simțit în stare să domine orice voință. A preferat însă să nu se obosească, să nu-și mai pregătească „sufletește" bărbatul, fiindcă așa era mai comod.

Și-a ales un bărbat gata făcut, pentru temperamentul ei irascibil, voluntar, capricios și ciudat.

E adevărat însă că, dacă Clotilda, pentru a amenaja în față o peluză englezească mare, cu pretenții armonioase, ar

fi dorit ca întreaga casă să fie dărâmată și clădită apoi la fel, cu doi metri mai în fund, cuconu Ghiță, docil și resemnat, ar fi acceptat și asta.

Casa fusese doar cumpărată pe numele Clotildei, fiindcă ea, cultă precum era, știuse că altfel, în cazul cînd „George" ar muri, rămîne după lege fără nici un drept. Aici voi mai semnala că Clotilda era furioasă atunci cînd, față de ea, i se spunea bărbatului ei „Ghiță" sau „cucoane Ghiță". Asta mirosea a familiaritate, a mahala și joasă origină. Lupta ei în lume era să-l transforme pe Ghiță în „George". De-aceea ori de cîte ori vorbea despre bărbatul ei, — despre care îi plăcea să vorbească des, așa cum unii iubesc să vorbească mereu de proprietatea lor, — spunea mereu „George" : George a făcut, George crede, George a vorbit... mereu George, pentru ca prin persuasiune și inhibiție să-l puie în locul bonhomului Ghiță. Bietul Neculau nici nu mai înțelegea uneori care anume este el, Ghiță sau George.

Noroc numai că, om cu viață interioară destul de independentă și bogată și cu un caracter minunat, contopise în „tipul" pe care-l realizase, și pe Ghiță, și pe George.

Pe fața de masă îngălbenită de uz, era așezat un singur tacîm. Clotilda nu se scula niciodată înainte de ora unu, iar avocatul Neculau trebuia să mănînce neapărat la douăsprezece pentru ca să poată fi la Tribunal cînd se face apelul părților din procese.

Cuconu Ghiță, cu o regularitate cronometrică, în fiecare zi, la ora amiezei, cînd pendula înaltă bătea armonios, cu un sunet plin și muzical de orgă, douăsprezece bătăi, se așeza la masă.

Măndica, servitoarea, aducea deodată toate felurile de mîncare și le așeza unul lîngă altul, ca pe niște mostre de probă în galantarul unui mic restaurant de provincie.

Nimeni nu știa ce s-a gătit pentru dejun. Pe cuconu Ghiță nici nu-l interesa. El mînca cu o egală indiferență,

oricecări se servea. Iar Clotilda era prea intelectuală ca să se ocupe de bucătărie. Ca studentă în litere fusese mare admiratoare a lui Anatole France. Nu merge împreună *Thaïs* cu cartea de bucate, fie ea și în limba franceză, cumpărată în timpul expoziției de la Paris.

Masa de sufragerie era mare, anume potrivită pe măsura sufrageriei. Acum, în cămara aceea mică ajungea din perete în perete. Scaunele erau vîrîte unul în altul strîns, împrejur, ca niște strane dezafectate.

În capul mesei, cuconu Ghiță sta înghesuit. Cine-ar fi intrat pe neașteptate și l-ar fi văzut ar fi avut impresia curioasă că este pedepsit. Mînca repede, mecanic, ca pe un peron de gară în preajma plecării unui tren care oprește puțin. Și tot ca-n preajma unei călătorii, în priviri și în gesturi, se simțea un fel de trepidantă nerăbdare și o grabă sacadată. Se vedea bine că gîndurile sînt în altă parte, pline de griji, de multiple preocupări, de grele răspunderi. Peste o oră trebuia să se prezinte la diverse instanțe în cîteva procese. Febrilitatea aceasta era tracul profesiunei lui de avocat. Faptele proceselor, susținerile de drept, toate se petreceau în mintea lui într-o mută repetiție generală.

Îl agita mereu un vag sentiment de neîncredere, sentimentul că sarcina proceselor îl copleșește, că ar fi cu putință să se facă mai mult, că n-a gîndit toate ipotezele, toate argumentele, toate apărările posibile.

În zece minute, dejunul era gata. Singur, ca într-un ceremonial arid, își făcuse, fără plăcerea pe care o simt atîția, datoria față de trup. Asta era apogeul vieții lui „de familie". Restul se petrecea într-o continuă alergătură pe la instituții, pe la autorități și în așteptarea și agitația din tribunal.

Nici biroul lui nu avea pentru el un caracter de stabilitate, ca o așezare perpetuă, definitivă, de care să se simtă prins. Pentru el, biroul nu era altceva decît cărțile din el, pe

care le putea lua în geantă, în buzunar, al căror spirit îl putea purta în el, ca pe-un suflet.

Clientela, acea adunare amestecată de oameni și femei de tot felul, îi transforma sufletește biroul într-o sală de așteptare, de birou public ; îi ridica atmosfera de intimitate și pecetea personalității lui. Biroul era numai decorul unei perpetui treceri de oameni străini, care nu aveau nimic comun cu el, cu cuconu Ghiță. Asta-l prefăcea psihologicește într-un fel de funcționar stabil, iar biroul într-un fel de încăpere a nimănui, lipsită de caracter, ca toate birourile publice din lume.

Restul casei, din diverse motive, era aproape totdeauna în stare de prefacere, deranjat, neprimitor, lipsit de căldura pe care o dau lucrurile știute de multă vreme în același loc.

Cuconu Ghiță își verifică încă o dată geanta lui voluminoasă, pe care i-o cunoșteau clienții și colegii, pentru ca nu cumva să nu fi uitat vreun dosar, vreo revistă, vreun autor. Mai deschise încă o dată o mapă cu scoarțele verzi, și petrecu cu ochii notițele și actele originale. Zîmbi scuturînd din cap, ca și cum și-ar fi făcut un reproș mut. Mai găsise atunci, în ultima clipă, un argument admirabil, puternic... chiar cheia procesului.

„Teribilă meserie“, își spuse în gînd. Și totuși, frumusețea toată nu e în munca brută de pregătire a unui proces, ci în acest neprevăzut, în această latură de devinație și de fantezie...

Acest cuconu Ghiță era și în meseria lui pozitivistă de avocat, un artist...

II

La amiază, toate automobilele și trăsurile care coborau pe Calea Victoriei, spre Dîmbovița, mergeau la Palatul de

Justiţie. Pe trotuare, pietonii grăbiţi, cu priviri concentrate, ca-ntr-o halucinaţie, se îndreptau repede înspre acelaşi loc.

La uşa de intrare, ca la uşa unui mare teatru la care se dă o piesă celebră cu mari actori, bărbaţi şi femei săreau repede din automobile, trîntind portierele, şi se pierdeau grăbiţi pe gura întunecată şi dreptunghiulară a tribunalului. Pe scările scunde, era îmbulzeală. Toţi vroiau să intre deodată. Se înghesuiau fără jenă, călcîndu-se pe picioare, făcîndu-şi loc cu coatele, posedaţi parcă de o singură idee : de a ajunge cît mai repede.

E vară şi cald. Pe culoarele înguste dinăuntru agitaţia continuă, violentă, cu aceeaşi neînţeleasă pasiune. Oamenii se strivesc, trecînd tot înainte, fiecare în direcţia lui, fără să se oprească o clipă din drum, fără să arunce victimelor succesive măcar un cuvînt de scuză. Se amestecă aici oameni din toate clasele sociale. Toţi însă, pe aceste culoare lungi, prin care curentul trînteşte uşile, devin la fel. Cine-ar cuteza să meargă încet e luat de puhoi înainte, dat la perete, evacuat din matcă. Nu e timp de stat. Un invalid duce încet, atîrnînd în cîrjă, trupul lui mutilat. Aici însă nu-i valabil nici un sentiment de omenie, nici o prejudecată, nici o judecată. Invalidul, ca să reziste, se lipeşte de zid, consternat, aproape îngrozit. Ochii lui caută o scăpare, un gol. Cele două fluvii de oameni care se încrucişează se ciocnesc, se împletesc, se amestecă, ameţitor.

La ghişeul de timbre, s-a oprit o masă de oameni, mîini resfirate se ridică în sus pe deasupra capetelor celor din faţă. Parcă ar fi un rix. Toată masa aceea se agită, se clatină ca un singur trup diform şi ciudat. O clipă, printre pălăriile dese, se zăreşte chipul femeii de la ghişeu. E asudată şi plină de disperare. E victima acestei mulţimi fără milă. Mîinile ei umblă repezi : trag coli, lipesc timbre, însemnă cifre. Mişcările ei au ceva de manechin, de agilitate mecanică şi neumană.

Cei din față, cu cîte o hîrtie în mînă, ies striviți pe dedesubtul acestui zid de oameni, cu haina trasă de pe umeri, cu cravata răsucită în urmă ca un ștreang.

La ușile înalte de intrare în sălile de ședință ale tribunalului, rîul de oameni se oprește, se întoarce în cercuri, se învîrtește în loc, se așează, se liniștește puțin, ca apele la adînc. Continuă însă o surdă forfoteală pe loc. Nimeni nu stă liniștit. Face cîțiva pași, revine, iar pleacă. Vezi grupuri mici; răzbat strigăte și chemări. Iar mai presus de toate, dominant, un hău, ca zgomotul indefinit dintr-o scoică imensă. E zgomotul compus din toate zgomotele, din toată agitația aceea, amestecate, trecute printr-un gigantic instrument sonor. Hăuie în urechi, ca și cum ar fi subt apa mării.

Ușa lungă aspiră avid, învălmășit cu alții, și pe cuconu Ghiță. Înalt, întrecea cu un cap pe toți acei din jurul lui. Geanta grea îi atîrna în mîna stîngă, și umărul stîng atîrna și el asimetric în jos. Cuconu Ghiță era un om voinic și greoi. Mișcările lui erau încete și stîngace. În toată făptura lui avea ceva din masivitatea unui cal breton. Hainele îi atîrnau totdeauna largi și plecate pe umerii rotunzi. Spatele era ușor adus înainte, cedînd parcă subt propria lui greutate. Avea o față largă, plină de franchețe și de dulce farmec; o față de copilaș crescut enorm, sau văzut prin lupă. Ochii albaștri aveau totdeauna bunătate și tandrețe. Nasul aproape cîrn da înfățișării lui un aer mereu spiritual. Un păr creț, blond, bogat, împodobea angelic fruntea lui largă și tot chipul acesta de înger gigant.

Poate că, după această înfățișare, George al Clotildei era un nume mai potrivit. Vulgaritatea denumirei „cuconu Ghiță" nu se lipea deloc pe fața aceea cumsecade și înțelegătoare.

Cuconu Ghiță se furișa pe lîngă perete, pe unde, din experiență știa că puhoiul de oameni este mai puțin violent.

Portarul din capătul scării ridica chipiul aplecîndu-se : „Să trăiți, cucoane Ghiță".

Ghiță scutura din cap cu un zîmbet cald și se pierdea, luat de vîrtej în mulțimea care înainta împinsă de curentul de afară. Asta se întîmpla cronometric în fiecare zi la ora unu fără zece. Cuconu Ghiță era un om exact și conștiincios. Cine-ar fi avut un ceas dubios, l-ar fi putut controla după clipa intrării lui cuconu Ghiță în tribunal.

Urca scările greoi și îngîndurat, spre garderoba unde își lăsa de obicei pălăria, și uneori cărțile aduse pentru pledoarie. De la masa lungă din fumuarul de sus, colegii nelipsiți îl primeau cu prietenie, cu exclamații care exprimau gradul de intimitate sau de educație :

„Ura, Ghiță" ;

„să trăești maestre" ;

„Salve" ;

„noroc, tată" ;

„salutare și frăție" ;

„salut, George..."

Cel cu „salve" era un „latinist" care nu spunea niciodată că amînă procesul, ci că-l „ajurnează", și nu spunea mărturie, ci „testimoniu" ; iar cel cu „salut, George" era un prieten de copilărie al Clotildei și care, din spirit de solidaritate, căuta să-i dea o mînă de ajutor pentru încetățenirea lui „George".

Ileana, femeia de la garderobă, dădea raportul : „V-a căutat un țăran, un popă, și doi domni". Conu Ghiță îi știa pe toți ; erau clienții cu procesele din acea zi.

Și din clipa aceea, cuconu Ghiță, cel greoi și parcă abulic, devenea alt om. Un aer de energie, de vioiciune și de hotărîre îi transfigura fața, și cînd relua geanta de pe masă, ca să plece în secții, părea ca îmbrăcat pentru un sacerdoțiu. De-atunci, omul acela blînd devenea și el irascibil, nervos, agresiv și intolerant. Nu admitea concesii nici compromisuri.

îmbrăca sufletește, temperamental, o altă haină ; devenea un alt om, subt aceeași aparență de calm netulburat.

În urma lui, mărunt, ca un mînz, alerga întotdeauna agitat, speriat parcă, secretarul lui, Radu Mititelu.

Radu era un băiat cult și contemplativ. Avea, poate prin mimetism oarecare afinități cu maestrul. El era însă un boem integral. Un boem consimțit, delăsat, dezordonat. Slab, palid, cu părul vîlvoi, cu nodul cravatei totdeauna strîmb, cu pantofii scîlciați și gulerul lung al cămășei ridicat peste reverul hainei, Radu era bine cunoscut în tribunal, și atît de nedespărțit de maestru, încît, cu toată nepotrivirea fizică dintre ei, cînd vedeai pe unul, parcă-l vedeai și pe celălalt. Pe cît era cuconu Ghiță de calm, pe atît era învățăcelul lui de agitat. Purta în toată făptura o veșnică stare de nervozitate și parcă mereu tremura. Avea ochii mari, exagerați ca de o alarmă perpetuă, ca de o spaimă neprecisă. Cînd, într-o zi maestrul mai avea multe procese la secții diferite, Radu era tot timpul în panică, alergînd disperat fără motiv de la una la alta.

Tribunalul și avocatura îl interesau pe Radu numai ca aspecte ale vieții, ca colecție de documente omenești. De la ora patru, cînd se fixa definitiv situația zilei, și maestrul rămînea la secția unde urma să pledeze, Radu se retrăgea în lumea lui de reverii și era absent. Se depărta complet de tot ce se petrecea împrejur, izbutind să se izoleze, chiar în mișcarea aceea greoaie, care mai stăruia pe sălile obosite și aproape goale. Nu-l interesa nici un proces. În sala de ședință a curților de apel, în care lumina vine revărsat de sus, scotea din buzunarul hainei un Mallarmé într-o ediție mică, și-l citea cu pasiunea cu care preoții catolici își citesc cartea de rugăciuni. Radu își păcălea profesiunea. Maestrul îl iubea chiar pentru această detașare, pentru curajul tineresc de-a o avea.

III

Cuconu Ghiță după ce amînă procesele de la tribunal, care aveau soarta să fie amînate, trebui să aștepte rîndul într-un mic proces de contravenție, al unui prieten pe care nu-l putuse refuza. Procesul era acum în apel. Tribunalul îi dăduse o mică amendă, dar prietenul era ambițios și tenace. Radu aștepta la altă secție.

Capul mare, blînd și blond al lui George apăru în ușa Curții. O clipă se opri dincolo de geamurile care închid intrarea ca o cușcă de sticlă. Chipul lui bun avea ceva de victimă care cere iertare, în tăcere, numai cu privirea. Schimbă, parcă pe furiș, un salut discret cu președintele.

Se terminaseră amînările și dezbaterile propriu-zise de-abia începuseră. Se liniștise zarva agitată de la ora unu ; cei cîțiva avocați care mai rămăseseră în sală se instalaseră în bănci. În spatele lor publicul aștepta cuminte, curios și atent, ca la o conferință publică cu dialoguri.

Se judeca un proces penal : o crimă. Din cîte se știa pînă atunci, cei care ascultau nu-și putuseră da seama bine dacă victima murise sau nu.

În boxă, pe-o estradă simplă, era un tînăr slab, nervos, cu ochii mari, cu părul căzut în plete. Înfățișarea lui era de om matur înainte de vreme, dar ochii lui erau vii și calzi ca o primăvară.

Președintele-i lua interogatoriul. Cînd a intrat avocatul Neculau în sală, acuzatul istorisea fapta. Președintele Stănescu era un om inteligent și cultivat. Magistratura era pentru el un motiv pentru speculațiuni raționale care-l amuzau. Jocul contradictoriu al argumentelor, artificiile de raționament, absurditatea artistică a silogismelor, neverosimilul fantastic al întîmplărilor venite spre judecată, totul îl delecta, ca o lectură substanțială, ca o carte bună cu documente omenești și cu interpretări variate.

Un surîs captivant, în care flutura și ironie și înțelegere, da fetei lui o iluminare constantă de bunăvoință și împăciuire. În afacerile penale, asta-l ajuta pentru descoperirea adevărului mai mult decît orice violență și asprime.

Cînd interoga, aveai impresia că acuzatul e dus de mînă exact spre locul ascuns al memoriei lui, unde era îngropat și pus la secret adevărul. Interesant este că această procedare nu era întrebuințată ca o cursă, cu șiretenie și răutate. Nu era un sistem de captație voită și diabolică. Așa era firea lui. Maniera oglindea cu sinceritate și fără nimic veninos, temperamentul președintelui.

Interogatoriul tînărului acuzat de la început, se desfășura ca un dialog amical.

Tînărul din boxă ucisese cu un foc de revolver o artistă de la barul „Lebăda". Tînărul fiind sărac și nefăcînd parte din lumea bună, iar artista fiind una din acele mii de mizere cîntărețe de localuri publice, fapta trecuse neobservată de cronica scandaloasă a zilei, strecurată numai printre faptele diverse. Sărăcia nu poate fi interesantă pentru acei care au timp să se ocupe de viața altora, nici chiar cînd duce la excese. Un criminal din înalta societate este „un caz" și un „erou" ; un criminal din obscura mulțime rămîne un simplu criminal fără interes. De-aceea sala nu era mai plină ca de obicei, și procesul nu constituia și un spectacol, în genul unei tenebroase și excitante piese de teatru.

Dar, de data aceasta, personajele, mai mult decît acțiunea, începuseră tot mai stăruitor să atragă atenția și concentrarea acelora care se găseau în sală și care, în cea mai mare parte, pe lîngă cei cîțiva avocați, erau împricinații din procesele următoare.

— Cît wisky băuseși dumneata pînă cînd ai comis fapta, întrebă președintele. Și adăogă... fiindcă probabil erai beat cînd ai tras, căci altfel nu ar fi explicabil, pentru un student, pe cît se pare strălucit, ca dumneata...

Președintele voia să-l ducă de mînă...

— Domnule președinte... reluă acuzatul, e posibil să fi băut două pahare de wisky cu sifon, dar beat n-am fost. N-am fost niciodată beat în viața mea. Nu sînt un bețiv nici prin apucături, nici prin bravadă tinerească, — și nici în noaptea aceea n-am căutat poate să mă îmbăt, pentru ca să am mai mult curaj sau să trec în inconștient. În firea mea am alte izvoare pentru a-mi biciui imaginația și a-mi mobila fantezia. Excitantele îmi sunt inutile și necunoscute. Poate că, după cele două pahare lungi, m-am simțit mai dur, mai dedublat față de mine însumi, mai indiferent și mai rece față de toate. Poate punctul meu de vedere schimbase temperatura, excesiv, de la o extremă la alta, dar fără ca să se fi alterat substanțial rațiunea mea. Eram chiar mai conștient că sînt conștient.

Președintele, care asculta cu interes și cu același zîmbet șters pe față, avea aerul că vrea să întrerupă, aplecat puțin înainte, cu spatele puțin îndepărtat de spătarul înalt.

— Știu, — se grăbi, subt această impresie, acuzatul, — că, abil și cinic, aș fi putut să-mi fac o apărare din starea de beție. Aceasta ar fi fost cea dintîi fericire a apărătorului meu, dacă aș fi angajat vreunul. Nici nu mă socot lipsit de instinct de conservare atunci cînd refuz acest ieftin subterfugiu, fiindcă eu crima pe care am comis-o nu se putea să n-o comit. Ea își are o justificare, pe care voi încerca să o arăt, așa cum mă voi pricepe, — și nu pot crede că o justificare izvorîtă din conștient, poate fi mai de înlăturat decît una trasă din inconștient.

— Acuzat... revino la fapte ; vă îndepărtați prea mult de ceea ce v-a adus în boxă și care mi se pare un fapt simplu, ca orice fapt material indiscutabil petrecut. Ai ucis. Moartea nu este un fenomen relativ. E cel mai absolut eveniment de pe pămînt.

— Domnule preşedinte, reluă acuzatul, şi ochii lui mari cu genele lungi şi frumoase se zbăteau ca doi fluturi prinşi, ştiu din literatură, nu din cunoaşterea ştiinţifică a regulelor de drept, că am ultimul cuvînt. E o ipocrită şi umanitară favoare. Vă rog să n-o transformaţi într-o simplă şi dramatică formalitate. Consideraţi interogatoriul meu şi drept prim şi ultim cuvînt. Dar daţi-i sensul lui adevărat. Prin ceea ce vă spun acum, nu înseamnă că dacă mă justific mă absolv ; vreau numai să consimt benevol la penitenţă, precum benevol am consimţit la crimă. E singura uşurare pe care eu însumi pot să mi-o acord, atunci cînd nimeni nu-mi poate acorda alta. De ce să nu mi-o îngăduiţi...

— Continuaţi...

— Cine-i băiatul ăsta ? întrebă cuconu Ghiţă pe colegul lui din dreapta... Tu-l aperi ?...

— Nu ştiu, dragă, spunea că-i student la medicină în anul şase, un doctorand... îl cheamă Simion ; vezi şi tu... Un nebun ! N-are apărător. Curtea l-a rugat pe Iorgu să puie concluzii...

Şi colegul din dreapta, plictisit, poate şi scîrbit sau revoltat, îşi puse fruntea peste braţele lăţite pe pupitru, ca şi cum ar fi vroit să continue un somn improvizat.

— Vă mulţumesc, domnule preşedinte. Voi căuta în schimb să fiu mai scurt. Ştiţi... Operaţiunea aceasta de justificare faţă de mine însumi o pot face şi după aceea, singur, într-un monolog.

Poate însă că aceasta interesează, măcar ca o curiozitate, Justiţia în sine, ca noţiune, dacă nu persoanele care o împart şi care, omeneşte este să dispreţuiască orice încercare neizbutită de apărare.

Notaţi însă, — eu nu încerc să mă apăr. Căci eu n-am de ce mă apăra. Fapta mea e în regulele cele mai tari ale naturii ; în regulele ei pe care omul nu le poate învinge. Şi eu şi Jenny suntem deopotrivă victime.

— O fi. Numai că dumneata eşti viu ; eşti o „victimă" vie... [illegible]

— Adevărat.

Şi Simion păru o clipă încurcat.

— Aceasta însă nu-i o situaţiune de preferat. Eu prelungesc încă conştiinţa unui destin inexorabil care avea raţiunea de a ne distruge pe amîndoi, pe Jenny şi pe mine. Eu nu mai sînt — o simţiţi foarte bine — de-acum înainte, faţă de cel ce am fost, decît un strigoi. Ca strigoii, am încă memoria inutilă şi tragică a locurilor şi întîmplărilor din viaţă, — memoria care le reproduce pe cîmpul imens şi fără de sfîrşit al eternităţii, ca strigoii mai port zbuciumul şi neliniştea unor zile trăite, din care nu mi-a mai rămas, ca să le simt, decît suferinţa.

Acuzatul se opri puţin... Cele de pe urmă cuvinte le scoase cu greu din gîtlej, şi ochii se astîmpăraseră, umezi.

În sală, atenţia crescuse. Publicul asculta nedumerit, cu gura căscată. Era ceva neobişnuit, în afară de calapod. Nici împricinaţii de profesie, încercaţi clienţi ai justiţiei nu auziseră aşa ceva. Aveau simultan un sentiment de satisfacţie şi de teamă. Aveau pentru anonimul acuzat, un fel de milă amestecată cu dispreţ. Un escroc cunoscut, prezent pentru a-şi contopi laolaltă mai multe pedepse, îşi spuse ca pentru sine, dar ca să audă şi alţii din jur :

— Mare prost...

O cucoană din faţă, la urechea căreia zburase această vorbă de ocară, se întoarse încruntată, cu obrajii arzînd de emoţie, şi fluieră printre dinţi :

— Ssssst...

În completul Curţii, consilierul din stînga preşedintelui, un tip cu capul pătrat, fălcos, cu nasul turtit ca de boxeur, cu umerii largi, manifesta vădit semne de enervare, aruncînd priviri tăioase şi repezi asupra acuzatului. Uneori chiar ridica smucit din umeri cu indignare, şi da din mîini, gesti-

cülînd, ca şi cum ar fi spus prin semne: „Extraordinar!! Nepermis!! Colosal!"

Norocul acuzatului era că nu prezida acel asesor cu structură atletică, ci preşedintele Stănescu, în care justiţia întrupase nu numai ceea ce are teribil în sancţiune, dar şi ceea ce are divin în înţelegere.

Preşedintele asculta, netulburat, atent, ca un profesor pe un elev, la un examen. Poate că unele din ideile elevului — ale acuzatului — erau ideile profesorului, — adică ale preşedintelui.

De undeva, din adîncuri nemărturisite, dar reale şi prezente, vocea aceea a acuzatului, care nu avea în ea nici revoltă, nici milogeală, nici chiar emoţie şi resemnare, ci era numai expresia de rece şi cristalină luciditate, scotea la suprafaţă în gîndurile preşedintelui observaţiuni intime, adevăruri fără curaj, rectificări subtile profesionale. Preşedintele era un om.

Acuzatul avu o pauză mai lungă. Îl pierduse o mică abatere de la norma lui de rece privire a faptelor. Îl recîştigase, ca să-l piardă, emoţia de care fugea, pe care nici nu mai putea să o aibă, adîncă şi reală, după tot ce trăise.

— Ai terminat?... întrebă preşedintele.

— Nu, n-am terminat. N-am să abuzez însă. N-am ucis fiindcă o iubeam. Mai pe scurt nu se poate spune.

— Era o femeie publică..., exclamă preşedintele. Nu crezi că pîngăreşti puţin unele noţiuni, cărora ne-am deprins să le dăm un înţeles mai nobil?!

De-aci înainte şi fizionomia şi tonul acuzatului se schimbară. Totul se transformă într-un monolog, în care vorbele ieşeau lente, tulburi, uneori fără şir, punctînd sonor un proces interior, intim, care nu voia să se exteriorizeze, dar care crăpa tăcerea, ca pe-o platoşă.

— Da, sigur. Dar am avut eu aceste prejudecăţi ? Nu, n-am avut. Eu am disecat cadavre... multe cadavre... toate la fel... toate anonime, şi am mai putut avea prejudecăţi ? !... sau face ierarhii de-acestea ? Şi-am văzut, ca intern, mulţi bolnavi umiliţi de suferinţe, nivelaţi la fel, de durere, slăbiţi... epave... Am mai putut avea prejudecăţi ?...

Preşedintele avea o figură distrată, pierdută. Ar fi voit să înţeleagă totul şi să lumineze acest „caz" unic în cariera lui. Dar simţea că-i cu neputinţă ; că-i scapă ceva ; că un anume înţeles trece dincolo de el.

La un moment dat avu impresia că şi-a părăsit fotoliul şi cariera, că este un om simplu, stînd de vorbă cu un semen care ar avea nevoie de un sprijin sufletesc sau numai de-o prezenţă. Spovedaniile în gol sînt imposibile. Omul este, iremediabil, iluzionist. Speră o aderare de undeva, de la cineva, oricît de străin ar fi. Acuzatul însă nu-şi făcea nici-o iluzie, nu cerea şi nu spera nimic. El se simţea în sine, întreg, cu slăbiciuni şi rezistenţă, cu înfrîngeri şi mîndrie.

Neînţeles profund şi total se ştia. Nu bănuia însă o compasiune, sau chiar un acces de milă, şi de-aceea el îl privea pe preşedinte cu un paradoxal sentiment de iertare. De-aceea şi adoptase o atitudine de ostilitate, de bravadă, menită să îndepărteze orice afecţiune din partea Curţii.

Preşedintele, deşi un om minunat, era un exemplar comun, cu sentimente gata făcute pentru orice ocazie, după un tipic social confecţionat de convenienţe şi o educaţie stereotipă.

În cele din urmă preşedintele se găsi el însuşi tot mai absent, luat de propriile lui reflecţii împletite cu întîmplări din viaţa lui, cu confruntări cu sine. Asociaţiile de idei îl duseseră departe, izolat, ca un balon captiv fără cîrmă, care urcă şi te duce după capriciile lui, fără ca prin voinţă să poţi îndrepta ceva. Reflecţii neprevăzute, întîmplări din trecut, o dragoste veche, o seară printr-un şantan de provincie,

neurastenizant, odată, cînd a fost tîrît cu de-a sila de colegi și cînd a cedat numai ca să nu se facă de rîs... toate se înregistrau într-o succesiune fantezistă și deveneau un fel de realități, care puneau în umbră, îndepărtat, expunerea cam confuză și plină de digresiuni a celui împricinat.

Judecătorii de-alături cu mai puțină viață interioară și cu un simț mai viu al prezentului începură să manifeste tot mai vizibil nerăbdarea și enervarea lor. Se apropia ora pentru care ei aveau dinainte fixat un alt program. Și apoi, erau oameni pe care nu-i interesa alt om, în nici un chip. Egoismul lor nu era nici măcar atît de rafinat și de ipocrit, încît ei să se înduioșeze de altul, presupunîndu-se o clipă măcar în locul lui, pentru ca astfel să verse o lacrimă pe contul lor propriu dar cu aerul că s-au umanizat pentru altul.

Această neliniște cuprinsese fotoliile.

Curios însă că, tocmai atunci cînd procesul enerva mai mult Curtea, el devenea tot atît de manifest, mai interesant pentru auditoriul din sală. Oare-i destul să nu fii judecător al altuia, ca să rămîi om ? Sau era în consilierii Curții o deformare profesională din acele care ucide totul în formule și calcifică orice sensibilitate ?

Un domn bătrîn, cu barbă stufoasă revărsată pe piept, asculta cu coatele sprijinite pe genunchi, cu ochii țintă la acuzat, petrecînd emoționat printre niște degete subțiri, firele de barbă, monoton, regulat, de la rădăcină pînă în vîrful lor. Parcă ar fi încercat niște coarde suprasensibile, perfecționarea unui exercițiu, pe care-l repeta mereu, reluîndu-l de la capăt. Și degetele-i albe și osoase aveau sărituri și jocuri multe, care înregistrau parcă într-un fel de tainică stenografie tactilă, nu numai vorbele, dar și stările de suflet. Ele săreau subțiri, ca picioarele unei lăcuste. Un domn slab cu ochelari se sculase încet în picioare, lent, ca împins de un arc blegit, care-l sălta leneș, pînă ce ajunse drept. Apoi tot așa, lent, cu același act propulsiv, de data aceasta orizontal, porni înainte, ca un

somnambul, spre bara care separă publicul de băncile avocaţilor. Acolo se opri, pipăind bara cu mîinile, ca un orb, şi gîtul lui se întinse înainte, contravenient, ca aşezat într-o prăjină.

O femeie de la ţară, cu capul înfăşurat într-un tulpan, sta nemişcată cu mîna la gură, cu ochii ficşi la acuzat, într-o încremenire extraordinară. Rare ori şi numai mecanic se întorcea spre ţăranul încremenit şi el în dreapta ei, — parcă pentru ca să-l ia martor la această nemaiînchipuită întîmplare, şi revenea la loc, înspăimîntată. Amîndoi simţeau că sînt de faţă la o mare nenorocire, la o grozăvie, care se întîmplă într-o lume care nu-i a lor.

Nu înţelegeau aproape nimic din analiza lui Simion, dar pricepuseră că băietul acela blond şi slab omorîse din dragoste o fată.

Pentru asta, era oare nevoie de atîtea vorbe, de atîta zbucium ? !

În satul lor se întîmplase aşa ceva, acum doi ani şi acum trei ani ; băiatul lui Dumitru, venit în concediu din armată de sărbătorile Crăciunului, şi Constantin Ştefan Florea, din crîng, astăvară, în timpul secerei... Amîndoi erau acum dispăruţi ; luaţi şi duşi nu ştiu unde ; nu-i mai vedea nimeni, şi vremea trecea peste toate, fără ei, fără cele două fete, una a lui Codin şi cealaltă a lui Ticu. Iarnă, primăvară, vară, toamnă, veneau şi treceau, cu aceleaşi treburi : de adus lemne de la pădure, de adăpat vitele, de arat, de secerat, de strîns porumbul, de desfăcat...

Dar, parcă şi pentru ei, în cadrul acela solemn, şi aşa de grozav aranjat, cazul omuşorului acela blond ca un snop de secară, lung şi subţirel, li se părea şi lor altfel. În fond era acelaşi lucru. Şi dacă preşedintele ar fi putut, printr-o minune, să ţie socoteală de ceea ce spune acuzatul, şi de ceea ce ştie şi gîndeşte perechea de ţărani din banca din fund, ar fi avut noţiunea justă a adevărului şi a ceea ce trebuie să facă.

Dar, preşedintele, ca orice om, nu se cunoştea decît pe el şi nu avea să judece decît prin propriile lui experienţe, care pînă atunci în această privinţă erau sărace.

Cuconu Ghiţă tot privindu-l pe acuzat avu deodată, ca o revelaţie, impresia că-l cunoaşte, că l-a văzut undeva. Mintea lui începu să fie încurcată şi se concentră cu încăpăţînare numai asupra acestei bănuieli.

„De unde dracu cunosc eu băiatul ăsta !?"

Se aplecă uşor spre apărătorul lui Simion şi-l întrebă grăbit :

— De unde-i ăsta ? E din Bucureşti ? Cum îl cheamă ?

Lui Iorgu întrebarea i se păru cam ostilă apărării, şi cam agresivă.

— Nu ştiu ; lasă-mă, te rog. Trebuie să fiu atent.

L-o fi văzut vreodată pe stradă, la vreun colţ sau la vreo îmbulzeală, la ieşirea dintr-un cinematograf, şi i-a rămas aşa în minte, cum îţi rămîn uneori în minte tipuri de care nu mai poţi scăpa şi nu ştii de ce. Din sute de mii de oameni pe lîngă care treci în viaţă, şi pe care nu-i cunoşti şi cu care n-ai nimic de-a face — uite, aşa, fără nici o justificare — îţi rămîn, precis, cu figura lor, cîţiva... poate nişte cunoştinţi dintr-o viaţă anterioară. Parcă aşa era cu ăsta... Dar conu Ghiţă nu era om să se mulţumească cu asemenea explicaţiuni complicate. El continuă să caute una mai concretă şi mai firească.

A ! Da ! Acum ştie !

L-a văzut în casă la el. Ioana avea obiceiul prost de a aduce deseori în casă, pe ascuns, tot felul de derbedei adunaţi de nu ştiu unde. Unul era şi acest Simion. Acum şi-aduce perfect aminte. L-a întîlnit în vestibul şi apoi i-a văzut ca acum profilul pe sticla mată a uşei de la intrare, pe care este desemnată în sticlă lucioasă o coroană. Şi coroana-i venea drept deasupra capului acestui tînăr. De asta şi-a reamintit. De aceea i-a rămas în minte. Altfel poate trecea neobser-

vat. Cuconu Ghiță nu iubea aceste adunări ale Ioanei. Iată, acum se dovedește că avea dreptate. Uite, cine făcea tovărășia copiilor lui. Nu-i atunci de mirare că nu se mai putea înțelege cu Petre deloc, de parcă ar fi vorbit două limbi diferite.

Și cuconu Ghiță oftă adînc.

Cineva ar fi putut crede că compătimește pe acuzat.

Președintele ceru acuzatului să treacă „la chestie". Banalitatea expresiei îl făcu pe Simion să creadă că acei care vorbesc astfel despre tot ce a fost și este în el e cu neputință să-l înțeleagă vreodată și orice vorbe de-acum încolo i se păreau inutile. Vorbise în gol. Atunci, totul fusese timp pierdut... „Chestie". „Chestie" era toată tragedia lui ? A lui ? !

A, nu ! Nu, a lui. A tuturor oamenilor. Tragedia egoismului speței, a cărui jucărie fusese el, Simion, întîmplător, de această dată, la această repetiție a dramei eterne și universale. Speța vrea să se realizeze optim. De-aici o cursă de selecție, o luptă. Învinge cel mai tare animal. Asta și vrea speța. Și el, Simion, nu era tare : era slab și alterat de lecturi și fantezie. Marius, căpitanul de cavalerie, sau un plutonier, sau un soldat, erau mai tari ca el. Speța este însă trasă pe sfoară cu tot instinctul, realismul și legile ei radical naturale, fiindcă de cele mai multe ori selecțiunea este falsificată de prejudecăți de castă sau de clase. Alegerea acum se face pe caste sociale. Asta-i o catastrofă. De asta a degenerat...

Toate acestea trecură într-o clipă prin mintea lui Simion. Însemna că este și el obosit. „Să treacă la chestie". Expresia se repetă singură în capul lui, și un surîs imperceptibil, ironic, rău, îi trecu pe buze.

Și nu-și putu stăpîni luxul de a repeta și el, cu voce tare, interogativ la rîndul lui, injoncțiunea :

— Să trec la chestie ?

Dar oare, care-i chestia ? !

Şi iarăşi surîse. Cum se vulgarizează şi se reduc la comun, problemele omului, problemele care-l depăşesc, care-l stăpînesc.

— Văd, domnule preşedinte, că vă răpesc prea mult timp. Şi dacă al meu nu prezintă nici un interes, al dumneavoastră este timp de oameni liberi. Al meu... Dar eu nici nu mai am un timp al meu. Pentru mine timpul a devenit ceea ce este : ceva în afară de mine, în afară de toţi, care nu aparţine nimănui. Dar (iarăşi ironic) să revin la „chestie". (Simion tocmai observase că şi preşedintele îşi pierduse răbdarea). Spuneam că... Ce spuneam ?! Da, spuneam că timpul dumneavoastră e preţios şi nu trebuieşte să vi-l mai pierd. Băgasem de seamă aproape de la început, şi eu, acelaşi lucru. Totuşi trebuie să mă judecaţi. Am aici un memoriu pe care l-am scris pentru dumneavoastră. Poate e mai uşor de citit decît de ascultat. E o chestie (iar „chestie") de temperament. Poate asta se potriveşte mai mult.

În memoriu nu fac altceva decît să mă ocup de „chestie" cum mi-aţi cerut dumneavoastră atît de delicat. Aici e cu siguranţă întreaga chestie. Cu siguranţă ?!... Cu siguranţă că nu ; dar poate să fie ceva. Dumnezeu ştie... Poate chiar, dacă iarăşi stau să raţionez, nu e decît foarte puţin sau chiar nimic.

Şi Simion, desfăcînd doi nasturi de la cămaşă, scoase din sîn nişte hîrtii groase, împăturite în patru, şi le întinse.

Gestul fu neaşteptat şi înduioşător. Parcă ar fi scos ceva de la inimă, din piept, sau chiar inima şi-ar fi întins-o preşedintelui. Şi-apoi gestul semăna aidoma cu gestul oricărui ţăran care scoate din sîn documentele pămîntului lui, ţinute cu mare pază şi grijă.

Aşadar Simion era poate fecior de ţăran. Şi parcă nu el ci tatăl lui scosese din sîn memoriul, ca pe-un hrisov domnesc, de la „Domnul". Ţăranca din banca din fund avu lacrimi în ochi, şi se ridică şi ea încetişor în picioare, dar tot cu

mîna la gură. Parcă în gestul doctorandului Simion, din ale cărui vorbe înţelesese prea puţin pînă atunci, era ceva în sfîrşit înţeles perfect de ea, — şi ceva din gestul feciorului ei.

— Aprod !

Şi preşedintele făcu semn distrat să i se dea memoriul. Mîneca largă a robei flutură ca o aripă neagră şi sinistră. Aprodul, în drumul de cîţiva paşi de la boxa acuzatului la masa lungă şi înaltă a Curţii, scăpă pe jos manuscrisul. Şi hîrtiile lui îndoite chinuit şi silnic se dezdoiră pe parchet întinzîndu-se desfăcut, aşa cum îşi întinde membrele un animal care moare, în clipa cea de pe urmă. Şi apoi au rămas, nemişcate. Aprodul le-a luat aşa şi le-a pus pe masă.

Preşedintele nu s-a atins de ele. Ca şi cum nu l-ar fi privit întru nimic. Ca şi cum erau străine procesului. Şi memoriul, desfăcut, sta în faţa Curţii ca un corp delict, ca un alt acuzat, fără viaţă.

Acuzatul simţi brusc că-l părăsesc toate puterile, că o mînă nevăzută i-a scos dintr-o dată toate resorturile care-l susţineau. Deveni palid şi se clătină uşor. Mîinile lui lungi şi osoase se crispară de balustradă cu disperare. Preşedintele tocmai se gîndea să rezolve o problemă personală, pe care şi-o pusese din oficiu : dacă ar fi vreo împrejurare în care el ar putea să ucidă... dacă a fost în viaţa lui vro asemenea împrejurare. Nu-l revoltase propriu-zis deloc asemenea ipoteze. Nu ştia cum i-au venit în cap ca o preocupare instantanee. Problema rămase numai pusă, fără de răspuns. Orice răspuns pentru el apărea ca o absurditate. E o prostie ! Şi preşedintele tresări ca înţepat de ceva.

Chipul acuzatului, palid, ezitînd, îi apăru în faţă, ca primul om cunoscut care-ţi răsare după o călătorie lungă printre străini. Şi i se păru că era un om care-l observă, care se uită la el pătrunzător, care-l cercetează. Sentimentul acesta i se păru că-l jigneşte ca o obrăznicie. Bine, obraznicul acesta criminal nu avea atîta bun simţ, ca să măsoare distanţa

de la el la mine, își spuse în sine președintele. Dar în aceeași clipă presupunerea lui i se păru imposibilă și fu lovit de paloarea acuzatului.

— Stai jos — îi spuse el, privindu-l în ochi, cu un ton confidențial, ca și cum ar fi fost numai ei doi, singuri în sală.

Simion se simți înăbușind. O sudoare rece și mascată îi acoperi fruntea, gîtul, ca o otravă. Fiecare bob de sudoare rece era parcă o mică bulină de otravă, sau poate o mică insectă otrăvitoare. O sfîșiere de nespus îi tăie picioarele, îi goli deodată capul, îi puse plumb în brațe. Voi să ridice mîna la frunte să se șteargă. Broboanele de sudoare se făceau simțite de îndată ce se formau ca dintr-un izvor, ca picăturile de ploaie, rare, căzute pe frunte, cînd te surprinde o furtună. Dar mîna-i era grea, grea de tot, și-l obosea numai gîndul să o ducă pînă la frunte. Ar fi închis ochii cu plăcere, și s-ar fi lăsat purtat într-o stranie amețeală, în care totul s-ar fi învălmășit, și realitatea s-ar fi scufundat într-un cataclism, răsturnată, dărămată, inundată de valuri, purtată de un vînt rece.

Cînd închise ochii, pleoapele erau fierbinți peste măsură. Făcu o sforțare supraomenească să se menție drept, chiar dacă după aceea ar fi căzut dintr-o dată, ca subt lovitura unui trăsnet. Nu-și mai găsea însă în interior nici fizic, nici moral, nici un sprijin ; nimic de care să se razeme, pentru ca să stea drept. Nu era un învins, ci numai un epuizat. N-avea nici chiar el pentru sine însuși acea înduioșare de sine care cuprinde pe cei slabi în clipele de deznădejde. Cedaseră numai nervii, trupul. Altfel nu renega nimic, nu conceda nici unei concesii.

Dar tocmai cînd nu-și găsea astfel un punct de sprijin, Mitru, consilierul cu mutră de boxeur, nerăbdător și enervat de pînă atunci, întinse mîna cu un fel de rînjet sarcastic spre „memoriul“ acuzatului.

Începu să despăturească tacticos foile, să le parcurgă grăbit, cu ochii citind la întîmplare cîte un rînd, două, de pe fiecare pagină. Pe fața lui nu se putea ghici nimic. Nici un mușchi, nici o mișcare nu trăda vreo emoție sau vreun sentiment. Petrecu apoi teancul de foi, cu degetul, în semn că sînt mult prea multe, și apoi îl aruncă departe pe masă, cu aerul indiferent și degajat cu care arunca dosarele amînate, care nu-l mai interesau.

Aruncate, foile se răvășiră.

Iorgu ceru și el „memoriul". Era și pentru dînsul o surpriză. În situațiunea grea pe care o avea clientul lui din oficiu, își imaginase o apărare, tipică, în care se amestecau argumente răsuflate și vechi: ascendențe, tare strămoșești, temperament nervos, chiar iresponsabilitate. Și era sigur că memoriul îi strică toate socotelile. Așa sînt uneori clienții: cred că știu ei mai bine decît avocații cum să se apere. Iorgu nu pricepuse încă nici pînă atunci că Simion nu voia să se apere, ci să știe pentru el că ceea ce a făcut nu se putea altfel și să simtă că alții văd la fel, că au înțeles „chestia". Atît. Restul nu-l interesa. El pierduse, prin asasinat, sensul intim al vieții lui, unicul resort al ei, conceput de el atunci.

Și iarăși aprodul adună paginile, acum întoarse în toate părțile, unele de-a curmezișul, altele de-a latul.

Apatic, dar neobosit și cu încăpățînare, cuconu Ghiță asista la toate scenele acestea cu interes și curiozitate. Rutina, de douăzeci de ani de profesiune efectivă, și temperamentul lui îl lăsau deobicei destul de indiferent în ședințele de procese, la care asista fără să participe. Curios i se păru că de data aceasta „cazul" îi ridica și lui o problemă. Toate „cazurile" cu moarte, cu asasinat, ridică o problemă.

Ele ating, vital, preocupări omenești și pun probleme care nu sînt chiar atît de particulare, pe cît par la prima vedere.

Ca și în cugetul ascuns al președintelui, și în mintea lui cuconu Ghiță Neculau — dolofanul și blîndul conu Ghiță — se născuse, din senin sau din întuneric, întrebarea dacă în trecut a întrevăzut vreodată soluțiunea unei situațiuni din viață printr-o crimă, sau dacă în viitor i s-ar putea întîmpla așa ceva.

Dar numai pusă problema i se păru stranie și fără sens. Asemenea presupoziții îi apărură și lui absurde. Astea sînt cazuri patologice. Așa ceva nu fac decît oamenii bolnavi, atinși pe undeva, pe la o celulă oarecare, pe unde noi încă nici nu putem bănui. Dezlegarea patologică i se păru singura firească, și întrucît el era un om a cărui viață era măsurată, echilibrată, strunită de o muncă de fiecare zi, se consideră evident imun de asemenea nenorocite și tainice maladii.

Dar totuși, de unde și de ce i-a venit neliniștea și i s-au pus în mînă asemenea supărătoare și nefirești întrebări ?

Acum îl analiza pe Simion în lumina acestei noi neliniști personale, parcă pentru ca să descopere în el manifestări sau aspecte de anomalie, care să-i confirme diagnosticul pe care-l pusese mai dinainte, din comoditate sau poate dintr-un fel de teamă care s-a văzut instantaneu lichidată.

Ce straniu !

Și Simion nu avea nimic anormal, nici în gesturi, nici în înfățișare. Desigur o nervozitate crescută dar explicabilă în situațiunea în care se afla. El singur, vinovat sau nevinovat, pus acolo, nu ar putea fi mai calm. Știa, foarte bine, de la clienții perfect echilibrați și stăpîniți, că orice acuzare gravă care te copleșește te scoate din normal, te cabrează în fața vieții, te silește să-i pui vieții țeava revolverului în piept și numai astfel să discuți cu ea.

Poate numai curajul și tăria și luciditatea atitudinii lui Simion erau neobișnuite, dar ele puteau fi rezultatul tocmai al unei judecăți perfect limpezi și conștiente.

Poate că era ceva de geniu brusc pus la pămînt, în trupul acela slab și frînt ca un pai înalt de secară, rupt în două subt greutatea spicului, care astfel tocmai el ajunge în țărînă și-i bătătorit de ploaie în noroi.

Curios ! Ciudat !

Capul lui conu Ghiță se apleca și mai mult decît de obicei spre umărul drept, ca un clopot de aramă, blond, rostogolit pe-o parte.

Radu Mititelu năvăli în ședință, grăbit, cu ochii speriați, cu trupul plecat înainte, ca și cum ar fi dat să cadă.

— Maestre, vine rîndul la a treia. Mai este numai o perimare.

Mititelu, în panică, precum era totdeauna în asemenea împrejurări, vorbi aproape cu voce tare, în liniștea care domnea tocmai atunci mai desăvîrșită în sală. Și vorbele lui veneau ca dintr-o altă lume, străine, în atmosfera care cuprinsese acolo pe toți laolaltă. Asta aduse o destindere, o diversiune. Și parcă toți și-au revenit ; mai reci, mai stăpîni pe ei.

Conu Ghiță luă geanta și, cu același aer de copil blînd și supărat, porni spre ușă.

În băncile rezervate publicului, în fund lîngă calorifer, scundă, înghemuită în ea, crispată, încordată de atenție și emoție, era fata lui, Ioana. Conu Ghiță o zări din întîmplare. Se aștepta atît de puțin la asta, încît de-abia cînd să iasă din sală realiză că Ioana-i acolo. Întoarse capul și o văzu iarăși. Ea era, cu siguranță. Privirile ei erau ațintite asupra acuzatului.

Conu Ghiță ar fi voit să se oprească, dar trebuia să meargă la a treia... era numai o perimare înainte. Și apoi, la urma urmei nimic anormal.

Puțin după aceea, „la a treia", conu Ghiță și uitase întîmplarea. Așa era temperamentul lui. Cele mai furtunoase întîmplări, odată ce erau recepționate de el, deveneau un

eveniment bine fixat, static, definitivat, pus deoparte ca într-un muzeu. Faptul rămînea bine înregistrat în conu Ghiță, numai că el pierdea din acuitate.

După o oră, sau poate mai mult, a revenit la secția întîia a Curții, ca să fie față și să puie concluziuni în contravenția prietenului. Așa era turneul lui profesional pentru ziua aceea !

Cînd reintră în sala de ședință a Curții de Apel, ședința era suspendată. Sala era aproape goală, și peste tot domnea acea atmosferă de plictiseală, de pustiu, de oboseală specifică unor asemena momente. După tensiunea dinainte, o nevoie de echilibru își luase revanșa exagerînd în cealaltă direcție.

Cîteva dosare mai erau aruncate în neregulă pe masa grefierului. Registrul de ședință era strîmb pe masa președintelui, fotoliile cu spătarele înalte erau întoarse oblic, ca și cum ocupanții lor s-ar fi supărat deodată și s-ar fi întors spatele.

Cîțiva delincvenți și vreo doi avocați, care mai erau în sală, dormitau, sporind atmosfera de lehamite și oboseală care plutea astfel și fără contribuția lor.

Pe pupitrele avocaților mai erau o pălărie și o geantă. Printre ele, niște hîrtii răvășite : „Memoriul" acuzatului Simion. Conu Ghiță se așeză pe bancă și începu să-l aranjeze frumos, pagină cu pagină. Făcînd aceasta se uita în același timp la începuturile de fraze, de aliniate. Expresii cunoscute, îl interesau. Era istorisirea, cu divagații și confuziuni, a unei drame.

Poate dezlegarea problemei care i s-a pus o clipă stă acolo. Conu Ghiță pături în două colile de hîrtie și le vîrî în geantă. Curte și apărător le dăduse atît de puțină importanță încît, fără nici-o identitate (memoriul nu conținea nici o indicațiune de dosar și nici semnătura) erau menite să fie rupte și măturate de aprod, laolaltă cu dovezi de citații ca-

duce, mucuri de țigări, note de avocat rămase fără întrebuințare. La urma urmei o să spuie mîine și președintelui. Eventual are să-l restituie ca obiect găsit în sală.

Conu Ghiță avea speranța copilărească dar sigură că deține secretul dramei, adevărul ei adevărat, și în el, dezlegarea problemei pe care și-o pusese fără sens: cum poate cineva să asasineze din dragoste. Asta i se părea paradoxal.

Asta era sau ar fi fost în stare să înțeleagă vreodată? Paradoxul servise ca material de romane sau de glume proaste. Dar în realitate nu-l pipăise niciodată. Iată-l acuma, viu.

Și conu Ghiță tresări la gîndul că o crimă înțeleasă, justificată, primită ca atare, acceptată, este o crimă virtual săvîrșită. E numai o chestiune de ocazie, de mobil, de imperativ. Dar dacă o împrejurare oarecare o cere, ea se desăvîrșește fără piedici grele.

Faptul de odinioară își făcu loc în prezent, și conu Ghiță se răsuci pe bancă s-o caute pe Ioana.

Ioana nu mai era lîngă caloriferul din fundul sălii. Nu mai era nimeni în fundul sălii. Ședința fusese aproape lichidată prin amînări de comun acord sau pentru motiv de lipsă de timp. Conu Ghiță strînse din buze și clătină din cap ușor, în semn de nedumerire.

Ioana în clipa aceea era jos la subsol, unde gardianul îi înlesnise o convorbire cu Simion, cu Costel.

Curtea amînase pronunțarea.

IV

Mitru sună.

— Vasile, trei cafele. Vezi să fie amărui. Prezidentule, iai o cafea.

— Sigur!

— Vai ! ce ne-a pisat, individul. De ce l-ai lăsat să bată cîmpii atîta vreme ? ! Eu să fi prezidat, terminam repede. Poi, ce ?! N-a ucis ?! A ucis ! Dac-a ucis, ce mai atîta vorbă. Trebuie să-şi ia pedeapsa.

Judecata se şi făcea simplă şi repede.

Pentru Mitru, datele erau numai cele concrete, fără nimic dedesubt. Erau ca lucrurile. Aveau o denumire şi toate erau la fel, ca scaunele la o berărie.

Stănescu încercă o intervenţie.

— Să vă spun drept, eu am rezerve. Desigur nu asupra faptului care-i recunoscut şi teribil de verificat. Femeia aceea-i moartă. Asta nu-ncape nici o îndoială. Şi că el a ucis-o iar nu încape îndoială. Şi cu toate acestea este ceva care intervine în judecata mea, — care ceva n-aş putea defini. Poate că dacă aş fi putut eu sta de vorbă cu el, singuri, într-o noapte, într-o odaie, aş fi putut vedea şi defini ce anume e acel „ceva" şi dacă există sau nu cu adevărat.

— Asta ar mai trebui ! N-ai pierdut şi aşa destul timp degeaba. Eu cred că ăsta-i un rafinat sau un nebun. A voit să ne ducă. Şi-a jucat rolul. Da pe mine nu mă prinde aşa de uşor. Îi ştiu eu. Am fost doar doi ani directorul penitenciarului de la Văcăreşti, cu delegaţie. Îi cunosc. Toţi sunt la fel. Nişte păcătoşi... Sau nişte bolnavi.

Mitru se uită la ceas :

— Aoleu, trebuia să fiu la Anef de la 5. Azi e *matchul* pentru Cupa României. Finala : Venus-Rapid. Brandabura e în formă.

Vasile aduse cafelele. Mitru o sorbi repede, ca pe-o ceaşcă de ţuică fiartă. Aprinse o ţigară şi cu greu se strecură, oblic, pe uşă, cu un umăr înainte, şi păşi apăsat pe culuarul gălăgios, plin de împricinaţi. Aprozii, grămadă, îl salutară. Mitru nu răspunse. El nu răspundea niciodată la nici un salut. Mergea clătinat, aşa cum ai zgîlţîi un par, la dreapta şi la stînga, mereu, ca să-l scoţi din pămînt, şi parcă nu vedea în

lături pe nimeni. Prost sau îngîmfat. Poate nici una nici alta. Mojic numai.

Celălalt consilier, Munteanu, era un tip închis, morocănos şi tăcut. N-avea nici un prieten; nu sta de vorbă cu nimeni. Muncitor şi tipicar el se izola în dosare, la biroul lui, sau intra în şedinţă. Oriunde îşi făcea funcţia cu o egală rîvnă, fără strălucire, dar cu conştiinciozitate. Raporturile lui cu colegii erau foarte reduse şi ceremonioase. Chiar cu acei cu care făcea parte din aceeaşi secţie trei ani în şir, era ca în prima zi, cu o rezervă delicată dar distantă şi cu un aer de străin, care de abia atunci a căzut printre ei. Altfel, de-o politeţă aproape exagerată. Băieţii îl porecliseră „solitarul gentilom".

Solitarul gentilom judeca totdeauna de unul singur. Asta însemna că el participa la deliberări foarte puţin, sau chiar deloc. Îşi făcea singur convingerea, serios, studiind amănunţit dosarul şi pe urmă nimeni nu-l mai putea scoate din părerea lui. Drept de spus este că nici el nu căuta să convingă pe ceilalţi. De-aceea el se mulţumea să-şi spuie votul lui de la birou şi să renunţe la orice participare la discuţiuni. Dacă rămînea în minoritate, asta nu-l interesa. Dacă soluţia dată de ceilalţi era evident greşită, nu se revolta. Nu făcea niciodată „un caz" din opinia lui, sau din „dreptatea" în sine. Cînd era vorba de redactat hotărîrea sau opinia lui separată, el o redacta sobru, amănunţit şi cu o logică de fier.

Unii ar fi fost înclinaţi să-l creadă un mizantrop. Asta ar fi fost definiţia cea mai greşită. Munteanu era numai un om discret în adevăr singuratec din fire şi respectuos foarte de părerea altora. Pentru solitarul gentilom, în principiu oamenii trăiau şi rămîneau perfect singuri, izolaţi, chiar dacă alţii îşi fac iluzii de comuniune sau chiar de prietenie şi devotament în semenii lor. El nu ura sau defăima oamenii pentru atît, ci făcea numai, obiectiv, o constatare. Dacă

individul, în cele mai grele ceasuri ale lui, este iremediabil singur și orice apel direct sau indirect, sau măcar prezența sau existența lui este o neplăcere pentru ceilalți, de ce să-și facă iluzia unui devotament sincer reciproc în epocile de viață bună și de bucurii ?!

Președintele ar fi voit să afle opinia solitarului gentilom în chestia Simion, dar nu era nici măcar ceasul deliberării, și renunță. Ce-o fi fost închis ermetic în factura aceea de om masiv ?...

Era tocmai o perioadă de înaintări. Pe scările Ministerului de Justiție și chiar pe trotuar, în fața Cișmigiului, mișunau magistrați din toate gradele, din București și din provincie, ca niște agenți de schimb în preajma unei burse negre. Fiecare se plimba agitat, aruncînd priviri iscoditoare tuturor celorlalți în care bănuia un concurent.

Solitarul gentilom niciodată n-a stat pe la ușile ministerului. Să nu creadă însă cineva că a fost răsplătit pentru această demnitate. Din contra. Atitudinea lui de rezervă, de „ne-intervenționism", îl făcea să apară totdeauna, indiferent de regim, ca un dușman al regimului.

În camera de consiliu nu mai era nimeni. Era tîrziu. Din ecoul procesului Simion, dosar 1848/19... nu mai rămăsese nimic.

Ba, mai rămăsese ceva : ca o nemulțumire, ca o neliniște personală în sufletul președintelui, pentru care o anume latură a afacerii rămăsese nelămurită. Și mai ales nu putuse să afle sau să înțeleagă pentru ce poate și este în stare cineva să omoare din dragoste. Sau, măcar să omoare, fără unul din acele mobile grosolane cum ar fi furtul sau jaful.

Cînd plecă, Munteanu spuse aprodului :

— Vasile, să-mi aduci acasă dosarul Simion. Simion Constantin, zis Costel, zis Costy, nu mai era om, ci un dosar.

V

În subsolul Palatului de Justiție, culuare largi mergeau de-a lungul unor cabine scunde, reci, cu geamuri murdare, împărțite în pătrate cu gratii de fier.

Cînd scoborai ultimele trepte, intrai într-o atmosferă de beci, în acel climat specific, amestec de răceală, de umezeală, de praf și de semi-întuneric, de păianjeniș la colțuri de pereți, de miriapode și alte vietăți cenușii și grase cu picioare multe.

Gardienii penitenciarului cu revolverele la șold, făceau de pază la uși. Afară, în stradă, santinelele păzeau cu baioneta la armă.

Acolo, pe culuar, s-a întîlnit Costel cu Ioana. Știa dinainte unde să-l aștepte. O învățase un prieten, tînăr avocat, care-i arătase drumul pe care-l fac deținuții de la boxă la cabinele din subsol.

Ioana era palidă și tremura. Costel avea fața destinsă ca după un efort supraomenesc și mergea cu umerii parcă căzuți, în vid.

Ioana îl strigă din urmă :

— Costel...

Costel nu răspunse. Trebuie să fi fost o părere. Cine să-l strige pe el ?! Nu avea și nu voia să aibă pe nimeni.

— Costel ! strigă Ioana cu voce mai tare. Și rămase ea însăși surprinsă de glasul ei, cum avea să i-l cunoască Costel ?! Era jumătate voce, jumătate plîns sau numai un țipet strangulat.

Costel se-ntoarse. Se opri brusc. Pe fața lui trecu o contractare stranie, ca un rictus de profundă nemulțumire. Apoi se stăpîni.

— Ce-ai făcut, Costel ?... Bietul Costel...

— Ce cauți aici, Ioana ?...

Au rămas un timp lung fără să-şi spuie nimic. Simţeau amîndoi că-i desparte o mare tragedie, care-a avut loc întreagă, cît o viaţă de om, din ziua cînd ultima oară s-au întors amîndoi de la fabrică, şi el a condus-o pînă acasă.

Şi totuşi...

Ioana se apropie şi întinse mîinile să-l îmbrăţişeze. Costel le întinse pe ale lui la distanţă şi le strînse pe ale ei oprind pe loc avîntul Ioanei. Între ei doi, braţele încordate tremurau ca două bare de oţel, elastice şi sensibile, de la un pod de fier pe care trece un expres.

— De ce aşa, Costel ?

— Aşa trebuie, Ioana.

Şi deodată Ioana îi căzu cu capul pe piept, într-un plîns zbuciumat, eliberat, ca un torent care gîlgîie. Zmunciturile umerilor ei erau ca tresăririle bruşte ale unei agonii, ca acea luptă cu viaţa din clipa în care simte singură că e pierdută pentru todeauna.

Costel apăsa cu amîndouă mîinile capul Ioanei pe pieptul lui, ca şi cum ar fi voit să-i înăbuşe plînsul, şi privea drept înainte. Şi avu un surîs sfîşietor de trist cînd chipul gardianului apăru deasupra umerilor Ioanei.

Costel era stăpîn pe sine. Renunţarea lui la tot era definitivă şi grozavă. Nimic nu-l mai putea ridica din nou ca pe-o ciutură din adîncurile în care coborîse. O luciditate rece şi nemiloasă, ca o judecată a lui Dumnezeu, înlocuia şi dorinţele inimii şi avînturile celor douăzeci şi cinci de ani ai lui.

Înainte nu mai era decît viaţa „gratis", — cum îi spunea el mai tîrziu. Voia să exprime prin asta o viaţă inutilă.

Dar în clipele acelea, Costel nu era chiar atît de tare, şi mai ales nu trebuia şi nu voia să mai fie şi crud cu Ioana. Era numai foarte stăpînit, dar deloc cinic.

Printre spasmuri şi suspine, Ioana bolborosea nişte cuvinte neînţelese şi, uşurel, nevăzute, nebăgate în seamă, ca într-un

vis numai, mîinile ei începură să alinte haina lui Costel, pe piept, apoi pe umeri. Ioana începu apoi să-i sărute haina, febril, nenumărat, ca într-un acces.

Costel îi puse mîna la gură ca s-o împiedice. Ioana i-o apucă şi începu să i-o sărute cu aceeaşi febrilitate. Costel era confuz şi dezorientat. Nu ştia ce să facă. Nu pentru el, fiindcă îşi păstrase netulburat aceeaşi luciditate, dar pentru ea, ca s-o liniştească, să n-o ofenseze cu un gest prea brusc şi totuşi să n-o încurajeze cu nimic pe calea aceasta fără ieşire.

— Nu aşa, Ioana, te rog, nu aşa. Linişteşte-te. Haide să stăm de vorbă puţin amîndoi. Nu trebuia să vii. Nu avea nici un sens. Nu trebuia să te compromiţi. Eu nu mai sînt nimic din ce am fost. Sînt alt om. Nu mi se mai cuvine nimic. Eu însumi nu mai vreau, nu mai doresc nimic. Mi-am ars viaţa în opt zile. Tot, tot. De-acum trebuie să-mi caut o altă ieşire, dacă voi mai găsi. Sau poate totul e încheiat. Ar fi o crimă, de data aceasta una adevărată — şi Costel avu o tresărise involuntară — ca să-ţi îngădui să mă mai vezi. Ce te-a făcut să vii azi aici ?! Bunele noastre zile de camaraderie s-au sfîrşit. Nu mai pot reveni aşa cum am fost, niciodată. De-acum încolo vieţile noastre nu mai merg deloc alături. Vezi, a mea unde duce. Cine-ar mai putea spune unde duce ?!

Ioana îl privea în timpul acesta în ochi, nemişcată, ţinîndu-i încă mîna lui într-ale ei, ca pe-un gaj, ca pe-o fiinţă, pentru ca să scoată cuvintele pe care le spune. Emoţia ei trecuse de conştient, şi se uita la el cu un fel de degajare, ca într-un vis în care el se îndepărta mereu.

— Costel !

— E mai bine aşa. Nici nu poate fi altfel decît aşa. Viaţa ta ar fi un chin. N-ai să mă poţi vedea cinci ani, poate zece ani ; cine ştie. Ce-ar fi să fac din tine ?! Şi după aceea ! Trebuie să te întorci acasă, să meditezi, să judeci singură

și ai să vezi că am dreptate. O să rămînem buni prieteni, dacă vrei, dacă-mi poți da prietenia ta și dacă această prietenie se va putea vreodată realiza.

— Domnu student, — chemă, sfios, gardianul.

Ioana iar avu o criză de disperare, ca o sfîșiere definitivă, ca un sfîrșit de viață. Mai mult : ca un sfîrșit de lume, de univers.

— Costel, să știi că în mine e o schimbare. Am să-ți spun odată. Nenorocirea aceasta m-a făcut să înțeleg alte nenorociri, — alți nenorociți. Am renăscut. Toate valorile din viață mi-au fost revizuite. Puține din acele pe care le-am apreciat mai înainte au rămas la fel. Sînt capabilă de devotament, de jertfă, de umilință... de asta sînt aici, după tot ce știu, după ce-ai iubit atît „femeia aceea".

Buzele Ioanei se strînseră tari, parcă pentru ca să închidă neauzit un șuier sau un scrîșnet.

— Am să vin să te văd.

— Nu, te rog, nu.

— Ba da ; ba da.

— Nu. Nu.

— Ah ? !

— Înțelegi că eu am trecut în altă lume. Eu am cunoscut „obsesia". Tu nu știi ce-i obsesia, ce-i stăpînirea ei, ce-i tirania ei. Obsesia, Ioana. Obsesia. Trebuie să știi tot ce-i cu mine ; să mă arunci, să mă detești, să fugi, și cînd vei auzi pronunțîndu-se numele meu, — dac-o să-l mai pronunțe vreodată altcineva decît gardienii, dimineața și seara la apelul deținuților.

Costel gîfîia, ca după o fugă teribilă, ca după un urcuș repede.

Ioana deveni serioasă și calmă. Îl privi pe Costel ca pe-un bolnav, pe care nu trebuie să-l neliniștească, să-l mai tulbure. O să vadă altă dată ce-i de făcut. Acum e în fața

unei situații fără dezlegare. Costel e încă „posedat" de viziuni, de amintiri, de nebunia simțurilor exasperate, poate din cauza unei cedări a nervilor, poate din cauza slăbiciunii lui excesive.

— Bine, bine, Costel. Am să fac mult cum vrei tu și puțin cum vreau eu ; dar nu pot suporta să știu că nu mai exist pentru tine. Îmi ceri parcă să renunț la conștiința existenței mele. Bine, Costel, cum vrei tu. Dar îngăduie să mă ocup de tine, nevăzut, neștiut, să fac totul ca să te scap. Nu se poate să rămîi aici — un om ca tine ! ! Nu sînt mulți oameni ca tine. Tu nu o poți spune ; poate nici nu o poți crede. Eu o cred și pot s-o spun. Asta am de făcut. Acum știu ce am de făcut. Am o misiune a mea. Trebuie s-o duc la bun sfîrșit. Ai să vezi. Îți jur, Costel. Ioana părea deodată calmă și sigură pe sine. Costel era prea epuizat. Știu că ceea ce ne spunem noi acum aici nu are prea multă valoare. Sînt patimi și rezistențe prea mari care se înfruntă. Vorbele pe care ni le spunem acum sînt ca vorbe spuse într-un delir, într-o stare de febră prea mare. Vorbim la patruzeci de grade, Costel. Asta nu poate să rămîie. Vorbesc în noi, ca-n toate stările de inconștiență, amintiri deformate, dorinți fanteziste, reziduri de instincte, refulări cumplite ; nimic nu poate fi și rămîne din ce spunem acum. Cine și-a clădit oare viața pe delirul celor patruzeci de grade ?... Asta poate înspăimînta numai pe cei prezenți, pentru moment.

Acum Costel era cel care privea lung cum vorbea, cum i se mișcă buzele, cum îi clipesc genele, cum îi merg ochii spre ochii lui.

Ce complicată și curioasă i se păru viața ! În adevăr, de cîteva săptămîni, nu numai vorbele, dar tot ce face avea ceva de delir, de somnambulism. Ce frumos ar putea să fie, dacă n-ar fi cunoscut „obsesia" ! Curios ! Era o obsesie care pîndea uneori, independentă, din afară, dar care de

îndată intervenea, nu știu cum, dinăuntru ca să-și impuie prezența.

Obsesia lui Costel era Jeny. Era trupul lui Jeny. Era gelozia lui Costel.

În Ioana nu mai stăruia numai femeia și amanta, ci o soră gata de jertfă, plină de devotament. Din clipa în care a înțeles că Costel este în adevăr bolnav, încă posedat, pînă la cronică neurastenie, de o imagine, de o singură idee, Ioana nu voia decît să-l îngrijească, să-l vindece, să-l salveze.

— Așa, Costel. Azi nu luăm nici o hotărîre definitivă. Să nu-mi spui lucruri pe care să le crezi definitive. Avem să ne liniștim. Acum, vezi eram să uit. Așteaptă o clipă.

Și Ioana fugi pe culuar și pe scări.

Gardianul crezu că poate prelua acuzatul.

— Domnu student, trebuie să plecăm. Altfel voi avea bucluc. Nu avem voie să întîrziem cu deținuții. Am făcut-o pentru dumneavoastră.

Ioana veni repede înapoi, cu un pachet mare în brațe.

— Ai aici ceva de mîncare și niște lenjuri, pe care ți le trimite Petre.

Noua misiune a Ioanei începuse încă înainte de a se fi gîndit la ea.

Costel luă pachetul și-l strînse subt brațul stîng. Apoi întinse iar, ca la început, amîndouă mîinile, — cea stîngă mai apropiată de trup, — ca să le apuce pe ale Ioanei. Și au stat așa un timp cu mîinile încleștate, ca și cum unul din ei era căzut și atîrna peste o prăpastie, iar celălalt de deasupra îl ținea cu disperare. Și, Dumnezeu știe, care din doi era cel care atîrna peste prăpastie și care-l susținea pe celălalt !...

Ochii se priviră fix, și amîndoi avură deodată, exact în același timp, ca la aceeași comandă a nervilor exasperați, un zîmbet crispat.

— Mulțumesc, Ioana.
— La revedere, Costel...

VI

Ioana ar fi voit să rămîie în strada aceea îngustă din dosul Palatului de Justiție, ca să-l vadă pe Costel plecînd, dar renunță să mai adune în ochi și în amintiri și această imagine. Și porni pe chei, încet, leneș, cu gînduri multe și cu o mare tristețe.

Seara începuse să cadă pe străzi și pe case. Blocurile își arătau acum vîrfurile, parcă neprecise și fumurii, pierdute sus, spre cer, ca într-o ceață rară. Un plop, departe spre Cișmigiu, își pierdea și el vîrful stufos în același fum ușor, ca o flacără ciudată, albastră parcă, roșietică totuși de-un asfințit în sînge.

Trecătorii aveau și ei ceva fantomatic. Ioana trecea prin ireal. Temperatura celor patruzeci de grade și delirul continua și după administrarea rațională a medicamentului. Cine spunea că trecem prin lume ca printr-o pădure de simboluri? Poate, — dacă fantomele sînt simboluri. Trecem prin vieți, prin ce a fost, prin relicvele unui trecut la care am participat numai în parte și recent.

În capul Ioanei, cu toată hotărîrea limpede pe care o luase, domnea un vid imens, în care nimic precis nu se putea închega. Nici nu știa singură unde merge. Se trezise în Cișmigiu, într-o înserare sură ca o toamnă timpurie. Copacii groși, înalți, o protejau parcă, îi aduceau prin existența lor o mărturie de realitate și o largă atmosferă de liniște... „pădure de simboluri"...

Se așeză pe-un scaun ca să-și facă puțină ordine în gînduri. Ar fi voit să se poată identifica, să se poată concretiza, unifica, din toate cele cîte a fost ea în ultimul timp. Pri-

virile se pierdeau singure și distrate pe lac, pe luciul lui gri, în care se răsfrîngeau flori și crengi, ca o floră submarină, mai ireală, mai fantomatică.

Din nou aceeași senzație de fantomatic, de trecut, de neprecis, de fum, de ireal. O barcă cu un domn în cămașă, cu mînecele suflecate pînă la cot, înainta repede, iar la spatele lui o femeie se amuza ținînd o mînă în apă. Vîslele se ridicau și cădeau regulat. Ai fi spus că un gîndac negru se zbate și înaintează pe luciul lacului. Și înserarea proiecta alături, în apă, invers, o altă barcă... fantomatică.

Ioana crezu că amețește. Impresii și viziuni multe o trăgeau mereu alături de viață.

Trupul ei mic, se înghemuise încordat pe scaunul de lemn, ca un animal care se strînge în sine de teamă, ca să se apere. Se împietrise parcă, așa, ca un arici, gata să primească de-acum încolo, orice lovitură.

Tîrziu se sculă și plecă mai departe înspre Știrbey-vodă, pe aleile lăturalnice și întortocheate ale Cișmigiului, pășind băiețos, voinicește, cu pașii ei mari. Ioana avea un mers caracteristic, pe care-l cunoșteai de la o poștă.

Aveai mereu impresia că e grăbită și lungește pasul.

Noaptea care venise de-a binelea lăsa cortina în spatele ei. Dacă nu s-ar fi grăbit ar fi prins-o și-ar fi închis-o în pădurea cu simboluri a grădinei și lacului din Cișmigiu.

Ioana purta însă dincolo ceva din imaginea unei noi insule a lui Boeklin, cu un lac al morții și cu copaci negri, negri și înalți, în suluri.

Se trezi acasă. Lucrătorii zidari reținuți pînă noaptea, de vigilența acerbă și zgomotoasă a Clotildei, ieșeau de-abia atunci. Ioana se încrucișă cu ei în prag. Zidarii erau calmi și gravi. Asta o izbi pe Ioana și-o făcu să se uite la ei cu mai multă atenție. Între atîtea fantome, ei erau singurele ființe vii, reale, prezente, sigure pe ele și pe viața lor. Ioana parcă reuși atunci o descoperire. Poate în asta e liniștea și sigu-

ranța de sine, echilibrul. În asta ? ! Adică în ce ? ! În muncă ! ! Dar munca nu exclude dragostea.

Fețele lor erau aspre și hotărîte. Oamenii aceia știau sigur ce vor și ce fac. Realizau ceva. Creau. Opera lor se vedea. Sporeau lumea și bunurile ei. Erau creatori. Făceau ceea ce mai rămăsese de făcut după cele șase zile ale creației. Și s-a văzut că mai erau atîtea de făcut. Omenirea muncea de mii de ani, și mai erau atîtea de realizat, pentru ca să poată avea fiecare ceea ce îi trebuie, dar deocamdată numai ceva de mîncare.

Pe obrajii lor erau prinse picături mari de tencuială, ca niște statui neterminate. Hainele erau înălbite de var.

Ioana simți că oamenii aceia pot să fie mai mulțumiți decît ea, desigur mult mai fericiți decît Costel ; că merg acum să se spele cu apă rece și că asta trebuie să fie pentru ei o mare bucurie, așa cum ea n-a resimțit niciodată ; că se duc pe urmă să mănînce cu aceeași adîncă mulțumire ; că au o noapte liniștită cum numai truda o poate da.

Să-i invidieze ? I se păru un sacrilegiu. Dar să se gîndească la toate acestea mai mult și să pătrundă sensul acestei impresii, era o nevoie și poate salvarea spre care apucase.

Unul din ei își aruncă, de la ușă, o haină pe umeri. Din ea curgeau cîteva zdrențe. Ce are a face ? Zugravul începu să fluiere așezîndu-și ustensilele într-un colț.

Și oamenii aceștia fuseseră terorizați o zi întreagă de Clotilda ! Ioana știe foarte bine ce-nseamnă asta.

Tocmai în clipa aceea, Coltilda apăru în ușa sufrageriei cea mare, „de musafiri“, nepieptănată, cu părul vîlvoi, nespălată încă, strîngînd în dezordine pulpanele halatului murdar.

— Ce faceți ? ! plecați ! ? De-abia v-am scăpat din ochi și ați și pornit-o. Așa puturoși n-am mai văzut. După ce mi-ați stricat tot, plecați. V-ați uitat cum ați lucrat subt geam ? Se cunoaște unde au fost ferestrele vechi. Sînt două

pete mari cît erau ferestrele. Mîine trebuie să dați jos tot. Nu poate să rămîie așa. Vă faceți că nu știți, că n-auziți. Veniți, poftiți încoace să vedeți. Și Clotilda luă un ciocan și începu să bată și să găurească tencuiala proaspătă de subt deschizătura geamului orizontal pe care-l concepuse.

— Păcat, cucoană, păcat de munca noastră. Tencuiala-i încă udă, de asta-i pătată. Acolo unde-i mai groasă nu s-a uscat încă. Asta-i tot. E păcat. Așa nu se poate lucra.

— Ce-ai spus ? Să nu fii obraznic cu mine. Și pe nările Clotildei ieșeau flăcări, iar ochii scăpărau fulgere.

Și iar își strîngea halatul.

În sfîrșit, lucrătorii au scăpat. În ușă, unul din ei își făcu cruce. Semn de mulțumire că e teafăr sau ca să-l păzească Dumnezeu pe el și ai lui de așa ceva.

Clotilda se întoarse spre Ioana :

— Și tu ? ! Era o interogație neprecisă, în vid. O lumină de lampă cu gaz din odaia vecină proiecta pe perete silueta de nălucă a Clotildei. Ioana tocmai se gîndea : iar fantomă. Numai lucrătorii nu erau fantome. Ei erau ca copacii din Cișmigiu : protectori, siguri, naturali... Ce-i cu tine ? Ce-i mutra asta ? Ai slăbit ca un drac.

Vorbele acestea nu erau rostite cu îngrijorare de mamă, ci cu enervare. Te pomenești că te îmbolnăvești, și încep alte complicații ! Asta ar mai trebui ! Ioana trecu pe lîngă mama ei spre camera unde i-a fost odaia.

— Să nu te-aproprii de mine. Cine știe ce boală ai căpătat, pe unde-mi umbli. Unde ai fost, de unde-mi vii acuma ? Nu cumva ai venit cu tramvaiul să-mi aduci mie microbi în casă !

Și ochii Clotildei ieșiră și mai bulbucați din orbite, excitați de-o spaimă teribilă. Grăbi pasul spre dormitor, încurcînd papucii în poalele cămășii de noapte, ca să ia o sticlă mare de colonie cu care să se spele pe mîini. Nu cumva să fi prins vreun microb !

Acum, Ioana era privită ca şi cum ar fi fost cu diagnosticul indiscutabil pus, pentru o boală teribilă, care se molipsea inevitabil din aer. Ioana trebuia deci să dispară imediat.

— Nu ţi-am spus de-o mie de ori să nu te urci niciodată în tramvai ?

Şi reproşul Clotildei avea ceva agresiv. Buzele erau chiar mai subţiri şi mai strînse ca de obicei.

— Dar n-am fost, mamă, cu tramvaiul.

— Aşa spui acum, cînd vezi că te-am prins. Şi tu şi George nu faceţi altceva decît să-mi cărăbăniţi microbi în casă : el tot ce culege din tribunalul acela împuţit, de la toţi criminalii aduşi din închisorile lor murdare, şi tu din tramvaiul în care te freci de toţi nespălaţii.

Şi iar turnă colonie pe mîini.

În casa cu miros de var ud, colonia aduse efluvii de parfum şters şi o senzaţie de curat şi de răcoare.

— Şi ce-ai venit la ora asta ? Ce s-a întîmplat ?

— S-a întors Rodica de la Turnu şi m-am gîndit să n-o deranjez prea mult şi să dorm aici cum voi putea.

De fapt, Ioana voia să fie singură. Nu era în stare să suporte în astă seară nici o tovărăşie. Nu voia să spuie nimănui nimic, şi cu siguranţă că Rodica ar fi insistat să-i istorisească de ce-i tristă şi ce s-a întîmplat.

Ioana văzu imediat că nu-i nici o odaie uscată, în care ar putea dormi. Şi se duse să-şi ia o cămaşă de noapte.

Clotilda se uită lung după ea şi reîncepu :

— Şi să nu te mai urci în tramvai. Apoi trecu în dormitorul ei cu sticla de colonie în mînă, dusă ca un potir cu misterioase libaţiuni şi farmece contra tuturor bolilor omeneşti şi cîineşti, şi în special contra turbei, de care Clotilda se temea mai cu deosebire.

Ioana ieşi grăbită ca dintr-o casă pustie, în care este ştiut de toată lumea că umblă o stafie prin odăi.

Se sui în primul tramvai, cu ciudă, ca o meschină răzbunare. Ba chiar în clasa a doua.

Intră hotărîtă la „Hotel Paris". Portarul cu ochelarii pe nas, cerceta un registru mare deschis pe tejgheaua lui lungă.

— Vă rog, o odaie c-un pat.

Portarul o privi pe deasupra ochelarilor. Ioana n-avea nici un bagaj. Doar un mic pachețel învelit într-un jurnal.

— Cît rămîneți ?

— Nu știu sigur.

Doi tipi înalți, cu fețele late și maxilarele depărtate, o priviră bănuitor, măsurînd-o de sus pînă jos.

Portarul cercetă registrul, tabloul din spate, și-i întinse o cheie.

— Camera 102.

Ioana nu mai intrase niciodată singură într-un hotel. Totul i se părea rece și străin, ca proprietatea tuturor și-a nimănui. Dacă pe toate lucrurile ar fi putut să se vadă urmele mîinilor tuturor celor care le-au întrebuințat, s-ar fi îngrozit și ar fi leșinat de scîrbă.

Camera 102 era, probabil, ca toate celelalte : îngustă, dreptunghiulară ; un pat, o măsuță, o șifonieră, două scaune, un lavabou.

Rămasă singură, aruncă pe masă pachetul ; jurnalul crăpă, și prin el apăru, de culoarea pielei fragede și inocente, cămășuța roz, strînsă tare, cu o curbă ondulată, ca o pulpă fină de copilaș.

În sufletul Ioanei năvăli un imens pustiu, o neurastenie fără margini. Iarăși, aceeași senzație de sfîrșit de lume.

Și-acum, ce-are să facă ?! Aici, singură, într-o odaie de hotel, ce-are să facă ?

Vroia să fie singură, tocmai ca să se gîndească, să puie la cale, să aranjeze planul pentru tot ce are de executat de acum înainte. Așadar, trebuie să se gîndească.

Încuie ușa întorcînd cheia de două ori. Acum era izolată de toată omenirea, fără nici o legătură cu ea. Se simți singură, singură. Îi trecu pe piele un fior de frică. Avea febră ? Erau numai prea multe pentru o singură zi.

Pe-o ușă despărțitoare veneau glasuri nedeslușite. Ioana își concentră atenția, încruntat, să audă ce spun.

— Am găsit o partidă de ciorapi. Prea scumpă. E mult mai convenabil la Arad. Și la Timișoara e mai convenabil. Acolo ai și unde o depozita, sînt și mai puține descinderi ca aici în București. Aici, de cîte ori guvernul e slab și oamenii sînt nemulțumiți, se fac descinderi...

Ioana răsuflă ușurată. La început credea că se complotează ceva, și-i era teamă să nu fie și ea implicată, ridicată de-acolo, dusă la poliție. Bănuise că glasurile acelea bodogănite aveau ceva conspirativ.

Ar fi voit să se culce. Poziția orizontală aduce mai mult calm. Organismul stă în repaos și de asta gîndul poate fi mai concentrat, acaparînd singur, treaz, toate energiile disponibile.

Răsfrînse colțul pledului așezat drept pe pernă. Se gîndi : cîți au mai dormit acolo în patul acela, luna asta, săptămîna asta, aseară ? ! Nu, nu poate să se dezbrace și să se culce acolo. I s-ar fi părut că doarme cu toți acei care-au trecut pe-acolo, laolaltă, în aceeași cameră, ca într-o baracă comună, în același pat, într-o promiscuitate neînchipuită.

Trebuie să renunțe.

Se așeză pe scaun, cu cotul pe masă, cu obrazul rezemat în palma ei mică și caldă ca un cuib. Așa... acum să-mi adun gîndurile. Costel va fi cu siguranță condamnat. La cît ? Asta se va ști de-abia miercuri. Dar asta nu are importanță. Doi, trei sau cinci ani, nu importă. El trebuie să scape imediat. Trebuie să fie grațiat acuma. Asta trebuie să fac : să lucrez ca să fie grațiat.

— Să merg la rege... se surprinse ea spunînd singură. Cum ? Prin cine ?...

Trebuie să vorbesc sau să nu vorbesc cu tata. Aceasta e chestiunea principală. El e avocat, mi-ar putea da un sfat, m-ar putea ajuta. Mi-ar putea face cererea cu abilitate, adresată unde trebuie.

Dar ce-i spun eu ? De ce mă amestec şi ce mă interesează pe mine ? Aici e greu.

Ioana se gîndi mult, cu ochii pe peretele pe care rămăseseră, de-asupra patului, urme de degete. Fixă un punct, îl fixă mult, inconştient şi deodată tot urmărindu-l, se trezi cu capul ridicat în sus, spre plafon. Punctul fix se mişca ; urca spre tavan : era o ploşniţă.

Ioana feri instinctiv scaunul mai departe de pat.

„Tata e bun şi înţelegător. Am să-i spun tot."

Nu-i nimic compromiţător, nici excepţional. De altfel pînă ce a apărut „femeia aceea", cu care a fost văzut la „Lebăda", de Petre şi-apoi de ea, cu ochii ei, nu-şi dăduse seama că-l iubeşte. Şi poate nici după ce a ucis-o. Ce se amestecă în această dragoste nici ea nu ştie bine. Dar e ceva teribil. Niciodată sîngele vărsat nu lasă, pe urma lui, linişte şi calm.

Dar la asta se poate gîndi mai tîrziu.

„Aşadar : mîine spun tot tatei, şi prin influenţa lui ajung pînă la rege". Inima Ioanei se umplu deodată de o colosală bucurie, şi odaia mizeră se ilumină ca de-un soare ieşit brusc din nori. Toate au apărut uşoare şi realizabile. O noapte în odaia aceea era o fericire ; totul era minunat. Iată, acum ar fi voit să fie cu Rodica, să-i sară de gît, s-o sărute ca o nebună.

«...Şi, dacă regele nu vrea să graţieze un criminal „ordinar"... şi dacă Costel, graţiat, nu vrea să ştie nimic de ea, ca şi înainte... ? !»

Un nor gros trecu parcă prin noapte și întunecă iarăși totul într-o beznă de neînchipuit.

Ioana clătină singură din cap. Căuta să alunge ideile acelea negre... imposibile.

„Toate acestea vin din cauza oboselii."

Trebuie să renunțe de-acum la orice alt gînd. Esențialul a fost găsit și fixat : grațierea și, mai înainte, consfătuirea cu tata. Restul, — vom vedea. Dar astea două, trebuie să fie. Trebuie. Și Ioana se trezi bătînd cu cîlcîiul în parchet, tare, de două ori. Ca să sublinieze hotărîrea ei. Preocupată cum era, i se păru că cineva a bătut de două ori, insistent, în ușă, și strigă :

— Intră !

Inima i se smuncea grăbit. Cine poate să fie ? Cine o cunoaște și ce are cu ea de-o caută ? !

Acel „intră" se prelungi în tăcerea nopții și parcă-l auzea mereu în ureche, pînă ce ecoul lui în creier se stinse și o liniște și mai adîncă se lăsă peste toate.

Voi să știe ce oră era. Se uită la ceas. Era 8. Nu se poate. Duse brațul la ureche. Ceasul stătuse. Uitase să-l întoarcă. Și deodată întîmplarea aceasta, obișnuită la ea, spori considerabil singurătatea și de-atunci încolo timpul păru nesfîrșit de lung, intolerabil, neverosimil de lung.

De la o vreme — după cît timp oare ? ! — oboseala începu să îngreuneze trupul Ioanei. Simți greutatea lui în brațe, în picioare și, mai cu seamă, capul îi era greu și nu știa ce să facă cu dînsul.

Vai, ce greu era ! Atîrna căzînd nesimțit pe piept. Și-l ridica iar brusc, și iar cădea, în rate, ca dintr-un mecanism cu rotițe dințate, care scăpau cîte un dinte, treptat...

Aproape în inconștient, ca într-un fel de amorțeală dulce, generală, trase pachetul cu cămașa de noapte la marginea mesei și lăsă fruntea pe el. Brațele strînse din cot în unghi ascuțit, cu mîinile deoparte și de alta a frunții, semănau, da-

torită mînecilor largi, cu două aripi de albatros, căzut pe marginea unei punți.

Dacă ar fi fost cineva în odaie, după aceea, ar fi văzut din cînd în cînd scuturîndu-se umerii Ioanei și-ar fi auzit icnituri de plîns prin vis.

În plafon, un singur bec, roșietic, slab, a ars toată noaptea. Toate umbrele făcute de lumina lui, împrejur, au rămas neclintite pînă la ziuă, ca într-o îndelungă așteptare. Ele făceau, pe lîngă decorul mizer al mobilierului camerei, un alt decor, ireal, fantomatic, decadent prin colțurile pe unde pereții în unghi deformau contururile clasice, discret și tăcut, alcătuit parcă din nuanțe de fum și cărbune.

A fost cea dintîi noapte a Ioanei cu ea însăși, cu singurătatea. Noaptea aceea a fost pentru temperamentul ei, pentru viața ei de mai tîrziu, o noapte de mare schimbare. Singurătatea, părăsirea, i-au adîncit ființa și conștiința existenței ei.

Lumina dimineții a pătruns în odaie, clară ca o apă de izvor. Soarele n-a răsărit decît mult mai tîrziu. La început, de undeva, de supt pămînt, dinspre partea de unde el trebuia să răsară, se ridica numai o lumină albă, ca de lună, ca un abur cristalin.

Ioana s-a deșteptat cu o durere neștiută încă în oase, în încheieturi, în tot trupul. Pe frunte și pe umerii obrajilor se întipărise cutele pachetului pe care și-i rezemase, într-un fel de broderie făcută pe viu. Nu era un tatuaj ; erau încrustațiuni multiple și neregulate, după o fantezie dezordonată, cu toate că puteau fi asemănate cu acele figuri de floră stranie și lunară, pe care le prezintă geamurile înghețate, iarna.

De îndată ce se trezi, Ioana avu în conștient, prezente, imperative, deciziunile luate seara. Și cu o hotărîre fermă, porni să le realizeze.

Portarul de noapte o privi iarăși lung la plecare. Poate i se părea o sinucigașă ratată, sau cine știe ce fetiță părăsită.

Cînd ieşi pe uşa hotelului îşi dădu de-abia atunci seama că e mult prea devreme ca să poată intra acasă sau la Rodica. Pe străzi circulau numai oameni care se duceau la muncă. Mersul lor era grăbit, fără ezitări. O greutate sobră era pe faţa lor, ca o lumină voalată. Era răcoare. Trotuarele erau stropite, ude, lucii. Mirosul aerului avea un parfum nou, cîmpenesc.

Nişte oameni negri descărcau cărbuni. Altă echipă, în salopete albastre, lucra la şinele de tramvai. În faţa unui restaurant, două femei cu pulpele şi picioarele goale descărcau o căruţă încărcată cu legume.

Ioana avu iarăşi sentimentul precis că a ieşit din fantomatic, că a trecut definitiv într-o lume de realităţi, fără neurastenii. Toţi muncitorii aceia îi făceau aşa de bine ! Era ca o înţelepciune exemplificată, ca un seminar al vieţii la fiecare pas, în plin aer. Şi Ioana se surprinse respirînd larg, cu pieptul plin, bombat, şi cu o mulţumire care nu ştia de unde vine, şi care în situaţiunea ei nu părea să aibă nici un motiv. Era doar mai nefericită ca niciodată. Paşii mari măsurau drumul spre şoseaua Jianu. Starea ei de suflet avea nevoie de mişcare şi de spaţiu. În ea nu mai stăruia nici o urmă de oboseală. Strîngea în mînă cămaşa de noapte, mototol.

Becurile electrice, pe stîlpi înalţi, la rînd, mai luminau în plină zi, strident şi inutil. Spre bulevardul Ştefan cel Mare, un şir de căruţe ţărăneşti treceau încet, tocînd din osii, spre obor.

Pe ce drum fals de ceţuri, de droguri şi artificii apucase Costel ? ! Şi s-ar putea ca unul din căruţaşii care merg acum, subt ochii ei, pe lîngă cai, să fie tatăl sau unchiul lui Costel. Hotărît lucru : lumea aceasta are mii de feţe, şi sînt ceasuri în care nu mai ştii care-i faţa ei cea adevărată.

Dar asta numaidecît trebuie s-o ştie prin instinct şi fără şovăire cei care merg resemnaţi, monoton, lîngă cai. Din una

dintre căruțe se ridicau două gîturi lungi de gîște și un cap rotund și scund de copilaș, într-o tovărășie naturală.

VII

Biroul lui George era singura încăpere mai ordonată, fiindcă el doar nu putea să primească clienții, luni de-a rîndul, „pe un șantier“, ca să iasă oamenii cu umerii sau cu spatele plin de var sau, și mai grav, de vopsea cu ulei, ștearsă de pe uși.

Și-n birou totuși trebuia să te strecori cu atenție, printre mici mesuțe și scaune aduse în refugiu provizor, cu dexteritatea cu care schiorii fac slalom. Introducerea aceasta în birou nu era ușoară, dacă aspirai să o faci fără ca să răstorni tot soiul de bibelouri, farfurioare și vaze strînse grămadă, și unele din ele structural nestabile.

Dar conu Ghiță, cît era el de gros și de stîngaci (cal breton) căpătase obișnuința cuvenită în acest popor de lucruri.

Acolo intră, rîzînd, cu rîsul ei fermecător, care-i descoperea două șiruri de dinți albi, ca două rînduri de lăcrămioare, doamna Mincu, — Gaby Mincu.

V. V. Mincu fusese coleg de barou cu George. Cu vreo zece ani în urmă se retrăsese la țară, la o moșie de lîngă Rîmnicu Vîlcea, din cauza unei boli de piept. Era un om firav, subțirel, delicat.

Aducea cu el un parfum de boiernaș învățat la Paris, cu bune maniere și cu o delicatețe înnăsoută.

Boala lui de piept nu l-a cruțat, și acolo, la țară, de unde n-a mai vroit să plece, a murit.

De-atunci Gaby a rămas singură să se ocupe de moșie, într-o situație financiară destul de încurcată.

Gaby însă, o olteancă hotărîtă, a luat viața în serios și a izbutit să puie treburile pe picioare.

Gaby Mincu era o femeie cu mult farmec ; mersul ei, rîsul ei, privirile erau provocatoare, ostentative. Dormea în ea o senzualitate latentă, care se presimțea în orice gest, în orice atitudine.

Mijlocie de statură, cu trupul plin, ea purta minunat o voioșie naturală agreabilă și emana în jurul ei o mare dragoste de viață. În atmosfera ei, toată lumea se simțea bine.

Un organism sănătos și un temperament puternic și autoritar o făceau extrem de vie și de activă.

O inteligență firească seconda voința ei hotărîtă și-i crea în viață oarecare fantezie.

Această femeie tonică izbucni în biroul lui George.

— *Bonjour*, maestre.

— Sărut mîinile, doamnă...

— Oo ! ! Ce oficial, ce solemn, ce distant... bunul meu maestru.

George îi sărută mîna, pășind spre colțul biroului. Gaby îl privea cu ochii ei mari, cu cea mai dulce privire a ei și cu același zîmbet care-i descoperea toți dinții. Mersul ei printre scaune și mese scunde, era și mai unduios ca de obicei, și mai provocător. Avea ceva de pisică voluptoasă, care se strecoară într-un alcov încărcat. Șoldul ei atinse vroit o mesuță, și tot ce era pe ea căzu jos într-un zgomot asurzitor de candelabru cu nenumărate prizme și lanțuri de cristal.

— Oh ! exclamă doamna Mincu, cu o surpriză afectată, dar fără să-și întunece o clipă zîmbetul. Iartă-mă, maestre. Ce stîngăcie ! !

George privi resemnat catastrofa și lăsă ruinele la locul lor. Pentru a le ridica, trebuiau evitate alte posibilități de dezastru.

— Nu e nimic, doamnă. Vina e a casei. Sînt, cum vezi, într-o perpetuă stare de bejenie.

— Lasă-mă, te rog, să-ți aranjez puțin biroul.

Și Gaby scoase mănușile, puse poșeta enormă pe birou și începu să facă ordine. Și așeză lucrurile cu abilitate și finețe. George vroi să o ajute.

— Nu, nu. Nu te-amesteca. Nu-ți dau voie, eu.

Și în cîteva minute, biroul căpătă o înfățișare nouă. Era tot atît de încărcat în realitate, dar Gaby obținuse un aer cochet, un stil. Stilul Gaby. Bibelourile au fost rărite ; cele mai neînsemnate dosite pe etajerele de jos ale meselor, cele înalte artistic resfirate pe rafturile și în nișele din colțuri ale bibliotecii. Numai cîteva farfurii japoneze fuseseră scoase, ca supranumerare. În colțul dinspre geam se schiță un fel de salonaș aparte, ca un refugiu discret și luxos, în mijlocul sobrietății biroului.

— Așaa !... Și Gaby făcu cu privirile înconjurul încăperii, mulțumită de ea. Îți place ? Nu ? ! Nu-ți place ? ! Vrai să refac la loc ? Iubești halele de vechituri cu solnițe de argint alături de bustul lui Bonaparte și două lingurițe de domnișoară de pension ? Ei nu. Vezi cum ești ? !... Hai, spune mersi și sărută-mi mîna. Și Gaby îi întinse mîna, subt același zîmbet cu dinți albi, ochi luminoși și obraji roz. Aș merita chiar mai mult ! Nu crezi ? ! Vai, ce ursuz arăți. Să știi că nu-ți stă bine. Copiilor mici cînd sînt mari, nu le stă bine să fie supărați... Spun prostii !

Și Gaby se așeză în fotoliul cel mai apropiat de birou și scoase din poșeta fără fund o tabacheră mică, plată, în aur, din care aprinse o țigară.

— E voie de fumat ? Am uitat să te-ntreb.

— Vă rog, doamnă...

George se grăbi inutil să aprindă un chibrit, fiindcă, abilă, Gaby făcu să ia foc, ca printr-un gest magic, o brichetă Dunhill, tot de aur.

— Vezi... prea tîrziu... Să știi însă că nu-i niciodată prea tîrziu.

George rămase încurcat cu chibritul în mînă și-l puse mașinal, la loc, în cutie.

Acum Gaby îl privea în tăcere, cu ochii parcă lungiți de un fel de ironie, ca de-un subînțeles, de-un plan diabolic și nemărturisit.

— Oo ! Pardon. Uitasem că fumezi.

— Știi foarte bine că, din contră, nu fumez decît foarte rar.

— Hai, o excepție, pentru mine. Fii drăguț. Și Gaby-i întinse tabachera de aur, desfăcută în două, ca o carte în miniatură. Vrai să venim la afaceri ? Nu-i așa ? Să fumăm mai înainte în tihnă țigările, ca doi prieteni. Păcat că n-avem și cîte-o cafea.

— Vă rog să mă iertați, dar la mine totul e așa de deranjat...

— Nu-i nimic, maestre. Mă gîndeam numai că decorul ar fi fost mai complet... și plăcerea la fel... Și pe birou ce dezordine ? Cum de te mai descurci ? Parcă le-a adus o inundație.

Gaby puse țigara în scrumieră și începu să-i aranjeze și pe birou, aruncînd cărțile una peste alta, neglijent, separîndu-le de dosare, adunînd creioanele de toate culorile de sub coli răvășite. Ea se ridicase acum în picioare și avea capul aplecat spre birou, aproape de tot de fața, de gura lui George. Cîteva șuvițe de păr blond și rebel îi fluturară pe obraz, iritant.

— Și nici cravata nu-mi place. Să nu mai porți cravăți albastre, că te fac palid la față. Și-apoi o cravată nu se înnoadă așa.

Gaby îi trase cravata, i-o desfăcu şi începu să i-o facă la loc, artistic. Degetele ei lungi cu unghii roşii ca petalele de trandafiri se încovoiau cu voluptate şi graţie printre cele două capete ale crăvăţii. La sfîrşit o trase brusc, o pipăi, o mai îndreptă, întinse şi gulerul şi apoi îl privi pe George, întreg, aplecînd capul, îndepărtat.

Pe cînd Gaby făcuse această operaţie, George, întimidat, confuz, rămăsese aşezat pe scaun, cu capul ridicat, cu gîtul întins, lăsîndu-se în voia ei, ca pentru o mică operaţie. Îi vedea braţele, umerii şi, aplecată peste el, dominîndu-l, faţa ei cu acelaşi zîmbet, cu toţi dinţii extraordinar de albi. George vedea şi sînii cum se ridică şi se coboară cînd Gaby respira.

Surprins, ameţit, aplecă genele în jos şi, parcă pe furiş, ca printr-o crăpătură, indiscret, privirile căzură pe şoldurile pline, din care emana o neînchipuită voluptate. George fu înconjurat de toată atmosfera pe care o purta Gaby în juru-i ; şi simţi în nas parfumul ei senzual, acel parfum care era al trupului ei plin şi cald. George puse mîna pe braţele ei goale, ca s-o oprească, şi-n mîinile lui rămase, pătruns adînc, pentru toată seara, acel parfum, care nu era decît al ei şi nu semăna cu a nimănui alta.

Apărarea lui George era slabă, nesigură, plină de ezitări. Începuse să samene cu o acceptare. Capul lui exagerat, de copil văzut prin lupă, începuse să se tulbure, să simtă totul ca într-o plutire, ca în preajma unei mari şi intense fericiri.

Ar fi voit să facă vreo obiecţie, dar nu vroia nici să ofenseze şi chiar nici să se mai apere. Atacul fusese prea neaşteptat şi prea cu toate mijloacele deodată.

— Aşa ! Acum uită-te la mine. Păcat că n-ai o oglindă să te vezi. Eşti alt om. Şi degetele ei subţiri îi mai resfirară părul blond, pentru ca dezordinea lui să fie şi mai artistică. Ştii că ai păr frumos ! E ondulat natural ? !

Gaby începu să se joace cu părul lui George, ca să-i simtă toate calitățile. Era moale și docil.

— Doamnă... începu în sfîrșit să articuleze ceva, timid, George.

— Iar începi așa ?... Nu-ți mai permit. Ne cunoaștem de atîția ani ; ți-am destăinuit ca avocat atîtea lucruri ; m-ai ajutat în viață cu sfatul d-tale atît de mult, că nu-i îngăduit la nesfîrșit acest ceremonial. Și, după o pauză : E chiar ofensator. Am să mă supăr. Și să știi că atunci cînd mă supăr eu, pot să fiu foarte rea. Spune-mi „Gaby", cum îmi spun toate cunoștințele, cum mă cunoaște toată lumea. Numai d-ta îi dai înainte cu „doamnă, doamnă" și mai știu eu cum. Am hotărît „eu" ca de azi înainte să fim prieteni, nu numai avocat și clientă. Ești tutorele meu. Fără dumneata, de cînd am rămas singură, nu știu ce m-aș fi făcut. Lumea e așa de rea și viața e atît de complicată ! !

Gaby trecu la coarda sentimentală. Surîsul ei scăzu din intensitate și părea acum de-abia schițat, dar asta-i da un aer de adîncă melancolie și vagi regrete. Surîdea oare astfel unui trecut sau unui viitor ?

— Și-acum, sărută-mi mîna pentru tot ce ți-am făcut azi aici.

George îi sărută mîna, căutînd să ia un aer de bonomie, de glumă prietenească, și fața lui pînă atunci posomorîtă se însenină, luminoasă. Apăru îngerul gigant. Gaby gîndi în secret, privindu-i capul, că n-a făcut o alegere proastă.

Presimți că atunci cînd George își va reveni din surpriză și cînd se va lăsa și el dragostei, va fi un bărbat delicios. George avea chiar numai în atitudinea lui, în mersul asimetric de urs greoi care calcă strîmb, cu un umăr mai jos, în felul de a ține capul aplecat pe-o parte, un farmec rar, pe care Gaby începuse să-l aprecieze de cîtăva vreme, chiar cu reproșul în sine că n-a observat asta mai din timp.

Instinctul ei îi spunea că George, fără ca să fie un om ușuratec, era un om slab, ceea ce, pentru scopurile pe care și le propusese, era tot atît de favorabil.

— Și-acum *mon maître*, să-ți spun la ce-am venit. M-am hotărît să-mi arendez moșia. Nu mă mai pot ocupa eu. Cu fiecare zi e tot mai complicat. Mi-i de-ajuns. Moșia asta mi-a schimbat viața, mi-a distrus tinerețea. Am alergat pentru ea ca un hamal. Nu-i pentru mine.

Alevra, la care am stat la masă aseară, mi-a spus că nu se poate arenda, că legea oprește și că în orice caz arendarea trebuie neapărat să se facă pe cinci sau pe șapte ani. Eu însă nu vreau să mă angajez pe atît de mult. Nu se știe ce se mai întîmplă. Poate mă plictisesc și de viața nouă pe care vreau să o încep.

Aici Gaby se opri și se uită la George zîmbind iarăși cu toți dinții ei albi.

— Am venit să-ți cer un sfat, și, dacă-i cu putință, să-mi faci un act bun, în care să iei toate garanțiile pentru mine. Am și găsit un ardelean care-mi dă o arendă bună, plătibilă pe un an întreg la facerea actului.

— Ceea ce v-a spus Alevra, doamnă...

— Iar !! Nu „doamnă", ci „Gaby"...

— Ceea ce v-a spus Alevra, duduie Gaby, e adevărat, dar sunt mijloace arhicunoscute pentru a înlătura legea. N-avem decît să facem în aparență un act de asociație. Așa se face. Și cu un contra-înscris.

Vorbind de afaceri, de contracte, George Neculau începu să-și revie, să-și regăsească echilibrul. George a expus pe larg, anume parcă, tot punctul lui de vedere și a rămas hotărît ca a doua zi Gaby să revie, pentru ca împreună să precizeze toate condițiile.

— Ajunsesem o sălbatică, reluă Gaby. Începusem să vorbesc ca țărăncile, să umblu cu probe de orzoaică în poșetă ca

un misit, să stau la țară luni întregi, în sălbăticie, între vaci, oi și cîini.

Și dumneavoastră, nobilii de la oraș, care nu mai puteți făcînd literatură cu viața de la țară, ați binevoit atît de rar să mă vedeți în calitatea mea de fermieră. Eu cu angajări, cu tocmeli, cu cumpărături și vînzări, cu arat, cu prășit, cu secerat, cu oameni la mașină, cu nutreț pentru vite, cu mîncare pentru un popor întreg de pe moșie. Asta nu. Asta e treabă de bărbat. Să mai alerg și cînd veneam la București, o dată la două luni, după reparat piese de tractor, după scutiri de amenzi la impozite, la Ministerul de Domenii, la Finanțe, la Camera de Agricultură. Destul! Am văzut că o femeie nu trebuie să fie singură. Aici Gaby lăsă o lungă pauză. Nu le poate face ea toate acestea în locul bărbatului. M-am hotărît să-mi trăiesc viața. Ce mai am ?... Cîțiva ani.

— Duduie Gaby !! exclamă George, în semn de protest și întrebuințînd pentru prima oară și, parcă, mai mult sugestionat decît conștient și din liberă voință, exact sau aproape, expresiunea pretinsă și impusă de Gaby.

— Lasă, lasă. Nu mai fi amabil. Mi-am și găsit o garsonieră în Lahovary 7. Am căpătat și un număr de telefon. Notează-l pe dosarul meu ; poate ai să ai nevoie : 2.22.10. De trei ori doi și zece. Ții minte ! Scrie. E mai bine. Uneori ești așa de zăpăcit. Iartă-mă. Dumneata ce crezi ?

— Despre ce ?

— Despre ideea de a arenda moșia și a mă instala la București.

— Eu cred — dacă-mi ceri neapărat părerea mea — că faci rău. Viața aici e grea. Și-apoi dumneata ești deprinsă să fii ocupată toată ziua, să ai o mie de treburi de făcut. Nu crezi c-ai să te plictisești aici ?

— Cînd mă plictisesc, vin la dumneata, replică Gaby jumătate în glumă, dar simulînd o seriozitate perfectă. Să nu-mi spui că n-ai timp !

Și Gaby începu să-și strîngă lucrurile de pe birou : tabachera, bricheta, notița dată de viitorul arendaș, un creionaș mic de aur... și pe toate le aranjă în compartimentele anume amenajate din poșeta ei enormă și țeapănă, care sta singură în picioare, deschisă ca o scoică imensă.

— Așadar, *mon maître, a demain.* Și nu mai fii așa de ursuz. Odată instalată în București, am de gînd să te văd des, și nu-mi plac deloc oamenii prea serioși...

Acum Gaby era în picioare. Privirile lui George, pentru prima oară mai degajate, o cuprinseră toată, și simți un fior nou, în care se amesteca o tristă bucurie cu un presentiment de ascuțită durere. Fără voia lui, parcă atunci ar fi descoperit-o întîia oară, ochii lui lunecară pe tot trupul ei, ca un val de caldă dezmierdare. Rochia era întinsă pe șolduri. Trupul lui Gaby era bine făcut.

George îi sărută mîna cu prefăcută indiferență.

În clipa aceea ușa de la hol se deschise și pe crăpătura ei apăru capul mic, ca de abanos al Ioanei. Dar se retrase repede, intimidat.

VIII

George rămase singur în birou. Cu siguranța în sine de totdeauna, scoase din clasor dosarele pentru a doua zi. Printre ele era și procesul Morgenstern. Un proces pe care nu-l putea suferi. Îl amîna de trei ani numai fiindcă niciodată n-avea curajul să intre în el și să-l învețe. Era un dosar gros, cu coli zdrențuite, ieșite din coperți pe margini. El părea și mai voluminos din cauză că o serie de copii fuseseră aduse făcute sul și nici acum nu se îndreptaseră bine. Stăteau în dosar, scorojite, ca niște olane.

George se uită la el cu lehamite.

Se așeză la birou și deschise scoarțele tari ale dosarului. Procesul se născuse dintr-un șir de succesiuni vechi, cu mulți moștenitori, din vreo trei generații. Pe prima pagină găsi arborele genealogic, măreț, cît un stejar de-un veac, cu nume subliniate cu roș, după o regulă specială.

Arborele genealogic era totdeauna decisiv pentru amînare. Prea multe lucruri de ținut minte, și prea aride.

Acesta-i proces de judecat iarna, pe-ndelete, cînd e frig și nu ai ce face.

Avocatul Neculau părea să-și fi reluat rolul cu tot calmul. Întoarse arborele genealogic și dădu de un act scris cu litere chirilice, cu timbre și peceți vechi. De el era prinsă cu o agrafă transcrierea în litere latine, făcută de Mititelu, căci Mititelu știa de toate.

Mai întoarse și dădu de un act de deces de la 1867 cu litere mari și groase, de parcă și literele erau îmbrăcate în doliu masiv. Citi: „Leizer Morgenstern... de 64 de ani..." Căută să descifreze semnături. „Fiu al lui Moise și al Fridei, fiica lui..."

O întreagă omenire, acum de mult dispărută, ieșea din uitare cu modestie și popula camera, cu un vag miros de mucegai și de praf. Asta era moștenirea de la Leizer Morgenstern. Fii, nepoți, strănepoți, identificați în actele multe care urmau, se ridicau toți fără glas, muți, să-și ceară totuși drepturile lor, închise ermetic ca o problemă grea în teancul acela de coli.

Și actul de căsătorie a lui Leizer cu Malca. În proces era în discuție dacă averea lăsată pe-atunci era a lui Leizer sau a Malcăi. Pe cît își mai aducea avocatul Neculau aminte, Leizer era foarte bogat. Malca trebuie să fi fost, de aceea, foarte frumoasă.

George se pierdea inutil și fără scop în acest trecut străin, fiindcă în intenția lui amînarea procesului era deja hotărîtă. Dar întîrzia, încurajat de mulțimea aceea de evrei de

demult, de toate vîrstele, dintr-un impuls inconştient, care vroia să-l sustragă şi să-l îndepărteze de actual.

Unul din gesturile lui George, cînd se gîndea şi sta la birou, era să ţie pumnul pe jumătate închis şi ca un fel de pîlnie pe gură, cu cotul pe masă, într-o poziţie în adevăr meditativă. Tocmai se gîndea la un motiv plauzibil de amînare.

Şi-n nas simţi deodată, emanînd din pumnul lui, parfumul lui Gaby. Acum îşi dădu seama conştient, pentru ce se pierdea cu atîta neglijenţă printre actele acelea vechi. Parfumul acela nu era simţit numai în miros, ca ceva exterior şi trecător, ci parcă în creier şi-n toată fiinţa, în trup, în muşchi, în inimă, şi ca ceva definitiv, stăruitor, organic.

George îşi deschise palma şi o duse la nas ca pe-o cupă din care ar fi voit să soarbă, şi apoi o închise pe nări, fără voie, ca să nu se risipească nimic din emanaţia aceea fermecătoare, ca un elixir.

Şi rămase aşa multă vreme, cu ochii închişi, cu cotul înfipt solid în actul de deces a lui Leizer Morgenstern.

Avea impresia că trage în el, acolo, aproape de tot de creier, un dulce şi îmbietor narcotic, care-l scotea din real, care făcea să-i vîjîie urechile şi capul, care-i întuneca privirile, care-l înălţa, rece şi fericit, într-o lume de viziuni şi de culori.

Nu simţise niciodată în viaţă o asemenea senzaţie.

Imaginaţia lui începu să lucreze, să refacă ceea ce a fost, să adune micile bucăţi de mozaic pentru vitraliul noii zeiţe : rochia albă, cu un şir de flori în abajur de-a latul pieptului, ca un lanţ care-i ţinea sînii, şi prin ale cărui ochiuri se vedea pielea ca nişte confete ; dinţii albi şi egali în acel surîs, care stăruia încă în odaie, ca lumina prea tare care-ţi rămînea în ochi multă vreme după ce ai închis şi ai strîns tare pleoapele ; mîinile cu degete lungi şi unghii roşii închis şi linia întinsă, încordată, a şoldurilor pline.

în palma adunată la nări, era parcă diabolic hașiș, și George îl sorbea cu aviditate. În urechi îi sunau clopote cu reminiscențe ascunse din *1812* al lui Ceaikovski, din cîntecul de la Westminster, și-n creier era amestec de bucurie necunoscută și de spaimă.

George nu mai avea puterea să reacționeze acum. N-avea nici bunul simț sau luciditatea să se întrebe ce anume se întîmplă cu el. Își uitase parcă vîrsta și deceniile de viață ordonată și liniștită, cu bucurii molcome din satisfacțiile profesionale. Hașișul lucra puternic. El nu era numai un parfum oarecare, mai scump poate sau mai rar așa cum poți găsi la o parfumerie din Paris, ci un amestec subtil dintr-un parfum și mirosul pielei lui Gaby. Era parfumul ei ; al trupului ei. El îi completa ființa, tonalitatea ființei ei. Nici un alt parfum din lume nu era și nu putea să fie la fel. Sînt barmani care au un talent special de a face un coctail personal, cu secretul lor, și care ajung celebri în lumea întreagă. Așa era parfumul lui Gaby. Era un coctail al aromelor. Dar la barman în creația lui era numai priceperea sau inspirația. Elementele erau în întregime reale, pozitive și extrinseci. În parfumul lui Gaby ceea ce era substanțial era ceea ce îi aparținea ei, structural ; era respirația, climatul, căldura trupului ei, care da acelui amestec gust amar de sîmburi de cais și senzație tactilă de mătasă grea, plină și densă.

George își dădu seama deodată că doza de care dispune și pe care a luat-o de la Gaby atunci cînd a dat mîna cu ea, cînd a pus mînă pe umerii ei, era mică și că se epuizează încet, prin emanație continuă. Și atunci își afundă mai avid, mai deznădăjduit capul în palmă, ca un însetat care stăruie să soarbă și ultima picătură dintr-o cupă incomodă.

Văzut rece, degajat, George putea să pară ridicol. Era un om serios, un om de patruzeci și șapte de ani, cu răspunderi, cu o ocupație serioasă și zbuciumată, cu prestigiu. Și mai ales trupul lui mătăhălos, capul acela greu și mare, nu păreau

pentru o asemenea primăvară tîrzie, ca aceea ce se deștepta în el. Era ridicol. Visurile și iluziile lui de licean care-i năvăleau în minte, multiple și dulci, nu se potriveau cu înfățișarea lui, cu ceea ce era el în ochii celorlalți oameni și a lumii dimprejur.

Dar nu era nimeni care să-l privească astfel, de departe, rece și obiectiv.

George intrase într-o lume, într-un parc în care toate sînt altfel colorate și în care puterea simțurilor ascunde, acolo, orice aspect nepotrivit și ridicol.

George trecuse în vis. El trebuia de-acum judecat după o altă unitate de măsură pentru aprecierea valorilor omenești. Singurii lui observatori care-l interesau erau numai el și Gaby. Restul lumii, întreg, cu toate continentele, cu sutele și milioanele de oameni îi devenise perfect indiferent. George avea de mult aptitudini pentru asemenea stări. Temperamentul lui de artist îl pregătise, inconștient, pentru această intrare febrilă în grădinile fermecate cu bucurii și nefericiri ale dragostei. El era de mult un vicios al vieții interioare și al singurătății. Destinul lui nu făcea decît să se desăvîrșească, cu multă și neașteptată întîrziere.

Telefonul îl făcu să tresară. Parcă l-ar fi surprins cineva asupra unui fapt extraordinar și nepermis, pe care nu ți-l poți îngădui decît în cea mai strictă intimitate. Cine intrase deodată în singurătatea lui plină de minuni ?

Ridică receptorul plictisit, cu siguranța că unul din strănepoții lui Morgenstern vine tocmai scoborînd din arborele genealogic, să-i strice reveria și să-l întrebe, oroare !! dacă acum procesul se va judeca.

— Alo ! Alo !...

George distinse o voce de femeie. O voce cunoscută.

Chipul lui se lumină brusc și apoi deveni grav și atent. Recunoscuse vocea lui Gaby.

— Iartă-mă că te deranjez, dar mi se pare că mi-am uitat mănuşile la dumneata. Ce proces mare studiai ?...

— Să vedem, doamnă... îngînă Goerge încurcat şi surprins.

— Iar „doamnă" !! Se cunoaşte că nu-s acolo, să te cert. Ai găsit ?...

George se sculă de la birou, se uită pipăind cu mîinile amîndouă peste hîrtii ca un orb. Nu era nimic. În sfîrşit le zări pe una din mesuţele salonaşului amenajat în colţ.

Reluă receptorul cu emoţie şi grabă :

— Da, da. Sînt.

— Erai să te compromiţi degeaba. O pereche de mănuşi de „doamnă", cum îţi place să spui, pe biroul dumitale !!

Şi prin telefon, George auzi iarăşi rîsul ei. Nu ştiu ce să răspundă. Nu mai avea dispoziţie nici să glumească, nici să vorbească lucruri indiferente.

Articula totuşi strîns, cu pasiune şi cu un accent pătimaş în glas, pe care nu şi-l cunoştea.

— De unde vorbeşti ? Unde eşti ?

— E un control !?... răspunse Gaby veselă. Ce bine ! Mă dezobişnuisem. N-am mai fost controlată de mult.

George crezu deodată că a mers prea departe şi că întrebarea lui a fost deplasată, aproape o intimitate, şi se înroşi. Ar fi voit să dea înapoi.

— Mă întrebam numai dacă ai putut să ajungi acasă aşa de repede.

— Îmi păstrezi mănuşile, te rog, pînă mîine, cînd vin să te văd. Dar pune-le bine să nu le fure cineva, nici măcar să nu le vadă. E un corp delict. *A demain.*

Mănuşile atîrnau în mîna lui George, moi, fine, ca un păianjeniş. Le privi cu atenţie ; erau nişte mănuşi de aţă, împletite, subţiri ; un filigram complicat repeta desene artistice de-a lungul lor, de la încheietura mînii înspre vîrful degetelor. Gîndul că ele acopăr acolo încheietura, îi dădu un fior.

Încet, încet, parfumul lui Gaby, parfumul ei unic, veritabil, îl învălui, degajîndu-se din plasa fină a mănușilor din mîini. George le duse la nas, le apăsă pe nări, le sărută cu efuziune, de mai multe ori, repede, mărunt, ca și cum ar fi pus peceți mici și dese.

Începu să și le imagineze pe mîinile ei, ca o broderie aleasă, prin care unghiile roșii închis la vîrfuri ar fi apărut întrevăzut ca un șir de pietre prețioase.

Firul din care erau țesute era moale, și mănușile nu mai purtau nimic din forma mîinilor ei. Se depersonalizaseră. Dar parfumul emana din ele și le identifica fără de greș dintr-un milion de mănuși. Atît era de-ajuns ca imaginația lui George să refacă integral prezența ei și să o reconstituie așa cum fusese acolo, cu o precizie de om de știință care ar compune o formulă dintr-o singură cifră rămasă pe negrul unei tabele.

Telefonul iar sună. De data aceasta fără îndoială Morgenstern.

— Alo ! Alo !

Afectat, cald, parcă voalat, ca o confidență. Tot glasul lui Gaby.

— Eu sînt ! Nu te las să lucrezi. Dar m-am gîndit că mi-ai închis telefonul fără să-mi spui nimic. Asta nu-i frumos. Și mi-am închipuit că nu te superi dacă îți dau ocazia să-mi spui ceva drăguț.

— Scuzați-mă. Sărut mîna.

— Nu-i destul de drăguț. Dar e mai drăguț decît cînd nu mi-ai spus nimic.

Probabil că Gaby mai vroia să spună ceva dar n-a mai avut curajul să reia iarăși telefonul.

George în loc să se simtă excedat de această insistență, rămase la birou cu urechea ațintită, în speranța că iarăși va mai suna Gaby.

Așa ceva nu se mai produsese în viața lui pînă atunci, dar acum de-abia George își da seama că Gaby l-a tulburat

totdeauna şi că atitudinea ei este prin temperamentul ei, provocatoare. Nu i se părea nimic exagerat. Aşa era ea. Aşa îi era şi reputaţia.

Poate el o iubea în fond de mult; poate latent dormea această disponibilitate cu preferinţă pentru ea, dar avea ocazia să o vadă atît de rar, încît nu i-a dat nici o importanţă.

De pildă, anul trecut cînd venise, vara, îmbrăcată într-o rochiţă scurtă, cu buline mari albastre, ca să-l invite pe-o săptămînă la ţară ca să se odihnească puţin, ea a fost ca şi acum, şi el ar fi avut timp să plece pe-o săptămînă, dar a refuzat intenţionat, dintr-un fel de frică. Gaby i-a apărut totdeauna ca o femeie periculoasă, cu resurse teribile şi cu un puternic temperament de dominaţie, cu o voinţă care nu vrea să cunoască refuz.

„Nu trebuie să fie o femeie comodă" — îşi spuse singur, aproape tare, ca să o îndepărteze oarecum.

Mănuşile-i atîrnau mereu, uitate în mînă, ţinute strîns, de parcă George le-ar fi gîtuit. Erau doar rezervorul lui de haşiş care se părea inepuizabil.

Actul de moarte a lui Leizer Morgenstern sta, drept ca o lespede funerară, cu inscripţii neşterse, deasupra dosarului gros.

O clipă, lui George îi trecu prin minte o întrebare ridicolă, absurdă:

„Oare Leizer Morgenstern a iubit? a ştiut ce-i dragostea?"

Căută febril prin acte, de parcă soluţia sigură a procesului depindea de ceea ce va găsi... „căsătorit cu Malca".

Oare a iubit-o pe Malca? S-au cunoscut într-o seară cu lună şi s-au plimbat prin...

Şi iarăşi se uită atent în act şi citi: „Primăria comunei Roman"... s-au plimbat prin grădina publică din Roman. George făcuse stagiul militar la regimentul 4 Artilerie din Roman. Cunoştea grădina publică, cu copaci mari, din faţa

gării. Şi gazda la care stătuse era alături de grădina publică din Roman.

Sentimentele tinerilor soţi Morgenstern de-atunci, de demult, puternice, eterne, făcînd parte din Univers, ca o forţă a existenţei lui, vor fi rămas pe undeva, şi în ce formă?

Gîndul că alţii de demult au iubit la fel, cu aceeaşi unică şi inedită putere, îl supăra. Refuza un asemenea gînd ca o ofensă personală.

Nu erau provocările lui Gaby care au dezlănţuit acest uragan interior, ci refularea, comprimarea lui inconştientă de o viaţă, o putere care-şi cerea dreptul şi o caldă afinitate, pe care o simţise repetat şi continuu faţă de Gaby, dar care a izbucnit acum.

Şi George avu net senzaţia că intră într-un alt sezon al vieţii lui, aşa cum simţi că intri într-un nou anotimp, că a venit primăvara, cu prima zi în care zăpezile se topesc în şuvoaie gîlgîind, şi simţi brusc mirosul pămîntului ud şi al colţului ierbii.

Şi contra anotimpurilor, chiar a acelor în care salcîmii sau merii înfloresc a doua oară, nu se poate face nimic.

George acceptă primăvara care se anunţa, fără nici o opunere, dar cu o grozavă sete de viaţă.

Simţi nevoia să iasă, să se plimbe puţin, să ia aer.

În faţa casei găsi un grup cenuşiu-alb, stropit de var pulverizat, cu oameni care ar fi căzut ca Cyrano din stele: lucrătorii zidari scăpaţi în sfîrşit de sub cicăleala Clotildei. Toţi erau calmi şi serioşi.

George le spuse „bună seara", cu mai multă voioşie ca altă dată.

Marin, zidarul, veni repede după el.

— Domnule avocat, vorbiţi, vă rog, cu coniţa, că nu mai terminăm niciodată. Acum spune că acolo unde a fost geamul vrea să facă o uşă. Şi după ce-am zugrăvit odaia şi salonaşul, s-a gîndit să puie tapet de hîrtie.

— Bine, bine, am să vorbesc, dar lucrurile acestea trebuie să le aranjați cu soția mea ; eu nu mă amestec. La bună vedere.

— Bună seara...

Și George reintră în grădinile lui cu parfum și farmec. Mănușile lui Gaby erau în buzunar. Le pipăi îngrijorat. Dar se jenă să le scoată, de teamă să nu le vadă cineva.

Impulsul acesta i se păru copilăros, lipsit complect de seriozitate. Era doar un om în toată firea. Nu mai era tînăr și nu mai era copil !

Niciodată nu s-a gîndit la asta. Cînd au trecut anii, cînd l-a furat vremea, frustîndu-l de tinerețe ?! Dăunăzii, parcă era prea tînăr. Un adolescent. Bătrînul Săvulescu, maestrul lui, îi spusese chiar odată în glumă că are toate calitățile lui, și numai un singur defect : că e prea tînăr. Nu mai are nici defectul acesta. Nu știe, e imposobil să precizeze cînd l-a pierdut, în ce an anume. A fost ceva lent, zi de zi, picătură cu picătură, neobservat, nesimțit. Încetul cu încetul a avansat, anii au trecut și de-atunci... acum ar fi ridicol să se mai simtă tînăr, să poată iubi ca un adolescent, sau măcar ca un om în floarea vîrstei. Munca, profesia l-au acoperit de prestigiu, de răspunderi și l-au făcut „serios". El se considera același ; își vedea capătul evoluției de-acolo de unde pornise. Nu era departe. Pe urma anilor rămăsese puține evenimente importante din viața lui, care să fixeze etape, — încolo o pulbere neînsemnată de împrejurări mărunte, uitate de el și de alții, care au căzut ca un praf scuturat de pe viața lui. De-aceea totul în urmă nu i se pare atît de departe, și parcă ieri a fost student, apoi magistrat, apoi june avocat. Istoria substanțială a vieții lui încape într-o pagină.

Ce s-a întîmplat oare fără știința lui, în afară de el, pe de-asupra lui, care să-l scoată din ceea ce era și să-l ducă încetișor și să-l puie într-o lume și într-un loc în care anumite

lucruri nu mai sînt permise, fără ca să ridice surîsuri sau ironii.

Astea sînt conveniențe, fleacuri.

Un automobil era cît pe ce să-l calce cînd traversa distrat Piața Victoriei. Asta nu i se întîmplase altădată.

Șofeurul îi strigă enervat :

— Bagă de seamă, boule.

— Are dreptate, spuse împăciutor, pentru sine, cuconu Ghiță.

George porni să facă o plimbare fără rost prin noapte, la întîmplare, pe străzi singuratece. Aceasta îi da un extraordinar sentiment de recreație, de plăcută izolare, de prezență de sine însuși.

Era ca o plutire, fără un contact cu realitatea, ca un mers într-un decor ireal și diafan.

Oboseală lentă, dialog cu sine, uitare, regăsire, lipsa oricărei prezențe supărătoare, toate se găseau în această nocturnă rătăcire voluntară.

După un timp, fără voie, inconștient, George se trezi în strada Lahovary. Aici pe strada asta era garsoniera lui Gaby. Coincidență fără mare importanță. Dar un demon ascuns voi ca George să identifice blocul în care sta Gaby. Ca din întîmplare ! Și totuși căutarea aceea de a fixa locul avea ceva nespus de plăcut.

În întuneriul nopții, blocul de la numărul 7 părea enorm. Era ca un nor cenușiu, gigant, căzut pe pămînt.

IX

Intrarea era în formă de U, și în față, era un pătrat de grădiniță cu o peluză verde și un chenar de petunii. Iarba și florile parcă dormeau. Împrejur era o liniște completă ca și cum toate lucrurile ar fi stat așa nemișcate de ani întregi.

Nu se vedea nici o lumină la geamuri. Deci Gaby trebuia să doarmă. Era ora unu. Dar dacă nu s-a întors încă, și este cu cineva în oraș ?

Gîndul acesta hain și crud îi veni pe neașteptate. Nimic din tot ce știa George nu îndreptățea această presupunere. Dar chiar așa dacă ar fi, lucrul era perfect normal. După luni întregi de singurătate la țară avea și ea dreptul să meargă la un teatru sau la un cinematograf. Nu-i nimic nepermis în asta.

Dar dacă George simțea de mult o atracție pentru Gaby, care pînă acum rămăsese închisă din cauza timidității lui și din cauză că ideea de a o iubi nu căpătase ființă, atitudinea ei de-acum nu făcuse decît să nască această idee, care avea o ființă latentă și obscură.

Dorința lui George devenise acută, plină de nerăbdare și de violență. Se adunase prea mult deasupra digului.

„Dacă este încă undeva, la un spectacol, acum e ora la care trebuie să se întoarcă. Nu mai poate întîrzia mult."

Așa își vorbi George, punîndu-se pe raționamente. Nu-i exact că dragostea este lipsită de judecată și ar fi lipsită de logică. Ba are chiar logica exagerată pe care o au oamenii beți, adică aceea de la limită, de detaliu, de amănunt, meschină și tiranică.

Cerul era senin, dar nu se vedea pe el nici măcar un pătrar de lună. Casele nu aveau umbră, numai un vid mai plutea între ele, fără nici un contur — ca o culoare a aerului în timpul nopții. Împrejur, tăcerea era densă și grea, ca o lespede așezată pe pămînt.

Ar fi vrut din clipa aceea chiar să ia o hotărîre eroică, pentru ca să-și poată continua în liniște viața de pînă atunci, fără prea mari bucurii, dar și fără zguduiri. Totul nu depindea decît de el. Să se scuture puțin, să se ia în mîini.

Dar, în cazul acesta ce rămînea ? Înaintea lui în ceea ce a fost nu mai vedea decît o monotonie ucigătoare și fără de

sfîrşit. O viaţă ternă fără nici o înălţare, fără nici un contact cu divinul, cu visul. Tot ce-a trăit pînă atunci i se părea pierdut. Un regret nesfîrşit îl cuprinse, ca şi cum totul s-ar fi încheiat atunci şi ar fi trebuit să moară în clipa aceea, fără a mai avea posibilitatea să repare ceva sau să înceapă o viaţă nouă.

Şi-aşa, încercarea de a se reculege îl arunca şi mai mult în mrejele care-l prinseseră şi-l atrăgeau iremediabil. E mai bine să se considere „pierdut" şi să se lase pasiv acestei plutiri într-un dulce şi întristător necunoscut. Chiar zbuciumul nou din seara aceea avea farmecul lui ; era o trezire a fiinţei lui, în tot ce are ea mai adînc, şi însemna viaţă. George intrase în altă lume, pe care o despărţea net de toată cealaltă, cum ar fi fost cineva care îşi avea o ocupaţie la oraş, şi de îndată ce şi-a terminat-o pleacă şi se refugiază undeva la ţară, unde-şi schimbă, odată cu hainele citadine, şi toate preocupările, intrînd în altele cu totul deosebite. George nici nu-şi da seama că în clipa aceea, după ora unu şi jumătate noaptea, el nu mai era deloc avocatul Gheorghe Neculau, maestrul Gheorghe Neculau, nici omul serios pe care-l cunoştea şi-l saluta cu respect atîta lume, nici bărbatul Clotildei, nici tatăl Ioanei, nici omul încărcat de griji şi de răspunderi de tot felul ale lui şi ale clienţilor lui, ci numai un om dezbrăcat de toate acestea, eliberat de toţi, unic, egoist, posedat de o singură preocupare.

Avea dreptul sau nu avea dreptul să se lepede de toţi „Gheorghe Neculau" dinainte ? Asta era o altă chestiune, pe care el nu şi-o punea, fiindcă el nici nu realizase ideea că s-a lepădat de sine, adică de personalitatea lui gata făcută şi greu făcută pînă atunci.

De la colţul străzii cu strada Clemenceanu apăru brusc cineva grăbit, aproape de George şi drept în faţa lui. Cînd se încrucişară, se priviră fix drept în ochi, aşa cum se face în asemenea împrejurări, fără nici o intenţie anume. George îl re-

cunoscu pe Paulescu, clientul lui, cel cu nesfîrşitul proces de revendicare a unor goluri de munte. Paulescu îl recunoscu şi el. Pînă ce-i ajunse însă la conştient această neaşteptată recunoaştere, el trecuse de George şi de-abia după aceea ridică pălăria şi spuse tare ca să fie totuşi auzit :

— Bună seara, domnule Neculau.

George trecu de felinarul de gaz aerian care ardea discret în colţul străzii Clemenceanu, şi umbra lui se proiecta în faţă, destul de precis ca să dea tot conturul trupului lui. Cineva mare, aproape mătăhălos, c-un umăr mai sus şi unul mai aplecat, cu capul mare înclinat pe-o parte, se tîra tras ca un afiş căzut pe pămînt, în faţa lui.

George se recunoscu cu un vădit sentiment de neplăcere. Parcă avocatul Gheorghe Neculau îl spiona, şi George fusese surprins numai prin trecerea din preajma aceea a felinarului.

Această întîmplare neînsemnată dar care totuşi constituia un mic eveniment în monotonia tăcerei şi a pustiului acela obscur, plin de sfială, nu schimbă nimic din starea de spirit a lui George. Se opri puţin şi se întoarse, tocmai la timp ca să vadă pe Paulescu intrînd în acel U de la numărul 7.

Asta-i fu mai dezagreabil. Nu se gîndise încă pînă atunci că în bloc locuiau atîtea familii şi că s-ar putea să cunoască şi să fie deci recunoscut de foarte multe din ele. Cum el era un personaj bine ştiut, s-ar fi putut să fie identificat şi de alţii fără ca el să bănuiască, dar asta n-avea nici o importanţă.

Nici altfel, nici aceasta, nici orice altceva n-avea nici o importanţă.

Pe întuneric apropie braţul de ochi şi se uită la ceas. Era ora unu. Ochii lui se deprinseseră cu întunericul. Umbla ca într-o lume de-abia schiţată, plină de necunoscut şi lungi tăceri, în care se simţea foarte bine. Trecu pe lîngă biserica Albă. Altădată, în copilărie, n-ar fi stat noaptea în preajma unei biserici. Ar fi murit de frică.

Gaby doarme cu siguranţă. Trebuie să se îndrepte spre casă. E aşa de tîrziu. Niciodată nu rămăsese treaz pînă la ora asta. O vagă oboseală începu să-i cuprindă trupul greu, ca o toxină din interior.

Acum gîndurile lui George erau iarăşi neprecise. Nu se gîndea la nimic, nu se mai putea gîndi la nimic. Blocurile, magazinele cu obloanele trase, adormite, rămîneau în urmă fără ca el să ştie, să le bage în seamă.

Şi proprii săi paşi, pe care-i auzea regulat pe trotuar, erau pentru el paşii altuia, ai unuia care nu-l interesa.

X

În birou, patul pentru George era pregătit, din cauza reparaţiilor, pe o canapea întinsă acolo, în fiecare seară, în spaţiul rămas gol, printre lucruri. Era un pat îngust ca o targă.

George se furişă pînă la birou şi aprinse lampa cu abajur dreptunghiular de porţelan, verde pe partea de deasupra şi alb de dedesubt, pe care-o aplecă tare în jos. Se ilumină atunci puternic, ca sub un proiector peste o masă de operaţie, numai o parte din suprafaţa biroului. Camera întreagă rămase într-o uşoară obscuritate.

Serios, aproape grav, George îşi luă geanta mare, din care scoase dosarele care-i trebuiseră în ziua aceea, pentru ca să le ia pe cele pentru a doua zi. Începu să le claseze ca să fie repartizate fiecare în saltarul cu litera respectivă.

Printre ele găsi, boţit, în fundul genţii, memoriul acuzatului din ziua aceea. „Cum Dumnezeu îl chema ?!“ se întreba, agasat, George.

Ce departe i se părea şedinţa aceea, cu tot ce fusese înainte de revelaţia Gaby !... Parcă atunci începuse să-l inte-

reseze afacerea și băiatul. Acum îi erau atît de indiferenți. Un proces! Un proces străin. Se gîndi că trebuie să predea președintelui foile acelea și încercă să îndrepte colile.

Așezîndu-le, George își aruncă ochii pe ele. Apoi fu prins de spovedania acuzatului. A, da! Simion... de spovedania acelui Simion. Poate fiindcă aducea un climat cu o afinitate asemănătoare.

Se așeză picior peste picior, trase lampa la marginea biroului și începu să citească memoriul de la capăt. Poate simți nevoia unei diversiuni. Și la ora aceea tîrzie avea acea luciditate activă, pătrunzător de conștientă, pe care nu o poți avea decît noaptea.

«MEMORIU

Antecedente !?...

Desigur că pe d-voastră, domnilor judecători, vă interesează antecedentele mai mult chiar decît persoana mea. Domnul procuror trebuie să fi cheltuit multă abilitate ca să le afle. Numai că eu sînt omul fără antecedente.

N-am nici mamă, nici tată criminali. Aproape că nici nu i-am avut deloc, fiindcă au murit amîndoi într-un accident de cale ferată pe cînd eram de trei ani.

Antecedentele mele sînt cu aceasta total închise. Mai departe în urmă, nici eu nu știu nimic, nici dracu nu mai poate ști nimic. Nu poate fi găsit nici actul de căsătorie al părinților mei. Poate că dacă nu m-aș teme că vă dau material care să vă rătăcească complect, v-aș mărturisi că nici nu știu dacă au fost căsătoriți. Asta nu m-a interesat. Eu am pornit o viață a mea, independentă, de îndată, de la tăierea ombilicului. Ceea ce a mai rămas din el, s-a sgîrcit în mine, cu exagerată personalitate și afecțiune. Între lighean și trupul meu, a optat pentru mine. A fost prima flatare pe care mi-a acordat-o natura mărinimoasă și logică. Mersi !!

Nimic din tot ce s-a întîmplat, din mobilele și execuția crimei, nu e legat de vreun antecedent. Eu nu sînt dintre lașii care vor să scape, acuzînd părinții sau strămoșii.

Eu n-am nici o țară, decît aceea de a mă fi născut om. Singurul meu antecedent de importanță este faptul nașterei. Să știți că m-am născut, dacă asta n-ați presupus-o cu perspicacitatea pe care v-a dat-o îndelungata dumneavoastră experiență.

Dacă nu mă nășteam, nu comiteam crima. Iată adevărul de la care trebuie să plecați pentru ca să nu faceți cea dintîi eroare în judecata dumneavoastră.

Și adevărul acesta subzistă, persistent, chiar dacă nu veți găsi nicăieri actul meu de naștere, căci, pe cît știu, tatăl meu, beat de fericirea venirii mele pe pămînt, a uitat să mă declare la primărie. Atunci cînd am fost dat la școală din lipsa unui asemenea act mi s-a tăgăduit existența și dreptul la viață. Cică nu existam !! Prezența mea în carne și oase n-a părut de-ajuns pentru a confirma că sînt. Bănuiau în mine un subterfugiu. Au trebuit să vie martorii care m-au pipăit și, pe cît realitatea o fi un adevăr, au afirmat, imprudenții, cu mîna pe cruce, că eu exist, — atunci cînd eu, din clipa aceea, din spirit de contradicție, am început să mă îndoiesc.

Așadar, domnilor magistrați, să știți că sînt martori care afirmă că eu exist. Asta e mai mult și mai tare decît prezența mea.

La un moment dat începusem să fiu mai recunoscător martorilor care m-au confirmat în viață decît părinților care mi-au dat-o. Era și firesc. Martorii au făcut-o conștient și atunci cînd — oricît de buni ar fi fost — nu mai puteau să schimbe nimic.

Să nu credeți că expunerea aceasta asupra actului meu de naștere este superfluă. Este punctul central al antecedentelor mele. Poate că din această lipsă, care a produs în oameni atîta dubiu, s-a născut în mine un fel de dublă, de multiplă

personalitate. Lipsa actului de naștere mă făcuse disponibil pentru orice existență, pentru orice încarnare și chiar pentru una. Nefiind inițial fixat aveam orice alegere, precum și facultatea divină de-a o schimba după voie.

Dumneavoastră, care sînteți definitiv catalogați și identificați, trebuie totuși, ca prin aspirații neverosimile și irealizabile măcar, să cunoașteți fericirile și sentimentul de libertate și independență a celor fără identitate.

Cînd am văzut în ordonanța definitivă de trimitere în judecată că-mi spuneți cu mare grijă de detaliu „Constantin Simion, zis Costel, zis Costy", am apreciat cu satisfacție această trăsătură de geniu, care evidenția ceea ce era mai profund în persoana mea : multiplicitatea și ezitarea ; teama de unificare și definitiv ; spaima de a mă califica ; dorința de a mă defini în amănunt ; grija de a-mi aranja o ieșire, prin oricare din aceste drumuri ; aplicațiunea în a mă defini în diverse ipostaze și dispoziții din viață.

Acum chiar, dacă ar fi să vă mărturisesc cu toată sinceritatea care din trei : Constantin, Costel sau Costy este asasinul, aș putea salva doi din ei. Și salvați sînt cei doi din urmă : Costel și Costy, fiindcă crima a fost săvîrșită de către cel mai autentic, cel mai serios, cel mai conștient dintre toți : de Constantin.

Față de acesta ceilalți doi sînt oarecum ficțiuni de circumstanță, alibiuri ale identității, ghidușii existenței mele, firi ușuratice și frivole. Oh ! afară de Costel, care-i în fond un copil defunct, înainte de a se naște. Costel este în realitate, la dreptul vorbind, o legendă, o amintire care nici măcar a mea nu este. Se afirmă că așa-mi spunea mama cînd eram copil. Eu însă n-am auzit-o niciodată, memoria mea de la trei ani, fiind inexistentă.

Dar aici mă opresc. Nu vreau să bănuiți în mine vreo dorință ascunsă, dibace, de a vă înduioșa. De altfel m-ar supăra să-mi atribuiți un cinism abject, fiindcă eu aici nu vă

fac decît serviciul de a vă spune adevărul curat, fără ipocrizii, dezbrăcat de convenienţe, aşa cum nu veţi avea ocazia să-l auziţi nici asupra dumneavoastră înşivă vreodată.

Aşadar, din hotărîrea de condamnare pe care sînteţi obligaţi să o pronunţaţi, puteţi foarte bine să ştergeţi pe Costel şi pe Costy, pentru ca să nu le pătaţi numele, fiindcă sigur este că Constantin singur a comis fapta.

Poate... poate cu o complicitate indirectă a lui Costy. Să vă spun cum, şi dumneavoastră care sînteţi jurişti veţi aprecia dacă asta este complicitate sau nu. Costy este numele meu „de guerre", individul intrus în cercul colegilor şi mai ales a celor cheflii şi gălăgioşi. Ei mi-au spus întîia oară Costy. El era acela care petrecea, care brava, în mine. Nu era un „eu" adevărat, decît poate în cruditatea ideilor şi cuvintelor lui. Aş putea chiar spune fără să greşesc prea mult că acest memoriu inutil este inspirat şi scris de Costy. Constantin e mai conformist, mai sobru, mai concentrat, mai adînc impulsiv, capabil de lucruri teribile şi mari, el fiind conştient că în fond el e totul şi-i patronează frăţeşte pe ceilalţi.

În toată afacerea aceasta, Costy n-a avut nici un amestec decît într-o singură seară, cînd am mers cu mai mulţi prieteni la „Lebăda", ca să fiu cîteva ceasuri aproape de Jenny, şi cînd Costy a fost în adevăr extraordinar de vervă şi vioiciune. Poate aceea a fost singura dată cînd Jenny s-a apropiat puţin de mine, atrasă de exuberanţa şi veselia uşoară a lui Costy, căci Jenny nu iubea decît oamenii veseli.

Şi, trebuie să mărturisesc, Costy a lucrat aici conştient. A vroit să se întreacă pe el, să fie strălucitor, drăguţ, tandru şi generos, să fie profund inconştient.

Şi a izbutit. A izbutit astfel, în acea singură seară, să fie chiar fericit. E singurul din noi trei, şi e singura seară cînd a fost fericit. Costel — v-am spus — era decedat, o stafie, poate o irealitate. Constantin, cel grav, singurul res-

ponsabil de tot, fiindcă el ne şi conducea pe toţi trei, în seara aceea a pîndit din umbră, cu un fel de ciudă, cu răutate, cu ură. L-am auzit scrîşnind uneori. Sigur este totuşi că atunci nu a premeditat nimic, nu s-a gîndit la crimă. Pînă-n seara aceea nu avea încă nici un motiv. Dar aşa era temperamentul lui fundamental: închis, puternic, impulsiv, inapt pentru o fericire degajată, senină, netulburată de un tragic presentiment al inutilului, al trecerii.

N-aş putea nega că Costy n-a fost conştient de toate acestea. El ştia că face pe intermediarul abil între Constantin şi Jenny, că face oficiul de seducător pe contul lui Constantin, că joacă rol de Cyrano faţă de Roxana. El îşi da perfect seama că numai prin veselia lui şi ghiduşiile lui, neobişnuite chiar pentru el, o poate apropia şi dispune pe Jenny pentru Constantin. Şi ceea ce poate fi mai grav, e faptul că a presimţit prin clipe de luciditate, în pauzele de rîs şi de veselie, tragedia căreia îi pregătea o prefaţă cu atîta brio, în fond, sinistru şi grotesc. S-a uitat şi a văzut ce face Constantin. A ştiut ce-i în el. Şi a continuat. A continuat ca dus de un val fiindcă aşa pornise şi trebuia să-şi joace rolul pînă la capăt.

Este asta complicitate? Atunci e un complice.

Dar rolul pînă la capăt nu l-a jucat nici în seara aceea, unica seară, fiindcă de-atunci n-a mai apărut şi a trecut în umbră, ca să nu fie el strivit.

Era în toiul chefului. Jenny sta la masa noastră, alături de Constantin. Pulpa piciorului ei, coapsa, era lipită de a lui Constantin. Acesta era concentrat şi parcă suferind. Costy a ridicat un pahar, dîndu-l pe Constantin la o parte. Atunci, de undeva, din sală, a venit un ofiţer, probabil ameţit şi el, a vroit să ciocnească cu noi. Asta n-ar fi fost nimic. Dar a ţinut neapărat să bea *Bruderschaft* cu Jenny. A intrat peste genunchii celorlalţi, a căzut aproape peste ei, s-a ridicat călcîndu-i pe picioare şi răsturnînd băutura şi a ajuns lîngă Jenny. Constantin era în cealaltă parte. Ofiţerul a întins

brațul în semicerc, schițînd cu ezitări un început de îmbrățișare în aer.

Atunci Costy a dispărut, și Constantin, Constantin Simion, s-a ridicat crunt, alb la față ca varul, i-a apucat ofițerului brațul din aer, cum ai prinde un șarpe boa cu un juvăț, i l-a răsucit și cu un țipăt teribil de durere, ofițerul s-a rostogolit peste spătarul canapelei în boxa de-a lături, cu cizmele în aer.

Constantin, — adică eu, — eu, primul acuzat, mi-am așezat haina, gulerul la gît, cravata, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, căutînd să ciocnesc iar un pahar cu Jenny. Costy, care dispăruse parcă subit de la masă, a ieșit la suprafață ca scos de un resort, ca un măscărici de curte regală, și a început să cînte ca un nebun, bătînd tactul cu amîndoi pumnii în masă.

A fost, ce e drept, cea mai formidabilă substituire. Acest tur de forță a evitat însă un mare scandal, care era pe cale să izbucnească, după o apăsătoare și prelungită tăcere generală.

O ! Dar cum m-am rătăcit. Am pus deodată un episod înainte, fără nici un sistem.

Ba, da. Era vorba să decideți dacă Costy este sau nu complice. Problema interesează numai abstract, precum știți foarte bine, fiindcă, oricît de paradoxal și anormal vi s-ar părea, Constantin și Costy este una și aceeași persoană. Dacă la această constatare în aparență axiomatică nu săriți în sus de indignare. Dumneavoastră însă, din solidaritate, nu vă puteți contrazice, fiindcă ordonanța definitivă spune numai „zis Costy", ceea ce înseamnă că-i acordă o existență parazitară, ireală, fictivă, deloc de sine stătătoare.

Făcîndu-vă însă cît mai exact expunerea, cred acum că nici Costel nu este ușă de biserică și are, transcedental, o mare vină postumă : este un tăinuitor, un tăinuitor al criminalului Constantin, fiindcă de îndată după crimă, și mai ales

după criză, Constantin s-a refugiat la Costel, adică în îndepărtatele paragini ale copilăriei, unde spera să-şi găsească o reculegere.

Puteţi prin urmare să credeţi că la un moment dat, dacă n-am avut remuşcări, am avut clipe de reculegere, de refugiu în copilăria mea, în seninătatea ei, în nevinovăţia ei.

Dar iarăşi fără să cădeţi în greşeala de a scoate de aici concluzia că totuşi am de la început un fond bun. Şi iarăşi să nu-mi bănuiţi cumva o intenţie duioasă.

Era doar chestiunea de a se stabili rolul lui Costel la crimă.

Faptul că el era decedat de mult (pomenit numai de Ioana), după cum v-am expus, nu mi se pare a avea vreo importanţă. Refugiul şi tăinuirea mea a avut loc în căsuţa lui cu amintiri din copilărie, pe care mi-a lăsat-o moştenire, pentru orice eventualitate şi în acest scop.

Poate că el mă cunoştea bine, dar n-a avut timpul util să mă previe formal.

S-ar putea, nu-i aşa, ca cineva să lase unuia un revolver, cunoscînd că e destinat unei crime, şi el să fi murit cu mult înainte de săvîrşirea ei. El rămîne un complice. Evident, nu mai poate fi pedepsit, pentru că, oricît de crudă a fost fantezia oamenilor, ei n-au putut imagina nimic eficace ca pedeapsă pentru un mort. (Degradările postume sînt doar ridicole şi n-au speriat nici un strigoi demn să poarte un asemenea nume).

Costel sau „zis Costel" este, evident, un tăinuitor. Numai că acţiunea contra lui e stinsă prin deces anticipat. Vă rog să credeţi că a murit cu inocenţă, adică fără voinţa de a se sustrage justiţiei, pe care nici n-a avut timp să o cunoască.

O, iar m-am rătăcit ! Trebuie să-mi impun o disciplină ca să nu divaghez. Şi cred că cel mai bun sistem este să iau lucrurile de la capăt.»

George nu fuma decît foarte rar, dar atunci simți neapărat nevoie de-o țigară. Scotoci prin saltarul din mijloc al biroului și găsi un pachet „Mihai", uitat demult de un client.

Deschise geamul.

De-afară năvăli înlăuntru un șiroi de aer rece, ca și cum s-ar fi dat drumul unui dig. Afară era tăcere. Stelele pe cer parcă se împuținaseră. Tot Bucureștiul, sutele acelea de mii de oameni dormeau. Dormea cu siguranță și Gaby la ora aceea, oriunde ar fi fost și orice s-ar fi întîmplat. Convingerea aceasta îi da o siguranță liniștitoare, care-i făcea bine.

O clipă-i trecu prin minte, amuzant, dedublarea „Ghiță", „George", o paralelă, „Costy", „Costel", „Constantin".

Pentru ce ? !

Cu totul stupid.

Se gîndi că pentru a doua zi, viața lui începe în necunoscut. Nu-și mai putea povesti sieși, cu siguranța programatică de altădată, ce va face. Asta-i provoacă oarecare spaimă... Se mîngîie totuși cu ideea că ziua toate reacțiile psihice sînt altfel, mult mai ferme și mai normale, și că starea lui de neliniște și teamă de acum se datorește nopții. Un fel de influență în genul aceleia pe care o are luna asupra mării. Mîine deci va fi cu totul altceva : calm, regăsire.

Cel mai bun lucru deocamdată însă era să reînceapă lectura. Ea-l distrăgea din orice alte preocupări personale și avea darul să corespundă în multe privințe cu tonalitatea și predispoziția lui sufletească din noaptea aceea. Erau, cum se spune cu ironic, „două suflete surori".

Reluă în mîini pagina pe care o lăsase.

«Nu știu de unde venea Jenny. Știu că la un moment dat, vroind să o cîștig sufletește, ba chiar ca o revărsare a dragostei mele pentru ea, m-am interesat de părinții ei, cu gîndul să fiu bun cu mama, cu tatăl ei, să-i ajut, să le fiu agreabil.

O bucată de vreme a evitat să-mi dea orice informații asupra lor. Trecea repede și iritată asupra întrebărilor și insistențelor mele. Pînă cînd într-o seară mi-a spus că tatăl ei e plecat de mult și nu mai știe nimic de el, iar mama ei a murit demult. Am primit lucrurile așa cum mi le-a mărturisit. Mai tîrziu am aflat însă mai multe. În realitate tatăl ei era un mulatru din armatele franceze, care rămăsese în București în timpul celuilalt război.

Asta mi-a explicat o serie de nelămuriri. Trebuie să recunosc cu rușine că în primul moment detaliul acesta m-a jenat, ca o umilință. Dar dragostea mea pentru Jenny a învins totul. Ea purifica și învingea totul. Nimic din ceea ce o privea nu putea să fie decît perfect și bine primit de sufletul meu.

Atunci nu m-am gîndit,— fiindcă pentru mine n-avea nici o importanță, — dar azi mă gîndesc că paternitatea ei explică imposibilitatea absolută de a se adapta la dragostea mea, de a avea o cît de mică înțelegere pentru ea, ca și cum noi doi am fi vorbit două limbi deosebite. De aici temperamentul ei teribil, ca-n versurile lui Baudelaire, de-aici trupul ei minune, fără egal, obsesia mea.

Ea n-avea însă nimic din rasa străină, care să-i fi deformat chipul. Amestecul străin îi adusese numai un farmec inedit, o vioiciune stranie de animal sălbatec, zvelt și crud, și acea culoare cald-brună a pielei, plină de sănătate, care transforma parcă dragostea cu ea într-un act al naturii, brut, măreț, lipsit de orice pervertire.

Realizez de-abia acum că au fost ani și ani din tinerețea mea, în care n-am știut de existența pe pămînt a lui Jenny, și că s-ar fi putut să trăim toată viața în București, atît de aproape unul de celălalt, fără să ne întîlnim niciodată.

Această întîmplare avea toate șansele, mai degrabă decît aceea a întîlnirii noastre, mai ales că eu nu eram un om obișnuit al localurilor de noapte. Eu, totuși, și acum îmi pot

imagina cu greu și cu o dureroasă strîngere de inimă această ipoteză a trecerii, unul pe lîngă altul, fără să ne fi văzut. Parcă natura însăși nu și-ar fi putut desăvîrși una din operele ei : o extraordinară tensiune spre creație și o bruscă distrugere. Amîndouă aceste ocupații fiind preferate primordiale ale naturii.

Dovadă că ignorarea noastră — sau, mai exact, a mea — nu a fost cu putință, este că ea n-a avut loc.

Am văzut-o pe Jenny pentru prima oară la o cofetărie pe bulevardul Brătianu. Eu venisem să iau o cafea cu lapte, — masa mea de seară ; ea lua tot o cafea cu lapte, dar care era cafeaua ei cu lapte de dimineață, fiindcă ea — fluture de noapte — se scula de-abia tîrziu, cînd însera.

N-ați văzut-o !! Păcat. Păcat, fiindcă veți da fără voie o sentință nedreaptă. Dacă ați fi văzut-o, ați fi înțeles totul și ați fi fost convinși că femeia aceea trebuia să moară de mîna unui bărbat care o iubea.

Nu era o femeie frumoasă. O femeie frumoasă duce la prostii, nu la exasperare și la crimă. Era altfel decît o femeie ; era o substanță concentrată de femeie, un drog. Era o altă speță ; altceva. Nici o femeie din lume nu semăna cu ea. Oriunde intra, orice bărbat simțea că e o femeie unică. Mirarea mea de-acum nu este, domnilor judecători, că eu am omorît-o, ci că s-a trecurat și a manevrat astfel și cu atîta abilitate în viața ei, încît n-a fost ucisă cînd avea șaisprezece ani : de la început. Se vede că bărbații care-au cunoscut-o pînă la mine au fost niște blegi, niște lași sau niște tipuri ordinare, care n-au căutat în ea decît o plăcere vulgară.

Cunoașteți poate mesele acelea mici și rotunde, înghesuite într-un local de cofetărie. Mesele noastre erau alături. Cînd am intrat, trecusem pe lîngă Jenny cu gîndul aiurea, poate puțin plictisit de o surdă monotonie izvorîtă din stările mele sufletești.

Şi, odată ce m-am aşezat pe scaun, mi-a apărut atît de aproape, încît am avut nu numai o senzaţie de surpriză, dar şi de spaimă.

Am rămas uitîndu-mă la ea cu uimire. Era aşa de exotică şi de extraordinară !

Fata care servea, vroind să se strecoare pe lîngă noi, înspre masa din colţ, a cerut să-i facă loc, ca să poată trece.

Jenny a trebuit să mişte puţin scaunul ei înspre mine, şi o hîrtie de cinci sute de lei, cu care vroia să facă plata, îi căzu jos, uşor, fluturînd spre picioarele mele. M-am grăbit să o ridic.

Jenny s-a aplecat şi ea repede. Mîinile noastre s-au întîlnit jos, şi pulpa ei s-a atins de pulpa mea.

M-am surprins tremurînd de emoţie. Am bîiguit nu ştiu ce vorbe de scuză. Jenny privea însă afară, pe geamul enorm al vitrinei, cu aceeaşi înaltă indiferenţă.

Parcă eu n-aş fi existat.

Atingerea mîinii ei îmi rămăsese, nu numai în degetele mele înfiorate, dar parcă în creier, în adîncul cel mai profund al fiinţei mele. De-aici a pornit „Obsesia".

Cînd s-a sculat în picioare să plece, şi cu un gest graţios şi-a aşezat haina pe trup, am simţit din nou că voi fi sau omul cel mai fericit din lume, sau un criminal.

Soarta, şi ea, m-a făcut să optez pentru a doua alternativă ! Se potrivea mai bine cu mine ; aşa era destinul meu.

Nu comandasem încă nimic. Dar asta n-ar fi oprit lucrurile. M-am repezit după ea şi am urmărit-o. Era îmbrăcată foarte elegant şi foarte excentric. Aerul ei original şi străin şi luxul ei mi-au sugerat tot soiul de ipoteze. Cele mai multe erau de natură să mă facă timid.

N-am îndrăznit să mă apropii de ea, şi cu atît mai puţin să încerc a-i vorbi. Dar mă simţeam iremediabil legat de dînsa, cu toată viaţa mea.

Capul îmi ardea ca o flacără. Notaţi : dacă în clipa aceea aş fi fost sigur că niciodată nu va fi a mea şi că n-am s-o mai văd niciodată, aş fi asasinat-o atunci în stradă.

Asta e foarte important pentru dumnevoastră. Oricît de comozi aţi fi, sînteţi obligat să vă desprindeţi busturile marţiale de pe spătarele fotoliilor, să vă aplecaţi pe estradă şi să vă notaţi mărturia mea zdrobitoare, toţi trei la şir.

Dar adevărul, acesta este. Îl ţip şi acum.

Mă mir numai cum nu l-am ţipat şi-atunci în stradă. Poate numai instinctiv, fiindcă, dacă l-aş fi ţipat, aş fi fost împiedecat şi pus în situaţia de a nu mai putea realiza impulsiunea. În mine însă el ţipa neînchipuit, dezlănţuit, cu o tenacitate formidabilă.

A mers pe bulevard prin dreptul cinematografului Aro, spre piaţa Romană, dar pe celălalt trotuar. Cei mai mulţi dintre trecătorii care veneau din faţă după ce treceau de ea, se opreau să o privească. Unii cu agresivitate ofensată, alţii cu supuşenie şi umilinţă, alţii cu manifestă admiraţie, dar toţi, absolut toţi, oricare era reacţiunea lor, cu un fel de pasiune, cu o aprigă pornire, de ură sau de contemplare. Indiferenţii erau rari.

Şi curios şi de neînţeles, tocmai indiferenţii mă agasau. Ei stricau ambianţa, atmosfera de tensiune în care pluteam şi care era ca un val de parfum în jurul ei. Oh ! Mi se păreau nişte fosile. Îmi venea să-i scuip.

Era zveltă şi înaltă. Avea o talie subţire şi elastică. Mersul ei era triumfător şi măreţ. Privirile îi umblau parcă pe deasupra tuturor oamenilor, ca şi cum i-ar fi dominat cu o netăgăduită siguranţă în ea.

Mi-am reamintit, ca un refren al gîndului din mine, ca o copie muzicală a realităţii din faţă :

„Grande et svelte en marchant comme une chasseresse,
Son sourir est tranquille et ses yeux assurés"

Şi mergeam şi eu, ca-n finalul sonetului lui Baudelaire, „*plus soumis que vos noirs*".

Ah, cum priveam trupul ei în mers! Bustul, şoldurile, picioarele fine, fiecare din ele viu şi artistic, evocator şi superb, ca o operă de artă independentă.

Obsesia creştea, puternică şi dominantă, alimentată de tinereţea şi imaginaţia mea.

Şi obsesia m-a dus la crimă, direct, irezistibil.

A intrat în blocul de la numărul 7, din strada Lahovary. Uşa era deschisă. Înăuntru vedeam parcă o gură mare, neagră şi pătrată, care înghiţea pe cei care intrau. Din prag, silueta lor se mai vedea o clipă, şi pe urmă totul intra în vag şi neprecis, unde ochii nu mai puteau desluşi nimic.

Era la miezul nopţii. Atunci am văzut numărul 7 pentru întîia oară, scris cu litere de metal alături de uşă.

Trecusem de sute de ori poate pe lîngă blocul acela şi aproape nu observasem existenţa lui. De-abia atunci a început să existe pentru mine, cu o existenţă centrală, absorbantă şi unică. Am traversat pe trotuarul de vizavi şi m-am uitat la el, măsurîndu-i înălţimea. Are atîtea nenumărate ferestre!! Care-i fereastra camerei în care-a intrat?!»

De-aici înainte, atenţia lui George începu să se concentreze, ca asupra unei afaceri personale. Stranie coincidenţă! Lahovary şapte!! Tot ce spunea memoriul în această privinţă îi era cunoscut, arhicunoscut, mai precis decît un loc natal. Între Simion şi George începu să se stabilească o afinitate delicată, ca o prietenie veche, dintr-o copilărie frumoasă şi agitată. Cuvintele scrise din memoriu au pornit deodată să aibă pentru George un conţinut mai adînc, mai evocator. Ele parcă izbuteau să spuie de data aceasta exact ceea ce vroiau să sugereze tot. Aşa trebuie să se întîmple, dar pentru oricine, cu operele de geniu. Uneori vorbele lui Simion erau exact vorbele care-i veniseră în minte lui George; şi sentimentele

lui Simion erau la fel cu ale lui George, dar colosale ca proporție. Memoriul parcă interpreta indiscret, destăinuitor, tot sufletul lui George, și George se regăsea în el ca-n ritmul unui poem, dar mărit enorm, ca și cum s-ar fi regăsit într-o statuie grandioasă.

Și, mai mult încă, parcă amîndoi ar fi iubit aceeași femeie, dar, curios, în frățietate, stimulîndu-se unul pe altul și făcîndu-și confidențe reciproce. Pe măsură ce continua să citească, în capul lui George se petrecea un fenomen tainic de aprobare a celor scrise printr-o verificare cu el însuși. Nu-și spunea în sine „așa e" sau „exact așa“, căci orice cuvînt care i-ar fi venit în minte, chiar nerostit, ar fi stricat, grosolan, finețea stării lui de suflet, dar era o perpetuă aprobare, o regăsire tăcută, de care simțea o mare spaimă.

George își aflā pe neașteptate, fără să-și fi mărturisit cuiva dragostea lui, un prieten gigantic, foarte puternic, în stare să-l înțeleagă desăvîrșit. Nu se mai simți singur în birou. Totul era populat, acolo, printre mesuțe și scaune: Gaby, Simion și Jenny, încă vie și stranie.

De vorbit însă, — vorbea numai Simion.

În acest răstimp George rămase cu ultima foaie în mînă, ridicată spre ochelari, și cu privirile peste ea, pe geam. Din orizont în sus cerul se luminase puțin, livid, artificial, indirect. Lumina mare era încă sub pămînt, de cealaltă parte. Începuse să-i fie rece. Se sculă și închise fereastra. Deodată avu senzația că de-acum atmosfera și *têt-a-têt*-ul cu ceilalți este mai intim. Dacă Gaby ar dormi pe patul din fața lui, ar trebui s-o învelească acum, să nu-i fie frig. (Simplă imaginație).

George reluă lectura :

«Am așteptat cinci ceasuri. Pînă s-a făcut ora zece jumătate. Aș fi așteptat cinci ani. Cine n-a ieșit din blocul acela, plin de lume indiferentă, în cursul celor cinci ceasuri ?! N-a

tresărit nici un muşchi pe faţa mea. Nimeni, nici o femeie care ieşea nu-mi putea da emoţii că este ea. Nici scheletul ei nu l-aş confunda cu al alteia.

Am stat pe postamentul unui gard de fier de pe celălalt trotuar, răzimat de soclu, sprijinit în picioare. Ferestrele s-au deschis, s-au închis. Cineva a atîrnat nişte haine la un balcon ; s-a scuturat o faţă de masă. S-au lăsat, huruind, jaluzele. Nici nu vă închipuiţi ce viaţă complexă este într-un bloc şi cîtă mobilitate este în faţada lui în aparenţă moartă. O lungă bucată de vreme ai în adevăr impresia că faţada aceea este împietrită, absolut imobilă, că nimeni nu se mişcă, şi asta devine exasperant, fiindcă lungeşte aşteptarea. Dar pe urmă, cu încetul, începi să vezi modificări, variaţii de detaliu, şi începi să speri. Poate că apare şi ea ! În orice caz, vezi semnele de viaţă ale acelui monstru în care a dispărut şi ea. Indirect, oricine se mişcă la un geam sau iese la un balcon aduce un semn de viaţă şi de la ea.

Aşteptarea aceea a fost pentru mine revelatoare. Am trăit într-un univers străin, izolat, singur, ca şi cum aş fi fost căzut din stele. Şi timpul mi-a revelat altă compoziţie. Timpul lung de aşteptare ne descompune. Parcă atunci, dacă aş fi aşteptat şi mai mult pe focul pe care eram, n-ar mai fi găsit nimeni nimic din mine. Sînt substanţe chimice corozive sau curenţi electrici de mare tensiune, pe care, dacă le analizezi îndelung şi de-aproape sau dacă le utilizezi frecvent, te distrugi.

Aşa se întîmplă cu timpul. Poate părea inofensiv, dacă-i dai pace şi-ţi este indiferent.

De îndată ce te ocupi de el, cum face omul care aşteaptă, te destramă, te reduce la ceea ce este el, la indefinit.

Nu ştiu dacă aţi fost vreodată subt o ameninţare perpetuă, care poate să te nimicească brusc şi pe neaşteptate, în fiecare clipă care vine. Atunci, dacă stai să te gîndeşti şi tu în fiecare clipă la asta, repetîndu-ţi în minte mereu „acum,

acum", înnebunești de spaimă, de febrilitate, într-o așteptare sinistră, și pari în cele din urmă a fi mai bucuros să vie o dată ceea ce este să vie, decît să mai aștepți. Nu mai poți!

Așa s-a întîmplat cu mine la început. În fiecare secundă îmi spuneam „acum, acum". Adică, acum trebuie să iasă. Îmi închipuiam că poate, numai, și-a uitat ceva în odaie și a venit să-și ia sau a venit să facă o vizită și n-a găsit pe nimeni acasă. Multiple ipoteze, cu care îmi hrăneam speranța și nerăbdarea.

Alergam după ce era să vie, după viitor. Veți spune poate : după victimă, după crimă.

Da, alergam după crimă, și încă gîfîind. Stăteam în picioare, aproape în vîrful picioarelor, întins, înălțat, într-o tensiune grozavă. Dar asta n-a putut să dureze. Cînd m-am uitat la ceas, trecuseră trei minute. N-aș fi putut prelungi această stare cinci ceasuri, — exact : cinci ceasuri și opt minute. M-ar fi găsit acolo împietrit.

Și a urmat destinderea, care era agreabilă, ca o vacanță. Blocul n-are două ieșiri. Ea trebuia să iasă de-acolo, pe cea din fața mea. O dețineam. Nu o puteam pierde. Această siguranță îmi dădu o liniște plăcută ca o convalescență. Mă eliberasem de propria mea spaimă, pe care mi-o fabricam clipă cu clipă, singur, ca acele specimene de vietăți care-și secretează singure otrava cu care se otrăvesc.

Mă uitam fix înainte. O dată și o dată trebuia să iasă. Aceasta era o siguranță. Un fapt cert. Atunci va fi o mare bucurie. Toată viața mea va reîncepe într-un ritm nou, și voi fi fericit. „Negrul" este la ușă. Stăpîna intrase. Așa-mi era rolul. Și nu puteam aspira la o fericire mai mare decît să fiu negrul ei, să trăiesc în umbra vieții ei.

Deja, începusem să trăiesc, fără știrea ei, în umbra vieții ei. Sînt de neînchipuit asociațiile de idei din timpul unei îndelungi așteptări. Starea mea alterna între cea mai grozavă nenorocire și cea mai exaltată bucurie. Simt și acum sufletul

plin de fericirea pe care mi-o dădeau atunci, răstimpuri de imaginație favorabilă, de viziuni. Fericirea aceea era parcă concretă. Și simțeam nevoia să respir adînc. Asta-mi da și o senzație de sănătate grozavă, de energie și de bărbăție. Aș fi putut să sfărîm pietre.

Cînd a ieșit, aș fi vroit ca așteptarea mea să mai fi durat. Înaintea ochilor mei era nu una, ci o mie de Jenny, drepte, triumfale.

Era îmbrăcată într-o roohie imprimată cu un desen pe care nu-l puteam urmări cu privirea. În rochia aceea, trupul ei ondula și mai sinuos. Am pornit în calea ei, ostentativ, aproape agresiv. A trecut pe lîngă mine cu privirea sus, pe deasupra capului meu, înainte, în nu știu ce depărtări.

Și „negrul" a pornit după ea, la o distanță mai mică, de teamă ca să nu mi se întîmple cine știe ce piedică și, pe întuneric, s-o pierd.

A mers direct la bar și a intrat, după ce a bătut în ușă de cîteva ori. Atunci am înțeles ce-i cu ea. Am bătut și eu în ușă îndată după aceea și l-am întrebat pe ușier cine-i doamna care a intrat. Mi-a răspuns cu un aer amuzat :

— Cine, Jenny ?

— Și mai cum, l-am întrebat eu.

Ușierul a ridicat, surîzînd, din umeri. Era o întrebare pe care nu și-o pusese niciodată. Poate nici nu avea un nume de familie. Era dintre femeile puține care n-au nume de familie, care poartă numai un nume mic, monosilabic. Numai acela se potrivește vieții lor din afară de lume. Ele nu intră în calapodul societății în care trăiesc. Trăiesc în ea ca pe-o insulă. Pentru ele regulile vieții sînt altele. E o existență mai liberă, nu numai în sensul în care li se aplică acest cuvînt, dar în seansul real al cuvîntului, într-un sens de franchețã, de lipsă de ipocrizie, de degajare de constrîngeri și conveniențe.

Lui Jenny nici nu-i trebuia un nume de familie. Acest nu-

me unic, o identifica de-ajuns. Poate că n-avea nevoie nici de-acesta, atît era de singuratecă, de unică. Pronumele acesta banalizat, uzat și aproape comun, căpăta, atunci cînd l-am aflat ca al ei, un conținut nou, și pentru mine s-au șters toate celelalte reprezentări și a rămas iremediabil potrivit numai pentru ea.

Eram sigur că va rămîne acolo toată seara. Aveam senzația că am închis-o acolo și că o regăsesc cînd vreau. Și-am alergat să caut bani. Am împrumutat douăzeci de mii de lei și la ora douăsprezece eram înapoi.

Jenny era cîntăreața barului. Apariția ei a semănat cu un vis. Eu tot nu-mi dam seama ce trăiesc. Totul a fost teribil de neașteptat și vertiginos. Îmi imaginam că sînt într-o feerie fantastică, poate la un film ca spectator, și m-au prins mrejele intrigei.

Jenny cînta cu un timbru sever de alto, sobru și grav. Cuvintele libretului erau în limba engleză. Le bănuiam numai, după împrejurările în care erau cîntate, că sînt ușuratece și vesele, dar nu pricepeam deloc sensul lor.

Jenny le spunea rar, prelungind, între vorbe și tonuri, o reverie mută, care forma fondul dicțiunei ei. Arabescurile de cuvinte și note muzicale erau utilizate pe acest fond straniu.

Această prelungire în tăceri crea o atmosferă meditativă și aproape gravă. Uneori accentele aveau parcă ceva tragic, ca ralurile unei neurastenii din alte ținuturi foarte depărtate. Nostalgii ascunse și ancestrale trebuie să fi pus accentul lor patetic pe fiecare notă muzicală, ca și cum s-ar fi adăogat un ton nou, dintr-un nevăzut instrument.

Nu știu dacă a fost numai impresia mea personală, dar aveam senzația, aproape, că Jenny evoca artistic, discret, ca o zeitate păgînă, ideea morții, sentimentul cel mai inefabil al morții, și toți acei care ascultau rămîneau nemișcați, urmăriți de o prezență stranie, ca de chemarea obsedantă din

Jedermann. Atenția era colosală, ca o tensiune mistică și ca o ascultare de ceva supraomenesc, de prevestire de-abia sugerată.

Și după aceste încordări, veselia se dezlănțuia eliberată, ca nebună. Era ceva adînc și filozofic parcă și în acea frenezie, care se succeda ca o reacțiune a ființelor, fără de greș.

Am invitat-o la masă. A venit. Pînă ce m-am amețit, starea mea de suflet a alternat ca temperatura la un grav bolnav, de la bucurie dezordonată, la o neagră tristeță. Trupul ei cald era lîngă mine.

Dețineam secretul fericirii. Totul era, în fond, inuman de trecător și de șubred. Totul era o admirabilă înscenare, în care eu credeam cu toată puterea ființei mele. Cînd îmi dam seama de asta și analizam, mă scufundam într-o adîncă suferință, și lacrimile-mi țîșneau în ochi ca și cum i-ar fi tăiat cineva, brusc, cu un brici. Dar starea aceasta de judecată și de depresiune dura puțin și cu timpul nu mai producea nici un efect, fiindcă vroiam să ard totul deodată, să-mi trăiesc toată viața într-o noapte, într-o clipă, orice o fi să fie după aceea. Eram luat înainte de un antrenament orb.

Nu știu ce credea ea despre mine. Trebuie să fi cunoscut atîția posedați de-o noapte, lipsiți de interes, vulgari. Profesiunea ei reprezenta un exil voluntar, o fugă de complicații.

Și cu toate acestea, iluzia mea și poate amorul propriu nu m-au lăsat în această ipoteză. Îmi atribuiam o mare importanță în viața ei, o reînviere, cea dintîi dragoste din cariera ei.

Era ridicol !

Era ridicol pentru oricine, afară de mine. Pentru mine nici astăzi nu-i ridicol. De altfel nu acesta a fost hotărîtor, ci „obsesia". Eu aveam deja fără să știu, în mine, în fixitatea dorinței mele, în intensitatea ei, mediul gata pregătit pentru acea obsesie, care s-a precizat înspăimîntător în noaptea aceea.

Am plecat cu ea. A deschis singură ușa de la intrarea principală a blocului din str. Lahovary numărul 7 și ne-am

urcat la etajul cinci, cu ascensorul. Amețeala îmi trecuse. Emoția copleșea și domina, tremurînd, totul. În mintea mea, în tot trupul meu se ridicase un freamăt subtil, nervos, ca acel care agită din senin frunzele plopilor sensibili.

Eram agitat.

Un altul indiferent, ar fi fost numai plictisit sau măgulit.

Aici trebuie să vă cer iertare. „Obsesia" nu se poate defini cu ipocrizii și reticențe. Trebuie să spun lucrurilor pe nume. Altfel nu se poate înțelege nimic. Poate și așa, concentrarea ființei mele, cu toate facultățile ei, va rămîne neînțeleasă și stranie.

Cînd a apărut goală în semi-obscuritatea odăii, am știut sigur că sunt legat diabolic, josnic, condamnabil, rușinos, — cum vroiți, — dar cu o putere supraomenească, de trupul acela.

Am trecut palma mea, degetele mele peste tot trupul ei, întîi sacadat și febril, apoi lent și dezmierdător. Parcă l-aș fi modelat eu. Parcă vroiam să port pînă în creier conturul acelei perfecțiuni. Degetele mele aveau în vîrful lor, sensibilități de pianist genial. Fiecare atingere făcea să se dezlănțuiască o cascadă de senzații în inima mea, în trupul meu, în toată ființa mea clocotitoare.

Palma mea stîngă poartă în ea miniatura vie a acelui trup, cu toate ondulațiunile lui, cu toate detaliile lui, cu toată odihna pîntecului.

Atunci s-a născut cu adevărat „obsesia"... din teama de a pierde acel trup, din siguranța în simțuri că pe pămînt, orice ar fi, voi avea totdeauna senzația că-mi scapă, că-l pierd, că-mi fuge, că nu-l pot avea perpetuu, etern, că asta nu se poate.

Parcă vă văd scandalizați, roși de indignare, tremurînd de ofensă la citirea acestor rînduri. Ani și ani de educație, prin generații, v-au format așa. Eu însumi am fost la fel.

Să știți însă că pojghița este foarte subțire și, dacă ne desparte ceva, aceea este o perdea, care cade sau se rupe la prima furtună mai puternică pe care o încearcă ființa.

Analizați-vă însă bine, fiindcă sunteți unitate de măsură pentru alții, și vedeți dacă nu cumva n-ați căzut în păcat, dacă șarpele din trup nu v-a mușcat, dacă n-ați încercat, oricît de meschin și de diluat, obsesia.

Milioane și milioane de oameni au în aparență o viață serioasă și sobră, cu preocupări și răspunderi grele, fie în treburile lor personale, fie în treburile statului. Fațada e minunată. Sînt oameni pricepuți, muncitori, constructivi. Sînt foarte mulți utili pentru colectivitate ; sînt stîlpii societății. Să nu-i cercetați însă, căci dacă oricare din ei ar fi să-și facă memoriul cu aceeași degajare și franchețã, cu același dor de adevăr cu care o fac eu acum, toți, afară de acei cu organice insuficiențe fizice sau monstruozități congenitale, au „obsesia" lor. Poate numai o caricatură de obsesie, dar cu atît mai dezolant, fiindcă ei nici măcar nu au scuza imperativului și impetuozității unei obsesii nete.

Toți trăiesc anevoie, cu poză și ipocrizie, o viață dublă. Toți au secretul lor. Sînt robi de o zi, aleargă, muncesc, își creeaza artificial alte valori, cu care se păcălesc, și pe urmă trec dincolo, sub ochiul de gîde al instinctelor. Nu-i știe aproape nimeni. O servitoare, un portar, un indiscret, cunosc secretul. Uneori, mulțumirea lor stă în reușita acestei taine a ipocriziei. De multe ori ea iesă la iveală în timpul vieții : alte ori se îngroapă cu ei. Dar, cîteodată, nici atunci definitiv. Fisura fațadei fără pată iese dintr-o scrisoare găsită după zece ani, uitată sau ascunsă într-un saltar în care n-a mai umblat nimeni.

Viața celor mai mulți oameni stă în arta acestei dedublări.

Unii au tăria să se sustragă temporar obsesiei.

Eu n-am avut tăria aceasta. Nici n-aș fi putut-o suporta. Eu am avut altă tărie. Aceea a chemării fără sfîrșit a tuturor

animalelor din univers. Ea a dus la moarte. Nu-i nimic nenatural în aceasta, așa cum, cu siguranță, vă apare. Natura de-atîtea ori, la animale, la plante, cere moartea ca plată pentru extazul suprem al creației.

Nu-i frumos ?!

E mai frumos să te ascunzi în minciună, într-o penibilă meschinărie și în duplicitate ?!

Dar, în sfîrșit, să nu cad în greșeala de a inversa eu rolurile. Eu sînt acuzatul, nu dumneavoastră, nici toți acei care m-ar acoperi cu pietre cînd mi-ar cunoaște gîndul.

Și totuși exasperarea obsesiei mele a venit din constrîngerile impuse de condițiile vieții mele. Într-o lume nouă, de sinceritate, cu convenientele și constrîngerile căzute la pămînt, ca niște veștminte care ascund cu ipocrizie nudități de care nimeni nu trebuie să-i fie rușine, o crimă ca a mea nu va mai fi posibilă. Instinctele nu vor mai fi așa de ușor și radical exasperate.

Atențiune ! Pentru frumoasele dumneavoastră studii de criminalogie, aici poate fi un material interesant, dacă nu cumva, teoretic, l-ați și prelucrat — ea nefiind decît o afirmare tîrzie.

Eu n-am putut să vîslesc dintr-o lume în cealaltă, din realitatea ocupațiilor mele de fiecare zi, pînă atunci, în inefabilul lumii pe care mi-o deschidea prezența fizică a lui Jenny, Jenny goală, trupul ei.

Am cercat un timp, ca unul care înoată, care a obosit, care începe să dea din mîini și din picioare din ce în ce mai dezordonat și simte că e tot mai sfîrșit, că apa umblă clipocind pe la gură ca un rece sărut al morții.

Am încercat atunci să mi-o apropii sufletește pe Jenny. I-am vorbit cu căldură, cu devotament, i-am pus dragostea mea în cuvinte alese și am chemat-o spre mine. Vroiam să-i înfrumusețez viața cu visuri, cu înălțimi.

Îmi făceam această iluzie !

Urmăream acest ideal nu pentru a reedita o formulă banală de viaţă, dar pentru a satisface şi mai mult obsesia. Actul posesiunei nu rezolva nimic. Rămînea nesatisfăcută o aviditate de contopire totală, poate, sau cu siguranţă, imposibilă aici pe pămînt, altfel decît prin moarte. Aceasta a fost prima idee care m-a dus la crimă.

Să nu greşiţi. Nu era o simplă gelozie. Era şi asta. Dar era mai ales exasperarea că avînd totul, îmi scapă esenţialul. Şi aceasta chiar de îndată ce am avut totul şi aş fi avut dreptul trupeşte să savurez, grosolan, oboseala şi drojdiile îmbătătoare şi acre ale delirului.

Mai ales atunci!

De cîte ori m-am stăpînit să n-o ucid, în asemenea clipe!

Eu nu sînt un criminal cu premeditare. Eu am fost de zeci de ani, pînă la epuizarea nervilor, un abstinent cu premeditare, un om care s-a stăpînit scrîşnind, de-atîtea ori, să nu ucidă, cu toate că crima i se părea că este singurul mijloc de a rezolva totul.

Înţelegeţi foarte bine că aceasta n-a putut dura îndelung. Nimic în natură de asemenea fel nu durează. Au fost numai opt zile. Mult prea lung. Dezlegarea se impunea de la început. Ea s-a realizat numai atunci cînd am ştiut că nu reuşesc apropierea sufletească de ea, o contopire indirectă, printr-o totală nivelare şi înţelegere sufletească.

A! Jenny a fost, hotărît, în contra acestei apropieri. Poate că era ceva temperamental, poate că era ceva calculat. Nu ştiu.

Să ne înţelegem: nu urmăream o idilă dulceagă şi clasică, cu toate că, oricît ne-am feri şi oricîtă ingeniozitate am cheltui, formulele şi tiparele dragostei revin la acelaşi lucru cu o banalitate exasperantă, pe care numai cînd sîntem în cauză nu o vedem.

Dar simţeam nevoia unei comuniuni, unei înţelegeri, acelaşi plan de sentimente. N-am surprins la ea niciodată o por-

nire spontană de căldură și de afecțiune față de mine. Era drăguță, cu oarecare gesturi de atenție, care însă nu treceau dincolo de limitele reci ale unei galanterii, a unui fel de politeță. O veselie egală, un temperament care nu adîncea prea mult nimic, îi servea drept pavăză tuturor reproșurilor și insistențelor mele.

Cînd încercam să obțin de la ea o explicație, îmi răspundea :

— Ce, — nu sunt drăguță cu tine !?

Și era în adevăr drăguță, dar o drăgălășenie de suprafață, ca o gentileță acordată.

De multe ori, după o despărțire de cîteva ceasuri, în care o transfiguram în gîndurile mele, veneam alergînd lîngă ea, încărcat de o mare căldură sufletească. Eram hotărît să-i vorbesc toată dragostea mea, toată tragedia ei, toată patima. Și să-i cer iarăși puțină căldură, ca răspuns.

Începeam să-i vorbesc :

— Jenny, aș vroi să-ți spun...

— Știu, știu ce vrei să-mi spui iar...

Și asta îmi îngheța sufletul, îmi oprea cuvintele, și-mi închidea în mine, nemărturisit, tot ce simțeam atît de sfîșietor. Ea era atunci tot mai departe, departe, în regiuni străine mie, cu gînduri pe care nu i le cunoșteam. O ! cît n-aș fi dat atunci ca să știu ce gîndește, ca să-i citesc gîndurile.

Uneori, mai distrată, mă lăsa să-i vorbesc, și cuvintele mele aveau tărie de viers. Mă exaltam vorbind, cu speranța că — știu eu — măcar un cuvînt, o intonație, un accent al meu ar putea să exprime adevărat și satisfăcător tot ce clocotea în mine și că ea va putea prinde acel accent.

Dar absența ei era și atunci atît de evidentă, încît la fel cuvintele începeau să fie timide, să înghețe, să moară, de parcă aș fi încercat o minciună și m-ar fi surprins.

Rareori cînd izbuteam să înving totul, și pentru aceasta vorbeam, monologînd, cu ochii închiși, pentru ca expresia atît

de dorită de mine să înlocuiască, în imaginația mea, expresia ei puțin plictisită și neîncrezătoare ; atunci îmi răspundea degajat și cu un ton egal, fără patetism în glas :

— Ce știi tu din viața mea ?!

Apoi, tocmai aceasta mă exaspera. Acest ermetism al ei, această izolare. Viața ei îmi era în adevăr străină, și Jenny nu vroia să o amestece cu a mea.

Nimic din trecutul ei, nimic din ceea ce era în gîndurile ei și după ce trăiam împreună, nu-mi era cunoscut.

Era mîndrie, discreție sau indiferență ?

Aveam mereu impresia că „negrul" creolei lui Baudelaire, care-o urmărea pretutindeni atît de aproape și nedezlipit, cu spaimă și devotament, de îndată ce intra în camera ei, era ținut la ușă, nedemn de a fi primit înlăuntru.

Sufletul meu a fost mereu ținut la ușă, chiar dacă eu am fost primit în casă și nu mi s-a refuzat nimic.

Atunci o urmăream în tot ce făcea, cu ochi de cîine fidel. Mă uitam la ea ca la o zeitate al cărei gest cel mai mic, hotăra de viața și de bucuria mea. O ! cum mă uitam la ea !! Privirile mele îi alintau hainele de sus și pînă jos, o cuprindeau, o îmbrățișau, o strîngeau cu căldură, o înfășurau ca lumina fierbinte a soarelui.

Contemplarea aceasta tăcută, crispată, o simțea foarte bine. Ea era atît de permanentă și de stăruitoare, încît o agasa.

Niciodată n-a avut inițiativa unui gest de tandrețe față de mine. Nu m-a mîngîiat o dată, nu mi-a pus o dată mîna ei pe cap, și doar de-atîtea ori nu s-a putut să nu mă simtă sfîșiat, îngrozit, pierdut de lipsa unei asemenea mîngîieri. Dezmierdărilor mele răspundea rar de tot, în treacăt, fără convingere, cu un sărut distrat și reținut.

Și-atunci, exasperat, mă apropiam de ea, o strîngeam în brațe, o sărutam înmiit peste tot, cu-o aviditate aprigă de fiară îmblînzită în care, în orice moment, sălbăticiunea trebuie

să facă o sforțare ca să se stăpînească. Tot corpul meu se contracta ca într-o luptă teribilă. Mi-l știam tare ca de piatră. Era reflexul încordării lăuntrice de a mă domina, de a nu mă năpusti asupra ei ca s-o sfîșii cu dinții, cu ghiarele, într-un acces de furie dezlănțuit.

Și mîinile mele iar alergau tremurînd, în spasmuri sacadate, ca-ntr-o febrilă agonie, de-a lungul trupului ei, dezmierdînd liniile lui unice de armonie. Modelam ca-ntr-un ritual mut fiecare tresărire a mușchilor ei, ca un sculptor nebun, care-a simțit deodată că opera i-a înviat, că e caldă, că e plină de viață, și el îi cunoaște toate formele.

Pentru ritualul acesta mut, la care Jenny se lăsa cu o tainică plăcere, am suferit toate cele opt zile și opt nopți. Am căutat să-mi păstrez comoara. Ca un avar chinuit de avariție, purtam mîinile mele pe comoară, îmi spoream patima la exasperare, îmi umpleam simțurile și sîngele de senzația tactilă a ei.

Uneori, cădeam în hohote de plîns cu fruntea, cu fața toată, îngropată în pîntecele ei moale și cald.

Tristețile mele, pe care de multe ori nu le puteam stăpîni, o iritau. Cum fugea de tristeță, Jenny ! Fugea ca de dușman de moarte. Nici apropierea tristeții nu o putea suporta. Cînd o cuprindea și pe ea, atunci Jenny se îmbrăca repede și-mi spunea, luîndu-mă de mînă :

— Haide, haide, am nevoie să merg. Mergem undeva... pe bulevard.

Și afară, mergea tăcută, cu acea privire a ei care trecea, sus, pe deasupra capetelor oamenilor. Eram bucuros că mă suportă alături. Mergeam fără să spun o vorbă lîngă ea, cu un aer de vinovat.

Dar niciodată nu mi-a spus de ce suferă și ce neliniște sau griji o tulbură.

Într-o zi, în ziua de marți, 7 mai, de îndată ce am intrat în odaia ei, mi-am dat seama că e ceva schimbat în ea.

Era nervoasă, aproape bruscă. Am vroit să mă apropii de ea. Aveam mereu nevoie să-i ating măcar un deget, să am un cît de unic punct de contact, pentru descărcarea fluidului din mine. Numai asta îmi da o binefăcătoare și divină senzație de eliberare, de inundare a unei bucurii în toată ființa mea.

— Astăzi, nu pune mîna pe mine.

— Dece, Jenny ?... ce s-a întîmplat !

— Sînt prost dispusă. Nu-i nimic altceva. Sînt nervoasă.

Eu mă uitam la ea aiurit cu o deznădejde în ochi, fără margini. Și-i adevărat că prin capul meu treceau tot felul de bănuieli și ipoteze.

— Ce-i asta, Jenny ? mai întrebam eu inutil și nedumerit.

— Nu-i ce-ți închipui tu.

— Jenny !!

Atunci m-am așezat într-un fotoliu cu picioarele strînse sub mine, înghemuit, parcă pentru ca să ocup cît mai puțin loc și să trec neobservat. Ea a umblat mult prin odaie. S-a oprit în fața oglinzii și și-a așezat părul. Brațele jucau brune deasupra capului. Șuvițe de păr țîșneau din mîna ei cu încolăciri viclene. Sînii tresăreau smunciți de jocul brațelor. Îmi mușcam buzele. Aș fi vroit în clipa aceea să am o mare durere fizică.

— Ce te uiți așa la mine ?

— Cum mă uit, Jenny ? Nu mai am voie ? Ce s-a întîmplat ? S-a întîmplat ceva.

— Ah, mă agasezi.

Am tăcut ca subt o lovitură mortală. A trecut așa un timp într-o tăcere grea. Mi-au venit lacrimi în ochi. Parcă primisem din mîna ei, pentru care aș fi putut să mor de dragoste, o plesnitură de cravașă. M-am strîns în mine cît am putut. În oglindă vedeam pieptul ei și sînii cum se desfăceau în două.

Poate e singura dată cînd i-a fost milă de mine.

— Hai, nu mai fii supărat.

Parcă mi-ar fi făcut cea mai extraordinară declarație de dragoste, așa am sărit de bucuros spre ea, s-o acopăr cu sărutări, s-o copleșesc cu aviditatea mea.

N-aș vroi, domnilor, să apucați pe o cale greșită și să vă închipuiți cumva că în ziua aceea de marți s-a născut în mine ideea de-a o omorî. Fatalitatea acestei crime mi-a apărut din prima noapte, de cînd am cunoscut trupul ei, de cînd s-a născut „obsesia" lui. Nu luasem hotărîrea, dar îmi dam perfect seama că altfel nu se va putea sfîrși. Niciodată însă nu m-a urmărit gîndul că o voi omorî și nu am fost tentat să mă uit la ea cu această idee în minte. „Obsesia" acapara și devora totul cu o putere nemaipomenită, care nu lăsa loc pentru nimic străin.

Ideea crimei nu-mi reapărea atunci cînd ea, ca în ziua aceea, mă înlătura, ci atunci cînd mi se da cu mai multă abandonare, cînd aveam sentimentul că este mai mult a mea. În clipele în care ochii mei o contemplau, atunci s-a născut, și de atunci mi-a revenit mereu, tot mai puternic, tot mai inevitabilă nevoia de a ucide. Căci atunci cînd aveam tot, aviditatea mea cerea mai mult: cerea eternizarea acelei contemplări, cerea imposibilul. Or, clipele acelea nu se puteau opri altfel. Moartea singură oprește timpul. Aici trebuia și Faust să caute secretul cerinței și zbuciumului lui supraomenesc.

Și-așa am ucis-o pe Jenny, cînd aștepta cu-o naturalețe pe care numai zeițele o au, dezmierdările mele, cu ochii închiși, cu capul ușor plecat pe-o parte, ușor căzut de pe perină.

Trebuie să fi murit în extaz. Trebuie să fi crezut că detunătura, sfîșierea și leșinul acela era apogeul unui spasm neînchipuit.

Dacă aș fi putut să mor și eu la fel, m-aș fi sinucis. Eu eram însă lucid și egoist, infam. Am vroit să contemplu timpul oprit pe loc, clipa care stă, eternitatea care începe.

Și n-am izbutit.

M-a înfrînt groaza, exasperarea că nu mai pot reface nimic la loc. Fiindcă obsesia a rămas, obsesia ființei ei. Opera pentru care am fost născut pe lume.

Trupul ei este îmbalsamat în mine, încă moale și cald. Trupul ei întins pe pat, de zeiță în repaos. „Obsesia". Și totuși trupul ei nu mai este nicăieri în univers.

Nimic nu se mai poate repeta, nu mai poate fi...»

Memoriul se sfîrșea aici.

George se ridică de la birou. cu o gravitate adîncă. Tăcu. Nu numai fiindcă nu avea cui vorbi ; tăcu adînc și în el. Tăcură toate gîndurile lui în el. Numai o greutate grozavă îi apăsa în piept. Simțea nevoia să răsufle adînc. Păși spre geam și-l deschise în lături, întreg. Aerul rece îl lovi în față, ca o apă care curge răcoritoare. Și ochii lui rămaseră și ei parcă tăcuți, adică fără să perceapă nimic, pe deasupra caselor din oraș, pe deasupra pomilor înalți din grădina botanică, în fund.

XI

Ioana trecu de două ori, într-o parte și-n cealaltă, prin fața intrării de la Palatul Regal. O intimidau soldații de gardă, ținuta lor marțială, casca teribilă. Avea impresia că-i trebuie mult curaj ca să poată vorbi cu ei. Dar nu încăpea nici o șovăire. Intră pe poarta grilajului de fier și se opri puțin, nedumerită. Aștepta s-o întrebe sentinela ce vrea, cu cine dorește să vorbească. N-o întrebă însă nimeni, nimic. Atunci începu să urce scările, gata să se oprească în orice clipă, dacă cineva ar striga la ea și ar lua-o la rost.

Înăuntru era tăcere profundă și răcoare. Solemnitatea o înghețǎ, deși îl cunoștea bine pe dl Lalescu, mareșal al Curții.

Pînă la el însă erau lacheii aceia în livrele, care, poate, aveau să-i puie întrebări.

— Dl mareşal Lalescu, — rosti ea răspicat.

— Aveţi oră ?

— Am oră. Spuneţi că a venit domnişoara Ioana Neculau.

Cu o politeţă perfectă Ioana fu poftită într-o sală mare, cu geamuri înalte, cu scaune şi fotolii lipite roată împrejur de ziduri. Un domn pipernicit şi un locotenent, aşteptau. Ioana păşi apăsat spre geam şi începu să privească lumea care mergea pe calea Victoriei. Treceau şi unii cunoscuţi. Nimeni nu-şi îndrepta privirea spre Palat. Ar fi fost aşa de surprinşi s-o vadă acolo ! Oamenii apăreau în cadrul geamului, făceau cîţiva paşi şi apoi dispăreau în cealaltă parte, cum s-ar fi prezentat la un concurs degajat de mers pe stradă.

Jocul acesta era o diversiune după o încordare prea grea pentru dînsa.

Venise să se informeze, să audă din gura unchiului Lalescu ce are de făcut pentru Costel, care-i procedura graţierei sau amnistiei ; cît durează şi ce şanse are. Costel fusese condamnat la cinci ani. Trebuia să-l salveze, să-l ia asupra ei măcar de-acum încolo, chiar fără voia lui.

Unchiul Lalescu era un domn blond, cu un surîs amabil, foarte elegant, cam snob dar de-o politeţă aproape exagerată, cu toate că totdeauna naturală. Ioana era nepoata lui preferată, mîndria lui. Ori de cîte ori vorbea despre ea, spunea fudul : „Ei, Ioana e fată serioasă. O să vedeţi unde-o să ajungă". Şi se vedea unde-a ajuns : să intervie, încăpăţînată, cu o hotărîre severă şi fermă, pentru amnistierea unui criminal care şi-a ucis amanta, o fată de şantan.

Ioana-l cunoscuse pe Costel de la fabrică. De la „Fusul românesc", o fabrică de ţesătură de mătasă din partea Vetrei Luminoase. Ioana era acolo desenatoare, iar Costel, angajat cu asistenţa medicală la infirmeria şi dispensarul fabricii.

Într-o zi ea-și arsese mîna cu niște apă clocotită, în care făcea la laborator o experiență de culori.

Pe mîna ei stîngă era o pată mare de carne vie, roșie, îndurerată. Costel a îngrijit-o suferind parcă și el laolaltă. I-a spălat rana, i-a uns-o și a bandajat-o frumos.

Față de el, Ioana n-a vroit să arate cît suferă și a fost tare. Au trădat-o numai lacrimile care veneau singure. Dar de această întîmplare involuntară Ioanei i-a fost ciudă ca de-un denunț umilitor. Costel vroia să-i dea curaj ; făcea glume, o trata ca pe-un copil. Ioana era așa de micuță ! În cele din urmă i-a promis un bandaj artistic, care va crea și ține moda tot sezonul de iarnă. La sfîrșit a vroit ca din nodul tifonului să facă un fionc frumos cu două urechiuși egale și i-a recomandat ca seara, la lumina becului de pe mesuța de noapte, să se joace cu umbra mînii bandajate pe perete; să vadă ce iepure delicios are să iasă.

Atunci s-au întors cu tramvaiul împreună în oraș ; un drum lung în care au putut sta de vorbă, în picioare, pe platforma de dinapoi. Ioana avea usturimi îngrozitoare. Costel știa asta foarte bine și de-aceea încerca glume, comicării, ceea-ce nu era deloc în firea lui.

Ioana a venit ca să-i schimbe bandajul. Costel a îngrijit-o ca pe-o soră mai mică. Ioana s-a legat sufletește de el. Mîndria ei de fată băiețoasă și independentă a oprit-o să-i dea a înțelege vreodată că ea simte pentru el altceva decît o camaraderie. Ioana era o fată stăpînă pe sine, dar totuși aerul de protecție pe care-l simțea în prezența lui Costel îi făcea o plăcere nespusă.

Curtea fabricii era îngustă, plină de butoaie, de stive de lemne, de camioane, de oameni care treceau în toate părțile. Din ateliere se transmitea în toate clădirile, subteran parcă, vibrația trepidantă a fuselor care alergau învîrtindu-se amețitor și zgomotul acela monoton, compus din toate zgomotele care se repetau regulat : de la motoare, de la războaie, de la

suluri, de la băile de culori, de la uscătorii, din toate măruntaiele acelui organism complicat.

Trepidaţia aceasta îi da Ioanei, inconştient, o febrilitate interioară, o nervozitate cronică, ascunsă. Cine-ar fi observat bine de tot, ar fi văzut cum bluza de pe ea, tremura uşor ca de-o boare nesimţită altfel. Auzul Ioanei se deprinsese cu această melopee fără variaţii şi fără sfîrşit. La început o nerăbdare exasperantă îi sugera parcă voinţa imposibilă de a opri tot, pentru ca tăcerea să se întindă liniştită şi odihnitoare. Pe urmă tot zumzetul acela se petrecea în afară de ea, străin şi nebăgat de seamă.

La biroul ei, pe care-l avea împreună cu domnul Samuel, era un geam pătrat, fixat în cadru de fier. Numai un ochi mai mic se deschidea ca o portiţă. Cînd era deschis, tot zumzetul se auzea mai tare, de parcă fabrica întreagă s-ar fi apropiat şi ar fi venit să-i cînte la geam. Aerul de-afară intra aspirat, cu zumzetul la un loc, inseparabil. Cînd ochiul de geam se închidea, zumzetul era mai înăbuşit, mai interior, mai subteran, mai enervant. Vibraţia se muta înlăuntru, închisă, amplificîndu-se ca la acele piane mecanice, la care, după ce-ai aşezat mecanismul şi l-ai pus în mişcare, închizi capacul şi merge singur.

Planşeta de lucru a Ioanei era aşezată exact în faţa ferestrei. Lumina cădea toată pe planşetă şi pe capul Ioanei, aplecat de-asupra ei. Din cînd în cînd, dacă ridica ochii, fără voie avea înainte tot ce se întîmpla în curte, adică într-un coridor lung şi deschis dintre două ateliere drepte ca două sere de flori. Fără să vrea, Ioana îl vedea pe Costel cînd venea şi cînd pleca de la dispensar, iar uneori şi între timp îl vedea în halat alb intrînd şi ieşind din ateliere. Obişnuinţa aceasta i-a creat o anumită stare de spirit, o anume predispoziţie. Dragostea ei pentru Costel s-a adunat zi de zi, imperceptibil, fără ca ea singură să-şi dea seama de toată evoluţia, de la indiferent la camaraderie, apoi la simpatie, la

obişnuinţă, la provocarea obişnuinţei, la nevoia de a-l vedea cît mai mult...

— Domnişoara Neculau.

Vocea lacheului o făcu să tresară. Uitase unde este. În capul ei zumzetul fabricii vuia fără încetare, într-un vîjîit, care era acel al grijii şi al încordării ei.

Mareşalul o primi cu manifestaţii gălăgioase de simpatie, fără pic de protocol. Ioana prinse curaj. Altfel biroul enorm, covorul uriaş de pe jos, roş aprins, — şi mai roş încă în bătaia soarelui, — o intimidase.

— Ioana dragă, de ce nu mai creşti tu ? Cui Dumnezeu semeni ! Ce face George şi nebuna de Clotilda ? Iartă-mă, dar eu am dreptul să-i spun aşa.

Mareşalul o ţinea cu amîndouă mîinile de umeri, voiniceşte, cu capul aplecat asupra ei, dominînd-o cu pieptul lui. Îl învăluia un vag şi discret parfum de levănţică. Ioana se uita în sus, cu capul aplecat pe spate, ca să-l privească în ochi.

— Unchiule, am venit să-mi dai o mînă de ajutor. Să nu refuzi. Promite-mi !

— Să vedem despre ce este vorba.

— Ba nu, întîi să-mi promiţi. Altfel nici nu-ţi spun.

Ioana vroia să fie degajată, dar vocea şi figura ei erau grave.

— Da ! Ce-i ? ce s-a întîmplat ? Iar a făcut Clotilda vreo nebunie !

— Nu, cu totul altceva.

— Atunci promit. Spune. Stai acolo.

Mareşalul trase, preocupat şi el, mai aproape un fotoliu mare, roş, şi se aşeză în faţa-i, cu mîinile lui pe genunchii ei, ca la o şedinţă de magie.

Ioana începu să-i vorbească, mai întîi încurcată, pe urmă din ce în ce mai stăpînă pe ea.

Mareşalul a ascultat cu fruntea puţin încreţită, surprins. Mîna lui se retrăsese pe neaşteptate. Braţul drept se întinse pe birou şi degetele începură să mîngîie inconştient profilul ornamentelor de bronz, de pe margini.

Din cînd în cînd, involuntar, din adîncul lui, se auzea înăbuşit cîte un „Hm !" spus numai pentru sine.

Ioana nu ştia ce înseamnă asta : că unchiul e surprins, că chestiunea nu-i place, sau că e foarte grea. Ochii ei îl urmăreau de-aproape.

Cînd Ioana isprăvi, domnul Lalescu se ridică în picioare, îi luă capul pe pieptul lui, îi mîngîie părul cu amîndouă mîinile, o privi drept în adâncul ochilor şi o sărută lung pe frunte. Apoi se îndreptă, cu umerii căzuţi parcă deodată în jos, de cealaltă parte a biroului, spre scaunul pe care sta de obicei.

Rămase acolo un timp, gîndindu-se.

Ioana aştepta, mică, vorbele lui ca pe-o sentinţă. Inima îi bătea să se-audă în haosul sonor al biroului imens.

— Ioana. Va trebui să mai aştepte un timp. Să-şi facă ceva din pedeapsă. Poate şase luni, poate un an.

Ioana avu o crispare a feţei, ca şi cum în interior s-ar fi rupt un organ vital. Şi deveni albă.

— Nu te speria, Ioana. Aşa trebuie. Între timp vom pregăti lucrările. George trebuie să vorbească cu procurorul general, care va trebui să ne facă un raport favorabil... Eu am să mă mai gîndesc... Tu ai să capeţi, cum ştii, diplomele lui, dacă spui că sunt excelente, şi rezultatele examenelor de la medicină... şi lucrarea lui de doctorat, asupra stărilor de obsesie şi deficienţelor glandulare... poate chiar o apreciere asupra ei, de la Marinescu. Am să mă mai gîndesc... Tu vorbeşte cu el şi obţine de la dînsul o cerere scrisă adresată majestăţii sale regelui, vizată de direcţia penitenciarului... Unde spuneai că este internat ?

— La Văcăreşti.

— Foarte bine. Îl poți vedea. Cererea ai să mi-o aduci mie, împreună cu ce ți-am spus. Și vorbește cu George pentru procurorul general ; e foarte important.

Ioana era ca un bulgăre de piatră. Așadar, — e greu ; nu-i așa de ușor pe cît își închipuia. Costel nu putea fi eliberat într-o zi, două... cum crezuse ea. Poate deloc.

Domnul Lalescu observă disperarea adîncită, reținută, crisparea feței, disperarea pupilelor și interveni mai optimist.

— Așa Ioana. Aranjăm noi asta. Majestatea sa e atît de înțelegător. Voi avea eu grijă. Nu ești tu copila mea ?!

Tu să fii atentă să nu afle ceva maică-ta, că-i în stare să se amestece și să strice tot. Transmiți și lui George salutările mele, și tu ai încredere în mine.

— Crezi că are să-l amnistieze ?...

Întrebarea Ioanei avea în ea o înduioșare care-ți sfîșia inima.

— Da, da, Ioana. Dacă-mi ceri tu.

Domnul Lalescu știa că-și atribuie puteri mai mari decît avea, dar simți nevoia să dea curaj Ioanei.

Ioana vroi să-i sărute mîna. El și-o retrase protestînd :

— Ioana ! apoi ea se ridică în vîrful picioarelor, se cățără parcă pe pieptul lui și-l sărută prelung.

După ce domnul Lalescu o conduse pe Ioana, pe cînd se întorcea de la ușă, își șterse discret de pe colțul gurii lacrimile amare căzute pe fața lui din ochii Ioanei și își spuse singur : „Biata fată !"

XII

Președintele Stănescu citise și el memoriul pe care avocatul Neculau i-l înmînase, cu o explicație de rigoare. George, contrar obiceiului și principiilor lui, adăogase și o vorbă bună pentru acuzat. Pledase chiar în regulă în Camera de consiliu,

„fiindcă trebuie să înțelegem asemenea cazuri". Ba chiar pusese și o excepțională pasiune, ca pentru un caz personal.

— Știi foarte bine că eu nu sînt în proces. Îți vorbesc cu totul obiectiv, ca om. Mi se pare că oricine, în locul lui nu ar fi avut altă ieșire. În definitiv, să te gîndești bine, sînt mult mai mulți decît crezi tu, acei cărora la un moment dat, într-o împrejurare anume, le trece prin cap ideea unui asasinat, ca să scape de o situație imposibilă. Că n-au curajul sau tăria sau temperamentul ca să-l execute, asta-i altceva. Ei sînt însă, virtual, niște criminali în libertate. Disponibilitatea lor pentru crimă este o primejdie mai mare pentru societate, decît acei care, făptuind odată, și-au vidat propria lor ființă, și în ei înșiși duc de-atunci încolo o existență pe marginea vieții.

Președintele Stănescu îl ascultă privindu-l blînd în ochi și cu zîmbetul lui feciorelnic, ca o fluturare numai, pe buze.

— Bine, cucoane Ghiță.

Lectura memoriului trezise în președinte o problemă care dormita în el, sub forma unei aspirații înăbușite, menită să moară în fașă într-un temperament ca al lui.

Stănescu se căsătorise de tînăr. Avusese numai douăzeci și trei de ani cînd a luat-o pe Elena, fata unui învățător din Zărnești, unde fusese încartiruit ca tînăr sublocotenent la o manevră de toamnă. Porniseră atunci niște ploi cumplite. El se înapoia în camera lui, ud și obosit. Hainele-i erau leoarcă, cizmele pline de noroi pînă sus. În fiecare seară credea că tot ce are pe el nu va mai putea fi întrebuințat a doua zi. Ioniță, ordonanța lui de ocazie, era nepriceput și stîngaci. Cînd spăla cizmele le uda și pe dinăuntru, iar hainele încerca să le curețe fără să se usuce noroiul de pe ele, și-atunci îl întindea lipicios, lins, pe suprafețe mari, ca niște cataplasme.

A intervenit atunci Elena. Punea de cu seară totul la uscat, observînd ca cizmele să fie așezate de îndată pe calapoade, curățate de noroi, unse și aliniate la o distanță potri-

vită de sobă. Elena se mai îngrijea să fie totdeauna o batistă curată în buzunarul sublocotenentului.

Stănescu era atunci tînăr ajutor de judecător de-abia numit. Uneori, seara, rămîneau amîndoi — parcă anume — în biroul învățătorului, care servea și de sufragerie, și vorbeau pînă tîrziu. Ea-i istorisea întîmplări din sat, cu țărani, cu soldați încartiruiți, cu ceva furturi de găini. Întîmplări neînsemnate dintr-un cerc restrîns.

Puțin după aceea, Elena a devenit soția lui Stănescu. De-atunci și pînă acum, a rămas la fel, izolată, singură, fără să cunoască pe nimeni. Purta anacronic cozi lungi de-un blond fumuriu, pe care le strîngea într-un coc demodat deasupra capului. Era lipsită de fantezie și de gust.

Așezase un interior după chipul și asemănarea ei, cu cîteva scoarțe țărănești, aranjate tacticos, cu franjurile de la capăt pieptănate, cu cîteva perine pătrate acoperite tot cu scoarțe, bine întinse, așezate și ele simetric, la distanțe egale, cu cîte un colț în sus, ca să semene mai mult a romburi decît a pătrate. Acesta era maximum de fantezie și de gust.

În biroul lui Stănescu nu era lăsat deschis la întîmplare, nici un jurnal. Cele cîteva cărți erau așezate teanc, la linie, în fiecare dimineață. Nici un colț nu trebuia să iasă mai în afară. Iar dosarele aduse de Stănescu, ca să le studieze, erau marele inamic al simțului de estetică, de ordine, de simetrie și de curățenie al Elenei.

Ea le privea cu ură și punea mîna pe ele cu dezgust, ca pe niște cadavre spintecate, din care intestinele stăteau gata să iasă în fiecare clipă. Și, la intrarea lor pe ușă, erau lăsate de aprod în antret. Ca la o moschee erau supuse unei purificări radicale. Erau bătute, suflate, șterse cu petica, și apoi, numai după ce prezentau oarecare garanție de igienă, erau înaintate în interior și așezate pe cîteva jurnale întinse la piciorul biroului.

Dintr-o odaie în alta se prelungeau spălate, drepte, fără nici o cută, ca niște cărări, bătătorite, covorașe lungi de aceeași culoare stacojie. Nimeni n-avea voie să calce decît pe ele. „Nimeni" era numai Stănescu, fiindcă vreo persoană străină nu venea niciodată în casă. Podelele erau lustruite așa fel încît, dacă, mergînd pe covorașe, te uitai aplecat alături, te vedeai cu capu în jos ca într-o apă sticloasă.

Bineînțeles că lenjurile lui Stănescu erau totdeauna puse la punct, fără un nastur lipsă sau măcar pe cale de a cădea.

Și totuși, de multe ori Stănescu își pusese în taină, întrebarea : ce s-ar întîmpla dacă Elena într-o bună zi n-ar mai fi.

Viața lui avea o uniformitate exasperantă, un fel de perfecție ucigătoare, și toate zilele erau egal de cenușii.

Dacă Elena n-ar mai fi, dacă printr-o împrejurare oarecare n-ar mai fi ; sau dacă n-ar fi fost deloc !

Stănescu își pusese întrebarea, fără să-și manifeste precis și direct vreo părere sau vreo dorință, în vreun sens afirmativ. S-ar fi ridicat toată ființa lui. Dar toate acestea treceau pe lîngă el. Pe lîngă !? Sigur ?

Este ceva și mai la fund decît inconștientul și dincolo de el.

Întrebarea nevinovată se punea viclean, atunci cînd Stănescu — rareori — era atras în alt mediu, cu mirajul lui înșelător și plin de tentații. O femeie frumoasă, ca un obiect de artă :... Un stimulent... O obsesie.

Viața are un milion de aspecte, de posibilități. Fiecare e disponibil pentru toate, pentru cele mai firești, ca și pentru cele mai imposibile. Ce anume oare decide un drum sau altul ; o alegere sau alta ? Sigur este numai că așezarea lumii, cu tentațiile luxului, legate de avere, și cu supra-sensibilizarea individului prin cultură și civilizație, duc la o zdruncinare a echilibrului în om, la agitație febrilă și, cînd e cazul, la crimă.

„Simţul estetic, arta, sînt diavoleşti. Omenirea, gîndea el, este sub dominaţia diavolului".

Preşedintele Stănescu, contrariat de tot cadrul vieţii lui, nu putea totuşi să tăgăduiască o adeziune tainică, dar adîncă, la mirajul fantastic al artei şi aruncării în vid, după o himeră.

Dar o făcea cu teamă şi cu precauţie.

Nu trăgea nici o consecinţă. Să tragă alţii. Păcătoşii !!

Pentru un asemenea om, fapta lui Simion era neverosimilă şi nebunească. Dar memoriul îl făcu să simtă că undeva, în fund, este ceva adevărat. În compoziţia normală a omului intră şi materia despre care vorbeşte Simion acesta. La unii în proporţie mai mare, la alţii în mai mică. Dar este !!

Şi preşedintele fu agasat să constate, nemărturisit şi aproape imperceptibil, că memoriul l-a denunţat şi pe el puţin. Pe-un „el" care nu s-a născut încă, dar al cărui germene există latent, embrionar, în străfunduri. Atenţiune !

Ce frumoase sunt cocurile Elenei şi perinele romboidale, la rînd, la distanţe egale de 12 cm, şi drumurile stacojii !...

Ce anume oare te poate păzi de fantasticul vieţii, de feeria ei plină de păcate şi de vicii şi împăca cu urîtul şi cenuşiul ei ?

Stănescu se gîndi ce anume l-a păzit pe el mereu.

Şi fu sigur că numai munca de fiecare zi l-a păzit. Cheltuirea în muncă a energiei din om, care, ajunsă la paroxism, naşte fantezie, excitare, nebunii, pervertiri, ca nişte toxine acumulate, care ar duce la o formă concretă de delir.

Preşedintele căută să se declare mulţumit cu explicaţia şi cu soluţia, dar ceva în el nu lăsa să-i scadă neliniştea.

Dar dacă natura, vroind să asigure perpetuarea speţei, a exagerat tentaţia şi plăcerea menite să suscite cu orice chip la această perpetuare, greşind doza, — dacă nu la toţi, la cei mai mulţi, — şi din această exagerare a venit şi viciul şi „obsesia" ?.

Dar acesta nu era un proces dat în competența unei simple Curți de apel!

Și totul rămase în mintea lui Stănescu, confuz și nesigur.

De-atunci căută să înlăture și să-ndepărteze cu încăpățînare întrebarea nevinovată : „dacă Elena n-ar exista ?" Tenacitatea și voința nu putea însă învinge. Și întrebarea revenea, absurdă, detestabilă, josnică.

Președintele Stănescu, cuprins de spaimă, se considera atunci din severitate, un criminal în devenire. Obsesia nu căpătase nici un contur. Și obsesia are nevoie neapărat de un fetiș, de ceva concret, de-un punct pe care să se facă concentrarea. Nu poți fi obsedat în abstract.

Și Stănescu aruncă din mîini memoriul, cu ură.

XIII

Cînd George reveni din odaia de baie, patul „adhoc" era scos, și biroul aerisit și aranjat. Făcuse un duș rece, care-l reconfortă. Nu mai simțea nici o urmă de oboseală după noaptea nedormită, cu toate că lucrul acesta nu i se mai întîmplase de mulți ani.

Ar fi putut chiar să fie bine dispus. Un sentiment de sănătate și putere fizică îl dispunea pentru o asemenea stare de spirit. Ar fi vroit să se apuce de treabă cu acea viziune înainte, care venea din echilibrul lui obișnuit. Siguranța de totdeauna că va învinge tot ce avea de făcut în cursul zilei, după o trecere în revistă a agendei, îi da încredere în el și o mare putere de lucru.

De data aceasta însă, ceva din interior, ca o idee fixă, îl împiedica să se simtă ca întotdeauna.

Gîndul la Gaby renăscu imediat. Acest gînd se prezintă, acaparator, tiranic, din prima clipă cînd deschise ochii după un somn de două ore, furat spre dimineață, cu geamul des-

chis. Nu-i lăsase nici un moment de așteptare. Chipul ei făcea parte din conștientul lui George, inseparabil. Un nor vag, amenințător, sta deasupra acelei zile, plutind prezent peste tot ce gîndea și făcea George.

Dar în ziua aceea o va vedea.

Gîndul acesta schimbă tot peisajul lui sufletesc și tot punctul de vedere subt care se priveau ceasurile acelei zile. Înainte era o lumină spre care putea merge, cu sufletul plin de-o necunoscută încîntare.

Gaby îi deveni un asociat și un suport. Gîndul la ea îi da putere, îl stimula. George avea de făcut toate, pentru ea, pentru ca apoi să ajungă la ea. În aceeași clipă lumea îl transformă complet. Asta era bucuria lui interioară, senzația de bună dispoziție, de succes în toate.

Își pregăti geanta cu mare încredere și cu dor nespus de muncă. Începu chiar să fredoneze ceva, un cîntec vechi rămas în memoria lui de nu mai știa cînd. Avea un sentiment de mare ușurare și libertate, ca un elev gata să plece la școală cu lecția perfect învățată.

Vroi să pună mîna pe telefon să facă 2.22.10 ; ridică receptorul, apoi îl puse la loc. Nu vroia să-și strice buna dispoziție. Totul era în viitor, dar sigur. Avea s-o vadă ! Cum a putut să o cunoască de-atîta timp, și să fie atît de liniștit, fără ca s-o vadă !? Asta era de neconceput. Acum cînd se gîndește bine, cînd și-o reprezintă, nu poate înțelege cum a pierdut atîta timp. Un efluviu care nu se poate defini exista între ei și nu-și pierduse puterea, cu toate că se vedeau așa de rar. George se considera foarte fericit.

Toate i se păreau ușoare în fața lui, pline de o lumină binefăcătoare, prietenești, voioase. Poate pleda azi și procesul Morgenstern. O repede aruncătură de ochi e de-ajuns. L-a pregătit o dată, la început. Are note, însemnări, extrase din autori. E nevoie numai de o mică împrospătare a memoriei

și de o sinteză. Azi e în stare să facă orice. Ar răsturna munți.

Se scutură de amintirea memoriului pe care-l citise și care, în oboseala și-n atmosfera nopții, îl prinsese într-o teribilă depresiune. Dragostea e viață, e lumină, e victorie, nu-i moarte și crimă. George se simți sănătos la trup și se consideră fericit și pentru aceasta, ca după un admirabil de optimist consult medical. Tot organismul lui atît de complicat era în regulă, funcționa strălucit.

Fredonînd în surdină, începu să foileteze dosarul Morgenstern, care și acela i se părea vesel, ca o partitură ușoară, pe care o cînta în gînd. Și moartea din actul de deces a lui Leizer Morgenstern era veselă ; un simplu act într-un dosar ; act fără nici o semnificație, fără nici o evocare, fără corelație cu vreun fapt pozitiv de acum sau de altădată. Găsi notele pentru pledoarie. I se păreau așa de proaspete și de limpezi, de parcă ieri le-ar fi gîndit. Găsi și trimeterile la autori. Perfect ! Procesul nu se poate pierde.

Clotilda intră, cu părul vîlvoi, nefardată, cu fața natural lividă, cu buzele parcă mai subțiri ca niciodată. Își stríngea halatul, pe care-l apăsa cu amîndouă mîinile pe pîntece.

— George, să-mi lași două sute de mii de lei. Am de făcut plăți. Trebuie să pun neapărat tapete de hîrtie peste tot. Am găsit în Lipscani ceva englezesc, într-un desen delicios. Și m-am decis să „mărim“ holul și să dărîmăm peretele din fund. Vom avea o odaie de musafiri mai puțin (cea albastră), dar e imposibil să rămînem cu holul de-acum. Nu încape pianul, canapeaua cea mare și fotoliile. Face prea sărăcăcios, prea strîns. O să aibă aerul unei hale de mobile. Vino să vezi și tu.

George o urmă docil ca totdeauna, dar de data aceasta, pentru prima oară în viața lui, cu o neobișnuită bucurie.

Clotilda explică planul la fața locului. Comandă unui lucrător să măsoare pereții, canapeaua cea mare, pianul, ca

să se asigure că nu va mai fi nevoie de o nouă modificare. Domnul Weissmann, care era antreprenorul lucrării, era totdeauna de acord cu duduia Clotilda, căreia îi lăuda gustul, „cum n-a mai văzut". În fond el reușise să aibe o lucrare perpetuă într-o singură casă. Legenda meșterului Manole, aplicată conștient, nu-l supăra deloc. Domnul Weissmann nu era un om ambițios și nu-l supăra să strice azi ce-a făcut ieri. „Duduia" știe ce face ! spunea el cu deplină încredere și perfectă admirație.

Adevărat este că Clotilda îi controla măsurătorile, materialele și socotelile cu de-amănuntul, și-l făcea hoț și tîlhar, că o pradă și-o înșală, dar domnul Weissmann era un om delicat și practic și învățase că nu trebuie să contrazici niciodată o cucoană nervoasă cînd e supărată. El știa însă că măsurătorile nu mai pot fi verificate, fiindcă lucrarea respectivă fusese deja stricată și total refăcută.

George privea în dimineața aceea cu un aer amuzat, planuri și cheltueli. Parcă ar fi fost vorba de banii și de casa altuia. Nu era nimic. Era bine dispus. Aproba totul. Era în stare să dea oricît. Orice obiecție și orice rezistență ar fi făcut, i-ar fi răpit imediat libertatea lui de a se gîndi la altceva, pe care el în acel moment o aprecia mai mult ca orice. Două sute de mii de lei ! Îi dă. Îi aduce de la bancă azi dimineață. Puțin pentru răscumpărarea dreptului de a se gîndi la Gaby, de a o vedea.

În fond, n-avea nici o legătură una cu alta. Dar predispoziția lui la generozitate, la împăciure generală, cu toată lumea și chiar cu Clotilda venea direct din dragostea lui pentru Gaby, din siguranța că în ziua aceea o va vedea. Tot ce nu privea această fericire, dar intra încă în marginile posibilităților lui materiale, îi era indiferent. Avea chiar o mulțumire nestăpînită să satisfacă pe toți, pentru ca toată lumea împrejurul lui să fie fericită, să nu-l plictisească cu suferinți și nemulțumiri.

Ieşi de pe „şantier" cu un umăr alb de var, cu tălpile scîrţîind de nisip, dar fericit că nimic nu a putut să strice armonia acelei zile, care se arăta atît de frumoasă şi de promiţătoare.

Poate că Clotilda — cu toate că era o femeie deşteaptă — văzu în dărnicia bruscă şi nobilă a lui George un semn de iubire pentru ea. Dacă a crezut astfel, nu a fost decît o înşelare. Dragostea totdeauna creează asemenea confuzii şi accese de generozitate. George însă făcea, fără să-şi dea seama, şi un tîrg. Era un fel de a-şi cumpăra libertatea. De îndată ce avu în mînă cele două sute de mii de lei, şi Clotilda găsise o modalitate şi un pretext de a începe lucrul de la capăt, ea nu-i mai cerea nimic lui George. Viaţa lui n-o interesa. Poate fiindcă îl ştia incapabil de orice „aventură" şi atît de afundat în meseria lui. Altfel, să ferească Dumnezeu pe „rivala" imprudentă. Gura Clotildei nu avea pereche, nici furiile ei dezlănţuite. O eventuală acostare, cu răfuială şi bătaie în stradă, pe Calea Victoriei, intra în armele ei din prima clipă. Clotildei însă nici prin cap nu-i trecea transformarea ce se operase în „George".

Telefonul lui Gaby n-ar fi funcţionat decît pentru a primi amabilităţile cele mai grosolane ale Clotildei, adresate din vîrful buzelor, cu aprige intonaţii în glas, şi numai după un text cu veninul gata preparat dinainte. Ferească Dumnezeu! Toate păcatele şi ticăloşiile adevărate şi neadevărate, dar existente pe suprafaţa pămîntului, ar fi fost atribuite părinţilor şi strămoşilor lui Gaby pînă în timpuri din urmă, imemorabile. Vocabularul de insulte ar fi fost reînnoit şi îmbogăţit de Clotilda cu o volubilitate şi o persistenţă fără de egal.

Toate acestea însă erau foarte departe de imaginaţia, şi-a Clotildei, şi-a lui Gaby. Erau un armament înspăimîntător pus la magazie, bun pentru timpuri de război. Şi-acum era o pace splendidă.

Ziua se prelungea delicioasă şi George savura cu plăcere nouă fiecare ceas. Ar fi vroit să treacă şi să nu treacă. Vroia să se apropie ora cînd o va revedea, dar şi această aşteptare îi umplea sufletul de o mare şi liniştită bucurie.

Cînd intră, Mititelu fu şi el izbit de buna dispoziţie a maestrului. Mititelu, după cinci ani de secretariat, presimţea cu o precizie fără greş, numai după o singură privire, care-i dispoziţia : bună, rea sau execrabilă, a maestrului. În ziua aceea era excelentă, excepţională.

— Ce faci, mînzule ! Cum te simţi ? — George îi spunea „mînzule" numai în zilele de bună dispoziţie.

Mititelu, ca întotdeauna, în panică, expuse dezastrul acelei zile încărcate. Cinci procese pe condică, din care trei în stare de judecată cu adversari dezagreabili, care nu vor să aştepte colegial, nici să amîne. Şi toate la secţii diferite.

George zîmbi visător şi indulgent acestui tablou negru. Mititelu se calmă şi el faţă de această linişte plină de siguranţă. În gîndul lui crezu că maestrul a aranjat cu adversarii cel puţin amînarea a două procese care erau în stare de judecată.

George îl opri pe Mititelu la dejun şi plecară la tribunal mai devreme ca altădată. George a vroit să meargă pe jos. Mulţi cunoscuţi, cu care se întîlnea, îl salutau. George răspundea afabil, mai afabil ca de obicei. Era şi o zi frumoasă, plină de soare. Aerul avea un fond răcoros, ca aerul de munte. George se simţea mai bun ca niciodată.

Acest simţămînt îi străfulgeră gîndul fără motiv, venit de nu ştiu unde şi pentru ce. Ceva cu totul neaşteptat şi gratuit. O caldă înduioşare îl cuprinsese pentru tot. Un automobil funebru, cu steag de doliu, trecu pe chei. Dar George nu realiză că l-a văzut. Nimic nu putea strica armonia sufletului lui, desăvîrşită.

La urlătoarea de sus, contrar obiceiului, George dădu o „şuetă" cu o vervă drăcească, cu variaţii neaşteptate, jonglînd

între duioșie și ironie, evocînd față de un grup de tineri avocați, Palatul de Justiție de altă dată. Era ca acei artiști care, înainte de concert, fac un mic exercițiu, în surdină, numai pentru ei.

Toate procesele, afară de procesul Morgenstern au fost amînate, George cucerind prin bună dispoziție, bunăvoința adversarilor, pentru a le smulge amînarea dorită. Se vroia parcă disponibil pentru ceva mare. În fond, George vroia să aibă capul liber, ca să poată gîndi la Gaby. Dar avea și nevoia unei destinderi prin efortul pe care i-l cerea un proces. N-ar fi putut s-o vadă mulțumit pe Gaby, fără ca în ziua aceea să fi făcut ceva demn de ea, cu care în sine să se simtă mîndru de el.

George sta retras în banca din fundul sălii, cu privirea pierdută în vid, cu gîndul la Gaby, atunci cînd grefierul strigă procesul. Erau vreo cincisprezece părți : un popor întreg Morgenstern, pe care-l reprezenta George.

Grefierul, monoton, stereotip, cu același glas egal, repeta ca-ntr-o litanie, ca-ntr-un fel de rugăciune, pomelnicul nesfîrșit : Max Morgenstern, Leib Morgenstern, Sara Morgenstern. Morgenstern, Morgenstern, Morgenstern. Morgenstern. Grefierul reușea să aibă exact aceeași intonație la fiecare Morgenstern. George îl auzi ca prin vis pe cel din urmă și se ridică înalt din fund, spunînd „prezent" pentru toți.

— Durează ? îl întrebă un coleg din Ploiești.

— Vra să zică vrei să te judeci ? interogă cu oarecare surprindere adversarul, care pînă atunci nici nu-l zărise pe George la locul acela cu totul neobișnuit pentru el din fundul sălii. Și avocatul pîrîților primind un răspuns afirmativ, clătină capul pe-o parte și strîmbă din buze, în semn că nu mai înțelege nimic.

Era un proces arid, uscat, ca toate procesele de moştenire. Succesiune de acte, de generaţii, de fapte juridice, de donaţiuni şi testamente.

Dar ce-a ştiut şi ce-a putut George să scoată din el în ziua aceea !! A făcut o pledoarie strălucită. Judecătorii l-au ascultat cu o manifestă încîntare. În sală era o tăcere de biserică. Publicul din bănci asculta atent, uitîndu-se la George. Dintre cei prezenţi, unii veniţi din provincie, întrebau cu voce tare pe cei de alături :

— Cine-i domnu avocat care vorbeşte ?

— Cum, nu ştii ?!... e cuconu Ghiţă, Ghiţă Neculau.

Pledoaria adversarului, surprins şi nepregătit, păru lamentabilă. George fu mulţumit de el, ca de-un examen la care a reuşit cu laudă. Ar fi voit s-o merite pe Gaby, ar fi vroit să-l fi auzit şi ea. George avea nevoie de încredere în el. Mititelu, ca întotdeauna luă asupra lui şi în ziua aceea o mare parte din succes. Avea voluptăţile gloriei unui proprietar de cai de cursă care a cîştigat Derbyul.

George se uită la ceas. Începu să fie febril şi nerăbdător. De obicei ieşea din tribunal şi se întorcea la birou pe jos, rătăcind în voie şi alene pe Calea Victoriei, intrînd la o librărie sau la anticar, uitîndu-se pe la vitrine. Vitrinele erau una din plăcerile lui. Urmărea fiecare obiect expus cu interes şi curiozitate. Asta-i aducea aminte de voiajurile lui prin marile oraşe ale Europei. Îi plăcea foarte mult să cumpere. Orice fleac cumpărat, îi da o bucurie de copil, ca şi cum ar fi primit un cadou neaşteptat. Uneori intra cu Mititelu la Capşa, la o cafea. Era ora lui de destindere, de contact cu lumea din afară, fiindcă altfel era un om retras.

În ziua aceea se grăbi. Îi dădu lui Mititelu cîteva însărcinări în oraş, şi-l eliberă de birou.

— Probabil c-ai să întîrzii. Mîine nu avem mare lucru. Poţi să nu mai vii astă-seară.

Asemenea după-amiezi libere erau destul de rare, şi Mititelu le folosea totdeauna ducîndu-se la cinematograf. El era

un mare amator de filme. Sărac, nu avea prea multe posibilități de distracție și nici nu ducea o viață prea bogată în evenimente. Deși tînăr, el se adaptase vieții regulate și austere a lui George, împărțind cu acesta orele de birou și lungile așteptări de pe sălile tribunalului. Cinematograful deschidea ferestre acestui orizont limitat. Tot ce nu va putea el trăi niciodată, se putea trăi în două ore plăcute, cu imaginația, la un film. Puteai să-ți închipui că faci o călătorie în Indii, în America, oriunde pe suprafața globului, în tovărășia celei mai frumoase femei, care era eroina din film. Amestecul eroului, prim-amorez, care totdeauna era supărător de frumos (Mititelu o recunoștea totdeauna cu greutate și regret), nu-l deranja decît uneori.

Pe scările Palatului de Justiție, George se uită iar la ceas și, ceea ce nu i se întîmplă decît foarte rar, nici nu răspunse la salutul respectuos al portarului, care se ridică de pe scaun cu șapca în mînă.

Mai era încă un ceas pînă la ora la care trebuia să vie Gaby.

Luă totuși, ca pentru un tren deja ajuns la gară, un taxi. George mergea mult pe jos, socotind aceasta cea mai bună gimnastică. Dar atunci intră în cutia caldă și slinoasă a taxiului, fără să se uite. Curentul mașinii îi îmbujora fața, îi flutura cravata pe piept și-i zburlea părul creț și auriu.

Beția de moment a succesului, trecuse. Acum începu să-l stăpînească o greutate apăsătoare. Era nerăbdător și enervat. O clipă viziunea unui vid îi trecu prin minte. Și cu toate acestea ceasul care venea era plin, bogat, ca un om încărcat cu fructe.

— N-a venit nimeni ? — întrebă precipitat.

— Nu, conașule, nimeni.

— Nici n-a telefonat ?

— Nu, conașule, nimeni.

I se întîmplase odată ca ceasul să-i stea o oră și-apoi să pornească iarăși singur, dar să fie cu o oră în urmă. Se temea să nu fi pățit tocmai atunci la fel. Destinul se amuză cu asemenea farse. Își controlă ceasul. Mai erau trei sferturi de oră.

Încercă să lucreze ceva dar nu putu. Orice citea, începea să plutească vag, să fie golit de înțeles și cuvintele să se înșire fără sens. Relua fraza cu o aplicațiune vroită și apăsată, dar sistemul acesta nu dura decît o clipă și iar trecea în nimic, neobservat, fără a fi capabil să precizeze momentul de trecere, așa cum se întîmplă cînd adormi și cînd nu știi niciodată cînd anume ai trecut în somn.

În sfîrșit se resemnă să nu facă nimic. Era singur în casă. Clotilda plecase în oraș să vadă tapetele de hîrtie, și zidarii profitaseră de ocazie să plece și ei o dată mai devreme.

A nu face nimic este a te gîndi, a-ți trece prin cap tot felul de lucruri posibile și imposibile. Dar ceea ce domina totul, ca o notă gravă, joasă, ca un instrument care le-ar acoperi pe toate într-o orchestră, era siguranța că o va vedea pe Gaby, că ea va sta acuși pe fotoliul acela din față. George savura cu o plăcere teribilă, cu anticipație, acele momente. Pentru nimic altceva nu mai era loc în mintea lui. Era întreg, o încordare. Parcă o notă de-o tonalitate caldă, se prelungea în auz, cu rezonanțe adînci în toată ființa lui.

Pe fereastra largă se vedea pînă departe un întreg cartier din București, cu case, cu blocuri, cu vîrfuri de copaci, cu coșuri roșii de fabrici.

Privirea lui George plutea peste toate, fără să le vadă, ca o pasăre oarbă.

Începu să-și închipie și să vadă ce face Gaby în clipa aceea. Mai întîi și ea trebuia să se gîndească atunci la el, de vreme ce trebuie să pornească spre el.

Poate acum se îmbracă, poate se mai uită o dată în oglindă, își caută cheile, închide, coboară cu liftul, e în stradă, caută cu ochii în toate părțile un taxi. Adoră să umble cu mașina !

Pe George, în imaginație, îl încurca faptul că nu cunoștea camera lui Gaby, tot decorul prin care avea să se învîrtească ea atunci. Imaginația parcă era arbitrară, și nu-l mulțumea. I se părea că astfel falsifica și imaginea lui Gaby, că și ea devine o ficțiune.

Căută să-și aducă bine aminte rochia cu care fusese îmbrăcată. Îi știa vag culoarea și desenele, dar nu reținuse nici un detaliu. Pe deasupra biroului urmărise numai decolteul de pe piept și săltarea lentă a sînilor cînd răsufla.

Spera să vie tot singură. N-avea deocamdată nevoie de prezența arendașului. Trebuia mai întîi ca numai ei amîndoi să fixeze discuția. La asta nu se gîndise. A scăpat din vedere să-i spuie lui Gaby că nu trebuie să vie cu arendașul. Și George se posomorî subt amenințare. „Nu, n-are să vie cu el, își spuse singur, e femeie deșteaptă. Și apoi nici n-a fost vorba despre asta ; cînd ai de gînd să vii cu arendașul la avocat nu spui : *«mon maître, à demain»*". Formula i se părea intimă, plină de promisiuni, drăguță, imposibil de întrebuințat și pentru un arendaș.

Asociațiile de gînduri se înlănțuiau mereu, pe aceeași temă unică : Gaby. Ele semănau cu frazele muzicale din simfoniile lui Beethoven, care revin pe aceeași temă, cînd amplificate și cu toată orchestra, cînd simple la un singur instrument.

Vremea trecea greu, ca o bară de oțel care se întindea imperceptibil.

Gaby întîrziase.

N-a găsit taxi, s-a aranjat prea mult ca să fie cît mai frumoasă, a schimbat vreo rochie în ultimul moment... Un noian de ipoteze.

Telefonul sună. De la primele sunete George ridică receptorul.

— Alo ! Alo ! *C'est vous, mon maître ?*

— Da, da... bîigui George...

— O ! Ce ești așa încurcat, ce ai ?! Ți s-a întîmplat ceva neplăcut ?

— Te-așteptam !

— Știu. Tocmai vroiam să-ți spun că nu pot veni și să nu mă aștepți. Ești așa de ocupat !

— De ce nu poți veni ?

— Nu pot.

— Dar tocmai asta aș vrea să-mi spui, de ce nu poți ?!

— Te interesează ?!

— Foarte mult.

— Aa !!

— De cînd ?

— De ieri.

— De ieri ? Da' ce s-a întîmplat ieri ?

— Gaby (scăpă cuvîntul George, pentru prima oară) te rog vino.

— Ți-am spus că nu pot.

— Trebuie să vii.

— Dar ce avocat autoritar am !

— Gaby, nu glumi.

— Nu glumesc deloc.

— Ba da.

— Ba nu... ba nu, ba nu.

— Trebuie să vii.

Tonul lui George era voalat și grav.

— Nu insista. Ne vedem mîine. *Au revoir.*

George nu mai avu puterea să spuie nimic... Și tăcu.

— De ce taci ? Nu ai să-mi spui nimic ? Nici la revedere ?

— La revedere, repetă George, maşinal. Gaby îşi pusese în funcţie mijloacele ei diabolice şi rafinate.

De-atunci George începu să sufere. Dar obsesia nu-şi alesese încă obiectul.

XIV

La închisoarea Văcăreşti, Simion era „domnu doctor." Aşa-l recunoştea şi direcţiunea, aşa-i spuneau deţinuţii şi gardienii.

Tensiunea procesului trecuse. Înainte de proces şi în timpul lui, Simion se constituise în ofensivă. Pentru aceasta adoptase o atitudine rece şi indiferentă, de raţionalist în absurd. Avea oarecare răfuieli cu „societatea". Crezuse că le poate lichida atunci. Nu a simţit decît o satisfacţie minoră. Dar această atitudine îl păzise de altceva ; îl păzise să adîncească faptul în sine, pe care-l săvîrşise, oroarea lui şi vidul imens care a rămas după aceea, cu toate că puterea de degajare pe care o arătase venea din acest vid.

Bătălia se terminase. El fusese mediocru ; ceilalţi, adversarii : penibili, subt orice aşteptări. Nu fusese nimeni victorios. Nici chiar el nu a fost înfrînt de judecată şi de sentinţă.

Supravieţuiau toţi. Aici era tocmai întrebarea : Cine are şi cine nu are dreptul să supravieţuiască ?

Crima n-a rezolvat nimic decît pentru momentul în care a fost săvîrşită. Nici crima nici moartea n-au oprit clipa pe loc, şi n-au realizat posesiunea deplină, eternă. „Obsesia" a rămas. Mai grav. Înainte, amorul propriu, îndărătnicia virilă, presumţioase şi oarbe, puteau da iluzia, în timpul contemplării încordată a trupului ei, că miracolul se va realiza şi că posesiunea întreagă, contopirea, unificarea în eternitate se vor putea realiza. Acum totul este iremediabil, imposibil de încercat, de

sperat, de reluat de la capăt. Experienţa reînnoită altădată, este sfîrşită.

Şi „obsesia" stăruie.

Parcă totuşi crima a realizat ceva. Subzistă un sentiment de prelungire în etern a celei de pe urmă posesiuni, de fixare a ei în vecii vecilor, fără putinţă să mai scape, dar unde-i fiorul, unde-i bucuria, unde-i senzaţia de plinătate a universului, de concentrare a lui, întreg, în trupul acela minunat? Unde-s?

În toate acestea nu-şi avea loc nici un pic de remuşcare. Dar Simion se întreba dacă nu cumva a greşit radical, experienţa. El crezuse în ea cu toată disperarea şi puterea fiinţei lui. De-aceea a şi încercat-o.

Şi acum are îndoieli dacă soluţia aceea era cea mai potrivită, pentru a dezlega amara taină care stă la fundul conştiinţei, că ai şi îţi scapă mereu femeia al cărei trup te obsedează, pînă la ştergere complectă, la anihilarea a tot ce este în univers.

Şi o altă experienţă nu se mai poate relua, din lipsă de viaţă. Lipseşte viaţa, veselia, inconştienţa, indiferenţa lui Jenny. Adică, lipseşte tot.

Dar crima lui putea să aibă o justificare, un sens care să ducă la unificarea cu ea, numai, să aducă un rezultat, o experienţă omenirii — tuturor Simionilor ce vor să vie, tuturor obsedaţilor, marii mulţimi a oamenilor, care-şi mărturisesc sau nu-şi mărturisesc obsesia.

Atunci, da. Sacrifici un om, ca să descoperi un adevăr care să poată salva alte mii de oameni, aşa cum se procedează de-atîtea ori cu cinism, cu sînge rece, cu cruzime, cu ştiinţă.

Dar, altfel ?!

Altfel, nici pentru el, singurul la care s-a gîndit atunci, n-a rezolvat nimic. Totul rămîne o banală faptă personală, plină de un egoism îngrozitor.

Şi Simion de-abia acum se găsi faţă în faţă cu egoismul lui. Se simţi umilit, ruşinat, dezgustat de sine.

Obsesia detaşase obiectul ei, de viaţa, de existenţa ca fiinţă a lui Jenny.

Trupul ei ! Şi Simion, la acest gînd, încerca să imagineze dărîmarea lumii.

Conştiinţa propriului lui egoism, feroce, pînă la crimă, îi înăbuşi bravada, îi surpă poziţia obiectivă şi ştiinţifică în faţa faptului. Simion se afundă într-o stare de ruşine şi de dezgust.

Gîndul că a fost un laş îi străfulgeră în minte. Asta era greu de suportat. La infirmeria închisorii se dăduse cu totul unei munci de asistenţă. Se iviseră cîteva cazuri de tifos exantematic. Simion începu să lupte cu înverşunare. Luă asupra lui toată campania sanitară. Organiză cuptoare de deparazitare, spălătoriile, băile. Repartiză deţinuţii pe serii. Izolă dormitoarele infectate şi cele suspecte, îngrijea bolnavi fără frică de moarte. Medicul oficial se da la o parte cu prudenţă. Simion îl substitui. Stăruia pentru obţinerea de fonduri necesare combaterii flagelului. Nu pretindea însă nici un ajutor. Singurul lui asistent era Varvara, femeia care-şi ucisese copilul ca să scape de el şi să-şi poată găsi de lucru. Varvara era o femeie din Cozmeşti, de vreo treizeci de ani. Era voinică, muncitoare şi devotată. În sfîrşit acolo îşi găsise şi ea de lucru şi avea ce mînca. Nici Varvara nu se temea de moarte. Se vede că toţi acei care au ucis pe cineva în viaţa lor, nu se tem de moarte.

Treaba Varvarei nu era uşoară. Îngrijirea bolnavilor cerea intervenţii scîrboase, murdare. Varvara le făcea cu îndărătnicie. Cînd era nevoie, Simion făcea ceea ce nu mai ajungea Varvara să facă.

Nopţile erau îngrozitoare. Delirul bolnavilor între zidurile acelea goale, pe paturile de scînduri ca nişte tărgi, era un

infern. Simion dormea între ei, pe-un pat de campanie mobil.

Slăbise. Era de nerecunoscut. Nu avea însă timpul să se gîndească la nimic. Obsesia însăşi era departe, undeva, în neguri, ca o durere uitată, ale cărei suferinţi însă stăruie în simţuri ca şi cum n-ar fi fost încă definitiv vindecată. Sunt boli care au trecut demult, dar care lasă în urmă o durere cronică, multă vreme parcă adormită şi uneori, fără nici o cauză ştiută, trezită din senin.

Experienţa lui de extern, apoi de intern la spitalul asigurărilor sociale, la profesorul Jocu, care-l recomandase şi la fabrică, pentru ca să-i facă rost de un mic venit, îi servea de minune. Luă lucrurile sistematic şi logic. Izolă focarele ; întreprinse o adevărată luptă de profilaxie, o operă preventivă, şi numai după ce luă aceste măsuri se concentră cu toată răbdarea şi priceperea asupra salvării bolnavilor. Directorul, speriat şi mulţumit că a găsit un om care să-l înlocuiască şi pe el într-o asemenea treabă de răspundere, îi pusese echipe de deţinuţi la dispoziţie, şi Simion îi utiliza după aptitudini.

Simion izbuti să oprească întinderea epidemiei şi să impuie în viitor pentru deţinuţi un regim de mai multă higienă.

Pentru toată închisoarea, doctorul Simion a fost o binefacere, un salvator ; dar cine ar fi fost tentat să creadă că în acelaşi timp a fost salvat şi doctorul, va vedea că lucrurile s-au întîmplat altfel.

Din cauza epidemiei de tifos exantematic, Ioana, cu toate stăruinţele puse n-a izbutit să intre la închisoarea Văcăreşti. Toate ziarele scriau despre tifosul exantematic de-acolo şi de primejdia pe care o reprezintă. Parte din deţinuţi trebuiau doar să fie aduşi periodic în faţa tribunalului, să fie purtaţi pe culoarele şi în sălile Palatului de Justiţie. Era greşit să se creadă că deţinuţii de la Văcăreşti au rupt-o cu restul lumii şi nu mai au nici o legătură cu omenirea de-afară.

Familiile deținuților de toate categoriile erau înspăimîntate. Grupuri întregi așteptau în zadar la porțile înalte ale închisorii. Seara se întorceau acasă, și dimineața se înapoiau, pentru ca măcar acolo, prin mijloace întortocheate și nepermise, să afle vești.

Un ziar făcuse un reportaj cu doctorul Simion. A avut și nedelicatețea să expuie pe scurt și cauza pentru care el se găsea acolo. Cineva crezu că-i face mare plăcere dacă-i arată ziarul.

Din nou, după atîtea eforturi, în capul lui Simion, vie, tot atît de virulentă, de imperativă și de pretențioasă reveni ideea că el e un laș.

Dar munca istovitoare nu-i lăsa timp pentru o mai îndelungată confruntare cu această idee. Trebuia să facă injecții, pentru ca inima bolnavilor să reziste ; să înfășoare pe cei în plină boală în cearceafuri ude, să stăpînească fără spaimă pe cei în delir, care se ridicau în picioare cu priviri halucinante, iradiind fierbinețeală și teroare, și care izbuteau să plece, să iasă, să se agite. Ei se vedeau în altă parte, poate acasă, și vroiau să-și continuie viața lor dinainte de a fi închiși ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

În fiecare după-amiază, cînd pleca din nou la serviciu, Ioana trecea pe la Văcărești.

Maria, bucătăreasa, era în complicitate cu Ioana. Ea pregătea pe ascuns pachete cu mîncare, pe care i le scotea Ioanei la colțul străzii, ca să n-o vadă nimeni. Ioana nu avea timp să stea la dejun. De-abia ajungea acasă, și trebuia să plece, fiindcă drumul cu tramvaiul pînă la Văcărești și de acolo la Vatra Luminoasă, la fabrică, era lung și-i lua tot timpul de la amiază.

Pe Costel nu putea să-l vadă.

Portarul o cunoștea ; îi lua pachetul, și-i comunica zîmbind prietenește că „domnul doctor" e bine.

Și Ioana pleca mulțumită, aproape fericită.

Ea nu cunoştea prefacerile care se frămîntau dincolo de ziduri, în mintea lui Costel. Îl credea salvat din prăpastia în care-l ştia. Grupul familiilor deţinuţilor nedezlipit de la poartă, mereu îndepărtat cu violenţă de santinele, dar mereu revenind, încet, ca o lavă care se prelinge, o cunoştea pe Ioana de departe după mersul ei larg şi bărbătesc. În capul lor era logodnica domnului doctor. De-aceea o aşteptau şi o primeau cu mare simpatie, dîndu-se tăcut la o parte şi făcîndu-i loc să înainteze spre poartă. Femeile o priveau cu sfială şi curiozitate. Unele veneau la ea să întrebe, să ceară informaţii şi detalii, ca şi cum şi ea ar fi fost doctor şi-ar fi ieşit atunci de la infirmerie. Ioana le răspundea cu bunătate, încercînd să le îmbărbăteze. Erau femeile celor bolnavi. Prezenţa Ioanei le făcea bine, de parcă şi ele ar fi fost bolnave, iar Ioana, doctor, — sau poate, venirea ei acolo ar fi făcut bine întrucîtva soţilor lor, care zăceau înăuntru.

Nu era însă nimic de făcut : în mintea lor prezenţa Ioanei era legată de speranţele de salvare a soţilor.

Între toţi nenorociţii aceia de-afară şi Ioana se stabilise o mare legătură. Dar ea nu putea rămîne prea mult la un loc cu toţi ceilalţi şi iar pornea păşind voiniceşte. Faptul că purta o haină simplă, că era simplă în vorbă şi în atitudine, că nu era fardată, că avea aceeaşi grijă şi nenorocire ca toate celelalte, o făcuse simpatică tuturor. Ea era pentru cei de-afară, puţin, în miniatură, altfel, ceea ce „doctorul“ era pentru cei dinăuntru.

De departe, cînd o vedeau cu capul gol, cu bluza umflată de vînt, cu părul neglijent desfăcut pe spate, deodată una dintre femeile care aşteptau acolo de demult, anunţa :

— Vine logodnica domnului doctor.

Logodnica domnului doctor !!

Ioana habar n-avea de această denumire. I s-ar fi umplut sufletul de bucurie. Ea era logodnica unui vis. Era logodnica visurilor ei.

Gardienii și santinelele de la poartă se schimbau mereu, dar, încetul cu încetul toți ajunseră s-o cunoască pe Ioana. Pachetele ei nu mai erau controlate. De altfel erau primite cu autorizația specială a procurorului general. Ioana ar fi putut să puie în pachet o scrisoare lui Costel. Ar fi putut chiar să-i scrie în fiecare zi. A și încercat odată. A rămas însă mult timp cu pagina albă, pe masă, în fața ei. Și n-a găsit nici o frază potrivită.

Nu cunoștea nimic din starea de spirit a lui Costel. Nu știa ce-i cu dînsul, în ce stare de suflet este. Se temea să nu fie prea insistentă. Își amintea că el a fost totdeauna foarte drăguț cu ea ; un bun prieten, un admirabil camarad, dar nu-și aducea aminte nimic care s-o facă să creadă că el a iubit-o vreun moment. Atunci, de ce să-i scrie ?! Ce să-i scrie ?

Ceea ce făcea ea pentru el, era un act de devotament. Numai atît ?... Desigur că nu. Ea-l iubea. Dar nu-i de-ajuns atît ca să-i scrie. O lipsă de îndemînare, o greșeală de tonalitate, de accent în scrisoare, ar putea să strice, chiar amintirile. S-ar fi putut chiar să nu-i mai primească nici pachetele.

Nu faci emisiuni de radio în vid, fără să știi că este un post de recepție, pe aceeași undă, care să primească emisiunea. Ioana nu cunoștea lungimea de unde. La ce bun să emită ?

Așa era poate mai bine din toate punctele de vedere. Costel poate da interesului ei neobosit semnificația pe care o vroia. Și s-ar putea ca aceea să-i fie cea mai favorabilă.

Nu. Pînă ce nu-l vede și nu vorbește cu el, pînă nu-și dă seama ce-i cu el, nu poate să-i scrie nimic. Bunul simț și judecata Ioanei învinseră toate impulsiunile.

Numai să nu se fi apucat gardianul să-i comunice că pachetul este de la „logodnica" lui. Ipoteza aceasta o îngheță. Ce-are să spuie el ?!

„Mi-ar fi trimis cu siguranță pachetul înapoi la poartă, dacă cineva i-ar fi spus așa."

După cum se vede, relațiile dintre Ioana și Costel erau indirecte și neobișnuite. Dar iubirea Ioanei nu era o obsesie, nu era terorizantă, tiranică. Temerile Ioanei copleșeau dragostea ei ; o preocupau mult mai mult. De la convorbirea scurtă din subsolul Palatului de Justiție, nu mai avusese nici un contact sufletesc cu el, nu mai știa nimic ce se pregătește în mintea lui ; cîtă este suferința lui, care sunt problemele care-l agită.

Ceea ce era curios, era faptul că Ioana nu a resimțit nici un moment gelozie pentru femeia aceea, și nici nebunia lui Costel pentru Jenny nu i-a întors Ioanei dragostea în ură contra lui. Nu-i făcea, în gîndurile ei ascunse, nici măcar un repros. Ce vină avea Jenny ? Doar vina de a fi existat. Ceea ce resimțea era numai o durere ascuțită, de altă natură decît gelozia, o milă nespusă pentru el și grija de a-l vedea scăpat de acolo unde se afla.

În aparență, parcă ar fi atitudine și gest de soră de caritate ; în fond era cea mai adîncă dragoste.

Ioana intra pe poarta de fier a fabricii, istovită de oboseală, dar niciodată în întîrziere.

Și, așa, trebuia să aibă acolo, fantezie, gustul jocului de linii și culori ; să inventeze desene, să facă variații de modele la modă după cataloage, să combine culori, să realizeze nuanțe și tonuri, și apoi să le transpuie. Și, dacă se poate, într-o zi să dea lovitura, cu un desen și o combinație de culori care să prindă, să facă epocă, așa precum în muzică, un vals nu știu din ce operetă, e fredonat de oameni pe stradă, acasă, la restaurant. Dar aceasta nu poate veni în fiecare zi. Asta poate veni o dată în viață, dacă vine. E o chestiune de inspirație, poate și de noroc. Sau de intuiție. Trebuie să ai intuiția dispoziției colective, și chiar a unei colectivități de femei, nestatornică și capricioasă. Formulă-rețetă pentru aceasta nu este. Trebuie să ai răbdarea unei căutări și un mare optimism.

Neașteptatul poate izbucni oricînd. Dacă aceasta se poate în știință, de ce nu s-ar putea în artă ? !

Ioana avea toate șansele să izbutească într-o zi.

Dar Ioana se simțea atît de obosită în sufletul ei, și arta pe care-o făcea îi cerea atîta veselie și zburdăciune !

XV

George aștepta în birou exact ca în ziua precedentă. Acum avusese mai puțină treabă. Imaginația învîrtise în el fel de fel de închipuiri, și așteptarea era mult mai lungă. Se amesteca și îndoiala dacă Gaby va veni. Nu mai era sigur. Iluzia pe care și-o făcea trebuia să aibă rezerve, rețineri. Nu mai trebuia să se lase ca ieri acelei dezlănțuiri, după care apoi s-a simțit deodată atît de singur și de nenorocit. Își doza viziunile cu rațiune, dispus să primească evenimentele așa cum vor veni. Amorul lui propriu suferise. George nu înțelegea încă capriciile unei femei.

Scoase iar o țigară din cutia uitată de un client. Gîndurile lui pluteau ușoare și neprecise. O anume rancună îl făcea rigid și puțin agresiv.

Neliniștea lui cedase din amploare. Nu mai depindeau toate de surîsul și de prezența lui Gaby, dar dacă vine, va simți cu siguranță o mare căldură în toată ființa lui. Ea putea să înfrumusețeze totul. O stranie singurătate, în care se complăcea, copleși sufletul lui George. Se adînci într-o nimicnicie amară, în care ceea ce avea să vie părea și indiferent și inutil.

George avu, ascuțit, sentimentul unei universale deșertăciuni și al unei treceri fără rost prin viață. Considerațiunile și reflecțiile din capul lui erau atunci de ordin general, în aparență fără un raport direct cu Gaby. Așa erau ecourile îndepărtate ale refuzului ei de ieri. Depresiunea se difuza,

lărgind cercul pînă departe, în zonele cele mai lăturalnice ale sufletului lui George.

La un moment dat avu chiar tăria să se considere eliberat de instalarea lui Gaby, cu toate tentațiile ei, în viața lui. Și, degajat, ca după ce ar fi luat o hotărîre într-o chestiune care-i acapara cugetul, luă un dosar și-i începu serios lectura, ca-n vremurile de altădată. Treaba merse mulțumitor de la început, dar apoi, pe nesimțite, interesul tot scăzu mereu, pînă ce George se găsi fără să vrea, privind în gol rafturile bibliotecii din față. Operațiunea nu era deci atît de ușoară pe cît își închipuia și, parcă adus de cineva la loc, se află pe aceeași poziție de pe care vroise să plece cu atîta hotărîre.

Începu să chibzuiască primejdia acestei constatări. Toată viața lui poate fi răsturnată, și un vag ridicol poate pîndi noua lui ipostază. Dar nimic nu poate obliga dragostea lui să devie publică. Ea va fi cu atît mai frumoasă cu cît va fi un secret.

În ceasul acela, Ioana îl știa în birou. Deschise iar ușa cu precauție și exploră treptat regiunea în care se instalau clienții, să vadă dacă era cineva străin în birou. Și așa, încet, dădu cu ochii de George singur.

George surîse absent. Ioana intră.

— Tată, am să-ți vorbesc.

— Ioana, de ce pari așa de obosită ?

— Am avut mult de lucru la fabrică. Așa e la noi ; uneori șomezi, și alteori, în preajma unui nou sezon, nu poți dovedi.

Intrarea Ioanei întrerupse cursul ideilor lui George. Această neașteptată întrerupere îl enervă. Se obișnuise a socoti reveria acelui ceas drept un bun intim și individual al lui. Dar nu putu să fie brusc cu Ioana. O vedea așa de rar și o iubea așa de mult ! George considera că Ioana îi seamănă. Asta-l flata și-l apropia mai mult de ea, c-un fel de prietenie congenitală. Era mai cu seamă mulțumit că — ferească Dum-

nezeu — nu seamănă deloc cu Clotilda. Era o fată minunată. Dar prea lua toate în serios ; prea se surmena.

Existența Ioanei, în carne și oase, pusă față în față cu ceea ce tulbura gîndurile lui George în acele momente, era de natură să-l aducă la realitate. Ioana era doar fata lui. Avea deci copii mari. Era deci un om bătrîn.

Și Gaby era o femeie tînără. Pe furiș, în grabă, ca să nu fie observat, George se întrebă pentru prima oară, ce vîrstă o fi avînd Gaby. Treizeci și doi ; treizeci și cinci... Lăsă problema nerezolvată, pentru mai tîrziu. Ea poate fi dezbătută îndelung și plăcerile ei speculate.

— Ai treabă acum ? — întrebă Ioana timidă, simțind că tatăl ei este preocupat de altceva și absent.

În loc de răspuns, sună telefonul.

— Alo ! Alo ! Iarăși eu sînt. Nu pot veni nici azi să te văd. Nu te speria. Nu mă simt bine. Am o mică indispoziție. Probabil c-am răcit ieri după amiază la cinematograf, unde-a trebuit să merg cu o prietenă. Am însă o propunere de făcut. Vino dumneata la mine. Îți dau și o cafea bună și vorbim. Da ?! *Entendu ?!*

Gaby vorbea repede, precipitat. Știrile și propunerile variate au venit una după alta, atît de neașteptat încît George n-avu timp să le perceapă exact și nici măcar să le urmărească instinctiv cu un joc de fizionomie.

Le-a ascultat pe toate, grămadă, cu aceeași figură încruntată și extrem de atentă. De aceea poate nu-i uită nici un cuvînt. Ar fi putut să reproducă vorbele lui Gaby fără a le schimba o iotă. Ele se înregistraseră automat, inconștient. Meditațiunile și comentariile interioare, pe aceste teme date, aveau să urmeze după aceea, în singurătate și liniște.

Gaby, după o pauză reluă :

— Ei, ce spui ? N-aud nimic. Nu vrei să vii ? Nu poți ?... Dar de ce nu vorbești ?

— Trebuie să vin imediat ?!

— Dacă mă întrebi, atunci vii cînd vrei sau deloc, răspunse Gaby ca mușcată de șarpe.

— Și altceva ?...

— Ce este ? Ce s-a întîmplat iar ? De ce această voce gravă și oficială „domnule avocat"... Ai pe cineva în birou ?

— Da, Gaby.

George scăpă numele ei, ca pe-o dezmierdare de la care nu se putut abține. Regretă imediat, ca și cum ar fi divulgat întreg secretul tocmai cui nu trebuia : Ioanei, fetei lui. George se înroși și, zăpăcit, puse receptorul. Dar nu se putea altfel.

În clipa următoare telefonul sună din nou. Era evident că Gaby îl chema iarăși.

— Mi-ai închis mie telefonul ? Oricare o fi domnul sau doamna din biroul dumitale, — nu mă privește, — dar să știi că o convorbire cu mine nu-i ceva compromițător. Și asta să știi și dumneata.

— Gaby.

— Nici un Gaby.

Și de data aceasta ea închise ostentativ telefonul. În telefon, vibră scurt o detunătură ca un foc de revolver tras, undeva, departe, într-un pustiu.

George mai rămase un timp cu receptorul la ureche. Receptorul, sîrmele, aparatul cu cutia lui lucioasă și plină de miracole, totul era mort. Parcă s-ar fi stricat brusc.

În acest timp Ioana foileta distrat o carte găsită, la întîmplare, pe birou : o *Procedură civilă*.

— Dragă Ioana, iartă-mă, dar eu trebuie să plec imediat. Vorbim altă dată.

— Te rog însă, e ceva foarte urgent și important.

George se grăbea preocupat. Lăsă totul pe birou așa cum se găsea. Cînd ieși pe ușă parcă atunci își aduse aminte de Ioana. Se înapoie, îi luă obrajii în mîini și o sărută. Ioana întoase capul, ca nu cumva George să observe că avea lacrimi în ochi.

George alerga pe stradă de-a binelea. Trupul lui mare și greoi semăna iarăși cu un cal breton gonit la trap. Căuta cu ochii în toate părțile un taxi. Nimic altceva nu-l putea duce mai repede. Ah ! unde-i un taxi. George părea un medic chemat urgent la un bolnav în stare disperată. Haina-i flutura în urmă. George o încheie cu degetele tremurînd pe nasture. Un automobil trecu în viteză.

— Taxi ! taxi ! țipă disperat după el. Automobilul trecu înainte. Și mergea în direcția străzii Lahovary ! Dacă oprea, în trei minute, în cinci minute, ar fi fost acolo.

Nu putea suporta ideea acelei neînțelegeri nenorocite de la telefon. Ce întîmplare ! Ce întîmplare stupidă !

— Taxi ! taxi ! țipă după alt automobil. Veneau trei automobile unul după altul. Taxi ! taxi !

În sfîrșit cel din urmă opri cu un scîrțîit de frînă, prelung ca un vaiet.

— Lahovary. Repede.

George sta în mașină cu bustul puțin aplecat înainte, sprijinit în vîrful picioarelor, cu iluzia că așa ajunge mai repede. Ochii lui erau cînd pe indicatoarele de la tabloul mașinei, cînd alături pe casele pe lîngă care trecea, ca să-și dea seama unde este și cît mai are de mers. George ar fi vroit să pedaleze parcă și el, ca la o bicicletă, ca să sporească viteza.

Zări în oglinda din fața șoferului, chipul acestuia indiferent și calm. Avea un cap antipatic.

— Numărul 7.

George sări din taxi și împinse pe geam plata, fără să mai ceară rest. Smuci haina descheiată iar, și buzunarul se prinse în mînerul portierei. Călcă jos strîmb și se rostogoli pe trotuar. Nu pățise nimic. Își scutură hainele cu amîndouă mîinile. Plecase de acasă fără pălărie. Părul creț îi atîrna pe frunte pînă în ochi.

Trecu drept peste pătratul de peluză călcînd iarba, fără să mai înconjoare pe cărările de pietriş, albe. Sună la portar. În holul de jos era răcoare şi tăcere. Soneria se auzi ca prin vis, undeva, dar nimeni nu veni.

— Portar, portar ! chemă George.

— Da, da, imediat, se auzi o voce groasă. Cineva urca nişte scări înguste şi întortocheate, care veneau din subsol.

— Doamna Mincu.

— Etaj 5 apartament 32.

Ascensorul mergea repede. George îşi auzea inima bătînd, parcă cineva l-ar fi lovit cu un pumn în piept, regulat, puternic, în acelaşi loc, şi loviturile lui duduiau pe haină, înăbuşit.

Altceva nu mai simţi.

George sună lung. Aşteptă să audă spre uşă paşii ei, tocurile, pe mozaicul din vestibul. I-ar fi recunoscut. Nu se auzi însă nimic. Ce tăcere teribilă ! Sună iar. Iar aşteaptă. Aceeaşi tăcere. Nu se auzea absolut nimic.

George bătu în uşă. Poate soneria e defectă.

Linişte adîncă. Bătu mai tare ; apoi mai tare ; furios, mai tare. Acum începu să creadă că Gaby nu-i acasă, dar bătea în uşă maşinal, ca acei asasini care după ce şi-au doborît victima cu primul foc, trag toate gloanţele la repezeală, maşinal, inutil fără să-şi dea seama.

Alături, la numărul treizeci, se deschise uşa, şi o bătrînă privi mirată, apoi o închise iar, fără să spuie un cuvînt. George trebui să plece, contrariat, confuz.

Gaby era sigură că George va veni imediat. Aşteptă minut cu minut. Îşi aprinse o ţigară, savurînd sinistrul ei succes. Cînd începu soneria să zbîrnîie, se îndreptă surîzînd spre geam, calmă şi satisfăcută. La biserica Albă intrau alte femei, ca ea de elegante, care-şi făceau cruce, dinainte, din stradă. Gaby le privi cu comprehensiune şi un sentiment de soră. Se amuza făcînd din fumul ţigării rotocoale albastre, care des-

făceau șuvițe împletite și transparente în soarele care bătea drept în geam.

Apoi auzi loviturile insistente și din ce în ce mai tari în ușă, Gaby începu să rîdă singură cu hohot.

— Ho, ho !!

Apoi ascultă și ea mai atentă : să n-o fi auzit de-afară !!

Cînd totul de-abia se liniști, Gaby, înainte de a stinge țigara, încercă să ardă aripile unei muște, care se zbătea disperată pe luciul geamului, ca să iasă afară, la soare.

Un sentiment de vină grea apăsa conștiința lui George. A fost nedelicat. A fost foarte nedelicat. Evident că Ioana fiind în birou el nu avea altceva de făcut, mai ales că nici nu avusese timpul să judece cum era mai bine să procedeze, dar Gaby nu avea de unde să știe toate acestea, și aparența era grozav contra lui. Trebuia neapărat s-o caute ? Unde ?

Nu-i știa nici o prietenă mai apropiată, nici o rudă, la care să întrebe. Dacă ea a plecat de-acasă imediat, înseamnă că era furioasă. Altfel ar fi fost cu neputință să dispară în cele cinci minute pînă ce el a putut să ajungă la ușa ei.

Vroi să-și amintească ce-au vorbit la telefon, cum s-a desfășurat conversația și de unde anume a putut să nască supărarea ei. Dar acum conversația îi venea în minte trunchiată, nebuloasă, cu lipsuri mari.

A spus că fusese ieri la cinematograf.

Dacă s-o fi dus și acum, ca să uite, să-și creeze o diversiune ?!

George intră în primul cinematograf, la Aro.

Plasatorul îl conduse cu o lampă de buzunar cu lumina înfiptă în pămînt, prin bezna sălii. Călca în întuneric cu mîinile instinctiv întinse înainte, ca orbii. Plasatorul se opri : George zări în dreapta cîteva umbre negre, nemișcate, și se uită peste umerii lor. Cu greu străbătu pînă la scaunul liber.

Filmul trebuie să fi fost pe la mijloc, fiindcă lui George îi era foarte greu să deslușească acțiunea, cu toate sforțările pe

care le făcea. Într-o pădure feerică erau adunați oameni îmbrăcați în costume medievale. Poate vreun feudal cu curtenii lui. În aceeași pădure rătăcea o fată, sărind peste stînci, peste copaci căzuți, fără rost.

În sală plutea acum pe deasupra publicului o lumină albă, lunatecă, întinsă drept, ca o pînză transparentă. Dar publicul zăcea în umbra ei, abia bănuit, nemișcat, ca în fundul unei ape negre.

E imposibil s-o descopere pe Gaby, aici, chiar dacă ar fi înăuntru. Ideea i se păru absurdă și nenorocită. Se ridică și începu să-și facă loc să iasă. Cei de-alături întoarseră capetele spre el. Figurile lor erau iluminate ca de-un fard, și inexpresive. Numai dacă te-ai fi uitat mult la ele le-ai fi putut distinge.

George ieși printre scaune cu greu. Acei din același rînd cu el, nu se ridicau, și picioarele lui George se loveau de genunchii lor, așezați în cale ca niște obstacole anume aranjate.

Cînd se văzu din nou afară, fu fericit. Lumina i se părea salvatoare. Aici cel puțin era spațiu, aer și lumină. Înăuntru se asfixia ; se sufoca. Dacă l-ar fi legat cu lanțuri de scaun, le-ar fi rupt și ar fi fugit. În tramvaie, pe stradă era lume foarte multă, care alerga în toate părțile. Îmbulzeala aceasta de oameni necunoscuți îi spori impresia de singurătate. Acum este prin urmare ora la care lumea iese. Strada era mai ales plină de femei.

George se pierdu printre toți și înainta cu greutate. Traversă pe celălalt trotuar, care era mai puțin populat. Încotro să apuce ? În orice parte s-ar fi îndreptat era fără sens și zadarnic. Ar fi căutat acul în carul cu fîn. Sînt totuși întîmplări-minune în viața oamenilor. De ce n-ar fi una acum cu el, și de ce nu i-ar apărea deodată Gaby înainte. Dar Gaby nu apăru.

Ar trebui să se instaleze în fața blocului și să aștepte, nu importă cît. Pînă ce-o veni, cînd o veni, peste un ceas, două

sau la noapte. Cînd va da cu ochii de el, va înțelege cît de turburat a fost și că, oricît ar fi greșit, și-a răscumpărat greșeala.

Se îndreptă deci iar spre strada Lahovary, dar odată ajuns acolo, singur și fără rost, stînd pe loc sau oscilînd, ca un cîine al nimănui, dintr-o parte în alta, i se păru ridicol. Judecata lui chibzuită nu fusese complect anihilată.

Se gîndi că cel mai bun lucru este să se întoarcă la birou. Acolo e un punct de observație fix. Are telefonul la dispoziție. Poate se înapoiază Gaby și-i dă un telefon ; poate o găsește el cu telefonul acasă. Cel mai bun lucru.

Și, ca și cum ar fi fost sigur de-acum că în felul acesta o găsește, se grăbi spre casă, ca să nu piardă timp.

Din holul mare, izolat, cu ușile de sticlă mată acoperite cu carton prins cu pioneze, se auzea Clotilda certîndu-se cu zidarii. George intră încet, pe furiș, direct în birou și întoarse cheia. Se grăbi apoi spre scaun, trase spre el cutia telefonului, ridică receptorul : 2.22.10. Departe se auzea sunînd întrerupt. Suna mereu, insistent, la fel. Dar parcă soneria de-acolo, de la capătul celălalt, suna într-un pustiu, căci răsuna sonor, ca într-o cameră goală, fără mobile. Ce senzație de gol, de părăsit ! Poate a făcut un număr de telefon greșit ! Închise și îndată iar ridică receptorul. Iar 2.22.10. Iar sună întrerupt, o dată de două ori, exact cu același ton, parcă în continuare. Așadar, n-a venit.

De fapt Gaby de-abia atunci plecase.

Nerăbdător, febril, George suna la fiecare cinci minute. Intervalul de timp i se părea totuși enorm. Dar asta era o nebunie. Scoase ceasul de la mînă și-l puse pe birou, în față, la vedere. Va suna din sfert în sfert de oră. Altfel este exagerat. George era ca fumătorii pasionați, care, văzînd că fumează prea mult, își iau cu ei un număr fix de țigări, dozat anume cu judecată, și care pe urmă, după ce le-au terminat, cumpără din oraș un pachet întreg. Căci George ducea ceasul

la ureche ca să se convingă că n-a stat şi, cu toate că era convins de preciziunea Longinului lui, trişa.

Între timp îşi făcea raţionamentul : cu cît trece timpul este mai probabil că s-a înapoiat şi deci aceasta era adevărat numai în teorie, pentru că la ora aceea, Gaby era, de data aceasta, în adevăr la cinematograf, unde intrase puţin după ce ieşise George.

Se făcuse opt, opt şi un sfert, opt jumătate, nouă fără un sfert, încet dar inevitabil.

Acum e ora mesei. Gaby nu mănîncă acasă. Nu are nici bucătăreasă, nici unde să gătească. Avea o simplă garsonieră. Dar atunci unde putea să fie ? La aceasta nu s-a gîndit niciodată. Probabil că ia masa la un restaurant !! Dar unde ? În Bucureşti sînt atîtea restaurante ! ! Ar mai putea să fie la Mălinescu, o familie de prieteni din Rîmnic, din apropierea moşiei, dar George nu-i cunoştea destul de bine ca să le telefoneze şi să-i întrebe. S-ar putea să mai facă încă o gafă pe deasupra şi Gaby să aibă un nou motiv de supărare. O ! Asta nu. De-ajuns cît este.

Pe birou, sclipeau liniile paralele şi literele gravate în aur pe cotorul unei cărţi. George întinse mîna cu interes. Era o distracţie nouă. Mai trecea timp. *Bel-Ami* al lui Maupassant. Probabil o scosese Clotilda. Era o ediţie veche, cu gravuri pe margine sau în mijlocul paginilor, din loc în loc. Nişte desene fine, mărturie a unei alte epoci de cochetărie şi cavalerism. George privi costumele de epocă ale femeilor, ţinuta pretenţioasă a bărbaţilor.

Foiletă cîteva pagini şi se trezi prins de un pasaj. Reminiscenţele unei lecturi de demult, de pe cînd era student, îi sporeau plăcerea lecturii. Maupassant îl cuceri încetul cu încetul. George se lăsa luat de întîmplările romanului, ca de un narcotic care-i face bine, cu care uită de o durere cronică, stăruitoare şi agasantă. Şi se aşternu pe citit ca niciodată ; poate

sînt ani în urmă de cînd n-a mai avut răgaz să citească literatură.

Cu un simț deosebit de ascuțit percepea și aprecia experiențele de dragoste și de viață ale lui Maupassant.

George fu furat ca de-un somn. Cînd aruncă ochii pe ceasul așezat anume la vedere de birou, el arăta ora unsprezece. Era prea tîrziu să sune ? George pățise ca acei călători care vin la gară cu două ceasuri înainte de plecarea trenului și izbutesc să-l scape. Dacă e tîrziu, cu atît mai bine. Înseamnă că este cu siguranță acasă. Teama mai mare era : dar dacă nici acum nu-i acasă ?!

Cu această teamă în suflet, George făcu iar 2.22.10. După a doua repriză de sunet, receptorul se ridică.

— Alo, alo — începu George cu voce surdă, cu glasul schimbat de emoție. Gaby ? întrebă el.

— În sfîrșit : te-ai gîndit la mine.

— Dar te caut la telefon ca un nebun, de șase ore.

— Da ? ! Curios. Eu sînt acasă de două ceasuri și n-am auzit nimic. Probabil că mi-ai uitat numărul.

— Gaby, trebuie să-ți vorbesc. Te rog. Nu fii neîndurătoare cu mine. Am greșit.

— Bine ! Vino, te aștept.

George iar fu surprins. Se simți stînjenit. Invitațiunea pe cît de încîntătoare, pe atît de neașteptată îl găsise nepregătit sufletește.

Păstră o tăcere cam lungă. Se înțelegea foarte bine că e încurcat.

— De ce nu răspunzi ?... Te aștept acum. Hai vino repede, vreau să te văd.

George iar tăcu îndelung, apoi vorbi neclar :

— La ora asta ?! Nu-i prea tîrziu ?!

— Dacă mă refuzi !... trase Gaby concluzia, fără să o isprăvească.

— Alerg, Gaby, se dezlănţui brusc George, rupînd toate zăgazurile şi oprelştile din el şi din afară.

George plecă de-acasă ca un hoţ care a dat o lovitură. Prin semi-obscuritate, stingea pe rînd luminile în urmă. Cazna lui George de a merge nesimţit, în vîrful picioarelor, contrasta rizibil cu trupul lui mătăhălos şi cu capul lui mare şi zburlit, a cărui umbră luneca deformată pe păreţi.

Gaby îl întîmpină cu surîsul ei cel mai provocant. Gura ei cu buza superioară puţin răsfrîntă cu o uşoară cută deasupra, avea ceva nespus de senzual. Dinţii frumoşi ai lui Gaby străluceau în frumos şirag, în lumina caldă a unui bec discret, ascuns de abajurul mare al lămpii de la pat. George se apropie tremurînd de emoţie, clocotind în toată fiinţa lui ca un vulcan.

— Gaby, spuse el cald, cu o intonaţie vibrantă şi plină de pasiune.

Erau unul în faţa celuilalt, în picioare. Pieptul mare şi lat a lui George domina bustul ei. Gaby simţi că George e gata să o ia în braţe. Întinse amîndouă mîinile înainte, ca o pavăză, să-l ţie ca într-o şedinţă de magie, la distanţă, numai prin fluidul voinţei ei.

— Întîi să ceri iertare. Sărută mîna şi cere iertare.

Şi mîinile lui Gaby, care pînă atunci stăteau verticale, cu faţa scut spre George, se aplecară, supuse şi se ridicară orizontale spre buzele lui.

George le apucă pe amîndouă, febril, le acoperi de sărutări, le împreună, le strînse în palmele lui mari, le apropie de obrazul lui ca şi cum s-ar fi prefăcut că doarme pe ele, şi-apoi, bărbăteşte, puternic, o cuprinse pe Gaby în braţele lui tari, o strînse la piept şi o sărută pe gură lung, lung.

Gura lui Gaby, capul ei cedară, tot mai moi, subt încordarea lui George. Capul lui era aplecat, mare peste dînsa ; Gaby de-abia se putu vedea subt bustul lui. În îmbrăţişarea lui George era o pasiune acumulată, necheltuită, de douăzeci

de ani. Niciodată în viața lui simțurile nu au avut o plăcere ca aceasta.

George era ca un bloc imens de fericire. Subt capotul înflorit, Gaby era goală.

George trăia cea mai fericită clipă din viața lui.

Lampa cu abajurul larg așternea numai pe covorul de jos, o lumină de clar de lună, însă în odaie, mai sus, era semiîntuneric, ca într-o pădure.

XVI

La închisoarea din Văcărești, epidemia de tifos exantematic, grație „doctorului" Simion, era pe cale de lichidare. De zece zile nu se mai ivise nici un caz nou. Opt deținuți muriseră. Simion a vegheat delirul lor furibund, apoi apatia care luneca spre moarte. Simion lucrase mult timp în spital și era obișnuit cu aspectele umilitoare și teribile ale bolilor. Văzuse în viața lui mulți oameni murind, mulți morți. Făcuse disecții și autopsii. Cunoscuse omul devenit material ; mai puțin chiar : un material șubred, pe cale de descompunere, hibrid, hidos, respingător.

Altădată asista la acest spectacol, cu indiferență. Viața și moartea altora erau detașate de el, erau întîmplări străine.

După „după" Jenny, moartea devenise altceva. Suferința altora îi era proprie ; moartea altora era un fenomen personal, ca moartea unor celule detașate din propriul lui organism. Să fi fost o inconștientă încercare de a răscumpăra ceva ?... Tot restul evenimentelor din viață îi erau mai indiferente ca altădată, numai sensibilitatea pentru suferința și moartea altora erau crescute, pînă la sentimentul unei dureri personale.

Costel medită moartea. Treaba pe care o făcea atunci, „cariera" pe care și-o alesese, erau experiențe asupra morții.

Preocupările lui la universitate mergeau mai ales dincolo de ea, la întrebări şi observaţiuni asupra constituţiei materiei, asupra fenomenului fiziologic şi componenţilor lui. Toate aceste preocupări erau acum departe în urmă, — experienţe părăsite, triste şi îndelung evocatoare, ca nişte case părăsite.

Poate că din negativul estetic al acestor preocupări a izbucnit în aceeaşi minte, atît de tiranică, atît de imperativă şi dominantă, „obsesia" unui trup ; obsesia Jenny. Fusese o încercare nebunească de-a scoate trupul din domeniul fizic, de a-l înălţa în cel estetic, de a face din el un element spiritual, motiv de delectare în vecinătatea Eternului.

Dar Costel nu mai căuta nici o explicaţie, nici o justificare, nici o raţiune, nimic, nici pentru viaţă, nici pentru moarte, nici pentru el, nici pentru alţii. Jenny scăpa regulelor şi conceptului general. O confuzie totală domnea în această privinţă. Costel trăia cum trăiesc şi mai merg luptătorii decapitaţi în cursul unei bătălii.

În infirmeria închisorii mai rămăseseră doi convalescenţi. Costel se agăţa de soarta lor, de îngrijirea pe care le-o da, cu insistenţă, de fiecare ceas. Se prindea cu amîndouă mîinile, de-o salvare, care se lichida şi aceasta fără nici un rezultat. În fierbinţeala luptei, cu primejdiile şi cu moartea, — în care cîştigul, premiul muncii şi priceperii lui, era viaţa altora, — viaţa lui, starea lui dinăuntru, interesul lui de viaţă, nu mai erau în joc. Pentru asta nimic nu se mai putea cîştiga. Un joc mare, cu premiul unic pe lume avusese loc, şi Costel, jucînd totul, a pierdut.

Tot ce-a făcut, a făcut numai cu speranţe pentru alţii ; fără nici una pentru el. Dar avea ceva de îndeplinit, ca un ordin mistic. De îndată ce misiunea va fi dusă la bun sfîrşit, va vedea.

Nu va vedea nimic ; se va găsi acolo unde a pornit. În acelaşi vid. Cu obsesia, cu laşitatea ! Nu. Numai cu laşitatea. Trupul frumos, bun, catifelat, aderent, al lui Jenny, nu mai

era. Obsesia murise atunci, în oroare și sînge. Costel fugea, cu ochii mari, de altă imagine.

Uitarea, în devotamentul și oboseala supraomenească pentru salvarea deținuților, din delirul ucigător ca o otravă prea puternică, nu schimbase nimic în el.

Și rămînea cu spaima, în ceea ce a fost mai înainte. Costel se relua, de unde se părăsise. În patul-targă de lîngă geam, zăcea încă, salvat, deținutul Ioan Pătrașcu. Ochii lui adînciți în fundul tidvei aveau luciul de email. Ochii lui Pătrașcu erau albaștri ca cerul cînd e prea multă lumină. Pătrașcu era neînchipuit de slab. De subt pătură ieșea numai capul lui și un braț, întors și așezat pe piept. Capul avea exact aspectul unui craniu. Costel, stînd alături ore întregi pe-un scăunel de lemn fără spătar, își repeta în gînd, privindu-l, cursul din anul întîi la medicină și silabisea nomenclatura încurcată a craniului. Ochii lui Pătrașcu au ars mai vii ca ai nimănui dintre toți bolnavii care au trecut prin paturile acelea. Era în fundul orbitelor, subt ei, un jar neobișnuit. Pătrașcu nu se lamentase nici un moment, nu avea lupte violente cu viața și cu moartea nici în vremea delirului, nici nu se înduioșase cu lacrimi asupra lui însuși. Dar jarul acela de desubt mărturisea că are o tainică și mare dorință de a trăi. Pătrașcu n-a murit din cauză că ochii lui n-au vroit să moară. Pătrașcu era un comunist prigonit, cînd lăsat liber o lună, cînd închis un an. Tifosul exantematic îl apucase tocmai în cursul unui proces, — poate al zecelea din viața lui.

Cîteodată poliția, — să zicem „societatea" îi da drumul, numai pentru ca el, reîncepîndu-și activitatea, să-și demaște astfel, prin frecventarea lor, pe ceilalți tovarăși. Poliția vroia să facă din el un auxiliar, un fel de cîine lup fără voie.

Cinism și cruzime!

De-aceea ardeau ochii lui Pătrașcu. Jarul lor era dintr-un foc care nu arsese cu gunoi și paie. Era jarul unei credințe. Așa trebuie să fi fost ochii credincioșilor creștini, schin-

giuiţi sau arşi de vii. Ochii aceia vroiau să lase un fel de testament, două peceţi vii, cu efigia viziunei unei alte lumi, mai bune şi mai drepte.

Costel a stat după aceea de vorbă cu Pătraşcu. L-a ţinut cît a fost cu putinţă de mult în infirmerie, ca să nu-l arunce pradă regimului ucigător la care era supus, odată trimis din spital. De aceea Pătraşcu încă de la început venise atît de slab. Slăbiciunea lui i-a ajutat într-o privinţă, fiindcă inima lui a avut mai puţin de lucru şi a rezistat mai bine. Costel nu se temuse nici un moment de inima lui Pătraşcu, ci numai de rezistenţa lui generală. Dar ochii lui Pătraşcu au hipnotizat moartea şi au învins-o.

În convorbirile lor, Pătraşcu a schiţat frumos, în faţa lui Costel, viziunea credinţei lui, cu omul eliberat de sub om, eliberat de sclavia şi a averei şi a sărăciei, la fel de tiranice şi de josnice, pus în demnitatea lui, în sentimentul de egalitate cu toţi.

Pătraşcu nu era un autodidact. El urmase doi ani la drept şi filozofie. Pe urmă n-a mai fost chip să urmeze. Ar fi trebuit ca cursurile şi examenele să se ţie cu profesorii în turneu prin toate închisorile din ţară şi mai cu osebire să aibă sediul la Doftana. Cunoştinţele lui sociale aveau o bază solidă din lecturi de vacanţă, adică de sourte intervale între anii de închisoare.

Dar poate tocmai de-aceea limbajul lui, expunerea lui, n-aveau nimic pedant. Nu întrebuinţa cuvinte specifice vocabularului comunist decît atunci cînd era absolută nevoie, adică atunci cînd era de definit o noţiunea nouă. Vorbirea lui era simplă, caldă, captivantă. Pătraşcu trebuie să fi avut la origina credinţei lui, nu atît un concept social, cît un crez de umanitate. Pătraşcu era un comunist din umanitarism. Un comunist apreciind valorile spirituale şi chiar sentimentale ale omului. Era deci în el şi un paradox. Dar acesta era.

Şi poate de-aceea avea cele mai multe şanse să facă, dintr-un Costel vacant sufleteşte, un discipol apt să-şi însuşească un ideal nou, inedit pentru el, la care nu se gîndise.

Conversaţiile între ei s-au prelungit zile şi nopţi. Ochii lui Pătraşcu urmăreau cu bunătate şi căldură fizionomia lui Costel, care-l asculta ca pe-un predicator, cu capul puţin plecat. Ce torent negru şi repede luase val-vîrtej fiinţa lui Costel !!

În gîndul lui, ascultînd, se întrupa o viziune luminoasă, un ideal splendid. Da. Pentru asta poţi să mori şi să ucizi fără ruşine.

Prea tîrziu, gîndi el.

Prea tîrziu !

Prea tîrziu la douăzeci şi cinci de ani.

Dar dispoziţia lui puţin acră, mult indiferentă, acum amatoare de paradoxe negative, de scepticism şi ironie, nu găsea nimic de atacat în vorbele lui Pătraşcu. Era în ele ceva care depăşea noţiunea curentă de om. Şi era un adevăr şi o sinceritate splendidă.

Costel îşi da seama că în această credinţă ar putea fi salvarea lui, faţă de el însuşi, adică găsirea unui rost, al unei chemări care să dea o justificare vieţii, măcar pînă la realizare pe pămînt a acelui ideal. O dezlegare, nu definitivă, a vieţii ca fenomen biologic ; ci temporară, ca un expedient care însă era minunat.

Putea fi înainte.

Acum era prea tîrziu.

Acest „prea tîrziu" n-a fost niciodată mărturisit de Costel lui Pătraşcu. Era ceva prea intim. Valorile lui Pătraşcu erau frumuseţi dintr-o lume în care el, Costel, nu mai putea intra. Nu mai avea faţă de ele decît un punct de vedere obiectiv, de observator din afară.

Pentru întîia oară „după", Costel avu un sentiment de înduioşare şi de emoţie. Şi aceasta pentru Pătraşcu, în ziua cînd

a trebuit să părăsească infirmeria și să plece. I-a cuprins capul în mîini și l-a sărutat pe văgăunele obrajilor. Avea sentimentul că Pătrașcu pleacă iarăși într-un război greu.

Costel întrevedea în Pătrașcu idealul lui de viață pierdut pentru totdeauna. Și a doua viață nu se mai poate reîncepe! De ce oare toată organizația vieții, și fizice și sociale, face ca pentru atîția, atîtea idealuri să fie „prea tîrzii?"

Cu toate nenorocirile lui, cu toată suferința care-l mai aștepta, Costel văzu în Pătrașcu un om fericit.

Ochii albastru-închiși ai lui Pătrașcu l-au privit cu compasiune.

Și Costel rămase singur.

XVII

Avocatul Gheorghe Neculau era un „personaj", un tip reprezentativ al societății din București. El era ceea ce obișnuia să se numească astfel, un „intelectual" de vază, un exemplar dintre cele mai reușite ale unei generații în acea epocă. Așa trebuia să se realizeze idealul omului după concepția zilei. Și avocatul Gheorghe Neculau avea incontestabil calități: era muncitor, era foarte onest, avea oarecare talent, era inteligent și bun.

El își făcuse profesiunea cu devotament și chiar cu pasiune. Toți acei care-l cunoșteau aveau stimă pentru el. Cei care nu-l cunoșteau auziseră numai cuvinte de laudă și de bună apreciere asupra lui. Neculau nu făcuse cu voință nici un rău nimănui. Nu se știa dacă din lașitate, din calcul și oportunism sau chiar dintr-o înclinație a firii lui. Din cauza aceasta el nu avea dușmani înverșunați, dintre aceia gata să distrugă un om la prima ocazie.

Și-n timpul întîmplărilor consemnate aici, era în deplina dezvoltare a calităților lui.

O teamă surdă, intimă, de a compromite această situaţie atît de greu cîştigată şi pe care se baza toată experienţa lui îi submina fericirea. Intra şi ieşea pe furiş din blocul din strada Lahovary 7, unde venea cel puţin o dată pe zi.

Fericirea lui putea să capete caracter de obişnuinţă şi astfel, uzul şi comoditatea obiceiului să i se substituie pe neştiute. Dar Gaby nu era femeia să lase ca să se stingă în monotonie o admiraţie atît de supusă pentru ea.

Bruşti supărări, agasante capricii, dădeau impuls de rachetă, pasiunii oarbe a lui George. Reproşuri repetate îl puneau pe George într-o continuă stare de alarmă. Dimineaţa trebuia să-i telefoneze. Dacă, luat de ocupaţii sau reţinut două ceasuri în şir de dezbaterile unui proces, întîrzia cu telefonul, Gaby era foc :

— Tu eşti, Gaby ?

— A, ai binevoit să-mi telefonezi ?

— Dar n-a fost chip. Acum am ieşit din proces.

— Credeam că eu te interesez mai mult decît mizeriile acelea de procese.

— Ce faci ? Cum te simţi ?

— Nu fac nimic. Azi nu ne vedem.

— De ce nu ne vedem ?

— Am treabă.

— Ce treabă ai ?

— Asta mă priveşte !

— Dar, Gaby, nu se poate !

Lui George deodată i se părea cu adevărat că faptul de a nu o vedea pe Gaby o zi este cu neputinţă, de neconceput. Toată viaţa în douăzeci şi patru de ore era organizată pe ceasul întîlnirii cu ea. Acolo la dînsa era recreaţia şi bucuria lui.

— Nu se poate.

— Eu am să trec.

— Să nu treci deloc că mă superi.

George mai telefona. Nu răspundea nimeni. George mai trecea. Nu găsea pe nimeni.

A doua zi începea :

— Unde-ai fost ieri ?

— Ţi-am spus că am avut treabă.

— Dar ce treabă : poţi să-mi spui şi mie.

— Cu ce drept mă cercetezi ?

— ...

— Dacă începi aşa, nu găsesc că e bine să ne vedem nici azi.

— Gaby ! exclama exasperat George.

— Nici un Gaby !!

George începuse să cunoască, după tonul primului cuvînt, dispoziţiile variate ale lui Gaby. Glasul ei avea atunci ceva surd, tăios şi detaşat. Dimineaţa, George ridica cu teamă receptorul. Nu era sigur niciodată cum va fi primit. Nu depindea de el.

În zilele acelea George era urmărit şi dominat de o voinţă teribilă de-a o vedea. Contrarietatea îi exaspera dorinţele. Făcea totul ca s-o vadă. Îl lăsa pe Mititelu în tribunal „să facă ce-o şti" şi pleca imediat în Lahovary. Acolo era primit execrabil.

— Să nu te apropii de mine. Să nu pui mîna pe mine. Să nu m-atingi. De ce-ai venit ?! Pleacă ! Pleacă !!

— Gaby, te rog, te implor, nu mă alunga. Spune-mi cu ce-am greşit. Nu mă simt vinovat cu nimic. Te rog. Uită-te la mine ; sînt disperat. Spune-mi ce trebuie să fac.

— Să pleci.

— Gaby, te-am rugat.

În mintea lui George totul se părea terminabil şi pierdut. O bruscă senzaţie de părăsire şi de vid îi golea creierul. Îl cuprindea o disperare sfîşietoare. Cădea în fotoliu. Corpul lui greu era sprijinit în mîini, cu coatele pe proprii lui ge-

nunchi. Umerii și tot corpul lui George se scutura puțin ca într-o trepidație de cutremur. Gaby se coafa indiferentă.

Un timp lung și apăsător se scurgea între amîndoi. George se monta în sine însuși, așteptînd în fiecare clipă ca Gaby să cedeze, să vie la el, să-i treacă mîna ei prin păr. Gaby nu venea. Ea știa să dozeze exasperarea, cu un simț savant și sigur. George, fără s-o vadă, îi auzea pașii prin cameră, de la toaletă la baie și înapoi ; știa cînd se așează pe taburetul din fața oglinzii. Auzea fîșîitul rochei în mers. Presimțea trupul ei gol dedesubt. Și disperarea lui creștea, singură, în tăcere, alimentîndu-se din sine însuși, progresiv.

Disperarea lui intimă, deconsiderată se urca și cobora în valuri. Uneori, pentru scurt timp, domnea în el o liniște dureroasă ca o amorțire, de parcă ar fi resimțit efectele unui anesteziant. Atunci, indulgent, supus, fatalist, se împăca cu soarta aceea penibilă, pe care încă o considera ca o fericire, fiindcă suferea din cauza ei. Dar îndată creștea dorința de a o săruta, excitat de ideea că ea este acolo aproape și că nimic n-ar fi mai ușor decît să fie fericit. Și-atunci strîngea tare din dinți și-ar fi vroit să sară, dezlănțuit, să fie violent, să o lovească...

Dar a procedat o dată astfel. Gaby surprinsă, uluită, a rămas atunci, încordată, dreaptă, înaintea lui. Ochii ei scăpărau de mînie. Era în ea o grozavă putere de rezistență și de voință.

— Pleacă ; să pleci pentru totdeauna ; să nu te mai văd. Pe umărul stîng cămașa îi atîrna sfîșiată.

George a trebuit să plece. Și a rămas în stradă toată noaptea. N-a putut să se îndepărteze de casa ei.

Noaptea aceea nu se putea uita. Dar nici repeta. Nervii lui George, oricît de solizi, începeau să cedeze.

Și atunci George se resemna, nu mai încerca o ieșire violentă a doua oară. Atunci crezuse că totul s-a sfîrșit, și amintirea acelui sentiment era îngrozitor.

Tîrziu, tare tîrziu, atunci cînd instinctul ei de femeie îi spunea, Gaby se apropia de el, îi trecea degetele prin păr și începea să vorbească :

— Hai ! Destul. Nu mai sta așa. Spune-mi ce te doare. Gaby e rea cu tine ? Tare ? Tare ?!... Ridică frumușel capul. Nu mai fi trist.

Și George ridica încet capul, apoi se scula în picioare ; simțea trupul ei alături, paralel cu al lui ; o cuprindea în brațe, amesteca tristețea cu bucuria supremă și era cel mai fericit om din lume.

Cu obrazul lîngă obrazul lui, cu capul cuprins în palma lui stîngă și cu privirea peste umărul lui George, Gaby surîdea victorioasă, și dinții ei frumoși, albi, sclipeau de satisfacție.

Noaptea tîrziu, după miezul nopții, întorcîndu-se singur acasă, pe Calea Victoriei pustie, George privea printre casele înalte, strada albastră a cerului de deasupra, ca o cale lactee dreaptă, pe care sus de tot, mergea la fel sufletul lui obosit și încîntat. George se simțea în același timp plin de un înțeles adevărat al vieții, a ființei, și de-un vid, simultan. Ar fi vroit însă să se întoarcă și să rămînă neclintit lîngă Gaby. Amărăciunea îi era plăcută ca un vin tonic.

Și atunci, uneori numai, cînd conștientul era mai treaz și strigoiul Neculau era mai prezent, prin George trecea repede un sentiment de jenă. Dar acela numai ca o slăbiciune. Parfumul lui Gaby îl urmărea mereu pînă acasă, pînă-n somn, pînă-n vis, ca o emanație de magician.

Și a doua zi dimineață, cea dintîi grijă a lui George era să-i dea un telefon, s-o audă, s-o vadă, și singura teamă era să n-o găsească prost dispusă.

Lupta începea apoi, inegală. George era ca acel partener de box care cade mereu, se ridică înainte de numărătoarea reglementară, rezistă iar un timp, încît spectatorii cred că și-a revenit complet, și apoi iar cade, repetînd figura și alternanța în mod penibil.

XVIII

Cu mare greutate şi cu totul excepţional, Ioana obţinu autorizaţia de intrare în închisoarea Văcăreşti, pentru ca să-i facă o vizită lui Costel. Pînă atunci, de la epidemia de tifos exantematic, nici un particular nu mai putuse vedea pe nimeni.

Ioana auzi scîrţîind uşa de fier din poarta mare de la intrare. Un gardian îi cercetă autorizaţia şi o predă pe Ioana altuia, care trebuia să o conducă la vorbitor. Ioana îl urma emoţionată prin curtea patrată, cu cîţiva copaci, cu cîteva flori. Doi domni stăteau de vorbă pe-o bancă de lîngă aleea pe care ea mergea, ca într-o tristă şi pustie grădină publică de provincie, între ziduri.

Costel apăru în cadrul uşii. Ioana sta în picioare. Emoţia ei era concentrată şi stăpînită. Numai umerii feţei mici se strînseră într-o contractare dureroasă, subt o suferinţă internă ca un junghi prin inimă.

Costel era foarte slăbit. Haina îi cădea pe umeri, şi gîtul îi ieşea ca un mănunchi de lujere din gulerul răsfrînt, fără cravată. Era tuns cu maşina. Capul lui astfel descoperit părea fragil şi mai lungăreţ, aproape ţuguiat. Ţinuta lui Costel era neglijentă. Ioana îşi aduse brusc aminte că „înainte" el era foarte îngrijit. Delăsarea aceasta i se păru un reflex al unei renunţări interioare.

— O ! Ioana ! — exclamă Costel, suprins, tu erai !?

I se spusese numai că este aşteptat la vorbitor, şi atît. Cum pe el nu-l interesa în special nimeni, nu întrebase nimic. Îi era perfect egal. Era cel mult intrigat că există cineva care în momentul acela se ocupă de el, — în mintea căruia el mai exista.

Surpriza Ioanei nu-i făcu plăcere. Aceasta era vădit pe faţa lui.

— Cum ai slăbit, Costel !

— A, da. Poate, puțin. Aici viața nu-i plăcută. Și Costel își impută singur să fi exprimat indirect o plîngere. Aceasta era un semn că nervii lui au slăbit în ultimul timp. El nu mai era omul să aibă o slăbiciune. A formula o plîngere înseamnă a avea o pretenție, un deziderat. Și el nu avea nici unul. Orice îi era indiferent.

— Îți mulțumesc, Ioana, pentru toată grija pe care mi-ai purtat-o, pentru bunătățile pe care mi le-ai trimis. Asta nu mai poate continua. Cu noi aici este ca și cu cei morți. Cîtva timp, o lună sau mai multe, cei de-aproape vin zilnic la cimitir cu flori, mai aranjează mormîntul, mai plîng în jurul grilajului, mai stau puțin gîndind adînc la nimicnicia vieții, pe-o bancă. Pe urmă vizitele sînt săptămînale, apoi lunare, apoi la un an o dată și apoi, din tradiție, la șapte ani. Ar fi nefiresc și inuman să le ceri să persiste în ritmul primelor zile. Nici un blam pentru uitarea de mai tîrziu, care, aceea, e naturală. Sînt lucruri care pot continua la infinit. Nu e natural.

Cuvintele lui Costel aveau ceva sarcastic, rău, aproape crud. Tonul lor tăios, de rancună, o îngrozi pe Ioana. În cele mai rele și mai grozave presupoziții ale ei nu-și închipuise așa ceva. Ere evident că Costel nu consideră că mai are ceva pe lume.

Ioana nu mai știu ce să spună. Nu mai găsea nimic care să-l poată interesa. Tot ce simțea i se păru atît de departe și de străin de acest Costel ! În ea se amestecă deznădejde, dragoste, neputință și o infinită compasiune.

Ce amune îl înstrăinase, acum, atît de mult ?! Costel vîslea, obosit, istovit, spre altă lume. Ioana educată de muncă și de arta ei, era legată de lumea aceasta și de rosturile ei în care credea.

După o tăcere lungă, parcă altcineva din ea îl dojeni :

— De ce vorbești așa ?

— Să lăsăm asta, schimbă vorba Costel. Spune-mi mai bine ce mai este pe la fabrică. Ce faci tu, ce fac oamenii ?... A fost o experiență din viața mea de care-mi amintesc cu mulțumire. Tu poate n-ai avut ocazia să-i cunoști. Pe la mine au trecut aproape toți ; în orice caz foarte mulți, și ei, și femeile lor și copiii lor. Mă legasem de ei mult. Unii sunt niște sfinți. Am trecut însă numai pe lîngă ei. Trebuia să mă opresc. M-aș fi oprit pe-un pămînt solid subt picioare. Uite, ceva care regret !

Și Costel se opri un moment, privind ca spre o himeră, în gol. Ioana înțelegea bine ce viziune îi trecu subt ochi.

Costel reluă vorba ca și cum tot ce spunea și-ar fi amintit cu mare greutate :

— Mulți din ei sunt foarte bolnavi. Mai ales femeile. Sînt subnutriți, secătuiți de munci grele în condiții lipsite de higienă... N-au timp să se îngrijească.

Orice boală e în genere o mare nenorocire ; boala la cei săraci, care n-au nici timp nici mijloace să se caute, este însă o calamitate... Ar fi mult de făcut în privința asta. Oamenii ar trebui să se gîndească... Este unul Petrică... nu știu dacă-l cunoști... care are amîndoi plămînii atinși. Și lucrează opt ore pe zi în aburii de la vopsitorie, în aburii aceia dulcegi și parcă colorați și ei... Speram să-l salvez... i-am făcut calciu... vroiam să-l trimit la sanatoriul de la Brașov. Și după o pauză : Nu știi ce s-a întîmplat cu el ?

— Da. E la Brașov, așa cum vroiai...

— Ce bine ! mă interesa...

Vorbirea lui Costel era sacadată, în reprize, întreruptă mereu de pauze lungi, ca și cum ar fi fost foarte obosit sau s-ar fi gîndit mereu la altceva...

Ioana îl urmărea cu o mare emoție. Își adunase amîndouă mîinile pe genunchi, așa cum ședea timidă pe bancă, și le agita mereu, trecînd inconștientă, cînd una cînd cealaltă deasupra, și împletind și despletind încurcat, degetele.

Ceea ce vorbea Costel era atît de departe de ceea ce se aștepta ea să vorbească, de ceea ce venise ea să vorbească cu el ! Ioana avea impresia că vorbește cu un străin, cu cineva pe care acum l-a cunoscut întîia oară. Dragostea ei, cuvintele calde pe care-ar fi vroit să le spuie, au înghețat în ea. Ochii Ioanei căutau spre el neliniștit și-i cercetau cu de-amănuntul fața, mișcările.

După o pauză, Costel reîncepu :

— Era și o fetiță a lui Axinte, cel de la cuptoare... lucra la controlul firelor, în cămăruța mică din mijloc... avea morbul lui Pot... era sperios de slabă și de galbenă... și avea doi ochi verzi spălăciți, care priveau cu mare curiozitate la lume... trebuia tocmai s-o duc la operație... Profesorul Săvescu îmi promisese s-o interneze la spitalul de copii. Nu știi ce s-a mai întîmplat cu ea ?!...

— Am cunoscut-a, Costel, nu mai vine la lucru. Tatălui ei, Axinte, i-a rupt brațul drept, cureaua de la transmisie.

— Da' Ileana, care se opărise la față ? !... Mi se păruse foarte desfigurată cînd i-am făcut ultimul pansament. Cred că era o arsură gravă... carnea era mortificată... poate nu avea nici sîngele sănătos ca să se refacă.

— O știu, Costel. A rămas tare desfigurată. Pe jumătatea obrazului drept ține și-acum trasă o broboadă ca și cum ar fi mereu bandajată. Se ascunde...

Costel, pentru sine...

— Erau oameni foarte bravi ! Apoi : Și Samuel, tovarășul tău de birou e un tip brav. Suferă de microbul ideilor. Îi place să discute... are-o inteligență foarte ciudată... speculează ideile cum speculează alții acțiunile la bursă... numai că el le speculează în alb, ca cei care joacă la curse după gazetele sportive, fără să parieze nici un ban, și cînd iese calul mizat au satisfacția gratuită, ca de savant care-a făcut o descoperire.

— Costel, îl întrerupse Ioana, să vorbim și de noi... de tine.

— Vorbește-mi atunci. Spune-mi ce faci, ce gîndești. Te-ascult cu plăcere. Eu nu îndrăzneam.

— Nu-i vorba de mine. E vorba de tine. Eu am lucrat pentru tine ; m-am pus în mișcare. M-am interesat ce este de făcut. Numai o amnistie. Cunosc toate formele care se cer. Am fost la unchiul Lalescu, care-i mareșal la Palat. Trebuie să-mi semnezi o cerere.

Ioana scoase din poșetă o coală de hîrtie păturită în patru și o puse pe masă.

Costel o privea cu atenție și nemăsurată tristeță. Se gîndea că el n-a iubit niciodată pe fata aceasta devotată și admirabilă. Nu-și explica de ce. Și un mare regret îi acoperi sufletul.

— Îți mulțumesc, Ioana. Ești foarte bună cu mine. Te zbați ca o soră. Nu știu cu ce am putut merita toate acestea... Și după o pauză : Dar eu nu cer amnestierea mea. Nu semnez cererea.

Frazele acestea au fost spuse egal, cu același ton ca toate celelalte. Două fraze simple, lipsite de importanță.

Ioana avu brusc lacrimi în ochi, dar se stăpîni. În fața lui Costel, totdeauna ea a trebuit să se stăpînească, poate dintr-un sentiment de mîndrie, poate dintr-un fel de respect pentru dînsul. Costel avea mare prestigiu asupra ei. Ioana era intimidată totdeauna cînd se găsea alături de el.

Dar acum nu înțelegea nimic. Refuzul era fără sens. Ioana privi spre Costel, drept în față și privirile ei trecură parcă prin trupul lui, dincolo. La asta nu s-a gîndit nici o clipă. Aici era sfîrșitul. Pînă atunci, așa, mică, obosită, știuse ce să facă. Avusese o idee, alergase pentru ea. O susținuse o speranță. Vedea ceva înainte. De-acum nu mai poate nimic. Nu mai este nimic de făcut. Brațele i-au căzut singure pe genunchi apoi în jos. Și capu-i era greu : dădea să se încline, să caute un sprijin.

Ioana știa că e zadarnic să insiste. În această privință îl cunoștea bine.

Brațele se ridicară, ezitînd tremurat, și căutară marginea mesei. Capul îi căzu pe ele, brusc. Umerii îi săltau sacadat și de dedesubt străbăteau icnituri înăbușite, ca niște slabe și sfîșietoare țipete de mică vietate înjunghiată.

— Nu mai pot ! Nu mai pot !

Ioana cea tare, cea mîndră, cea cu judecata sigură și cu sufletul sănătos, se prăbușise.

Costel rămase un timp nemișcat. Accesul acela de deznădejde trebuia să se treacă, să se consume. Și o lăsă să plîngă în liniște. El o supraveghea numai cum se supraveghează un bolnav.

Ușor, nesimțit, mîna lui se atinse de cotul ei, pe marginea mesei. Așa simți, zbuciumat, fiorul vieții în Ioana, apoi îl simți scăzînd. Degetele lui, care-o atingeau, funcționau sensibil ca niște indicatoare de precizie.

Nu știe nimeni cîtă vreme anume a trecut așa. Dar după un răstimp Ioana începu să se miște ; scotoci ca pe întuneric în poșetă, își scoase batista și își tamponă fața inundată de lacrimi. Apoi se-ntoarse spre el :

— Iartă-mă, te rog.

Costel nu scoase nici un cuvînt.

În seara aceea, acolo, nu se mai putea vorbi nimic. Ioana se sculă să plece. Hîrșîitul scaunului pe care stătuse o făcu să tresară. Pașii ei nesiguri răsunau nefiresc de tare în camera aceea goală. Costel mergea alături, puțin în urma ei. Trebuia să treacă și prin asta !

Scoborî scările. El o susținea de braț și ea simți mîna lui alături, acolo, lîngă trupul ei, lipită, pentru întîia oară. A fost singura apropiere a ființei lor.

Gardianul aștepta pe bancă să o conducă.

Şi-au strîns mîinile fără să-şi spuie ceva. Nu se putea spune nimic. Şi Costel plecă pe sub arcada bisericii, în cealaltă parte.

Ioana mergea nesigur. Chipul ei era ermetic. Portarul o salută ceremonios : „Logodnica domnului doctor".

XIX

George, hotărît, biciuit de conştiinţa atîtor umilinţi inutile şi penibile, ieşi din camera lui Gaby. A plecat totuşi cu greu. Ştia bine că o dată ieşit din odaie, rămas singur, cel dintîi lucru era să încerce o revenire. Nu putea suporta ideea să fie fără ea, tocmai atunci cînd ea se arăta mai înverşunată contra lui.

Şi în adevăr se întîmplă astfel. Uşa se închise brusc după el, împinsă de curent, căci geamul de la balconul garsonierei era larg deschis. Uşa nu avea clampă pe dinafară, ci numai o bulă nichelată, ca un cap de baston, care era fixă şi cu care nu puteai deschide chiar dacă nu era încuiat.

George rămase singur, între scări care urcau şi scoborau la dreapta şi la stînga lui.

Golul ascensorului sta suspendat de funiile de sîrmă.

George se-ntoarse şi începu să sune. Apoi bătu în uşă. Gaby dinăuntru nu răspunse nimic.

— Gaby, te implor, deschide. Vreau să-ţi explic. Nu fi crudă cu mine. Nu mă exaspera. Nu ştiu ce se întîmplă. Gaby... Gaby... n-auzi ?!

Poate că Gaby nici n-auzea. Ea intrase în odaia de toaletă să se pudreze, să se pieptene puţin. Şi apoi George chema cu timiditate, în surdină, confidenţial, ca să nu audă locatarii de-alături.

Nu reuşi să facă nimic.

Mai avea un mijloc. Scoborî şi căută un telefon public. În sfîrşit găsi la o bodegă din colţul bulevardului. În bodegă era lume multă, care discuta agitată ca într-o discuţie contradictorie. Mirosea a vin acru şi bere vărsată, ca şi cum s-ar fi spălat pe jos cu bere. Nimeni nu-l băga în seamă.

Un domn gras la casă, care primea şi comenzile de la chelneri, îi aruncă enervat o fisă. Pe ziarul din faţa lui George citi o manşetă cu literă groasă : „Greva generală din textile. Incidentele din Piaţa Brătianu". Titlul era pe toate şapte coloane.

Dacă greva şi incidentele ar fi avut loc în Patagonia, nu l-ar fi interesat mai puţin pe George.

Telefonul era chiar acolo, alături de casă, într-o nişă ascunsă. Puse fisa şi făcu enervat, dar tocmai de-aceea cu preciziune şi atenţie, 2.22.10, cu aplicaţiunea cu care un om beat merge drept, cu conştiinciozitate. Telefonul sună ocupat !

— Ce ghinion ! se stropşi George.

Aşteptă, legănîndu-se greoi pe picioare, ca un urs într-o cuşcă prea mică.

Puse din nou fisa.

Chelnerii erau îmbulziţi împrejur.

În sfîrşit telefonul se auzi sunînd. Suna, suna, întrerupt, monoton, lung. Exasperant chiar, ca nişte semnale de alarmă. Nu mai suna. Gaby ridicase receptorul. Apoi iar nu se mai auzi nimic. Îl pusese la loc, evitînd astfel soneria repetată, care-o enerva şi pe ea. George întrebuinţase şi altă dată acelaşi sistem.

Trecu printre mese şi ieşi. După gălăgia dinăuntru, în stradă, liniştea i se păru colosală. Alergă iar în Lahovary şi se postă în faţa blocului. Cunoştea geamul şi balconaşul garsonierei lui Gaby. Cîteva petunii tîrzii cădeau răvăşite şi rupte pe balustradă. Vîntul le resfira, clătinîndu-le.

George începu să privească în sus, ca hipnotizat, fix, cu gîtul întins lunatic. Era întuneric şi strada era liniştită. Ni-

meni nu-l tulbura. Subt greutatea trupului lui, schimba din picioare cum fac caii, lăsîndu-şi greutatea întreagă, cînd pe-un picior, cînd pe celălalt.

Parcă se vedea ceva mişcînd pe balcon. Cadrul uşii şi al geamului erau întunecate. Nu se putea observa nimic desluşit. Ochii lui George se concentrau, contractîndu-i toată faţa.

Gaby apăru. I se vedea pe deasupra balustradei numai partea de sus a bustului şi capul. Pe umeri George desluşi *robe-de-chambre*-ul cel alb, cu flori mari albastre, care-i venea aşa de bine, cu o tăietură specială, mult despicat în faţă. Cînd mergea, picioarele frumoase, tari, se vedeau pînă sus. Aşa dar Gaby îşi schimbase între timp halatul.

Se apropie de cutia cu petunii, şi în întunericul nopţii, un punct de foc, roş, mic, stea neînsemnată, se ridică, sclipi o clipă lungă mai violent, apoi descrescu scoborînd. Era vîrful de foc al ţigării lui Gaby. Steaua se ridică şi scobori de multe ori, cîteodată făcînd traiectorii lungi de stea căzătoare, alteori căzînd brusc ca un mic bolid care se stinge scoborînd într-un cer în miniatură, care ar fi fost foarte departe, la milioane şi milioane de mile.

Jocul vîrfului de ţigară părea o semnalizare voită. Gaby îl bănuia pe George, cu siguranţă, în stradă. Cînd îl văzu rîse cu satisfacţie şi se amuză stilizînd mişcările ţigării în arabescuri complicate, care-ar fi vroit să spuie ceva.

George o privea amărît, plin de deznădejde şi de fericire.

N-avu curajul să urce direct. Alergă iar la bodegă. Mai erau cîteva mese ocupate. Consumatorii stăteau cu cîte un obraz proptit în palmă şi cu cotul pe masă, ascultînd. Alături, sticle cu vin şi sifon.

Casierul se schimbase. George simţi o uşurare. Ap*oape că s-ar fi temut de el. Sună. Gaby răspunse degajat, drăguţ, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Da, da. Haide, vino, vino.

În stradă George își spuse : Acum să nu mă duc. Să nu-i mai telefonez nimic și să nu mă duc EU. Reacție palidă și slabă. O idee nebună și absurdă. Și George grăbi pasul, ca nu cumva să întîrzie și s-o indispuie iar pe Gaby.

XX

A doua zi după întrevederea cu Costel, Ioana sta aplecată pe planșetă, în biroul de la fabrică. Imaginația ei nu funcționa în ziua aceea. Toate liniile pe care le trăgea erau inutile. Lucrul ei era absurd : o jucărie. Pentru ce ? Capriciile femeilor care la ora aceea se leneveau încă în alcovuri cereau modele noi, la zi. Desene care se potrivesc la femei grase ; desene care merg la femei slabe. Culori pentru persoane mature ; culori pentru fete tinere ; culori vii pentru mare, pentru plajă. Asta era foarte important pentru firmă ! Era un articol mult căutat. Aici se putea da o lovitură, cu puțină fantezie și atenție.

Ioana avu impresia că lucrează la un microcosmos, că sînt mai multe lumi : că este o lume mare, largă, în care se cuprinde tot, cu păduri, cu oceane, pe care e greu să o îmbrățișezi cu mintea, și în ea sînt milioane de lumi mici, mititele, în care tot ce faci este limitat, meschin. Ea, Ioana, era acum în una din lumile acestea mici, care era la fabrică. Cucoanele care așteptau modelele erau și ele într-o lume din acestea mici, în care se învîrteau.

Dar dragostea ei pentru Costel și Costel însuși erau din lumea cea mare, cea largă, cea universală...

Tot ce faci pentru lumile cele mici este mărunt și neînsemnat. E pierdere de timp și de viață. Numai sentimentele și ideile fac parte din lumea cea mare, cea universală.

Ioana simțea lumea aceea, prin dragostea ei. Și i se părea curios să mai lucreze lucruri mici și inutile, mai dinainte

zădarnice, într-o părticică meschină de lume. Aşa erau ideile ei, incoerente, în ziua aceea.

În curtea fabricii se auzi un freamăt, apoi o rumoare, apoi voci mai tari, care se desluşeau. Ioana deschise oblonul geamului alb, să vadă ce s-a întîmplat. Lucrătorii, lucrătoarele, femei şi fete ieşiseră în curte. Era agitaţie mare. Rumoarea acoperea vibraţia şi zgomotul monoton al fabricii, chiar şi gîfîitul, cu intervale rare, al motoarelor din sala de maşini, care era aproape. Toţi erau încă în halatele de lucru : o mare albastru-violetă, care se mişca. Nimeni nu sta pe loc. Era un dute-vino necontenit. Se formau grupuleţe şi se desfăceau. Se formau altele şi se desfăceau. Şi curtea se umplea din ce în ce mai mult. Alţi lucrători ieşeau pe uşi ascunse. Un şuvoi se revărsa prin curtea îngustă, ca o stradelă, dintre două ateliere paralele. Alt şuvoi venea din cealaltă parte. Ieşiră şi funcţionarii din birouri.

Toată lumea era afară, între ateliere.

La un moment dat zgomotul fabricii începu să încetinească, tot mai mult, tot mai mult, pînă ce încetă, treptat-treptat, cu totul. Atunci dinăuntru se aşternu o linişte completă. Rumoarea de afară însă crescu şi s-auzea mult mai bine.

În fund, un lucrător se urcă deasupra cisternei de ţiţei şi începu să vorbească. Vorbele lui se auzeau desluşit şi rar.

Ioana ştia perfect despre ce este vorba. Cu două seri înainte, în comitet secret, hotărîseră această mişcare. Societatea refuzase urcarea salariilor, înfiinţarea cantinelor, concediu plătit pentru lehuze, avansuri pentru lemne. Ministerul Muncii sesizat de un memoriu, numi o comisiune. Propusese arbitraj şi facerea formelor legale pentru judecarea conflictului.

Dar timpul trecea.

Comitetul a hotărît încetarea lucrului şi o manifestaţie de stradă, cu o delegaţie în frunte, în faţa ministerului. Dele-

gația urma să intre, susținută de mulțime, în audiență la ministru.

Direcțiunea află de-abia atunci că Ioana face parte din mișcare.

Ea aspira mereu să facă parte din lumea cea mare, cea universală. Cînd ieși în curte, toată lumea o aclamă. Apoi se încolonă tăcută. Pașii mulți făceau pe caldărîm un zgomot de trupă neregulată. Numai unii vorbeau aparte între ei, aplecați unul spre altul. Cei mai mulți mergeau tăcînd. Nu știu de ce capul coloanei o pornise prea repede. Cei din urmă se țineau cu greu, în rînduri frînte și neregulate. Femeile, care aveau pașii mai mici, parcă fugeau, ținîndu-se de mînă, să nu se rătăcească una de alta.

În capul coloanei, mică, Ioana pășea mai larg ca altădată. Era cu capul gol. Părul negru îi flutura în neregulă. Își uitase bereta pe planșetă.

Drumul de la fabrică pînă la minister era lung. Convoiul trebuia să treacă prin străzi periferice. Oamenii de pe delături se opreau din cale, se informau, se uitau un timp după coloană, și-și căutau de treabă.

Coloana albastră înainta grăbit. Acum se frînsese în mai multe bucăți și distanța dintre ele acu se mărea, acu se micșora. Străzile lăturalnice erau întortochiate. Coloana șerpuia după ele, mișunînd. De la mijloc, uneori nu se mai vedea capul ei, intrat după colț, în altă stradă ; alte ori nu se mai vedea sfîrșitul, rămas în urmă la un capăt de stradă pustie. Un praf subțire și înecăcios se ridica de subt bocanci, pe caldărîmul cu pietre neregulate.

Pe la geamuri ieșeau nedumerite cucoane obeze, care se uitau curioase, fără să înțeleagă nimic. Două automobile trecură unul după altul claxonînd răstit și des. Treptat, treptat, coloana se îngusta succesiv, lăsîndu-l să treacă.

Unii țipau cuvinte neînțelese spre șofer. Un nor lung de praf ridicat de roți și viteză rămînea în urmă, răsfirîndu-se rărit pe deasupra coloanei.

Era cald, și cei din frunte o porniseră evident mult prea repede. Cei mai mulți asudaseră. Șiroaie sclipitoare curgeau pe obraji, pe ceafă. Praful se lipea, cleios.

În piața Brătianu coloana se opri. Cei din urmă nu știau de ce anume s-au oprit. Șirul se strînse atunci compact, în rînduri regulate și dese. Era ca o regrupare în preajma atacului.

Un comisar și cîțiva sergenți făcuseră semne de oprire și începuseră să parlamenteze. Grupul era poposit pe șinele tramvaielor. Circulația se blocase, local. Călătorii din tramvaie se aplecau cu busturile și cu capetele afară peste geamuri, ca să vadă înainte ce s-a întîmplat. Unii dintre ei, văzînd că încurcătura din stradă se prelungește, s-au dat jos ; la fel și vatmanii. Acum se făcuse o masă compactă și amestecată de lucrători, de civili, de tramvaie și de automobile. Șoferii începură să claxoneze nervos și repetat. Se făcuse un vacarm asurzitor. Cei din coloană, auzind că sînt opriți, se îngrămădiseră spre cei din față, unde se parlamenta, formînd o mare de capete. Mulți erau așezați în amfiteatru, roată împrejur, pe treptele statuii Brătianu, alții erau cățărați chiar sus, lîngă soclu.

Poliția izbutise să izoleze un grup mic dintre manifestanți și încet, încet, aluneca parcă cu ei, gesticulînd, înspre Prefectura de poliție, cu intenția vădită de a-i aresta. În grupul acela era și Ioana. Mică, nu se vedea de mulțime, dar acei care-i cunoșteau glasul îl auzeau vociferînd. Un polițai o apucă de umăr și o smuci. Ioana îl mușcă de mînă cît putu și sări cu mîinile și cu picioarele asupra lui. Se iscă pe neașteptate o încăierare. Mulțimea era hotărîtă și întărîtată. Căldura sporea enervarea.

Cîteva bastoane se văzură jucînd pe sus. O voce tare acoperi totul :

— Înainte, la minister.

Se auziră fluierături dese. Pe subt zidurile universității, niște indivizi alergau cît îi țineau picioarele. Coloana încercă iarăși să se regrupeze și să pornească ; cei de pe treptele statuii săriră jos. Dar coloana nu putea înainta. Capul ei parcă se lovea de un perete. Lucrătorii enervați, începură să strige, să huiduiască. Lumea era din ce în ce mai agitată, mai hotărîtă. Toți împingeau, înainte, spate în spate. Coloana ca un zid sta aplecată înainte gata să se prăbușească. Și se prăbuși. Cordonul cedă. Întregul șir se prăvăli grăbit înainte, ca un torent care a rupt opustul. Un tramvai vroi să treacă și să rupă coloana în două. Lucrătorii făcură un semn. Tramvaiul se opri.

Dar interveni îndată alt cordon. Soldați aduși în grabă, se auzeau tropăind în pas alergător : zdup, zdup... Se auzea și zăngănitul armelor lovite de baionete și de cătărămi.

Grupuri de soldați se intercalară, din interval în interval, în șirul de lucrători. Coloana fu îmbucătățită vrîstat. Apoi înconjurată în grupuri mici, împrăștiată. Lucrătorii fură amestecați de-a valma cu oamenii de pe stradă, cu cei care se dăduseră jos din tramvaie, diluați, într-o masă eterogenă și amorfă.

Cîțiva lucrători, printre care Pintilie și Ioana au fost reținuți, identificați ca instigatori și duși la Prefectura de poliție.

Ceilalți se-mprăștiară dezorientați. Un grup mai compact mai încercă să se formeze lîngă Bursă, dar fu îndată împrăștiat de polițiști și armată, venind în pas alergător pe patru străzi deodată.

Circulația se reluă cu greu, fiecare grăbindu-se să plece mai curînd.

După o jumătate de oră piața Brătianu căpătase aspectul ei obișnuit, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

A doua zi, direcţiunea căută că facă curăţirea fabricei de elementele anarhice şi provocatoare. După o listă alcătuită, unii aveau, alţii nu mai aveau voie să intre în curtea fabricii.

Această măsură a întărîtat şi mai mult spiritele. Maşinile n-au putut fi puse în funcţiune. Cei admişi s-au solidarizat cu cei daţi afară. Şi s-a declarat de fapt, grevă.

Toate familiile au rămas fără să aibă ce mînca.

Ministerul Muncii făcea formele. Inspectorii semnau rapoartele. Direcţiunea fabricii nu sta degeaba.

XXI

George se înapoiase de la tribunal în birou, căutînd să-şi reia viaţa lui de odinioară, calmă, regulată, fără surprize. În fond George era un egoist feroce şi comod. Viaţa dinainte îi da toate satisfacţiile fără un efort prea mare. Şi-a sacrificat totul pentru Gaby, mai exact : pentru capriciile ei.

Acum era obosit, sătul de-atîtca nelinişti. Nervii lui odihniţi o viaţă întreagă începuseră să cedeze. Se simţea slăbit şi-n imposibilitate să-şi concentreze gîndurile. Capu-i vîjîia, şi o ceaţă greoaie îi apăsa pe ceafă, pe umeri, în jos.

Altădată dimineaţa se scula odihnit, cu capul limpede, cu uşurinţă în gesturi, cu un sentiment de tinereţe şi de voie bună. Acum se trezea de la început obosit, încordat de tensiune, sfîşiat între dorinţa de a alerga la Gaby şi spaima de ce-o să se mai întîmple.

Începuse să-şi piardă controlul nervilor ; devenise peste măsură de irascibil ; totul îl agasa. Bietul Mititelu nu ştia ce să mai facă şi cum să-i mai intre în voie. Orice întreprindea, nu era bun. Observaţiile erau aspre, neobişnuite. Era evident că maestrul suferea, că era chinuit. Se petrecea ceva ascuns, şi Mititelu nu ştia bine ce anume.

Şi faţa lui George se schimbase: gura era parcă mereu contractată într-o crispare, parcă de suferinţă interioară, parcă de o mare concentrare. O fi suferind de ceva; de ficat, de splină, are aciditate... Întrebări şi ipoteze pe care Radu şi le punea cu îngrijorare.

„Are nevoie de odihnă serioasă; munceşte prea mult", se mai gîndea el. Dar totdeauna a muncit şi n-a fost aşa.

Asta este ceea ce vedea şi observa Radu. Dar ceea ce gîndea şi observa George însuşi era şi mai grav. El îşi da de multe ori seama că a intrat cu capul înainte şi se afundă cu încăpăţînare într-o adevărată nebunie; că şi-a uitat, şi prestigiu, şi demnitate de om, şi profesie, şi familie, şi prieteni... Unde-are să-l ducă?!

În el suna un semnal de alarmă de ultimă oră. Nebunia aceea, tensiunea aceea nu mai putea dura; îl distrugea.

George s-a speriat de el însuşi. Starea lui de depresiune devenise patologică. Dragostea lui — mai exact, dorinţa lui anormală pentru Gaby — începuse să se amestece cu ură, cu o aprigă pornire de violenţă şi de răzbunare. Prea-l chinuise; prea-şi bătuse joc de el, fără pic de înţelegere, fără o oră de comunicare a sufletelor. O veşnică înarmare, o veşnică luptă.

Dacă sentimentul lui s-ar fi tradus exact în gesturi şi-n fapte, ar fi trebuit s-o ia în braţe, s-o sărute, s-o strîngă la piept pînă la istov şi-apoi s-o trîntească cu capul de toţi pereţii. Să nu mai vadă rîsul ei cu dinţi frumoşi şi albi care-i stă aşa de bine, care-i atît de provocator, de senzual.

Un alt George în el, fiinţa lui, eul lui biologic, se ridica de spaimă şi de tărie, fiindcă nu vroia să se distrugă. Structura sănătoasă a lui George se constituise în legitimă apărare şi se ridicase hotărîtă, interpunîndu-se între George şi Gaby.

George era decis să se ia în mîini. În fond excesele îl ajutau, slăbind şi pălind mirajele imaginaţiei şi ale tentaţiei.

Era o scădere uimitoare a facultăţilor lui, şi pe care cei din jur începuseră să o observe. Este adevărat că din instinct George evita acum toată lumea, se izola, aproape se ascundea. Din cauza slăbirii nervilor şi a oboselii, ajunsese să se complacă în starea lui de depresiune, să aibă o neagră viziune a vieţii, un pesimism tragic, o apatie detestabilă.

Acum George revenit, relua contactul cu realităţile neturmentate de narcoze. Îşi regăsea dosarele şi punea mîna pe ele ca pe nişte realităţi. Toate în jur erau reale, aşa cum sînt nu numai nişte apariţii de vis.

Gaby îi anunţase, aşa, din senin, că pleacă pentru o lună la Predeal. Niciodată nu fusese vorba de aşa ceva. Noutatea i-a fost anunţată la telefon. Probabil că instinctul lui Gaby simţise că are nevoie de mijloace mai tari. Şi plecarea bruscă la Predeal era în adevăr o lovitură care ieşea din comun. Toate capriciile şi mizeriile pe care le făcuse pînă atunci erau fleacuri.

George rămase trăsnit. Dorinţa lui de a vedea mereu pe Gaby, de a o şti aproape, de a-i putea vorbi oricînd, de a alerga la ea în orice oră, ziua sau noaptea, a primit prin această contrariere, prin ridicarea unui obstacol de netrecut pentru mult timp, o teribilă exasperare şi o cruntă biciuire.

Aceasta n-are să se întîmple niciodată, gîndi George.

Dar Gaby totuşi a plecat. A plecat fără ceea ce se cheamă „o despărţire". George, singur, disperat, căuta zădarnic să refacă din amintiri multe ultima ei imagine, cea de pe urmă a lor întîlnire. Garsoniera era încuiată. Nu rămăsese nici ceva din cadrul dragostei lor. Gaby nu mai era în Bucureşti.

George oscila nesigur, extremist, între o disperare fără margini şi un sentiment în sfîrşit de eliberare. Atunci pentru cea dintîi după-amiază în care era singur, cu toate puterile lui de rezistenţă adunate, se regăsise.

A doua zi, la ora obişnuită de birou, telefon.

— Vorbiţi cu Predealul.

— Alo ! Predealul, alo ! Predealul !

— Vorbiți vă rog.

Glasul lui Gaby se auzi parcă la o distanță colosală, disperat și singur, amestecat cu alte glasuri mai slabe care vorbeau în același timp. George era iar pierdut. Impresia aceea de singurătate, de izolare, de depărtat, pe care o avu din receptor, îi sfîșie inima și-i provocă o mare milă și înduioșare pentru Gaby, care era atît de singură.

— Alo ! Alo ! Gaby, Gaby.

— Da, da. Eu sînt. Să-ți fie rușine. Nu mi-ai dat un telefon, un preaviz. Așa mă iubești ! Eu trebuie să te chem ?!

— Dar, Gaby de-abia ieri ai plecat. Nu am...

— De-abia ieri ! ! Așteptai poate să treacă două săptămîni ca să binevoiești să-mi dai un telefon. Frumos !

— Gaby, dragă, dar asta nu înseamnă că nu te iubesc.

— Lasă-mă cu iubirea ta. Dacă m-ai fi iubit cît de puțin, azi ai fi venit aici să mă vezi. Toată dimineața am crezut c-ai să vii. Dacă mă iubeai...

— Am să vin... scăpă vorba George, sincer în clipa aceea.

— Cînd ? Cînd ? Vii mîine ?!

— Da. Mîine. Cum scap din tribunal.

— *Au revoir. A demain.*

George lăsă receptorul fără să știe în clipa aceea ce anume este în el.

Da-n clipa următoare izbucni bucuria de a o revedea pe Gaby, de a fi amîndoi o noapte la Predeal. Și e lună plină !!

Ca un copil, care a aflat că mîine nu se învață, strînse dosarele, închise geanta și lăsă totul baltă. Lucrurile se întoarseră într-un minut, iarăși, cu totul. Își simți pieptul plin de bucurii și nerăbdare, ca la prima lui întîlnire.

Se uită le ceas. Era de-abia ora patru. Pînă mîine e o eternitate. Ce are să facă pînă mîine ?! Nu se putea doar gîndi la nimic altceva.

Lui George îi fulgeră prin cap o idee : Să plece imediat. Ce surpriză !! Ce bucurie colosală !! Trei ceasuri cu mașina. La șapte e acolo. Exact pentru masă. Gaby !

Și George se surprinse pronunțîndu-i numele.

Scrise repede, pentru orice eventualitate, cîteva rînduri lui Mititelu, și plicul îl așeză la vedere pe birou. Mîine nu are nimic important. S-ar putea ca el să nu se înapoieze.

Vorbi cu primul șofer de taxi din colțul străzii.

— La Predeal ?! Acum ?! se întreba el cu mirare. Și se uită la ceas. E tîrziu.

— Ce-i aceea tîrziu ?! Hai, hai !

— Dar n-am benzină.

— Punem la Băneasa.

Și George porni fericit ca un copil. Soarele inunda cîmpul bogat. Fermele din marginea șoselei spre Ploești, de o parte și de alta, erau deschise, locuite. Se vedeau automobile în față ; femei în haine colorate pe scaune de pînză... Toată lumea-i apărea lui George, fericită, fericită... Și el care își îngroapă viața în aerul închis din tribunal. E un prost.

Asta e viața.

George privea, cînd spre dreapta cînd spre stînga, peisajul care curgea repede în urmă și fredona fericit. Mai repede decît mergea, nu putea să meargă. Ideea aceasta îi calma nerăbdarea. Merge, aleargă, 70 kilometri pe oră... 80... va ajunge. Va vedea-o acuși ; în seara aceea, în noaptea aceea.

Ce putea cere vieții mai mult !

Și George urmări tot drumul, socotind kilometrii și spunîndu-și : am făcut un sfert de drum... o jumătate... am trecut de jumătate... La capăt era Gaby. Și venea pe neașteptate. Bucuria va fi cu atît mai mare. Ce surpriză !!

Cîmpina, Breaza, Sinaia...

Nerăbdarea creștea cu cît se apropia mai mult. Parcă ar fi voit să sară din mașină.

„Ce prostie" își răspunse singur la ideea asta.

Trecuse de Azuga. Şoseaua urca prin marginea pădurii care cobora de sus, din nevăzut, pînă la şosea. Seara venea uşor pe Valea Prahovei ca o apă. Aerul începuse să fie rece. George închise geamul. Se simţea întărit de drum, de aer, de priveliştí. Avea senzaţia că pieptu-i este plin şi puternic. O stare generală de fericire îi inunda toată fiinţa. Avea înaintea lui o nouă bucurie. Pădurile erau albastre : decorul fericirei lui.

În astă-seară se va plimba cu Gaby prin pădure ; vila ei era tocmai sus, spre Timiş, la margine. De-acolo înainte, şoseaua cobora şerpuind pe vale. Şulerul se înălţa conturat precis, luminat de soare dinspre apus, pe cerul senin.

George se pierdea cîte puţin în această contemplare, care îl fura ca un vis, şi iar revenea la gîndul central, copleşitor : în zece minute are s-o vadă.

Acum şoseaua se lumina prelung înainte, cîteva automobile veneau în sens contrar, lunecînd parcă. Le văzu întîi din profil, apoi, după o cotitură, din faţă, mici, crescînd încet.

Cînd treceau pe lîngă automobilul în care era el, se auzea fîşîitul lin pe asfaltul şoselei, şi un curent puternic intra prin geamul din faţă.

— Mai încet, te rog, spuse George şoferului.

Cîteva vile veneau parcă leneş în calea lor, în dreapta şoselei. Una, două, trei.

A treia era vila unde sta Gaby. Automobilul intră cu greu pe un podeţ strîmb spre un mic platou al vilei care domina toată valea Timişului.

George avu un sentiment de uşurare. În inconştient, fusese tot drumul urmărit de teama să nu se întîmple ceva care să-l împiedice să ajungă.

Revederea şi surpriza erau parcă prea frumoase ca să se poată realiza aşa cum le visase el.

Şi nu se întîmplase nimic. Ajunsese.

Cînd sări jos din automobil, fu izbit de măreața priveliște. Piatra Mare, Șulerul, se ridicau uriaș în apusul de soare. Și peste tot era o liniște adîncă. Valea Timișului se cufunda în propria ei umbră. Misterele începuseră să plutească pe-acolo, pe dedesubt.

George avu o clipă gîndul că peisajul acesta era la fel și-acum două mii de ani, cu aceleași profiluri, cu aceleași stînci albe cu crestături de monștri.

Era un decor etern, străvechi, pentru dragostea lui de-atunci.

Ajunsese ! Acesta era gîndul care-l domina.

Dar dacă Gaby nu-i acasă ?

Această îndoială îi întunecă fericirea și-i umbri mintea. Întrebarea și bănuiala aceasta, răsărite din senin, îl umplură de spaimă, și George grăbi pașii spre terasă.

Vila era întoarsă cu spatele spre colțul șoselei, și cu fața spre Valea Timișului. Terasa înainta ca o scenă, și după ea începea coborîșul prăpăstios și repede, și brazii se vedeau numai din vîrf, ca dintr-un funicular atîrnat pe sîrme.

George se simți neobișnuit de emoționat.

După colțul vilei, dădu în plin de acei care stăteau pe *chaise-long*-uri în semicerc, pe terasă.

Cîteva persoane se treziră deodată cu el înainte și-l priviră mirate și surprinse, încetînd brusc conversația.

George se roși fără să vrea. Se simți stingherit de parcă toți cei de-acolo ar fi cunoscut marea taină a vieții lui și l-ar fi surprins pe neapșteptate.

— Bună seara, rosti, cu o voce nesigură.

Gaby, care era așezată pe-un fotoliu de pînză cu spatele spre locul de unde apăruse George, îi recunoscu glasul înainte de a-l vedea.

Întoarse capul peste umăr, cu un aer sever, se ridică și porni în întîmpinarea lui George, care, încurcat, se oprise în loc.

Gaby ţinea capul mai ridicat ca de obicei. Mersul ei avea numai, aceeaşi senzualitate în legănatul lui plin şi ademenitor. Dar pe faţa lui Gaby nu apăru nici o clipă lumina bucuriei şi zîmbetului ei, care-i da o neînchipuită strălucire şi viaţă.

George îşi dădu seama de-abia atunci, într-o clipă, că Gaby serioasă are altă figură, e o altă femeie, cu un aer aspru şi dezagreabil.

Gaby veni spre el, îi întinse mîna şi, fără să spuie o vorbă, porni înaintea lui, ca să-l conducă spre uşa de intrare. George merse în urma ei nedumerit, plecînd uşor capul ca să nu se lovească de sus, cînd intră prin cadrul uşii.

De îndată ce înaintă doi paşi în odaia ei, Gaby se opri şi se întoarse cu faţa spre intrare. George se opri, pironit, şi el.

Totul se petrecea atît de neaşteptat, atît de altfel decît îşi închipuise el, încît George nu mai putu desluşi în el stările de suflet.

Tot entuziasmul din ceasurile petrecute pe drum îi îngheţă, în faţa unui neprevăzut.

Gaby îl privi din cap pînă-n picioare, cu severitate şi asprime, şi-i spuse atît :

— De ce-ai venit ?!

— Dar, Gaby, tu mi-ai spus să vin, — răspunse George nedumerit.

— Aa ! Sigur. Dacă nu-ţi spuneam eu n-ai fi venit chiar dacă aş fi murit de urît aici, singură.

— Dar, am venit, Gaby.

— Ţi-am spus să vii mîine, nu azi. Azi mă deranjezi. Tocmai trebuia să plec la Braşov...

— Gaby, am vroit să-ţi fac o surpriză, o bucurie. Eram aşa de fericit alergînd mai repede spre tine !

— Nu-mi plac surprizele... Nici copilăriile... Şi Gaby se întoarse spre fereastră. Geamul era deschis. În cadrul ferestrei se profila departe un tablou măreţ.

— M-ai compromis... Nimeni n-a fost prevenit. Pe faţa ei se citi contrariere şi enervare.

George fu deodată conştient de cruzimea şi de absurditatea jocului. Era prea mult. Fusese aruncat prea brusc, de prea sus. Sîngele îi năvăli în obraji ; capul îi vîjîia, tîmplele i se zbăteau, ca şi cum cineva ar fi bătut cu pumnii în ele, repetat şi exasperant.

Fu cuprins de o furie violentă. Se simţea ajuns la limită. E prea mult. Ar fi vroit să-i strige toată indignarea şi toată revolta lui, să-i arunce vorbe tari, tot adevărul care clocotea în el.

Dar nu putea să strige acolo.

Şi ar fi vroit să urle.

George îşi încleştă pumnii, strînse din dinţi şi cu apriga hotărîre cu care ar fi asasinat în el pe cineva, privi încă o dată înaintea lui, în vid, şi fără să spuie un cuvînt, se-ntoarse şi ieşi.

Curentul izbi uşa brusc cu o pocnitură teribilă.

George nu mai văzu pe nimeni pe terasă. Nu mai văzu nici Piatra Mare, nici munţii din jur. Mergea repede cu capul înainte, ca şi cum ar fi fost hotărît să se arunce într-o prăpastie şi-i era teamă să nu se răzgîndească.

Urcă în taxi. Şoferul îl privi nedumerit.

— Ne-ntoarcem.

— La Bucureşti... domnule avocat ?!

— La Bucureşti.

Peisajul în jur era absent. George călătorea prin noapte şi prin vid. Tremura tot.

Ce teribilă incapacitate de a se gîndi !

Acum nu mai fugeau în urmă brazi, case, păduri, ci cioburi de amintiri, de întîmplări disperate şi fără legătură, idei uitate de demult... Simion... Simion...

„Cine-i Simion ?!..." întrebă singur.

„Obsesia", „obsesia..."

Da-n locul unui gînd de crimă, un tainic şi puternic sentiment de revoltă copleşi sufletul pur şi rănit a lui George.

Hotărît lucru, — George nu putea înţelege cum poţi omorî din dragoste.

Tîrziu, noaptea, pe cînd taxiul trecea de la Băneasa, cînd George zări luminile Bucureştiului se trezi fredonînd, eliberat.

Dar era o melodie tristă, care nu semăna nici una cu alta, nescrisă de nimeni, poate atunci compusă de el.

XXII

În infirmeria închisorii erau doi bolnavi, un tuberculos, Vasile Ciuraru şi Varvara, care contractase o pneumonie. Ciuraru era un om neînsemnat, şters. Se pare că fusese închis dintr-o eroare judiciară, dar asta n-are importanţă. Închisoarea nivelează pe toţi. Asemenea ierarhii şi deosebiri, pe asemenea criterii, nu sînt cunoscute acolo. Fireşte, sînt deosebiri şi clase, dar acelea, ca şi în afară, sînt după avere. Regimul social îi urmează cu toate nedreptăţile lui, care acolo apar şi mai acute, şi mai grave. Vasile Ciuraru era un deţinut sărac.

El avusese tocmai o zi proastă, cu tusă continuă şi teribilă, după o hemoptizie gravă. Acum dormea istovit. În coşul pieptului lui, la care puteai număra coastele regulat, ridicate în sus ca nişte gratii, se zbătea cumplit respiraţia. Ai fi crezut că înăuntru este strîns, chinuit, un vultur care încearcă să iasă, să-şi ia zborul, şi aripile lui dedesubt se zbat lovind şi umflînd coşul pieptului.

Costel era mulţumit că Ciuraru s-a calmat şi doarme. Cel puţin nu mai simte nimic ! Cine ştie unde era el plecat acum ; în ce lume hălăduia sufletul lui fantomă !

Ciuraru era acum un absent, un inexistent, un lucru, mai puţin decît un lucru. El nu mai exista nici în conştiinţa lui.

Nu mai exista în nici o conştiinţă. Singura lui legătură cu viaţa, din ceasul acela, era prin procesul mintal al lui Costel, prin conştiinţa lui care-l înregistra.

Pieptul lui Ciuraru se zbătea tot mai cumplit. Apoi începură să se agite picioarele, capul se apleca pe-o parte şi pe alta. Tot trupul era scuturat şi agitat de convulsiuni. Părea a fi un trup legat burduf, care încearcă şi face eforturi disperate ca să se elibereze. Sforţări în vid.

Poate se înăbuşea. Aerul nu mai intra înăuntru dătător de viaţă. Plămînii se blocaseră lipsiţi de elasticitate, duri. Suflarea lui Ciuraru începu să fluiere într-un fel de tînguire prelungită, uneori cu accente de mirare. Nu ştiu ce vînt cumplit nu-şi găsea loc prin tubul gîtului.

Spasmele crescură, braţele se aruncau în lături, bătînd; pieptul se ridica amarnic, gata să se rupă de trup, şi vulturul dinăuntru să se înalţe. Şuieratul respiraţiei avea ceva din aspiraţiile forţate ale unui piston de locomotivă veche.

Şi după o ultimă încordare, totul căzu afundîndu-se în sine, greu ca un plumb.

Şi pe urmă calm şi tăcere. Vulturul murise înăbuşit, fiindcă n-a putut să iasă. Locomotiva veche s-a oprit, obosită, gîfîind.

Parcă de-abia numai atunci s-ar fi făcut noapte şi-ar fi început gîndurile să umble singure prin linişte. Costel căută să-şi mute privirile în altă parte. Sta şi el întins pe unul din paturi, de cealaltă parte a drumului care le despărţea în două rînduri paralele. Pînă atunci capu-i era aplecat pe-o parte, spre acolo unde era Ciuraru. Acum îl întoarse şi privi spre plafonul dat cu var. În colţul dinspre ochiul geamului, un păianjen cît un bob de piper, cu picioarele lungi şi fine, îşi ţesea pînza. Costel îl privi mult. Parcă păianjenul ar fi croşetat cu firele acelea ale lui.

Vie în odaie mai era Varvara, femeia aceea voinică, animalul de muncă al penitenciarului. Costel o uitase pînă atunci.

Varvara dormea liniştită. Se vedea că picioarele ei se zbătuseră prin somn, căci pătura care o acoperea era acum dată la o parte, de-a lungul patului. Cămaşa de cit era mototolită şi udă de sudoare. Trebuie să fi avut încă o temperatură mare. Trupul Varvarei se arăta în toată goliciunea, impudic, cum sînt numai cadavrele. El avea însă acea culoare, acea atmosferă specifică corpurilor vii. Pielea era întinsă, vinele se vedeau zvîcnind. Trupul se simţea şi cu ochii, cald, fierbinte.

Trupul Varvarei era bronzat, înnegrit. Varvara era ţigancă din partea gropilor lui Outau. Sînii moi cădeau, atîrnînd în lături ca un mîl. Dar coapsele, pulpele erau ferme, puternice şi poate ademenitoare. Pîntecele, mai evident decît pieptul, se ridica moale, regulat, în ritmul unei respiraţii repezi.

Aşa cum era aruncat pe pat, trupul Varvarei apărea grotesc şi caricatural.

Costel îşi ridică bustul, cu capul sprijinit într-un cot ca să-l poată privi. Şi îl privi îndelung. O vagă reverie trebuie să se fi amestecat în priviri, căci rămase pe gînduri...

Ehei ! Obsesia !!

Costel privi cu groază şi dezgust caricatura concretă a idealului lui de viaţă.

Podul palmei lui, care mai purta amintirea dezmierdărilor de demult, şi degetele lui ca de pianist cu mare sensibilitate, care cîntaseră pe-o claviatură de nimeni văzută, se mişcară încet într-un gest obişnuit, ca şi cum ar fi dezmierdat ceva în vis.

Şi Costel întîi surîse amar, apoi începu să rîdă cu hohote, nestăpînit, ca un actor prost într-o piesă proastă, ca un clovn care face haz.

Totul sombra în clipa aceea într-o pantomimă grotescă şi sinistră. Un straniu şi penibil faliment.

În Costel se deschise o mare senzaţie de gol şi inutil. Fără nici o oglindă abjectă, în acea impudică şi urîtă realitate, tot ce realizase Dumnezeu mai frumos, era crud ridiculizat.

Costel sări din pat şi trase pătura cu ură şi groază peste trupul fierbinte al Varvarei. Dar mai întîi puse palma pe coapsele ei care ardeau ca un jar.

Alături chipul lui Ciuraru parcă rînjea. Murise doar !! Te pomeneşti că nu murise şi asistase la toată scena aceea de confruntare între Costel şi caricatura hidoasă a „Obsesiei". Ciuraru murise însă. Ca să scape de rînjetul lui, îi trase pătura peste faţă.

În Costel, procesul dura de mult. Acum era gata. Hotărîrea cea mare o trecuse asupra altora. El avea ceva de făcut fără curaj : numai să meargă. Nici celuilalt nu-i trebuia curaj ; mai degrabă, frică.

După ierarhia de lumi din capul naiv al Ioanei, Costel era şi el din lumea cea mare, din lumea universală. Îl mînau probleme universale. Şi Ioana era din lumea universală. Cum de nu s-au întîlnit ?!

Şi Ion Pătraşcu era din lumea cea mare.

În microcosmos se zbătea penibil, oscilînd penibil între două ficţiuni, aparent la poli opuşi, între un fel de suferinţă adîncă şi disperată şi o fericire plină de exaltare, Gaby şi George.

Dar lui Costel îi erau necunoscute aceste compartimente. Iar dacă le-ar fi cunoscut, i-ar fi fost total indiferente.

„Totul trebuie să fie simplu", gîndi el.

Trebuie să ia puţin aer. Îşi puse halatul alb de medic. Deasupra inimii avea cusută o cruce roşie.

Pe culoar auzi îndată paşii rari ai gardianului.

— Ce faceţi, domnule doctor ?

— Vreau să ies puţin în curte. Simt că mă înăbuş. Am nevoie de aer. A murit Ciuraru. Nu mai pot sta acolo. E o nebunie. Şi Varvara...

— A murit şi Varvara ?! întrebă gardianul mirat.

— Nu. Varvara e vie. Nu asta am vroit să spun. Altceva ! Gardianul deschise încet.

Afară, Costel se simţi deodată acoperit de cer şi stele. Intrase în lumea lui, în „lumea cea universală".

Aceasta a fost ultima senzaţie. În podul palmei stîngi, în vîrful degetelor sensibile, se mişcau amintiri, ondulau... parcă un trup minunat, în miniatură, se scula din morţi şi se întindea.

Costel grăbi paşii. Strînse tare pumnul stîng. Porni fugind spre zidul de centură. Zări la colţ, sus, gherета santinelei ca o spînzurătoare. Apucă spre ea. Un om alb, o stafie, un om de cretă... Santinela trebuie să-şi facă datoria.

Santinela dormita în gheretă.

Costel începu să urce scările spre ea. Paşii lui trosneau vroit tare, sonor în liniştea nopţii.

Costel îi auzi : zdup, zdup, zdup.

Santinela se trezi besmetică.

— Cine-i ! Cine ?! Stai.

Zdup, zdup...

O lumină bruscă scăpără în noapte. Cum ai aprinde un chibrit.

Detunătura răsună subt tot cerul. Apoi altele : Un foc, două trei... un încărcător, la şir, repede... repede... grăbite.

Ciuruit de gloanţe, trupul lui Costel se rostogoli pe scări, cu capul trîntit de trepte, pînă jos.

Din celula numărul unu, în care fusese încarcerată în ziua aceea, Ioana auzi cu spaimă cele cinci focuri de armă.

Ce-o fi fost ?!... Şi încremeni, ascultînd atentă...

Se dădu alarma. Şeful de post şi gardienii putură să vadă în noapte, la lumina unui felinar fumegînd, crucea roşie pe inima „domnului doctor".

— Domnul doctor !? se mirară ei, cu mîna la gură, întrebîndu-se unul pe altul.

Şi nimeni nu înţelese nimic.

OAMENI DE LUT

Roman

1947

I

Un fulger repede sfîşie neregulat cerul negru la miazănoapte, ca-ntr-o experienţă de reclamă luminoasă la care s-ar fi ars siguranţa. O creangă subţire şi stilizată arse cu toate ramurile ei uscate, aprinsă strident, şi deodată se stinse scrum.

Deasupra pădurii de stejari bătrîni de la Buriaşi se ridica tot mai înaltă o masă de nori negri, prin unele locuri tiviţi cu un alb violent. Rotocoale mari se îmbulzeau, aruncîndu-se unele peste altele, ca un fum dens, de parcă undeva, dedesubt, după orizont, ar fi clocotit subteran.

Se şi auzeau departe, surd, bubuituri necontenite, cu zgomote inegale. Parcă se dărîma ceva subt pămînt şi se auzea deasupra. Vuietul era de hrube care se surpă la intervale mici. Alt fulger, şi apoi altul luminară alb întunerecul care acoperea satul cu două ceasuri mai devreme. De-abia începuse seara aceea de iulie.

O bucată de vreme, fulgerele mici nu se văzură, mistuind în depărtări crenguţele lor de panouri japoneze. Cerul numai se lumina, şi îndată iarăşi se scufunda în întuneric, aşa încît s-ar fi putut crede că pe undeva, la orizont, este un port subt furtună, şi un far gigantic luminează în spasmuri, depărtările.

Norii masivi alergau repede, se învălmăşeau grăbit, se încălecau unii peste alţii într-o fugă dezordonată, urcînd tot

mai înalt și tot mai amenințător peste cîmpuri și sat. Era subt cer o mare alergătură apocaliptică, prinsă de o panică nebună.

Pe urmă, fulgerele au început să se vadă bine cu biciurile lor de foc cu multe șfichiuri, alungînd din urmă, năprasnic, cu o mînie supranaturală, munții clocotitori ai norilor negri.

Pe zare, lava aceea plutitoare, neagră și revărsată, se răspîndea în lături, cuprinzînd tot mai mult, pînă peste ogoarele de la apus, de la Butimanu. Această goană din văzduh se răspîndise ca un suflu rece și pe pămînt, gonind din urmă repede, spre case și adăposturi, oameni și animale.

Furtuna tălăzuia vîrfurile înalte și voinice ale stejarilor din pădurea Crainici și apleca pînă la pămînt, moale ca pe-un păr negru și despletit, salcîmii de pe marginea drumurilor, care păreau că se pleacă și se ridică, dînd pletele peste cap și înapoi, în repetate și chinuite mătănii.

Un vînt rece fîșîia prin porumbi, furios, în răstimpuri. Venea furtuna.

Norii, acum mai aproape, erau vineți, de un vînăt de primejdie mare. Satul se făcuse mic și aștepta. Pe casele acoperite cu stuf, vîntul zburlea paiele bătătorite de ploi și timp, șuierînd sinistru prin țevile de fluier luciu ale stufului de la streșini.

Vitele de la imaș, lăsate în voia lor, se grăbeau spre case. Cloștile se îndreptau cloncănind spre ușa tindei, cu puii țipînd după ele. Numai rațele întîrziaseră, albe, pe apa înăsprită de valuri tremurate ale iazului.

Lumea satului, cu toate vietățile, părea tot mai mică, mai neînsemnată sub grandoarea naturii dezlănțuite.

Timpul fusese și el încurcat. Părea că furtuna mînase în neștire și învîrtise cu vreme cu tot și minutarele ceasurilor, aducînd pe pămînt în acele locuri, o noapte timpurie, un fel de noapte artificială. Asta sporise atmosfera de panică, nervozitatea tuturor vietăților, izolînd cu sine și mai mult pe

fiecare. Toate gesturile erau mai repezi, toți erau grăbiți. Pupilele ochilor se măriseră fără voie și umblau în gol după ceva de care să se fixeze. Oamenii, pînă atunci așezați, care-și căutau lent de treaba lor, s-au simțit deodată ca rătăciți, ca într-un fel de stare de bejenie și de sfîrșit de lume.

O furtună, chiar ca aceea, nu era ceva neobișnuit, și totuși, de fiecare dată, toate vietățile își pierdeau puțin firea și se simțeau cuprinse de o mare grijă și teamă.

Fulgerul lumină mai lung, apoi iar și iar. Nu știu ce uriaș ar fi scăpărat să-și aprindă universul lui, și iasca de pe amnar tot nu se aprindea. Uriașul scăpăra tot mai des și mai nervos.

O clipă, lumina stridentă învălui toată casa și curtea lui Vasile Voicu, din satul Româneşti. Un fulger scoase în plină lumină peretele alb de var al casei lungi, așezată perpendicular pe drumul care duce în pădure. Chenarele roșii de la ferestre și de la cadrul ușii părură ca de foc.

Măndica, fata lui Vasile Voicu, era în curte și văzu casa în lumină ca de lună, o clipă ; la fel : șura, pătulul, grajdul. Dar parcă nu așa de bine, fiindcă lumina îi orbise vederea.

Fulgerul iar scăpără, și se văzu : vaca subt streașina grajdului, cu ochii care sticliră mari și violeți ; porcul, care se zbătea legat. Fulgerul iar scăpără : o pisică pășea grăbit spre bucătărie ; un porumbel vînăt, strein căzu pe acoperiș, speriat.

Pădurea, în fund, se auzea mugind ca o mare agitată. Uneori se auzea trosnituri sonore de crengi care se rupeau. Se auzeau și scîrțîituri de trunchiuri căzute unul peste altul.

Vîntul tupila totul la pămînt. Apoi, picături mari începură să se înfigă în țărîna uscată. Noaptea se înteți neagră ca un catran, ca o lavă. Picăturile începură să fie tot mai dese și mai tari. Și deodată, vărsate de sus, începură să cadă aruncate, zvîrlite cu ciudă și cu furie. Grăunțe albe de gheață țăcăneau pe țigle, pe tulpinile pomilor, lovind ascuțit și repede. Grăunțele albe începură să fie tot mai mari, și bucăți

de gheață începură să sară pe jos, să se înfunde în iarbă, să sară de pe stîlpii prispei, țăcănind în geamuri.

Piatră ! Bate piatra !

Pămîntul deveni repede alb. Bulgării de gheață cădeau tot mai înăbușit în apa care nu prididea să intre în pămînt și între ceilalți bulgări de gheață. În curînd, peste tot se așternu ca o zăpadă aspră și murdară. Iradierea aceasta, iluminată de jos, contrasta straniu cu noaptea neagră de sus, dînd întregului peisagiu un colorit nefiresc și ciudat.

Tinca, nevasta lui Vasile, închise ușa de la tindă, ca să nu trăsnească în casă, și rămase pe prispă, făcînd cruci repezi și spunînd mereu „Doamne-Dumnezeule, Doamne !" mașinal, cu o voce egală și monotonă, clătinînd din cap la dreapta și la stînga. Pe Măndica, piatra o apucase în ușa grajdului. Vaca era lipită de perete. Vasile Voicu era încă la cîmp.

Măndica sta neclintită. Fulgerele îi luminau în răstimpuri chipul nemișcat, ca pe-o icoană. Un bulgăr de gheață mare cît un ou de porumbel, lovit de ușorul rotund al ușii, o pocni în frunte. Măndica tresări. Ea se gîndise la altceva, departe de acest dezastru, care bătea tot mai mînios și care-i sărăcea pe toți, făcînd fără de folos toată munca lor de-o vară.

Pentru sara aceea, cînd cădea întunerecul, avusese o întîlnire cu Ion la „stejar", la locul știut, din marginea pădurii. Acum ar fi trebuit să fie acolo. Poate Ion e acolo și-o așteaptă.

Vîntul se-ntorsese dinspre miazăzi, cu mai multă putere, și grindina bătea oblic, țăcănind în ferestre, mai tare și mai des.

Măndica se smuci din ușa grajdului, luă în mînă fusta, ridicînd-o pînă la brîu, și se năpusti spre fundul grădinii, cu disperare. Tălpile goale călcau pe grindină ca pe un pietriș și simți răceala de gheață pînă în creștet. O bucată de grindină o tăie în mijlocul tălpii. Ceva fierbinte se amestecă mai tîrziu cu frigul. Dar asta numai în realitate și în subcon-

ştient, căci Măndica nici nu avu timp să gîndească sau să simtă cele întîmplate. Intră în pădure ca într-un ocean înfuriat. Totul părea că se va prăbuşi. Îşi pusese mîinile pe creştet ; le mută pe ochi, pe obraz, cu degetele resfirate. Parcă însuşi Dumnezeu o alunga şi o bătea cu pietre. Pentru păcatul pe care doar numai ea singură îl ştia.

Şi deodată, brusc, grindina conteni. Dar de pe crengile înalte şi ude mai continuau să cadă picături mari de apă, păcănind pe frunzele moarte de jos, în strat adînc ca o saltea, şi pe gheaţa sonoră.

Ajunse la stejar. Era udă toată, de ploaie şi de sudoare. Cămaşa albă şi fusta se lipiseră ude de trupul ei, care apăru astfel desenat, subţire şi mlădios. Părul îi atîrna pe tîmple, pe ochi, pe umeri, ca la o fată de-abia scăpată de la înec.

În pădure, fulgerele luminau mai înfundat catedrala aceea fără de sfîrşit, peste pînza aspră de in a grindinii adunate pe jos. Cînd fulgera, stejarul cel mare părea să aibă frunzele mai negre şi mai severe.

Măndica se opri, răzimată de trunchiul lui zgrunţuros cu reliefuri aspre. Căută să-şi stoarcă părul şi îl cuprinse în mînă, strîngîndu-l şi apoi lunecînd mîna spre vîrf. Părul moale se încolăcea, apoi se îndrepta docil. Apa se prelingea de pe el pe braţul Măndicăi, pînă la cot, apoi cădea jos.

Cînd fulgeră iarăşi, Măndica se uită repede jur împrejur. Furtuna trecuse. Fulgerele erau tot mai departe. Tunetul se auzea tot mai surd. „Farul“ din portul nevăzut era tot mai slab. Lumina lui era mai mult albastră decît albă. Măndica nu zări pe nimeni. Mai aşteptă nemişcată. În jurul ei, pădurea era obosită şi plîngea. Lacrimile ei, tot mai rare, păreau tot mai grele şi s-auzeau tot mai tare în liniştea care se lăsase mai sensibilă subt pădure. De jos, de pe pămînt, se ridica o răceală umedă, ca de iarnă.

Măndica simţi frig. Se surprinse tremurînd. Poate îi era frică. Răceala ei era dinăuntru, se iradia din tălpi la un

loc cu un fel de pară, de flacără nevăzută, care o ardea în același timp. Își luă pe rînd tălpile în mînă, ca să le încălzească. Apoi scurmă cu piciorul stratul de frunze uscate din anii trecuți și ajunse cu tălpile pe pămîntul gol, care i se păru deodată moale și fierbinte. Un abur și cald și rece ieșea din picioarele ei. Tremura tot mai mult. Dinții începură să-i clănțănească fără ca să-i mai poată stăpîni. Fulgerele se stingeau acum de abia ca o părere, undeva foarte departe. Pădurea devenise cumplit de neagră, iluminată numai de pînza albă-vînătă de jos. Acest nefiresc joc de alb și negru crea un cadru de basm și de mare epopee.

„Oare de ce n-a venit Ion ?" se întrebă încet, printre sughițuri, Măndica.

Altă dată, Ion, care era subțire, se ascundea după stejar cînd auzea de departe foșnind frunzele uscate sub pașii ei și atunci cînd ea, ca și acum, se răzima cu spatele de trunchi ca să răsufle, fiindcă totdeauna venea cu frică și alergînd, el o apuca pe neașteptate, acoperindu-i ochii. „Ghici, cine-i ?"

Măndica făcu înconjurul stejarului, ca pentru un ritual, pentru o vrajă. Era doar sigură că el nu-i acolo. Nu departe, se auzi, la intervale, foșnet de frunze și plesnituri de crenguțe mici. Măndica ciuli urechile ca o sălbăticiune. „Poate vine Ion". Trebuie să fi fost numai fuga unui iepure care se speriase de prezența Măndicăi. Foșnetul în răstimpuri se pierdu tot mai îndepărtat spre inima cea adîncă a pădurii, acolo unde dihăniile au liniște ele între ele. Măndica avu un fior de tremur în tot trupul. Sughițuri tot mai dese îi smuceau pieptul. Fluieră ușor. Mai făcuse și altă dată la fel. O singură dată, cînd întîrziase și Ion fiindcă îl oprise preotul în drum ca să-l întrebe unde se duce. Nu răspunse nimeni.

Ceva, pe sus, din vîrfuri, se desprinse și fîlfîi prin beznă. Dar nu scoase nici un țipăt, și Măndica nu putu ști ce este și nici măcar dacă a fost ceva, vreo pasăre, vreo bufniță care a zburat, sau numai o închipuire.

Măndicăi începu să-i fie teamă. Degeaba mai așteaptă ! Ion trebuie să fi crezut că ea n-are să poată veni pe o furtună așa de mare. Și porni înapoi, aproape în nesimțire.

Noaptea acoperise acum, la timpul său, toate plantele și roadele nenorocite și bătute de pe cîmp. În beznă s-ar fi putut crede că totul a rămas și este și acum ca mai înainte.

Vasile Voicu, cu fața neagră de mîhnire ca pămîntul, striga mînios și puternic la poartă, din căruță :

— Măndico ! Măndico ! N-auzi ? Deschide... Unde dracu ești ? Tinco ! Tinco, hăi ! Mama voastră de muieri !

— Iaca, vin, răspunse ascuțit și înspăimîntată Tinca.

— Aha ! Dormiți ! Mama voastră... Hai mai repede, că vă ia mama dracului, tîrfelor !

Tinca nu mai scoase un cuvînt. Intră în gheață și noroi și dădu poarta în lături.

Vasile Voicu, mînios, căută prin întunerec s-o plesnească peste obraz cu biciul. Vîrful șuieră prin aer și se înfundă ca un glonte înăbușit în umărul Tincăi. Ea-și cuprinse fața în mîni și se tupilă. Biciul mai șuieră de cîteva ori pe sus, în vid, pînă ce căruța se îndepărtă și opri în fața grajdului.

— Ardă-v-ar focu, ticăloaselor ! Să vie Măndica să deshame caii. Măndica ! Măndica ! începu să strige tot mai mînios Voicu.

Vocea lui răsună pînă departe, pe deasupra stejarilor din pădure, și apoi căzu mai moale, subt coroana lor. Măndica se auzi strigată pe nume, ca prin vis.

„Poate Ion, rătăcit cumva“, care mă caută, își spuse ea deodată, plină de speranță. Se opri pe loc, pentru ca zgomotul pașilor să nu acopere chemarea.

— Măndico... lua-te-ar dracu ! Unde-mi ești ?

Măndica auzi răspicat sudălmile și primi batjocura în obraz. Fără îndoială că se întorsese tată-său de la cîmp. Asta se întîmpla de multe ori. Măndica fu cuprinsă de o frică îngrozitoare. Și astă-seară nu mai avea curajul să se întoarcă acasă.

Nu mai avea putere. Începu să se bată cu palma peste piept, peste spate, ca să se încălzească puțin, ca să-și revie. Dinții îi mai clănțăneau.

„Ce Dumnezeu ? Deodată așa de frig, în mijlocul lui iulie ?"

— Mama voastră... ticăloaselor ! se auzea tot mai vajnic glasul lui Vasile.

Grindina-l apucase în marginea satului, și de scîrbă și supărare, Vasile Voicu, ca de obicei, se abătuse pe la Costică. După cîteva păhăruțe de țuică se îmbătase turn, și Voicu era rău și hărțăgos și fără milă cu ai lui de cîte ori se îmbăta. Adesea îi bătea pe toți și-i alunga de-acasă.

— Ce-ați venit aici ? Ce stați pe capul meu, putorilor, ticăloaselor ? Mama voastră ! ! !

Atunci, Voicu lovea în neștire pe cine îi ieșea în cale și unde se nimerea.

Tinca intră în casă, fără să spună un cuvînt. Se refugiase. Își înfundă capul în clidul de perne — zestrea Măndicăi — și așteptă să vadă ce are să se mai întîmple. Se putea întîmpla oricînd, chiar în seara aceea, orice ; chiar s-o omoare. De atîtea ori a scăpat numai dintr-o întîmplare ! S-a ferit mai bine. Lovitura, dacă ar fi fost cu un deget mai sus ar fi căzut drept pe tîmplă, și ea ar fi putut să rămînă moartă pe loc. Așa, i-a umflat numai ochiul.

Măndica se gîndi bine și chibzui că nu se poate întoarce acasă.

Voicu lăsă caii înhămați și începu să caute. Cînd Tinca îl simți tropăind spre prispă și auzi și scîrțîitul portiței de la grădinița din fața casei, se furișă tiptil spre bucătărie, ieși pe ușa dinspre pătul, sări gardul și fugi.

Glasul lui Voicu tuna mînios prin casă :

— Ticăloaselor, ticăloaselor ! Am să vă omor !

Vocabularul lui Vasile Voicu nu era prea variat. Cuvintele reveneau mereu aceleași ; numai accentul varia, tot mai crescut,

pînă la urlet. Bîjbîind lîngă ușă, dădu de bățul răzimat de perete, cu care Tinca speria puii care vroiau să intre în casă, și-l luă în mînă. Începu să bată cu el pe pat, pe sub masă, trosnind în dreapta și-n stînga, cu gîndul că în felul acesta va putea da și de „ele", de Tinca sau de blestemata ceea de Măndica... Prin întunerec se auzea „trosc, trosc", și înjurături...

Caii porniră singuri căruța spre stogul de lucernă și începură să mănînce. Ronțăitul lor se auzea ca un motiv de calm, de universală liniște și monotonie.

Vasile Voicu, după ce mai făcu o dată înconjurul odăilor, căzu pe pat și adormi.

Cîinele se culcă în prag.

Ușa rămase deschisă.

II

A doua zi, nu se crăpase încă bine de ziuă și toți țăranii erau pe cîmp, fiecare la ogorul lui. Fiecare vroia să vadă la fața locului ce s-a întîmplat cu semănăturile. În țarină rătăceau și femeile, niște năluce, înfășurate în ele însele. În urma lor, cu pantalonii suflecați pînă la genunchi, înaintau din greu prin noroi copii mărunți, cu părul vîlvoi, cu picioarele subțiri.

Cîmpul era plin de oameni, care umblau fără rost dintr-o parte în alta, de-a dreptul peste haturi. Parcă nu știu ce molimă grozavă i-ar fi scos din sate.

Țăranii treceau unii pe lîngă alții fără ca să-și spună o vorbă. Fețele lor erau încruntate, fălcile strînse, ochii ficși și o adîncă expresie de hotărîre și de voință. Parcă ar fi strîns din dinți.

Fiecare se oprea la capătul ogorului său, se uita de-a lungul, se apleca să ia un fir de grîu sau să pipăie ceea ce mai rămăsese din porumb și apoi sta neclintit și neputincios,

privind la pogonul acela dreptunghiular, ca la un mormînt de demult. Gîndurile nu se puteau fixa la nimic. Nu era nimic de făcut. În cele cîteva minute, totul fusese distrus. Cîmpul era copleşit de greutatea udelii şi zăcea greu şi lins, cu urme de mîl pe lujere, ca după o inundaţie care ar fi cuprins totul.

Apa ploii, căzută repede şi multă, se adunase deasupra pămîntului, şi apoi a intrat încet-încet în noroi, lăsînd deasupra un lut luciu şi lins. Parcă, nevăzut şi apocaliptic, oceanele şi mările globului se revărsaseră atunci, pe întunerec, peste tot pămîntul, şi apoi s-au retras într-un reflux gigantic.

Picioarele desculţe ale ţăranilor se afundau în noroi, şi în adîncitura urmei lor, apa se aduna ca într-un tipar, făcînd un ochi gălbui şi murdărit. În unele locuri, regiuni întregi, pe unde ţarina avea o depresiune, erau inundate, şi capetele ciuntite ale tulpinilor de porumb ieşeau deasupra în rînduri aliniate, ca nişte plante maritime care-ar fi plutit. Frunzele de porumb erau aşa de zdrenţuite şi pluteau, desfăcute în şuviţe, pe deasupra apei inundate, încît păreau nişte alge şi aveau acea mobilitate sensibilă pe care o au numai elasticele şuviţe din fundul apelor.

Grîul era bătătorit, cu ciocul aspru al spicelor vîrît în noroi, cu paiul frînt în mai multe locuri — îngenunchiat, ca oamenii. Numai rareori cîte-un spic se mai ridicase, ameţit de propria lui aventură, şi clătina un vîrf secat de boabe, cu dezolare stranie de om pe care-l doare capul.

Frunzele de porumb care fuseseră late, de un verde sănătos de plante tropicale, care mişcau cu gesturi largi şi elegante în boarea vîntului, erau zdrelite, ca tăiate mărunt şi subţire, şi atîrnau mototolite în noroi. Lujerele care mai rămăseseră în picioare păreau nişte sorcove mîzgălite, tîrîte prin apă şi înfipte rar, ici şi colo.

Peste tot cîmpul, cît vedeai cu ochii, era o mare dezolare şi o pustiire fără sens. Cîmpul sta aşa, nefericit, cu el însuşi,

încă nedumerit de furtună, fără să-şi fi revenit cît de puţin din nenorocire. Şi aştepta...

Ţăranii au fost toată ziua peste ogoare, de parcă nu şi-ar fi aflat loc.

Numai la ogorul lui Voicu nu veni nimeni. El rămase singur ca acele morminte la căpătîiul cărora de ziua Învierii, nu vine nici o rudă rămasă în viaţă. Apa năclăise tot, ca pretutindeni. Vecinii doar spuneau între ei :

— Uite şi la Voicu. Ce rîs, ce mînia lui Dumnezeu...

Un bîtlan fericit trecu în zbor lent, cu picioarele lungi şi împreunate în urmă, pe deasupra cîmpului năpăstuit, de la lacul Rîioasa spre balta de la Coşniţa, ca o patrulă întîrziată peste împărăţia pustiitoare a apelor.

Viaţa măruntă a satului se opri pe loc pentru cîteva zile. Doar toate treburile se raportau neapărat, într-un fel sau altul, la ceea ce era de făcut pe cîmp. Trebuia să urmeze tocmai atunci la cîmp munci multe şi grele : cel din urmă prăşit, seceratul, căratul. Nu mai era acum ce prăşi, ce secera, ce căra. Nu mai era de făcut nimic. Oamenii rămaseră astfel fără nici un rost al lor pe pămînt, într-un fel de concediu. Cîmpul nu mai avea nevoie de ei.

Din cauza asta era pretutindeni dezorientare şi nedumerire. Nimeni nu mai ştia de ce să se apuce. Parcă pînă atunci nu se băgase de seamă cît de organic şi de total viaţa de fiecare zi a fiecăruia este legată de pămînt. Acum dintr-o dată, peste noapte, nu mai era ţarină, nici grîu, nici ovăz. Era ca în Sahara.

După un timp, ţăranii plecară cu căruţele în alte regiuni, care fuseseră ferite de grindină, ca să angajeze porumb pentru iarnă şi nutreţ pentru vite. Femeile torceau bumbac alb ca zăpada, cinchite în porţi.

Nenorocirea trecuse.

Vasile Voicu, rămas fără treaba de la cîmp, era şi el mereu liber şi sta mai mult acasă. Viaţa Tincăi şi a Măndicăi devenise din cauza asta un iad.

Mînios, violent, Vasile umbla toată ziua prin curte, înjurînd cît îl ţinea gura, cu cele mai urîte cuvinte. Oamenii treceau pe drum, întorceau o clipă capul spre casa lui Voicu şi, deprinşi să-l audă vorbind aşa, îşi căutau de drum. Numai uneori, cînd din casă sau din grajdul unde se refugiase se auzeau ţipetele disperate ale Tincăi subt loviturile fără seamăn ale bărbatului ei, lumea intra în ogradă să-l domolească.

Dar atunci, Voicu se înfuria neînchipuit. Faţa lui plină şi roşie, cu vinişoare dese, devenea violetă şi apoi neagră de mînie.

— Ce căutaţi aici ? Aici e casa mea ! Ce căutaţi la casa mea ? Fac ce vreau ! Fac ce vreau ! M-auziţi ? Sau nu m-auziţi ? Afară ! Afară ! Ieşiţi ! Plecaţi de-aice !

— Naşule, nu-i frmos, naşule ! intervenea Ion Marin, împăciuitor, dar fără nici un rezultat.

Glasul Tincăi nu se mai auzea. Parcă ar fi fost moartă. Ea nu ţipa decît atunci cînd nu mai putea de durere. Altfel, ştia că ţipetele ei îl înfuriau şi mai mult pe Vasile, care ar fi fost în stare s-o ucidă numai să n-o mai audă ţipînd.

Tinca era o sfîntă. Chipul ei era numai bunătate, precum faptele ei. Muncea fără preget toată ziua pînă ce înnopta. Casa ei era curată şi albă. Toate lucrurile erau la locul lor. Şi nu era nevoiaş în sat să nu-l fi ajutat, să nu-i fi dat mălai la nevoie, să nu-i fi dat făină la Crăciun sau ouă pentru cloşti, primăvara.

Avea şi în chip, şi în ţinută o nobleţă de necrezut. Aşa se născuse.

Vasile ? ! Un păcat, o slăbiciune din tinereţe. Fugise cu el, în contra voii părinţilor, cînd avusese numai 16 ani. Şi oricît suferea, o mîndrie ascunsă şi nobilă o împiedica să lase totul

în voia soartei și să se întoarcă la părinți. Acum era și prea tîrziu. Avea doi copii, pe Petrică și pe Măndica.

Seara, după ce lumina zilei se stingea, și după ce mîncau, casa toată rămînea pe întunerec, neștiută în noapte, ca și cum ar fi fost nelocuită. Voicu și Tinca nu aveu ce-și spune. Voicu pleca la cîrciumă aproape în fiecare seară. Tinca, singură, se gîndea neîncetat la Petrache. Propriul ei copil i se părea ceva de legendă. Nu-și putea închipui deloc viața lui. Bătut o dată crunt, pînă la moarte, de tată-său, a fugit de-acasă. Și nu s-a mai întors.

III

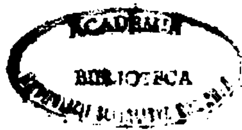
Obosită, udă, speriată, Măndica intră la nașa Eleonora Ticu.

Eleonora era o femeie de vreo 45 de ani, grasă, cu obrajii rotunzi și îmbujorați, plină de energie și de viață. În urma unei căzături pe scara de la pod, era șchioapă, și din cauza asta o găseai întotdeauna în timpul verii pe un scăunel scund la portiță, iar în timpul iernii pe același scăunel la gura sobei.

Soțul ei fusese veterinar în sat și murise în războiul din 1917, lăsîndu-i oarecare avere, care-i permitea Eleonorei să fie bine îmbrăcată și să aibă tot ce-i trebuie fără ca să muncească.

Ea singură se mai ajuta cu „medicina", căci Eleonora fusese îngrijitoare de spital, și de-atunci știa o seamă de leacuri pe care nimeni în sat nu le știa. Putea lecui răni și răceli, putea pune ventuze, putea face injecții și chiar din toate acestea să-și creeze pentru ea un fel de prestigiu de vrăjitoare, care-o făcea căutată în sat și pentru alte sfaturi.

— Vai de mine și de mine, ce-ai pățit, Măndico, de parcă ești o pisică înecată... Ce-i cu tine, ce cauți aici ? Ce s-a întîmplat ?

Așa porni Eleonora pe întrebări.

Măndica, drept răspuns, se trînti pe laviță și începu să plîngă. Cămașa ei udă, lipită de piele, îi contură bine umerii mici și slabi.

— Hai, hai, nu te mai smîrcîi atîta, reluă Eleonora. Spune-mi de ce plîngi...

Măndica mai continuă să plîngă un timp, și apoi, printre sughițuri, începu să dea drumul nedeslușit la cîte-un cuvînt :

— Tăticu... a venit iar beat... și eu lipseam de-acasă cînd a căzut piatra... și l-am auzit înjurînd... și m-am temut să nu mă bată iar... nu mai pot, nu mai pot...

Propriile ei vorbe îi sporeau emoția, înduioșîndu-se asupra ei însăși, așa cum se întîmplă totdeauna. Și căzu într-un plîns și mai zbuciumat.

— Ei, și tu acuma, parcă nu l-ai cunoaște pe tată-tu și te-ar fi bătut pentru întîia oară... Mai ai și tu puțină răbdare pînă ce te-i mărita, și-ai să scapi.

— Da, da... mormăi Măndica. Alaltăieri m-a trîntit jos în tindă și m-a călcat cu picioarele. Putea să-mi ucidă copilul...

Urmă o clipă de lungă tăcere și de-o parte, și de alta.

Măndica rămase înmărmurită cu spaimă de mărturisirea pe care o făcuse fără voie, luată înainte numai de teama care o tortura, iar Eleonora nu pricepea nimic și avea aerul că n-auzise bine.

Numai după un timp întrebă :

— Care copil, Măndica ?

Măndica nu răspunse, dar nici nu mai plîngea.

Eleonora repetă, ridicîndu-se de pe scăunaș.

— Care copil, Măndica ?

Măndica se răsuci deodată brusc din tot trupul și se întoarse cu fața în sus, rămînînd tot culcată. Poate nici nu ar fi avut putere să se ridice.

— Copilul meu... copilul meu din pîntece, nașă Eleonoră. Copilul meu...

Urmă iarăşi o tăcere lungă. Eleonora se rezimă de sobă şi o privea pe Măndica de sus. Acum îşi dădu seama că ceea ce spunea Măndica se observă bine dacă ştii.

Obrajii Măndicăi ardeau ca focul, şi ochii ei aveau ceva sticlos şi totuşi întunecat în umbra lor, la lumina roşiatică a lămpii cu oglindă în spate, prinsă în perete, între cele două ferestruici.

Eleonora se apropie de Măndica, şchiopătînd. De jos, cum sta culcată, Măndicăi i se păru că naşa vine călare şi că e săltată într-o şea, căci îi apărea înaltă din cale-afară. Impresia aceasta strărui peste marginile unei aparenţe trecătoare şi luă aspect durabil de halucinaţie. Da ! Eleonora se apropia călare pe un cal şchiop, care nu se vedea. Numai bustul şi capul cu obrajii rotunzi ai Eleonorei se vedeau, săltînd, săltînd pînă la ameţeală. Odaia întreagă sălta şi ea ; sălta în sus şi-n jos şi lampa, şi cele două ferestruici opace.

Calul nevăzut galopa probabil tot mai repede, tot mai repede, pînă la nebunie, şi odaia şi lampa, şi capul imens al Eleonorei galopau cu el, înainte, înainte, înspre ea, Măndica, să-i cadă pe pîntece, să-i cadă pe pîntece, să-i ucidă copilul — copilul ei. Puse amîndouă palmele pe pîntece şi apăsă tare, ca să-l apere. Măndica închise ochii, să nu mai vadă atunci cînd calul nevăzut şi Eleonora, cu casă cu tot, au să cadă peste ea.

Dar galopul continua şi prin întunerec, subt pleoapele strînse, printre o puzderie de stele mici şi roşii, care roiau din toate părţile, în constelaţii dezordonate.

Măndica vroi să ţipe, dar deschise numai gura, fără nici un sunet, şi leşină. Calul se opri brusc, prăbuşit peste pîntecele ei.

Eleonora rămase calmă. Scoase dintr-un dulap o sticluţă de oţet, turnă în palma stîngă şi începu să-şi frece palmele, apoi le trecu pe tîmplele Măndicăi şi le ţinu la nas, subt nări.

Trupul Măndicăi ardea ca un jar. Parcă ar fi dogorît. Eleonora își dădu îndată seama că Măndica are temperatură mare și că e foarte răcită. Eleonora iar mai turnă în palmele ei oțet din sticluță și începu să frictioneze mîinile Măndicăi, tîmplele, după urechi, și apoi o bătu ușor și din ce în ce mai puternic peste obraji.

Măndica gemu ca într-un vis și începu să se miște. Parcă deschise și ochii puțin.

Eleonora o dezbrăcă; îi puse o cămașă de-a ei; o culcă cu grijă și o înveli bine. Apoi se duse la dispensar, să ceară niște aspirină. Pentru asta, făcu lampa mică. Prin semiîntuneric nu se putea vedea fața Măndicăi. Numai pieptul ei ridica regulat plapoma grea de lînă. Parcă și atunci calul-nălucă, văzut numai de ea, continua să galopeze repede, în adînc, în trupul ei, fără să-i fi ucis copilul — copilul ei.

Cine-ar fi fost să asculte ar fi auzit, rar, un oftat slab și profund.

Nevăzut de nimeni încă, mai galopa înlăuntrul ei un căluț mai mic, cu o viață, de-abia ca un vis al Măndicăi.

IV

Vasile Voicu se trezi tîrziu, cu capul greu. Obrajii și ochii îi erau umflați de somn. Se așeză pe marginea patului și trecu prelins podul palmei peste părul rar, ca să-l netezească. Acesta era un tic al lui, pe care-l repeta foarte des. Căscă prelung și zgomotos, încercînd involuntar un fel de melodii. „Oah!" Se uită încă în pămînt, fără să gîndească nimic, fiindcă nu intrase în realitate. Stăruia în el un fel de prostrație, ca și cum cineva l-ar fi lovit în creștetul capului și încă nu s-a dezmeticit. Apoi întinse brațele în lături, încordîndu-le. Le trecu și pe după cap, bombînd exagerat pieptul.

Parcă în felul acesta organele lui se puneau pe rînd și încet-încet în funcțiune. Și asta s-ar fi putut face numai într-o anumită ordine prestabilită.

În gura lui rămăsese ceva amar.

Prima senzație pe care o avu era o senzație de foame. Ar fi vroit să mănînce bine, ceva cald și acru. Se ridică în picioare și iar mai întinse brațele, scoțînd un fel de răget prelungit. Capul încerca cu greu să se menție ridicat. Cădea pe piept, rotund și bălăbănit.

Vasile călcă apăsat spre bucătărie și începu să caute ceva de-ale mîncării. Nu zări nimic. Răsturnă o oală cu lapte și privi cu dezgust pata albă de jos.

— Mama lor de putori ! Tinca ! Unde ești ? N-auzi ? Și apoi întrebă, mai încet, ca pentru sine : Iar au fugit ? Cred c-o să-mi scape. Pînă nu le omor nu mă las, și nu scapă. Măndica ! Măndica ! Nici ticăloasa asta nu-i. Iar m-au lăsat singur, ticăloasele !

Un pui de găină sări de-afară pe prispă, apoi pe marginea ferestrei, și cînd dădu deodată cu ochii de Vasile zburătăci speriat înapoi.

Vasile nici nu-și aducea aminte de tot ce s-a întîmplat ieri seară.

Tinca intră în curte. În aceeași clipă, toate orătăniile, din toate părțile, începură un vacarm asurzitor, mergînd înspre ea. Găinile zburau grăbite peste gardul scund care desparte grădina de curte și aterizau cu zgomot la picioarele ei. Rațele alergau cît puteau, legănîndu-se și măcăind ; cîinele veni scheunînd, iar porcul, care se bălăcea în noroiul de la poartă, începu să guițe îngrozitor, ascuțit, tenace, prelung, mergînd și el în urma Tincăi.

Toată gloata aceasta amestecată era flămîndă. Tinca înaintă spre șură, cu toată suita gălăgioasă ținîndu-se aproape de călcîiele ei.

Vasile sta în pragul ușii de la casă, ca un preot straniu în ușile împărătești. Era marțial și „superior". El privea cu oarecare ironie procesiunea aceea grotescă.

— Ha ! Ai venit ! De ce-ai mai venit ? Puteai să nu mai vii.

Tinca nu răspunse nimic. Orice-ar fi spus, știa bine că l-ar fi întărîtat mai rău. Numai miere de-ar fi fost cuvintele ei, Vasile ar fi avut pretext să înjure. Așa — lăsat în pace — mînia lui se măcina în el, singură. Numai fața îi devenea stacojie, vinișoarele roze și vinete care se încrucișau nenumărate pe nas și pe obraji se contopeau toate laolaltă, de parcă sîngele din ele s-ar fi revărsat, făcînd o singură pată.

Pămîntul era încă ud tare, și în curtea bătătorită apa mai făcea ochiuri murdare, pe care pluteau paie și gunoi. Cerul era senin, albastru și curat.

Ochii lui Vasile căzură deodată, buimăciți încă, peste porumbul din grădină. Îl văzu hăcuit, în fîșii subțiri, în zdrențe care atîrnau, călcați parcă în picioare și mototoliți. De-abia atunci își reveni. „Piatra de aseară !" Și Vasile se înțepeni din tot trupul, se îndreptă și rămase multă vreme astfel, ca un zeu barbar.

Tinca aruncase în șură, ca să nu se înfunde afară în noroi, grăunțe pentru păsări. Porcul se îndesa cu amîndouă picioarele dinainte în treuca lui, deasupra căreia fluturau agitate două urechi mari și clăpăuge, iar dedesubt se auzea un clefăit lacom și o bolboroseală prin zoi.

Pe urmă deshămă caii, rămași la căruță încă de ieri seară. Părul pe ei era zburlit, și capetele le atîrnau în jos, mai grele ca de obicei.

Aerul era rece și sonor, ca și cum ar fi venit de pe zăpadă, de undeva de pe un pisc înalt de munte.

Vasile strînse tare din dinți, și pe fălcile umflate, rotunde se ridicară două umflături de mușchi încordați. Cu capul gol, cu părul rar, vîlvoi, ieși pe poartă și apucă înspre sat. În

dreapta și-n stînga drumului, casele erau pustii, și porțile închise.

Rămasă singură, Tinca începu să așeze prin casă. Vasile intrase după niște țigări și în odaia cea mare. Cîteva lapovițe de noroi rămaseră, ca niște coji de culoarea cauciucului, pe scoarțele de cîrpe cu dungi multicolore așezate pe jos. Ea se plecă să le ridice și le adună cu atenție în palma stîngă. Cînd se ridică, simți că o dor șalele, și o durere ascuțită îi trecu prin mijloc. Se îndreptă cu greu, cu o strîmbătură crispată a gurii. Și ochii ei căzură deodată pe fotografia cea mare a lui Petrache, care atîrna singură pe perete.

Petrache!! Bucuria cea mare a Tincăi. Băiatul ei! Cel care n-a mai putut suferi injurii și bătăi și a fugit de-acasă. Sînt atîția ani de cînd Tinca nu mai știe nimic de el.

Privi fotografia ca pe-o icoană. Fără de voie, mîinile ei se împreunară pe piept de o neînchipuită emoție lăuntrică, și ochii lăcrimară singuri, plutind parcă la suprafață, bulbucați în lacrimile care îi scăldau roată împrejur.

Chipul lui Petrache, același, avea privirea lui sinceră și dreaptă de totdeauna, în care ușor se vedea o bunătate și o înțelegere fără margini. Ochii lui erau căprii și blînzi. Părul, mai mult blond, era dat pe spate, puțin rebel și dur. O lavalieră atîrna aripile ei obosite sub o bărbie proeminentă.

Petrache era un tînăr frumos. Pentru ea, el era băiatul cel mai frumos de pe lume. Poate că și depărtarea, poate că și faptul că Petrache trecuse de-acum într-o altă lume, de care se sfia, crescuse în ea un sentiment complex — de dragoste, de venerație și de respect... Pentru ea nu era nimeni ca Petrache.

Orice s-ar fi întîmplat, oricît ar bate-o Vasile, oricît ar suferi, și chiar de-ar fi să moară sub lovituri, ea era fericită, suferea fericită, numai pentru că îl are pe Petrache. Ea simțea mereu, în fiecare clipă, și în absența lui, o protecție sal-

vatoare care-i venea de la el. Numai cu acest gînd avea resemnare şi putere să facă tot în casă şi să sufere tot.

— Petrache al mamii... se surprinse spunînd.

Era o chemare, sau numai un strigăt de nemăsurată şi nestăpînită dragoste ?

Era într-adevăr un strigăt de ajutor, sau numai o expresie emoţionată de gratitudine pentru mîngîierea pe care i-o aducea gîndul că îl are pe el ?...

Chipul lui Petrache din fotografie părea blajin, cu ceva etern în ochii lui, ca nişte sîmburi ai omului.

Viaţa de la Bucureşti a lui Petrache îi era necunoscută. Toată dragostea ei de mamă pentru el se cheltuise imaginativ. N-a putut face nimic cu adevărat şi vădit pentru el. Auzise numai, după fuga lui, că există, că trăieşte. Avea atunci deabia 12 ani. Un copil ! Un copil singur, în Bucureştiul acela, cît e el de mare !

După doi ani a aflat de la Vasilica, nevasta unui acar din gară, care mergea cu cursa la Bucureşti de două ori pe săptămînă, că el l-a întîlnit pe Petrache în gară, că l-a recunoscut, că a vorbit cu el şi că Petrache vindea ziare.

Petrache vindea ziare ca să aibă cu ce trăi, şi învăţa carte. Aşa a putut face liceul şi o parte din Facultatea de medicină, pînă ce a intrat extern şi apoi intern la spitalul Filantropia.

Dar toată viaţa asta a lui Petrache se scurgea departe şi avea pentru Tinca ceva de întîmplare teribilă, plină de greutăţi şi de primejdii. Ea se gîndise de milioane de ori, singură, cine-l îngrijeşte, cine-l spală, cine-i dă ce-i trebuie cînd e bolnav. De-atîtea ori se trezise dimineaţa din somn după un vis rău şi cumplit cu ideea fixă, precisă că Petrache e bolnav. Da, e bolnav. Şi ce poate să facă ? Unde-i ? Cine ştie... Sigur era numai că e bolnav, că e bolnav greu, fiindcă îl visase copil mic, îmbrăcat numai cu-o cămeşuică roză, pînă la genunchi — aşa cum umblase el în adevăr cînd era mic — şi în poalele cămeşuţei strîngea nişte struguri frumoşi, cu bobiţele

mari și roșii ca sîngele, și-l fugărea o babă, și el nu putea să fugă, pentru că-i cădeau strugurii. Tinca plecă din odaia mare și intră din nou în pustiul dimprejur, lipsit de orice afecțiune sau atașament, dar lăsă ușa deschisă în lături, poate cu gîndul că Petrache, din cadrul lui, o vede trecînd mereu încoace și încolo după treburi mărunte...

V

În blocul B de pe bulevardul Brătianu locuia atîta populație cît într-un oraș de provincie. Cred chiar că nimeni nu era în stare să știe și să identifice pe toți cei care domiciliau acolo. Nici portarul. Adică nici cei 5 portari de la cele 5 scări : Scara A, scara B, scara C, scara D, scara E.

Vreo două etaje erau ocupate de birouri de toate felurile. Pentru ele, intra și ieșea toată ziua cine vreai și cine nu vreai : lucrători, oameni de afaceri, femei elegante. Pe urmă erau apartamentele de locuit : alături ; unul peste altul ; în 8 etaje. Cine stătea în ele ? Unele aveau locatari ficși, care aveau serviciul în altă parte și care ieșeau și intrau în bloc la ore fixe, aproape cronometric. Pe aceștia, cu timpul îi puteai identifica : șeful contabil de la Gaz și Electricitate, gras și voinic ; un profesor de matematici la liceul Lazăr ; un domn scund cu ochelari și cu hainele foarte largi, atîrnînd pe el ca pe un cuier ; o funcționară de la Industria Textilă, severă și urîtă, care venea totdeauna cu un pachețel în mînă, cu fața obosită și înfățișarea amară de parcă nu s-ar fi urcat la al 8-lea în fiecare dată decît pentru ca să se uite pe geam ; un colonel de cavalerie, care călca rar și marțial ca un curcan și părea că totdeauna e îmbrăcat în mare ținută ; un preot catolic slab și mereu grăbit, care mergea cu trupul plecat înainte, parcă tot gata să cadă...

Dar mai erau alții, pe care-i vedeai sporadic... Un proprietar de moșie, care urca totdeauna cu un ascensor plin de panere și pachete aduse de la țară... o damă blondă, zveltă, cu ochii vii, mereu privind în toate părțile cu vădită teamă și care de îndată ce închidea ușa ascensorului dispărea aproape fugind pe ușa unei garsoniere... un domn înalt, gros, cu barbă albă, pe care nimeni, niciodată n-a știut cum îl cheamă și care venea regulat, o dată pe săptămînă : joi la ora 5, corect îmbrăcat și mirosind a colonie bună așa de tare, încît ascensorul rămînea și el parfumat, ceasuri întregi.

Pe cei mai mulți însă, un observator obiectiv sau un locatar perpetuu dar discret nu-i putea ști niciodată, nici unde se duc, nici ce anume și pe cine caută. Era o lume anonimă, flotantă. Poate să fi fost printre ei foști dezertori, oameni de afaceri cu reclamații la Parchet, poate și escroci sau criminali cu mandate de arestare emise, pe care poliția nu-i găsea sau nu vroia să-i găsească.

Cele cinci ascensoare mari Wertheim, ca niște adevărate case de fier de la o mare bancă cu capital și organizație străină, urcau și coborau fără încetare — pătrate găleți de metal — această lume eteroclită, prin cele 5 puțuri înalte, înglobate în bloc, ca 5 sonde zidite roată împrejur. Puncte de lumină roșii se aprindeau și se stingeau violent, ca niște misterioase semnalizatoare care punctau o viață tăinuită și extraordinar de încurcată. Foarte adesea auzeai prin tuburile de beton întortocheat cu inutilitate a scărilor lucii pe cineva strigînd cu enervare :

— Ușa la lift, domnule ! Închide ușa la lift !

Și apoi s-auzea bătînd mereu în peretele de placaj.

Un vîjîit surd și o trepidație simțită în toată zidăria și mai cu seamă în stîlpii de beton, ca trepidația vapoarelor în mers, era semn că ascensoarele lucrează neîntrerupt. Rareori cînd rămîneau libere, o liniște grea și neobișnuită domnea amenințătoare în bloc.

Viaţa aceasta, aparent în comun, se petrecea totuşi independent, pe celule. Cei mai mulţi dintre locatari renunţaseră să ştie ce se petrece alături sau la etajul vecin, dintr-un fel de imposibilitate absolută de a şti tot, sau din oboseala acestei comunităţi, care în inconştient subzista.

Numai cîteva „chestii" erau cunoscute de toţi, scoase în evidenţă fie de o bătaie care a avut loc în regulă pe scări, fie chiar de o sinucidere sau de o crimă — şi acelea aflate întîi din ziar. Fireşte, totuşi, că blocul avea şi cîteva cucoane care colectau, din artă pentru artă, cronica cea nescrisă, dar trăită a blocului. Poate că acelea cunoşteau în detalii şi toaletele zilnice ale femeilor care erau obişnuitele liftului. Dar şi atunci, numai parţial, limitat la scara respectivă. Cronica cea exactă, cea complexă şi adîncă a blocului era însă necunoscută, tăinuită, înăbuşită — pe apartamente sau chiar pe camere.

Vertical şi orizontal, alături cu această viaţă de la faţadă şi de la scările principale, era aceea a scărilor de dindos şi a ascensoarelor cu gratii şi sîrme de fier pentru femeile şi oamenii de serviciu. Viaţa aceea, care începea mai de dimineaţă, se continua mai tîrziu, în zori, cînd se retrăgeau amanţii *en titre* ai bucătăreselor şi fetelor în casă. Acolo era mai puţin artificial şi mai puţină ipocrizie. Ascensorul-cuşcă era chemat cu voce tare, umplut cu legume şi sticle, tîrît în sus şi-n jos de o sîrmă ca o ciutură sau un vagonet de funicular suspendat. Cine nu închidea bine uşa, şi astfel oprea circulaţia, era imediat sancţionat de o înjurătură.

Pe-aici urcau sergenţi de stradă, maiştri, vatmani de tramvai, aprozi, cu cheia dublă, ce li se încredinţa pe durata niciodată sigură a unei legături de dragoste.

Pe aici se întîmplau scandaluri adevărate, cu bătăi adevărate, care nu se mărgineau la gestul simbolic al unei simple palme, ci cu trageri de păr, cu sînge, cu cuţite, cu sincerităţi crude de viaţă. Pe aici era calea-lactee a concubinajului pe faţă, ca o întîmplare normală şi fără importanţă. Urcau

bețivi crunți sau cîntăreți, scoborau femei despletite. Pe aici, în special noaptea, era o mare activitate agitată și plină de pitoresc.

Camerele personalului de serviciu erau așezate — parte sus la pod, parte jos la subsol. Mișcarea nocturnă se desfășura între aceste două extreme ca între două continente. Ceea ce constituie substanța vieții se lua și aici din plin, cu pasiune sinceră, cu disperare, ca pe singurul bun adevărat pe care-l poate da existența în orice condiții. Muncă, umilință, totul se uita în îmbrățișări violente și în amoruri teribile.

Acolo, în blocul B, în acest furnicar amestecat, locuia, într-o cameră de servitoare, la subsol, studentul în medicină, externul eminent, Petrache Voicu.

VI

Peste satul Românești se lăsase o tăcere adîncă și plană. Parcă ar fi nins, nevăzut, ireal, peste toate. Poate că oamenii erau încă prin curți, fiindcă era lună plină, și afară se vedea ca ziua. Dinspre pădurea Crainici se revărsa o boare răcoroasă și umedă, ca o suflare a pădurii, ca respirația ei.

Casele scunde, acoperișurile de stuf, cenușii, învechite de vreme și de ploi, pereții albi de var, copacii parcă mai înalți, toate căpătaseră o nuanță de albastru ușor și apăreau fantastice. Toate la un loc erau ca un fel de jucărie mare rămasă după o distracție de copii care au obosit aranjînd și au lăsat toate așa cum erau și s-au dus să se culce.

Numai o bufniță, pe care nimeni n-o vedea, dar care trebuie să fi fost pe grinzile încrucișate ale clopotniței de lemn de la intrarea în curtea bisericei, se auzea rar, monoton :

— Uu... Uu...

Căsuța Eleonorei era mică și cochetă : o singură odăiță și o tindă. Înăuntru, toate erau așezate cu o preocupare sim-

plă, de maniac. Şervetele cu flori la capete şi franjuri erau aşezate în chip de draperie deasupra cadrului unei ferestruici mici. Şi pe pereţi erau aşezate, gîtuite la mijloc în creţuri de cordele roşii, asemenea şervete, cu intenţii decorative.

În faţa casei se înălţau drepte nenumărate lujere de nalbă, gata să înflorească, şi acum despuiate şi ele de frunze subt bătaia grindinii.

Casa Eleonorei era îndreptată, ca toate celelalte de pe drumul care duce la pădure, cu faţa înspre miazăzi. Luna plină bătea drept în peretele alb al căsuţei, pe care proiecta siluetele negre ale nalbelor înalte, ca nişte motive japoneze stilizate şi fine.

Deoparte, sub gardul care despărţea curtea de Iorgu Bedreag, lucrător la fabrica de sobe de teracotă din sat, era improvizată, cu cuptor galben de lut, o bucătărie de vară.

La lumina lunii, şi chiar pe întunerec, înainte ca luna să răsară, Eleonora făcuse focul la plita aceea de sub cerul liber, şi o lumină roşietică palpita prin semiîntuneric, făcînd jur împrejur o aureolă roşie, care se zbătea, crescînd şi scăzînd în intensitate, după cum focul de vreascuri uscate se înteţea sau se stingea.

Măndica era întinsă pe prispă, la aer, şi ochii ei, sticloşi încă de febră, urmăreau jocul viu al flăcărilor zbuciumate, care mişcau umbre mai mari şi mai mici pe scîndurile gardului din fund, şi parcă acelaşi joc se repeta pe pupilele ei, în miniatură. Prin linişte se auzeau vreascurile trosnind pe foc, de parcă cineva le-ar fi rupt în genunchi.

Măndica era plină de o nespusă spaimă interioară. Se gîndea şi se gîndea şi nu putea să găsească nici o ieşire. Nu ştia nimic nici despre Ion. Poate să fi plecat. Echipa lui trebuia să-şi termine lucrările şi să se ducă departe, pe Olt, la Slatina, unde era, la fel, de reparat sau de instalat un pod de fier. Febra îi da o stare de slăbiciune şi de reverie, în care realităţile nu se puteau concentra şi prinde contur, iar gîn-

durile lunecau ușor de la unul la altul, fără ca să poată alege ceva din ele.

Jocul flăcărilor sub ceaun avea ceva de rană care tresare mereu, ca într-un spasm.

Mai tîrziu, focul s-a stins încet-încet. Se mai vedea numai un jar imobil, care s-a făcut și el cenușă pe nesimțite, pierzîndu-se în aceeași dulce obscuritate.

Acum, răzbătută sus, deasupra salcîmilor înalți de pe marginea drumului, luna singură domina totul, împărțind contururile lumii în lumină albă și crudă și în umbră neagră, în care noaptea era alungată.

Eleonora sălta greoi pe picioarele ei inegale în jurul plitei și al mesei de alături. Mămăliguța răsturnată apăru aurie, aburind agitat și învălmășit în răcoarea serii. Eleonora a mîncat cîteva clipe, stînd în picioare. Pe Măndica a ridicat-o și răzimat-o cu spatele de perete și i-a pus strachina cu brînză și cu mămăligă la un loc, în poală. Pe urmă iar a culcat-o cu fața în sus, și a învelit-o cu o velință aspră, pînă sub bărbie.

După ce străchinile și lingurile au fost spălate și puse la loc, Eleonora se așeză și ea în bătaia lunii pe scăunașul ei scund. Unul din picioare îi era întins țeapăn înainte, și celălalt — îndoit în unghi ascuțit. Spatele era răzimat de stîlpul prispei.

Liniștea crescu atunci și acolo, aproape. Un greier care trebuie să fi fost în tindă se auzea rar „țîrrr, țîrrr" la intervale mari, sporind astfel senzația de timp care stă pe loc.

Cele două femei rămaseră așa tăcute, una lîngă alta. Gîndurile fiecăreia erau departe, neștiute și fără mărturisire, ca două mecanisme de ceasornice care merg separat, măsurînd același timp. Era ceva neînchipuit de tainic și de misterios în acest proces de gînduri proprii, fiindcă pe fețele lor se vedeau gîndurile dinăuntru cum se opresc, cum caută să se adîncească, cum dispar, cum revin. Parcă un cariu mis-

terios şi tăcut rodea pe ascuns în capul fiecăreia. Şi amîndouă urmăreau fără să vrea luna. Amîndouă aveau faţa îndreptată spre lună şi ochii ficşi în ea, ca sub o hipnoză de la care nu puteau să se sustragă.

Într-un timp, pe faţa Măndicăi, aplecată în lături spre bătaia lunii, se prelingeau lacrimi.

Eleonora, rupîndu-şi privirea din discul lunii, o văzu plîngînd.

— Ce ai, fetiţo ? Ce te doare ? Spune-mi mie tot, tot.

Se ridică cu greu şi-i petrecu palma pe frunte, apoi dosul palmei după ureche, pe gît. Măndica mai avea temperatură. Trupul ei ardea tot. Eleonora îi înfăşură macatul jur împrejur şi îl strînse bine sub umeri. Eleonora oftă prelung.

— Ce-i cu tine, Măndico ? Ce-ţi trece prin cap de-ţi curg lacrimile ? Nu te speria. Mîine ai să te faci sănătoasă. Ai răcit, şi-atîta...

— Nu de asta, aruncă la întîmplare cuvintele Măndica.

— Dar atunci, de ce ? insistă Eleonora. Spune-mi mie tot. Poate am să-ţi fiu de ajutor. O să vedem împreună ce-i de făcut.

— Ce să fie de făcut ?... Nu-i nimic de făcut...

Gîndul Măndicăi rătăcea în deşert, fără nici o nădejde, la Ion. Dacă nu-l mai vede !?... Trebuie să fi plecat. Ce furtună blestemată !

— Hai, spune-mi... spune-mi. Cine-i ? Cum a fost ?

Măndica îşi mişcă braţele sub învelitură, ducîndu-şi o mînă ca s-o aşeze pe pîntece. Asta îi făcea bine. În felul acesta nu se mai simţea singură şi nenorocită. Parcă aşa şi-ar fi dezmierdat prin trupul ei, copilul ; bucuria şi nefericirea ei.

Măndica tăcu.

Eleonora vorbi iarăşi, după un răstimp :

— Hai spune-mi... Nu-ţi fie teamă.

Eleonora iar se ridică şi o mîngîie pe frunte.

Și Măndica începu să vorbească încet, șoptit, cu ochii ficși în lună, hipnotizată, spunînd ca o rugăciune cu glas egal și stins :

— Nașă Eleonoro, nu-l cunoști. N-ai de unde să-l cunoști. E strein. Nu-i de-aici, de la noi. Astă-primăvară a venit o echipă de la Căile Ferate pentru ca să facă podul de fier de lîngă gară. El era șeful echipei. Îl cheamă Ion... Ion Mîndru. E maistru. Așa mi-a spus el. Nu-l cunoști. Nici eu n-aș fi putut să-l cunosc dacă n-ar fi fost întîmplarea. În ziua de Buna Vestire fusesem la unchiul Grigore din Poenari. Spre seară mă întorceam pe jos acasă. Din spatele meu a sunat soneria unei biciclete. Eu nici nu m-am uitat și m-am ferit spre marginea șanțului. Pământul era ud și se vede că și eu am făcut un pas greșit, că mi-am răsucit piciorul și am căzut în șanț. Cel cu bicicleta a trecut repede înainte, strigîndu-mi : „Noroc, fetițo !" Dar pe mine m-a durut piciorul tare și n-am putut să mă scol. După ce s-a îndepărtat, el a întors capul îndărăt și a văzut că eu nu m-am ridicat, și-atunci a venit înapoi. A lăsat bicicleta jos și m-a luat în brațe și m-a pus pe picioare dar, eu nu puteam pune în pămînt piciorul drept. A stat un timp și s-a gîndit ce-i de făcut, sprijinindu-mă. Și de durere, mă lăsam în brațele lui. Pe mine mă durea grozav, nașă Eleonora, dar am simțit o mare bucurie să-l văd. Ion era frumos, nașă Eleonora...

Măndica se opri puțin, privind mereu în lună.

Din urmă venea spre moară cu saci de grîu Ghiță Vanghele... știi, cel mustăcios. Ion a oprit căruța, m-a luat în brațe și s-a urcat cu mine în ea, ca și cum ar fi pășit singur. Apoi a spus să-i dea și bicicleta.

M-a întrebat unde stau. Vanghele a spus că știe el, și am plecat. Căruța scutura îngrozitor. La fiecare piatră, la fiecare hop tresăream, încordîndu-mă toată de durere. Ion m-a luat atunci iarăși în brațe, și mă ținea ca să nu mă scuture, așa cum se țin copiii pe brațe la botez. Îl simțeam tot, voinic.

Iaca, se uită deasupra mea, cu capul aplecat, ca luna acum. Şi l-am văzut bine. Naşă Eleonora, mi-a fost drag de-atunci. Şi-am avut încredere în el.

M-a lăsat acasă, şi noaptea tîrziu a venit să-mi aducă apă de plumb. Se repezise anume pentru asta la Bucureşti. Apoi venea în fiecare zi să mă vadă şi să afle cum îmi merge piciorul.

Şi a venit pînă într-o sîmbătă seara, cînd s-a întors tata beat de la cîrciumă de la Costică, şi a început să ţipe şi să spuie cuvinte urîte: „Iar eşti aici, derbedeule? Ce tot dai tîrcoale putoarei? Să te cărăbăneşti de aici, că-ţi rup picioarele, domnişorule! Afară! Ieşi afară din casa mea! Ce-ai vrut, să întorci capul muierilor, marţafoiule? Crucea şi vascrisul!"

Ion rămase înmărmurit. Eu am început să plîng. Mama voi să-l ia pe tata de braţ şi să-l scoată în curte. Tata se smuci cu tărie, şi mama căzu jos. „Păi cum? Se putea?! Şi tu, tîrfo! Amîndouă! Hai!" Şi către Ion: „Ieşi, n-auzi?!"

Ion era mai de demult în picioare. Tata se apropie de el, vînăt de mînie. Eu muream de frică. Vedeam cum vine nenorocirea. Ion ridică braţul. Muşchii îi erau încolăciţi de-a lungul lui. Mi-am pus amîndouă mîinile pe ochi şi am ţipat cît am putut: „Nu! Nu da!" Şi aşteptam. Aşteptam grozăvia. N-am auzit nimic. Iar nimic. Cînd am ridicat mîinile şi am deschis ochii, tata era rezimat de perete, ca pironit, şi Ion nu mai era în casă. Mama se ascunsese în şură. Că de cîte ori se întîmplă cîte ceva, oricine o fi vinovatul, dacă tata e beat, apoi pe mama o bate.

După aceea a plecat şi tata. Eu am rămas singură. Toate se-ntîmplaseră aşa de repede şi de neaşteptat! În casă şi împrejur se făcuse deodată linişte. Uşa de la odaie şi de la tindă rămaseră deschise, lipite de perete, în lături. De-afară venea un vînt uşurel, care ridica încet un colţ de la faţa de masă.

Atunci m-am gîndit mult, nașă Eleonora, la viața mea pe care o duc. O viață de cîne! Mai rău! Cînele nostru, care trăiește în aceeași curte, pe lîngă casă și cu aceiași oameni, o duce mult mai bine. Tata-i dă și lui uneori cîte-un picior cînd îl găsește dormind în cale, dar cînele se poate feri ușor, îl poate ocoli și scapă. Noi nu scăpăm...

Săracu Petrache a făcut și el ca și cînele. S-a ferit... a plecat... s-a dus în lumea lui. Dar n-am putut pleca cu toții de-acasă, ca să lăsăm totul părăsit. Ce viață!

Am voit și eu să plec, de-atunci. M-am gîndit iar că mama rămîne singură cu el, și n-am putut. De-acuma, tot trebuie să plec. Acuma, orice-ar fi, nu-i cu putință să mai rămîn. Trebuie să-l apăr.

— Pe cine să-l aperi, Măndica?

— Pe copil, nașă Eleonora.

A urmat iar o bucată de vreme de liniște. Măndica privea tot drept, nemișcat, în lună. Luna se urcase și se pornise spre dreapta. Măndica răsucise puțin capul și privea mai în sus. I se vedea acum sub pupilă albul ochilor.

— Și pe urmă l-ai mai văzut pe Ion?

— După ce s-a întunecat l-am căutat în jurul grădinii. Știam că are să vie. Așa-mi spusese mie inima. Mă cățăram pe gard, aplecam capul în lături și fluieram puțin. Tata se-ntorsese iar de la cîrciumă și dormea adînc. Se auzea sforăind din fundul grădinii.

Întîi nu mi-a răspuns nimeni. Pe urmă am auzit și eu un fluierat scurt. Și ne-am întîlnit. Era o noapte tulbure. Nori groși începuseră să treacă la vale, dinspre pădure. Dar îl vedeam bine. Ochii mei se deprinseseră cu întunericul. Am pus mîna pe el, parcă tot căutîndu-l prin beznă, ca să-l recunosc. Am purtat mîinile pe pieptul lui, pe umeri, pe brațe, pe obraz, prin păr. El mă lăsa să-l caut așa. Știa că așa îi spuneam că-l iubesc.

Am simțit atunci toată puterea lui de bărbat și am știut că are cine să mă apere. M-am lipit de pieptul lui și am pus urechea și obrazul aproape de tot, cum pun doctorii la bolnavi. Dedesubt, sub surtucul lui albastru, îi auzeam în fund inima bătînd.

Vaca noastră trebuia să fete. Și ca să nu se întîmple vreo nenorocire trebuia să o păzească cineva noaptea. Și o păzeam eu. Am putut așa să scap din casă și să dorm în grajd. Și l-am putut vedea pe Ion în fiecare seară. Ne vedeam tot la gardul din fundul grădinii. Eu din cînd în cînd dădeam o fugă la grajd să văd ce mai este, și iar mă întorceam gîfîind. Ion rîdea și-mi punea mîna pe inimă, ca s-o mai liniștească. Și eu simțeam palma lui parcă pusă direct pe inima mea, ca și cum ar fi fost goală, afară.

Nu-l puteam aduce în grajd și nici nu vorbeam decît în șoapte, fiindcă mă temeam să nu se trezească tata și să iasă prin ogradă. De multe ori după ce se desmeticește noaptea din beție, iese pe afară și umblă sub cer, ca o stafie. Noi nu știam ce-i în capul lui atunci. Odată și-a luat o pernă și s-a culcat pe un lăicer în mijlocul curții. Spunea că noi vrem să-l strîngem de gît noaptea.

Și Măndica oftă lung.

— Și pe urmă ? îndemnă Eleonora.

— Noi am fost înțeleși, eu și Ion, să plecăm la București la mama lui, la casele ei din Bolintin, și să ne luăm. Pe urmă trebuia să o hotărîm și pe mama să vie, să o scap și pe ea. Asta urma să fie acum, cînd se termină lucrarea la pod. De aceea am și adus aici, pe-ncetul, zestrea mea, ca să nu simtă tata. Eu ți-am spus atunci numai că mă tem de el. Dar asta era...

Într-o noapte, nașă Eleonora, tata era dus de cu seară la București, cu sobe. Le-ncărcase de la Andrei și le transporta la magazinul din București, de pe Grivița. Tata făcea asta foarte rar, nu ca alți oameni care au căruță și cai. El o face

numai cînd nu mai are chiar nici un ban de băut și cînd Costică nu-i mai dă pe datorie. Atunci pornește subt seară, merge toată noaptea pe răcoare, și spre zorii zilei e în marginea Bucureștiului, oprește la rohatca de la Băneasa, face focul și stă pînă se face ziuă.

Așa a plecat și-atunci. Era-n primăvară, nașă Eleonora. Toată pădurea Crainici era plină de violete, de albăstrele și de brebenele. Stăteau pe jos, pîlcuri, vinete, albastre, ca niște scoarțe. Știi mata cum, nașă Eleonora.

Și era lună plină ca astă-seară. Drept ca azi. Și cînd m-am întîlnit cu Ion la gard, luna era tot așa de sus cum e-acum. Nu era încă miezul nopții. Peste cîmp, cît se vedea lumina ei, era numai ca un abur alb. Numai stejarii bătrîni din pădure își făceau umbră singuri.

Din pădure se auzeau, ca de departe, privighetorile chemînd cu fluierat limpede.

Ion mi-a spus atunci : „Măndico, hai în pădure..."

Măndica se opri aici. Tăcerea se prelungi, cum este atunci cînd aștepți.

— Și, pe urmă ?... mai îndemnă Eleonora.

— Pe urmă nimic... șopti încet Măndica.

Acum, amîndouă tăceau.

Dar Măndica își continuă în gînd povestea, șirul amintirilor, „viața" ei, singurele ei clipe de viață, fiindcă se sfia să și-o mai spuie cu glas tare. Totul era de altfel ca un cîntec, ca o poveste adevărată.

Și Eleonora simțea că Măndica-și continuă istorisirea în gînd, tăcut, și rămase alături nemișcată, ca și cum ar fi auzit-o.

Amintirile, gîndurile Măndicăi, se duceau singure, istoriseau singure, pentru ele, pentru lună, pentru sufletul ei.

— Și-am mers. Am intrat subt umbra ei cum intri în biserică. Pe jos, ca pe niște ferestruici cu gratii, cădea printre crengi înmugurate lumina albă a lunii. Deasupra, frunzele nu se întregiseră încă. Dar erau bobocii gata ca lumînă-

relele. O horbotă subţire şi deasă se aşternea peste tot, cu flori presărate prin urzeală. Albăstrelele şi brebeneii se desluşeau şters. Violetele se simţeau numai după miros. Eram desculţă. Călcam pe flori ca pe ceva care nu se poate spune, care nu are pereche — ceva care era moale, lipicios şi dulce ca o dezmierdare.

Privighetorile chemau, chemau din toate părţile, fluierînd limpede, cu întorsături meşteşugite.

Multă vreme am mers aşa fără să ne spunem nimic. Eu mă ţineam cu amîndouă mîinile, apucat de braţul lui, ca şi cum cineva nevăzut ar fi vroit în fiecare clipă să mă smulgă de lîngă el. Eram aşa, cu trupul şi cu faţa puţin întoarsă înspre el, şi mă uitam în sus spre ochii lui. Cînd mergeam, umbra crengilor tot schimba horbota pe chipul lui, aşa fel că parcă noi am fi stat pe loc, şi cineva ar fi tras pe deasupra noastră horbota aceea, ca pe-o plasă.

Ioan mi-a vorbit apoi de viaţa lui. Era orfan de tată. Mama lui era croitoreasă. Aveau o căsuţă în Bolintin, cu trei camere. Una trebuia să fie a noastră.

Eu ascultam ca într-un vis. Nu mai ştiam unde merg, nici dacă mai calc pe pămînt, sau sînt în cer.

Pe cărarea care duce la pădurărie, în parchetul 33, este un stejar bătrîn. Ion nu-l ştia, că nu mai fusese niciodată pe-acolo. Şi s-a oprit totuşi drept sub el. Parcă, mergînd încet, aproape rătăcind prin pădure, îl căuta. Acolo ne-am oprit, adică s-a oprit el, şi eu m-am oprit, fiindcă a rămas pe loc braţul lui. Eu aş fi mers aşa o viaţă întreagă, pînă la moarte. El s-a răzimat cu spatele de stejar şi m-a luat în braţe. Eu m-am simţit mică, mică tare. De-abia ajungeam cu capul pe piept. Cînd am ridicat privirile în sus ca să mă uit în ochii lui, l-am văzut aplecat deasupra mea, mare, cu ochii negri deschişi larg, căutîndu-mă. Gura lui a căzut greu peste a mea, încleştînd-o, ca pe-o pradă.

Toată pădurea forfotea de privighetori. Nu se vedeau, dar le auzeam în urechi zbîrnîitul zborului lor scurt de pe-o creangă de stejar pe alta. Poate că vor fi fost numai cît un fir lungăreț de ovăz, pe vîrfuri, dar în ele era atîta viață și atîta dragoste... Și eu eram mică, dar tremuram ca într-un zbor pe loc, ca într-un zbor de ciocîrlie, de fericire și de iubire.

Brațele mele s-au întins în sus. Vroiau să-l cuprindă pe Ion pe după gît, dar n-ajungeau ca să-l înfășure jur împrejur și s-au cățărat numai peste umeri, unde s-au înfipt cît ce-au putut cu degetele.

Nu știu cît am stat așa. Privighetorile sfîrîiau în jur și fluierau, chemînd. Mai cu seamă era una care chema cu o deznădejde sfîșietoare. Se vede că nu-și găsea iubita. Chemarea ei îmi trecu prin inimă. O ! Cum aș fi vroit s-o găsească ! Eu eram atît de fericită ! Luna mersese, singură, repede. Eu n-o mai văzusem ; nu mă mai uitam la ea, dar lumina ei ilumina pînă în adînc ochii lui Ion.

Brațele lui mă strîngeau tot mai tare și le simțeam tremurînd ca de-o încordare tainică și fără rost, ca de-un freamăt dinăuntru. În bătaia lunii am văzut ochii lui întunecîndu-se, ca și cum un nour negru ar fi trecut peste ei. Poate că un nor trecuse în adevăr peste lună și se întunecase totul. Dar cu adevărat nu trecuse nici un nor. Pe urmă am înțeles asta.

Ion mă lăsă din brațe și-mi spuse grăbit și cu glas schimbat :

— Haidem... să mergem.

Dar n-a apucat înspre sat, ci tot mai adînc în inima pădurii. Nu mai auzeam chemarea sfîșietoare a privighetorii de mai înainte. Altele și altele, unele aproape de tot — cu un răsunet limpede, care trezea toată pădurea.

Nu mai puteam. Tot trupul meu era slab, slab. Și tremura. Aș fi vroit să cad jos și să aștept, să aștept. Poate că

dacă nu m-aş fi sprijinit de braţul lui aş fi căzut, aşa de mult mă sfîrşisem de dorinţă încordată.

În faţa noastră, după un timp, se vedea tot mai clar printre copaci, parcă deodată mai rari, o lumină albă, lăptoasă, ca un lac. Am mers înainte, înspre lumina aceea, care se tot lărgea, şi am ieşit în Poiana Hoţului. Acolo, luna cădea în plin pe verdele crud al poienii şi nu era nici o umbră. În adevăr era ca faţa unui lac fermecat.

Şi Măndica se ridică într-un cot, cu capul în sus, ca să vadă atunci cum e lumina lunii în ogradă.

— Vezi mata, nu aşa... un lac mare şi alb, alb, parcă peste tot era întinsă o pînză de in, spălată, la uscat. Am stat mult privind minunea asta, cum am fi stat chiar pe marginea unui lac, şi ne-am uitat deasupra lui. Dincolo, în cealaltă parte, stejarii se ridicau iarăşi, negri. Am înaintat pe lac şi am mers peste clarul de lună. Umbrele noastre, culcate alături, îmbrăţişate, mergeau înaintea noastră. Călcam peste faţa acelei ape fără adîncime ca pe-o oglindă de gheaţă dintr-o poveste. Dincolo, cînd am intrat în umbră, ne-am oprit.

De multă vreme Ion nu mai spunea nici o vorbă. Dar îl simţeam alături, gîndindu-se. Cînd vroia să se stăpînească, şi cînd vroia să mă ia. Era o luptă în el. Eu o simţeam bine, şi-mi era inima mică, şi-mi bătea să se sfarme pieptul. „Acum... acum" îmi spuneam eu. Şi vroiam să vie odată. Altfel, l-aş fi silit eu. Nu mai puteam.

„Să stăm puţin", spuse Ion. Vorbele lui erau gîfîite şi întrerupte ca după o fugă. M-am uitat iar în sus, la el. Altfel, îl simţeam alături, dar eu mergeam privind înainte, căutînd în pămînt cu gîndurile mele. Tîmplele îmi zvîcneau fără să mă gîndesc la ele. Şi mijlocul îmi ardea. Chipul lui Ion era foarte schimbat. Se încruntase într-o mare hotărîre. Îl stăpînea şi pe dînsul ceva cumplit.

M-a apucat apoi deodată, ca şi cum ar fi vrut să mă răpească şi să alerge cu mine. Picioarele mele n-au mai atins

iarba și frunzele uscate dedesubt. Și ne-am prăbușit amîndoi jos, ca trăsniți. Parcă prin vis, brațele lui m-au proteguit ca să nu mă lovesc căzînd. N-am să uit niciodată ; n-o să-mi pară rău niciodată, chiar dacă viața mea ar fi să se sfîrșească din asta.

Subt mine, întins, era pămîntul, care zvîcnea și el. Îl simțeam cum mă suge, umed și treaz. Capul meu era pe un pîlc de brebenei cu miros ușor, dulceag și bolnăvicios. Cînd plecam capul pe o parte, mușcam în gură ramuri întregi înflorite, care-mi dădeau un fel de leșin.

Printre crengi groase și negre, luna mergea repede înspre apus. Și un nouraș mic, alb, singur, rătăcit pe un cer senin, fugea lunecînd contra ei, sporindu-i iuțeala.

Privighetorile chemau, chemau... Pădurea toată, nașă Eleonora... A fost ceva tare ca un trăsnet. O eliberare neînchipuită. Și apoi o liniște ca pe lacul de lună...

Cu voce mai tare :

— Ah, nașă Eleonora... Și apoi iar, ca în gînd : N-am plîns. Am adunat în ochi și în simțiri tot, ca să nu uit nimic. De-atunci am pentru oricît de lungă sau de scurtă mi-o fi viața ceea ce este bucuria ei, adevărul ei.

Ah ! Cum simțeam pămîntul zvîcnind sub mine ! Ion mă mîngîia... Apoi rămase cu brațele adunate sub cap, cu fața în sus și se gîndea. Mă temeam de gîndurile lui. La ce s-o fi gîndit ? N-am să știu niciodată.

Eleonora privise înainte cerul peste vîrful stufos al unui salcîm de hotar din fundul grădinii. Nici nu băgase de seamă cînd anume Măndica lunecă de pe prispă și sta răzimată de ea, în bătaia lunii.

O strînse dojenind-o, și vroi s-o ducă în casă. Vraja din urmă luase sfîrșit ? Măndica se zbătu, opunîndu-se din toate puterile. Luna trecuse de colțul casei, și o umbră neagră aco-

perea prispa. Dar vraja din amintirile Măndicăi mai stăruia, dezlănţuită.

Măndica ar fi vroit să moară în sara aceea.

VII

Biroul din stînga coridorului, la intrarea sanatoriului Filantropia, era mic. Ultima expresie de simplitate : o masă, trei scaune, un dulap de tablă vopsit cu verde. Nimic în plus. Ba în mijloc, pe masă, nelipsit, un buchet de flori de sezon, cules din grădina sanatoriului, primăvară, vară şi toamnă.

Atunci erau nişte trandafiri roşii. Corolele lor se desfăceau pînă la durere, şi apoi cădeau. A doua zi erau alţii, de-abia îmbobociţi, împietriţi de-o lăuntrică pasiune. Profesorul Simu punea la plecare, în fiecare zi, cel mai roş boboc de trandafir la butonieră, şi-l purta cu un fel de cocoşească mîndrie, ca pe un buton al Legiunii de Onoare. Punctul acela însîngerat era un simbol înflorit al artei lui de chirurg.

Biroul avea la geam perdeaua albastră pe jumătate trasă, şi din cauza aceasta, înlăuntru, o vagă obscuritate de cameră de bolnav, care te îndeamnă la linişte şi discreţie.

Scaunele erau totdeauna goale, cu husele albe trase peste ele, ca nişte halate, fiindcă în birou nu intra decît „profesorul" şi Petrache Voicu, care-l asista. Nimeni altul. Iar aceştia doi nu aveau timp să stea în birou.

În ziua aceea de căldură de iulie, copleşitoare, biroul era răcoros şi sobru. De dimineaţă, Maria uitase să schimbe trandafirii, iar petalele lor, întîi veştejite şi mototolite erau acum cu conturul desemnat cu un maron de descompunere completă. Aspectul era direct sinistru. Avea ceva mortuar, de omagiu vechi, descompus şi uitat.

— Maria, chemă Voicu, să dai astea afară.

Era într-o zi de duminică. Voicu nu înțelegea cum se face că atmosfera aceea de plictiseală și lehamete, din oraș, specifică duminicilor, se furișase și în birou. Se tîra și acolo, în liniștea lui austeră și în cadrul lui simplu, un fel de plictiseală greoaie, de parcă timpul s-ar fi întins, somnoros și prelung.

Era seara tîrziu, și afară zăpușeala stăruia, înăbușitoare. Biroul totuși mai păstra cubul lui de răcoare. Petrache își desfăcu încet bumbii de la halat, plecîndu-se ușor cînd îi scoase pe cei de jos, pe deasupra genunchiului. Pentru el, duminica nu exista ca zi fixă de odihnă, și-o presimțea numai din senzația de greutate și lene din afara lui. Nici asta nu-l atingea prea mult. O observa numai ca o stare de lucruri concretă și exterioară.

Maria atîrnă halatul în dulapul îngust de fier, spînzurat slab și sec. Se mai clătina puțin, ca de un vînt ușor.

Era o piesă, sau un frumos poem cu o asemenea pădure de spînzurați, în care se repeta un refren... Grădina unui împărat sau rege. Petrache căuta să-și reamintească al cui era poemul acela. Ceva cu „Grengoire"... Cam în felul acesta. Păcat ! Erau niște versuri superbe, cu gest larg ; niște alexandrine :

„E vesela grădină a regelui"...

O lectură veche de demult, dintr-o cărțulie mică, o broșură cumpărată de la anticarul de la Vama Poștei.

Petrache vroi să urmărească succesiunea de gînduri și amintiri mai departe și să se concentreze ca să-și aducă precis aminte : autorul, și cartea și versurile... Așa făcea întotdeauna cînd trebuia să alunge un gînd trist, un spectacol trist, rămas în ochii și în sufletul lui.

Acum venise pentru vizita a doua și întîrziase în spital, ca să se ocupe de micul Radu Langa, de „domnul", cum îi era porecla. Langa tatăl era un bancher. Sta și el în blocul-furnicar din bulevardul Brătianu, în care locuia, în subsol, Pe-

trache. Petrache intrase ca preparator în casa bancherului Langa pentru ca să cîștige cîțiva bani, fiindcă era sărac și trăia numai din asta și din cele cîteva injecții pentru care alerga serile, din tramvai în tramvai, tot Bucureștiul.

Lui Radu Langa i se spunea „domnul", fiindcă, deși avea numai 12 ani, purta totdeauna haine de domn, foarte îngrijite, cu guler, cu cravată... ca un domn. Temperamentul lui era asortat acestui aspect exterior, fiindcă Radu poza în om matur, nu se amesteca în jocuri violente, sta retras și avea pe chipul lui o perpetuă expresie de seriozitate, de om grav care privește cu mare atenție la toate.

Domnul acesta mic era și foarte distrat. Felul lui de a fi sau poate numai poza aceasta a lui îl preocupa prea mult și-i lăsau prea puțin atenția liberă pentru ceea ce se petrecea împrejur.

De multe ori, pe cînd Petrache-i explica, își da seama că Radu e absent și are un fel de absență pozitivă, cu ostentație. Petrache tăcea atunci, tot cu ostentație, și Radu se deștepta, revenind ca dintr-o mare depărtare.

Probabil că din cauza acestei distracții, în dimineața aceea fusese călcat de un automobil, în Piața Romană.

Nu avusese încă loc nici o intervenție chirurgicală. Rănile deschise erau superficiale. Se făcuse dezinfecția de rigoare, și acum era subt observație. Radu avea o stare generală proastă, cu mult prea proastă pentru ca să se explice numai cu rănile vizibile. Dureri interne justificau o îngrijorare mult mai mare. Poate să fi fost un rinichi atins. Radu simțea dureri violente în regiunea lombară. Poate spaima, poate șocul îi dăduse o enervare agitată și o paloare neobișnuită.

Luni dimineață, profesorul avea să vadă de ce anume suferă și va interveni unde va fi nevoie. Doamna Langa îl reținuse mult pe Petrache cu întrebări fără număr, puse pripit și cu o încordată îngrijorare, și la toate era greu sau prematur

de răspuns. Petrache dădu răspunsuri precise ca s-o liniștească, dar în mintea lui se zbăteau cele mai grave ipoteze.

Petrache gîndi singur: poate că soarta aceasta scurtă a lui Radu concentrase în timp redus o întreagă evoluție de om, și de-aceea seriozitatea lui de „domn" cu anticipație. Ceva în el vroia ca să nu moară fără să fi cunoscut măcar înfățișarea și poza acestei ipostaze a maturității. Inconștient, se vroia trăit cu toate fazele fiziologice concentrate.

Petrache surîse acestor ipoteze metafizice. Pe dînsul totuși, chiar ca medic, îl urmăreau problemele acestea de devinație mistică ale organismului. Își culegea — deocamdată senzorial — materialul documentar pentru o chestiune pe care odată și odată își pusese în gînd să o trateze cu toată adîncimea cuvenită.

Ambianța de duminică, din aer, îl ataca și pe dînsul. Robust, optimist și vioi, el nu obișnuia să se lase luat de atmosfere demoralizante sau de idei negre. El obișnuise a-și impune să vroiască, și să învingă totul. Numai așa putuse răzbate pînă atunci prin greutăți și privațiuni teribile, într-un oraș nemilos, fără nici un sprijin de la părinți și la o vîrstă cînd alții copii lăsați singuri încep să plîngă.

Îl afectase nenorocirea lui Radu?... Cu siguranță. Gravitatea prematură a acestui copil și un fel de docilitate judecată îl atașase în cei doi ani de contact zilnic. Petrache trăia prin Radu ceva din copilăria de care el fusese frustrat. Era și este, întîmplător, o copilărie de „domn", adică fără voioșie tumultuoasă și elanuri nebunești. Dar era totuși o viață de început în sînul unei familii. Petrache trăia în altul acea viață de care a fost privat, așa cum unii își trăiesc ca spectatori la un film un ideal ratat.

Doamna Marita Langa era o femeie mică, brunetă, slăbuță. O extremă sensibilitate o făcea să simtă în ea un tremur interior perpetuu, o neliniște mereu trează, o agitație delicată și discretă. În fața ei, Petrache totdeauna se simțea ca în fața

acelor plopi, ale căror frunze argintii se răsucesc mereu în jurul lor, chiar cînd nu adie nici o boare de vînt.

Ochii ei mari priveau totdeauna oamenii cu spaimă şi curiozitate. Şi trupul ei părea că ar vroi să se ferească, să se dea în lături, să dispară. Această timiditate bănuitoare, ca şi o repulsiune înnăscută de violenţe o făceau să fie retrasă şi ermetic închisă în ea.

O lectură bogată şi serioasă îi înlocuia nevoia de contact cu alte femei şi-i punea la dispoziţie o lume variată şi plină de interes, în mijlocul căreia se simţea foarte bine. Lectura ei era însă o chestiune strict personală, confidenţială, şi niciodată Marita n-ar fi făcut paradă de cultura ei şi n-ar fi căutat cu orice chip să arate că a citit ultimele noutăţi.

Dar acest contact cu scriitorii, în lungile convorbiri cu ei, care-s în fond cărţile, îi ascuţise şi mai mult sensibilitatea, cizelînd din acest material iniţial de cea mai bună calitate o femeie cu totul rară. Cei care aveau ocazia să stea de vorbă cu ea îşi dădeau imediat seama că femeia aceasta are un fond excepţional şi o viaţă interioară plină de probleme şi de adînci nelinişti.

Pentru bărbaţii profesional amatori de femei, Marita nu prezenta o atracţie, fiindcă ea concepea lucrurile prea profund, şi preopinentul simţea îndată că aici dacă ar putea să fie ceva ar fi complicat şi foarte serios.

Şi cum comoditatea este prima grijă a unor astfel de bărbaţi, ei se mulţumeau să recunoască fără rezerve că Marita e o femeie foarte interesantă şi să se rezume cu ea la o conversaţie pe care de cele mai multe ori n-o puteau susţine.

Petrache o văzuse destul de rar în cei doi ani de preparaţie. Ea-i arătase acea amabilitate exagerată şi jenantă în asemenea împrejurări, cu care vroia să demonstreze că nu-l consideră de loc ca pe un „inferior". O delicateţe nedibace, manifestată printr-o prevenire prea atentă. Petrache mai cunoscuse asemenea dulci umilinţe fără voie. Timiditatea ei, din ne-

încredere în oameni, și timiditatea lui, din complex de inferioritate izvorînd din starea lui de sărăcie, făcuse ca Marita și Petrache să treacă ușor, să lunece unul pe lîngă celălalt fără a se opri față în față și a-și vorbi răspicat.

Totuși, fiecare dintre ei bănuia într-însul, descoperea cu oarecare uimire și noutate, un sentiment nemărturisit, dar de rară calitate față de celălalt. Marita nu era o femeie ca oricare alta și nici Petrache nu era un om ca toți ceilalți. Materialul din unul era cizelat de lecturi, materialul din celălalt — fasonat de mîna cea mai aspră a vieții, de sărăcie, de muncă și de umilințe. Nici unul din ei nu disprețuia școala la care urmase celălalt. Și erau amîndoi conștienți că aceste două sisteme de învățămînt formau oameni care erau meniți să se înțeleagă între ei.

Dar grija materială de fiecare ceas, munca de zi și de noapte, privațiunile, toate absorbeau prea mult nu numai activitatea lui Petrache, dar și preocupările lui interioare pentru ca după ce-a avut o viață fără copilărie să înceapă una fără adolescență și fără tinerețe. Celulele de la început erau diferite. Marita era fată de mare și vechi moșier cu o avere colosală ; Petrache, băiatul unui țăran bețiv și al unei țărănci minunate. Dar tainele compoziției umane sînt așa de reale și imperative, încît aceste extreme nu izbutiseră să creeze din ei două concepții deosebite de viață și două ființe spirituale diferite.

Dar aceste afinități, pe care amîndoi le presimțeau, au fost considerate de Petrache ca acele stări de dragoste și de revenire pe care le-ai avea pentru o femeie iubită care a plecat de mult în America. Starea lui de suflet era una fără urmări, care se complăcea să rămîie numai un climat, o ambianță, și nimic mai mult. Era și în aceasta o subtilă plăcere, pe care el o degusta. Asemenea raporturi n-ar fi fost cu putință decît între acești doi oameni, fiecare apreciind, privind

de aproape, dar fără exigență, respectînd cu admirație și dorind cu liniște, universul celuilalt.

Toate aceste aspecte îi trecură prin minte lui Petrache pe cînd își dezbrăca halatul. Îl predispuneau la aceste revizuiri : faptul că tocmai atunci se despărțise de Marita ; impresia că acum fusese altfel, mai concentrată în nenorocirea ei, din care el era absent, și acest aer de disponibilitate și de singurătăți cu sine pe care-l aducea atmosfera de duminică.

Atitudinea Maritei față de Petrache fusese azi din cele mai curioase. În ea se trăda toată complexitatea situației. Gesturile ei, privirile, stările de suflet pe care le manifestau pe rînd ochii și vorbele mărturiseau treceri subtile, game variate de intenții în raporturile de atunci cu el.

— Vă mulțumesc c-ați venit. V-am căutat așa de mult ! Nu știam ce să fac. Eram singură acasă cînd am aflat.

Mîinile ei se întinseră involuntar spre el. Parcă ar fi vroit să puie mîna pe reverul hainei, să-l apuce.

— Spuneți-mi, vă rog, ce este, ce-are să fie ? Eu nu mai știu nimic. L-ați văzut ? Ce nenorocire !

Era evident că Marita avea încredere în el ca în cineva care i-ar fi foarte aproape. Ar fi fost înclinată să-i cadă cu capul pe piept, izbucnind în plîns. Dar asta nu era cu putință. Marita se reținea cu abilitate ori de cîte ori familiaritatea intimă din gînduri o făcea să se apropie de el ca de altcineva decît un străin sau o cunoștință oarecare.

Marita era copleșită de îngrijorare, de nesiguranța acelor prime ceasuri, în care ceea ce se așteaptă fără să se mărturisească este viața sau moartea. Gîndul ei era fix, urmărit, terorizat de această așteptare, de fiecare clipă care trecea. Oricare putea să aducă grozăvia. Înainta în timp cu greu, ca luînd în piept un urcuș abrupt. Domnul Voicu nu exista în ceea ce însemna el altădată nemărturisit între ei, dar totuși acum era tocmai prin aceea cel mai prețios sprijin.

Ea era acum mai departe ca oricînd de momentul de a-i face o confidență sau o mărturisire, și totuși ceva din atitudinea ei față de el tocmai atunci se dezbrăcase de orice conveniențe, iar el îi apărea acum intim și afectuos, apropiat de ea și de nefericirea ei. Niciodată nu-l tratase decît ca pe un strein, dar acum insistențele ei față de el, privirile care-l căutau cu nădejde și cu încredere, întrebările, felul de a se apropia de el erau cu totul altele decît față de oricine altul. Pentru cineva care ar fi trecut atunci pe culoarul sanatoriului, Voicu ar fi apărut ca un frate mai mare pe care Marita nu l-a văzut de mult și pe care-i apropie o durere comună.

— Spuneți-mi, vă rog. Mi se pare că profesorul nu procedează destul de repede. Că totul se întîrzie, se întîrzie... Nu s-au făcut injecțiile decît foarte tîrziu. Analizele n-au venit nici pînă acum. Radiografiile nu sînt gata. Mi se pare că nici nu s-a făcut nimic. Și orele trec. Și mă tem să nu fie pe urmă prea tîrziu... Vorbiți, vă rog, cu radiologul... treceți la laborator... Nu știu ce-i de făcut, dar simt că înnebunesc.

— Doamnă, am fost la laborator, dar totul era încuiat. Azi e duminică.

— Vedeți, vedeți! Îmi moare copilul, și nu se poate face nimic fiindcă azi e duminică. Nici profesorul nu trece pe-aci pentru că azi e duminică. Colosal!

— Radiografia va fi gata peste două ore.

— Și ce v-a spus radiologul, ce v-a spus? N-ați văzut radiografia? Măcar negativul.

— Nu, doamnă.

În camera lui Radu era numai o femeie de gardă. Marita avea deopotrivă groază să stea înăuntru sau să iasă pe culoar. Oriunde, simțea o apăsare pe piept și respira greu. Nicăieri nu era aer. Asculta la ușă mereu: cînd era afară — ca să audă orice mișcare a lui Radu, orice geamăt; cînd era înăuntru — ca să audă orice pași care treceau și care puteau

să fie ai unui salvator. Ea nu ştia bine cine-ar fi putut să vie ca să însemne salvarea, dar instinctiv aştepta, neprecis, pe cineva... Aşa a ieşit şi în calea lui Voicu atunci cînd auzise paşi apropiindu-se.

Voicu intrase în cameră. Marita venise după el, tăcută, crispată. Radu părea că doarme subt cuvertura albă, care semăna a doliu catolic. Respiraţia îi era agitată. Femeia de gardă vroi să se ridice de pe scaun. Voicu îi făcu semn să stea.

— Dacă doarme, nu poate fi nimic grav, spuse el, cu intenţie de mîngîiere şi calmare.

— Da ? Da ? repetă Marita, interogativ şi maşinal.

Voicu se aplecă, luă uşor braţul lui Radu şi-i căută pulsul. Amîndoi rămaseră manifest nemişcaţi, cu răsuflarea oprită, cu privirile fixe, cu acelaşi gînd şi parcă numărînd împreună, cu toate că Marita nu avea ce număra. Ea parcă ţinea propriul ei puls.

Era slab, mişcînd ca un pîrîiaş care vine de departe pe-o albie plată.

— Regulat... 96... spuse el şoptit.

Marita se uită la buzele lui şi păru că nu înţelege. Era bine ? Era rău ? Era în orice caz o contradicţie.

— Sînt încă efectele şocului, adăugă Voicu, pentru a da o explicaţie.

Întrucît Radu continua să doarmă, nu se mai putu face atunci nici o altă examinare.

— Sărut mîna, doamnă, spuse Voicu după ce ieşiră pe culoar. Voi mai trece astă-seară, mai tîrziu.

Apoi dădu cîteva dispoziţii, aparte, în şoaptă, femeii de gardă.

Cînd Voicu se depărtă, Marita avu o sfîşietoare senzaţie de părăsire şi de singurătate. Tot ce mai rămînea — decor, lucruri, oameni — îi era profund străin, aproape ostil. Ea şi Radu, ca într-o veghe lungă, lungă, fără de sfîrşit.

Se uită la ceas : opt și jumătate. De-abia opt și jumătate !

De-abia față de ce ? Față de mîine. Mîine, parcă ar fi sosit din cer, din necunoscut salvarea, minunea. Are să o aștepte o noapte, nemăsurat de lungă și de teribilă.

Singură ! Singură !

Izolarea ei în lecturi, în ea, arăta acum acest neajuns : o singurătate grozavă.

După aceste străfulgerări de gînduri, Marita se hotărî să fie tare. „Omul în nenorocire e totdeauna singur, oricîți prieteni de zile bune ar avea."

Pașii lui Voicu nu se mai auzeau. Nu se mai auzea nimic.

Voicu, crescut în sărăcie și nenorociri, iar acum trecut de la sala de disecție la semioamenii morți din sălile de spitale, era un om rezistent sufletește, fără a fi un nesimțit. Un optimism robust îl îndemna în toate împrejurările înspre o dezlegare fericită, și o iluminare vioaie și plină de inteligență îi inunda ochii și chipul. De-aceea poate, de la început chiar, apariția lui avea pentru bolnavi ceva tonic și plin de încredere.

Reflexele vieții sînt contrazicătoare de multe ori și ar fi putut să pară curios că un om la vîrsta lui, trecută prin atîta întunerec și greutate, să fi învățat tocmai din ele a ieși atît de luminos la înfățișare și cu atîta încredere în bine și în ceea ce poate da viața.

Dar accidentul grav al lui Radu îl zdruncină din această siguranță în sine. Se apropiase de Radu prin contactul de fiecare zi, și la urma urmei, copilul acela, părinții și casa lor constituiau pentru Voicu, într-un fel, familia lui. Era singura casă care-i aparținea într-o măsură, unde se simțea puțin la el, în afară de jumătatea de odăiță de la subsolul blocului B.

Pulsul era slab bătut. O hemoragie internă părea foarte probabilă. Fruntea lui Voicu se întunecă. Grădina sanatoriului era frumoasă și foarte bine îngrijită. Tocmai atunci, un om în pestelcă albastră o stropea. Apa țîșnea din furtun cu

violență și, în stropi albi, plescăia pe pămîntul ud, aplecînd greu creștetul florilor. O boare răcoroasă se ridica de pe țărîna udă.

Petrache se opri pe loc și privi mult. Uneori, norul de stropi plutea puțin în aer, pulverizat. Jos, iarba se zbătea ca de-o furtună adevărată, își zbătea firele, le apleca subt șuvoi, iar le ridica, tremurînd. Pămîntul era inundat. Apa rămînea un timp la suprafață, murdară, amestecată cu țărînă. Apoi, încet-încet, era suptă de pămîntul ud, care se simțea moale ca o pastă.

Un abur nevăzut urca ușor ca o respirație. Iarba și florile făceau duș.

Pe petalele catifelate de trandafir rămîneau boabe mari și pure de apă, ca o rouă.

Grădinarul făcea treaba aceasta cu plăcere vădită. Torentul de apă care gîlgîia în furtun ieșea afară sfîrîind, și uneori era îndreptat departe cu aruncături de fîntînă arteziană, alteori scormonea pămîntul proaspăt lucrat, chiar la picioarele grădinarului.

Răcoarea începea să se întindă, să fie simțită pe obraz, pe haine, să devie atmosfera serii.

Petrache se așeză pe-o bancă. Apa mirosea a pămînt ud, și tot așa era răcoare acum atîția ani în urmă, odată, cînd a plouat într-o seară, și el sta înghemuit, cu genunchii la gură, pe prispă, cu spatele răzimat de perete, privind ploaia drept în față. Și-atunci, și-acum, el însuși cu tot trupul lui, ba și în ceea ce nu este materie în ființa lui, simțea un fel de bucurie și de mulțumire. El însuși se simțea bine, răcorit, atunci cînd pămîntul era ud.

De unde această ciudată legătură ?

Ce mult i se părea de atunci ! Parcă era dintr-o altă lume, dintr-o altă viață. Grădinile din cimitire, din sanatorii sînt frumoase. Frumusețea vrea să facă un cadou plăcut morții. Toate celelalte grădini sînt mai părăsite. Omul sănătos, cu

gîndul la viață, nu mai are atîta dragoste de grădini. Voicu vroi să tragă concluzia că grădinile și florile se îngrijesc și se cultivă cu gîndul la moarte, nu la viață, că ele sînt un memento al morții.

De obicei, el nu avusese pînă acum asemenea reflecții. Dar nu știu de ce, gîndul trecu de la Radu asupra lor, în chip firesc. O simplă impresie. Și porni spre poartă. Cînd făcu primul pas în stradă, îl izbi în față o căldură înăbușitoare și impură. Parcă ar fi ieșit de subt duș. Această trecere i se păru, brusc, ca un simbol, ca o demonstrație a trecerii de la sat în oraș. Simți că respiră greu și că toate pe-aici sînt mai triste și mai lipsite de viață.

Grupuri de oameni coborau din deal spre Piața Victoriei. Erau oameni simpli, îmbrăcați de circumstanță, cu cămăși curate și haine noi. Le purtau cu stîngăcie și atenție exagerată. Din cînd în cînd, își aruncau privirile pe ei, cu grijă ; își trăgeau în jos poala surtucului sau se opreau din mers, ca să scuture vîrful pantalonilor. În rătăcirea lor fără țintă, leneș, ezitînd, era manifestă neputința fatală de a întrebuința un timp liber disponibil, cu care nu sînt obișnuiți. Ai fi spus că toți caută ceva, și singuri nu știu ce anume și pe unde au pierdut.

Petrache se amestecă și el, singur, între ei.

Spre Piața Victoriei, zgomotul de viață, cu vuietul lui neprecis, se întețea. Mișcările celor de pe stradă erau mai vii. Din cînd în cînd, se auzeau rîsete nestăpînite, tari și sănătoase.

Lui Petrache îi apăru în minte salonul nr. 3 din spital ; sala dreptunghiulară, mare, și mai ales înaltă, ferestrele largi, pereții albi, și cele șaisprezece paturi aliniate pe două rînduri, de o parte și de alta, paralele. Așa sînt și mormintele în cimitire, invariabil. Nenorocirea n-are fantezie ; are gustul simetric.

Toţi 16 la un loc şi toţi, fiecare mai izolat ca oriunde, cu suferinţele lui, cu bucuria ascunsă că nu este aşa de rău bolnav ca vecinul din dreapta, sau cu regretul răutăcios că e mult mai grav decît vecinul din stînga, pe care-l invidiază feroce.

Şasesprezece concurenţi la viaţă, traşi cu putere din ea de o fatalitate nevăzută şi care sînt între ei într-o cursă fără cruţare pentru a scăpa. O altfel de cursă decît cea mondenă de mai la deal, de la hipodrom. O cursă al cărei premiu este invariabil : viaţa... sănătatea. O cîştigi sau n-o cîştigi. O alergare cu forţe proprii, cu ce-a mai rămas din ele, dar şi cu jochei în pastile care-ţi biciuiesc energiile adormite, ca să treci obstacole : o sincopă, o pierdere de sînge, o criză postoperatorie.

Cursă în regulă.

Ar putea să fie toţi cîştigători, sau să se plaseze toţi, să scape cu viaţă toţi şi să iasă, palizi, dar îndemni, pe poarta spitalului în strada Filantropiei.

Dar fiecare crede că asta nu se poate. Că neapărat grupul din salon trebuie să plătească o vamă, să lase în drum, cîţiva : un cal cade, un jocheu e aruncat... Cu judecata dominată de panică şi nesiguranţă, de hazard şi instincte, fiecare crede, în intimitatea lui haină, că o cădere a celui de alături îi uşurează lui ieşirea, îi creşte şansele. Parcă pentru unul care moare ar trebui în mod normal să fie 4—5 salvaţi.

În mintea lor are loc, fără pic de matematici superioare, un calcul al probabilităţilor. O alegere făcută de cineva, de El, de hazard. Cursa continuă gîfîind cît subzistă în ei o energie vitală care să o suporte. Sînt însă unii obosiţi, care renunţă ; caii care nu-s antrenaţi sau n-au rasă destulă. Genunchii se moaie, puterile scad, apoi scade şi voinţa ; înainte nu se mai vede decît înfrîngere. Şi jocheul se detaşează tot mai mult, rămîne în urmă. E acum ca un apendice tras spre ceilalţi de-un fir de aţă, apoi net ridicol, departe, într-un

efort disproporționat cu ceea ce realizează, și nu mai știi dacă e cel din urmă dintre cei care trebuie să cîștige, sau primul dintre cei care sucombă...

Petrache se gîndi bine, urmărind ideea. Din cîtă experiență de spital are, nu a observat niciodată o camaraderie între doi grav bolnavi. Fiecare din ei speră că celălalt va fi gajul pentru viața lui. Sînt fatalmente concurenți; concurenți sălbateci. Camaraderia începe numai odată cu convalescența, cînd amîndoi se socotesc salvați și au euforia vieții.

Hotărît: camaraderia e asociație de viață și în viață. Întreprinderile care sînt anticipația morții, acelea care o prepară, sînt — fatal — firme individuale. N-admit asociați. Concluzia aceasta i se păru cinică, deplasată și barocă. Și Petrache făcu o sforțare să treacă la altă ordine de idei; ori care afară de Marita. Involuntar, el dorea să scape de cazul Marita, sau de cazul lui. Și de cazul Radu. În fond, același caz, cu o agravantă.

Ajunsese pe bulevardul Lascăr Catargiu. Șirurile de pomi din mijloc, cu peluzele largi dintre ei, dădeau lupta nemărturisită a omului de a aduce pe cît cu putință natura, cîmpul, pădurea în cetatea lui de piatră cenușie, hîdă și austeră, ca un cimitir dezafectat.

Dinspre oraș, vroind să iasă puțin dintre blocuri, veneau, încrucișîndu-se cu Petrache, perechi-perechi de tineri, un băiat, o fată sau un domn cărunt cu o fată...

Iarăși îi veni în minte salonul nr. 3. Acolo e o lume; o planetă. Aici e altă lume, altă planetă. Alte preocupări, altă atmosferă, alte obiceiuri de fiecare clipă; alte vorbe, alte tăceri, alt peisaj. Ce altceva poate deosebi două lumi diferite?

Cei 16 sînt neștiuți, ignorați de toată lumea aceasta de aici. Acolo este o planetă izolată, de care cei de-aici nici nu vor să știe nimic. I-ar supăra conștiința existenței celor 16 în halul în care există. Viața este eliminatorie de tot ce-a încetat

de a fi sau e pe cale de a înceta. Viaţa e crudă ca şi copiii, care prin tinereţea celulei sînt un maximum de viaţă şi de sănătate.

Între cele două planete — nici o legătură. Doar aşa, cîte o rachetă, trimisă de-aici, temporar: profesorul, el, sora... Mesagii. Pasageri grăbiţi care se retrag cît mai repede cu putinţă şi cu mulţumirea ascunsă de a se retrage.

Ce mare mulţumire inconştientă şi nemănturisită stă în ignorarea suferinţei altora şi în posibilitatea de a te detaşa de ea, de a fi strein de ea, de a putea fugi de ea?! Asta o poate face oricine, afară de un medic. Un medic aşa cum îl concepea Petrache Voicu: un medic misionar. Tovarăş şi sprijin. Tovarăş pînă la sfîrşit. Chiar dincolo de disperare şi de ultimă speranţă. Singurul camarad cu putinţă. Ar trebui chiar să nu fie un camarad profesional, ci real, sincer şi cald prin înţelegerea adîncă a tragediei individuale şi cumplite a bolnavului şi a muribundului.

În faţa şi la picioarele lui, izbucni deodată o trombă de apă. Cineva stropea grădina, şi furtunul scăpă — vroit sau nevroit — în trotuar. În nările lui Petrache pătrunse iarăşi, în aceeaşi clipă, miros de pămînt ud şi răcoare umedă. „...un copil, pe prispă, cu genunchii strînşi, cu spatele răzimat de peretele aspru de var, cu ochii mari deschişi, faţă în faţă cu ploaia..."

„Marita."

VIII

Eleonora se-ntorcea din gara Crivina. Echipa C.F.R. care lucrase la podul de fier subt conducerea lui Ion plecase de săptămîna trecută. Acolo linia era acum una cît vezi cu ochii, lucind în soare ca de argint.

Ion plecase fără să dea nici un semn de viaţă.

Eleonora, grasă, asudînd, sprijinită în baston, sălta rar și asimetric pe șoseaua dreaptă. Ai fi crezut că vrea să scoată ceva din pămînt și s-apleacă și trage, și smucește, și iar s-apleacă alături...

Era obosită din cale-afară, fiindcă o călătorie atît de mare nu mai făcuse de zece ani. Picioarele se surpau subt ea. La fiecare pas, Eleonora ar fi vroit să se odihnească, să se așeze pe marginea șanțului. Se temea numai că după aceea n-are să se mai poată scula. Așa o dor picioarele din șale și pulpele de jos !...

Nu se putea însă altfel. Măndica trebuia să știe sigur dacă Ion mai este acolo, sau a plecat. Asta vroia să știe ! Și pentru așa ceva nu putea să roage pe nimeni alta. Zvonuri prin sat erau că echipa a plecat, fiindcă unii aflaseră de la cîrciuma lui Costică, unde mîncau ei, dar sigur-sigur nu știa nimeni. Or, Măndica trebuia să știe sigur. De asta depindea de-acum înainte hotărîrea pe care o va lua pentru toată viața. Și era o viață care de-abia începea. În realitate, ea atinsese culmea și se realizase în noaptea aceea cu lună, după care un destin putea să fie și încheiat. Sînt insecte și vietăți la care această trecere este în firea lucrurilor și înseamnă regulă generală.

Măndica simțea prin instinct că din ziua în care a știut că are un copil pe care-l va naște, viața ei pentru sine a luat sfîrșit, și de-atunci încolo începe truda grea și jertfa totală pentru copil. Ea încetase să mai existe ca scop al vieții. Un ciclu închis. Începea altul, care era al celuilalt.

Eleonora acum știa sigur. Ducea șchiopătînd cu cazna și chin această veste.

Pe șosea erau găini care căutau prin praf, și pe iarba șanțului de pe margini, la umbra gardurilor, stăteau pe burtă, lățiți ca niște broaște-țestoase mari, boboci de gîscă, în cîrduri. Eleonora trecea pe lîngă ei, sîsîită de gînsaci cu gîtul întins și ciocul căscat. Șoseaua era încă lungă înainte. Dacă

n-ar fi fost așa de dreaptă și ar mai fi avut cotituri, i s-ar fi părut Eleonorei că înaintează, că trece de ceva și ajunge la altceva, că a progresat și se apropie. Așa, pentru greutatea mersului ei, era un zbucium în deșert, ca pentru unul care ar înota pe loc, fără să avanseze.

Măndica aștepta în tinda casei, cu ochii afară, pe ușa deschisă. Nu mai era nici o ființă omenească roată împrejur. Asculta tăcerea ca pe-un sfîrîit monoton. Un pui de găină de-abia acoperit cu pene — o puicuță cu codiță și de pe acum cu pretenții de găină — păși tiptil peste pragul tindei, căutînd fire de grăunțe. Ochii ei umblau pe galbenul lutului de jos, fără s-o fi văzut pe Măndica. Ea sta nemișcată. Inima ei era strînsă-strînsă, și tot purta și răsucea în cap planuri. Ce-are să facă ?

Puicuța o descoperi deodată și începu s-o analizeze cu ochii măriți, cu gîtul lungit înainte de-o stranie curiozitate. O clipă, se priviră fix în ochi : Măndica și puicuța. Apoi, puiul, fără grijă, își căută de treaba lui, sărind pragul în odaie. Măndica își urmă și ea mai departe șirul gîndurilor ei. De s-ar putea hotărî odată ! Petrache cum a făcut-o ? Și era un copil !

Eleonora știa că la mijlocul drumului, exact la mijloc, este o fîntînă mare, cu roată, la poarta lui Belu, dogarul, și că acolo alături este și-o bancă. Se va putea în sfîrșit așeza și odihni. Nici o oază în deșert nu a fost mai mult dorită de cămilele în mers cum fusese banca de la poarta lui Belu. Eleonora era sleită de puteri. Inima-i făcea rău. De-abia putea să respire. Uff !

Cînd ajunse la fîntînă, pe bancă sta Catinca lui Vasile Rusu și torcea lînă. Fusul se scobora sfîrîind și se ridica iar, ca într-un joc boieresc de plictiseală. Torsul mergea singur. Mînile, degetele făceau mașinal ceea ce trebuia, în timp ce ochii Cătincăi alergau în toate părțile, și gura ei oprea din

drum măcar cîteva momente pe oricine trecea pe acolo. Era lucru cunoscut în sat că femeia asta, uscăţivă şi cu nasul coroiat, ştie şi toaca în cer. Lumea din sat o cunoştea şi ea foarte bine, şi de multă vreme o ocolea. Se oprea numai o clipă, răspundea cu o vorbă scurtă şi trecea mai departe.

Eleonora, care nu ieşea de la dînsa de acasă cu anii, era streină de aceste cunoştinţe. Ea fu bucuroasă că a găsit o tovărăşă de vorbă. Catinca începu s-o descoasă — „că de unde vine ; că ce-a căutat ; că o femeie ca dînsa n-a plecat de-acasă de florile mărului"... şi dă-i şi dă-i cu gura, cu întrebări, cu aprobări mieroase... şi Eleonora, dusă în ispită, mărturisi la cine-a fost şi pe cine-a căutat.

Catinca nu deţinea încă tot firul şi era ceva care-i scăpa, dar înţelesese destul ca să spuie şi ea amărîtă, participînd la o nemulţumire impersonală pe care o bănuia :

— Ah, bărbaţii ăştia...

„Bărbaţii ăştia" era Ion.

Catinca, trecînd la altceva cu şiretenie, începu cu degajare :

— Da cum nu ţi-i urît toată ziua, că nu te poţi mişca şi trebuie să stai mai mult pe lîngă casă ; da cine te-ajută, că pe lîngă gospodărie azi trebuie să fie numaidecît un bărbat ; da cu cine mai schimbi seara o vorbă ; da cine-ţi aduce o baniţă de mălai, că azi eşti sănătoasă şi ai bărbat şi tot n-ajungi, — şi iar... dă-i şi dă-i cu guriţa, pînă ce Eleonora spuse că Măndica-i la ea, fugită de la părinţi, că Vasile a înnebunit de-a binelea şi o bătea de-o zvînta, că...

Şi după ce făcu treaba asta, Eleonora se sculă şi plecă mai departe. Ce e drept, se odihnise. Catinca strînse şi îndesă furca sub cingătoarea fustei şi plecă şi ea prin sat. Avea atîtea noutăţi ! Fusul sfîrîia mereu, înregistrînd parcă, precum pe o bandă de telegraf, textul vorbit al Eleonorei şi textul mai completat de mai tîrziu al Catincăi.

Așa se bănui în sat, apoi se verifică și se știu aproape sigur că Măndica e însărcinată cu un copil din flori, și toate celelalte.

Măndica, rămasă singură, sta nemișcată în tindă, rezemată de peretele din fund, cu fața spre ușă. Din tot ce se petrecea și era afară, nu vedea decît în cadrul acela dreptunghiular dintre cei doi ușori și prag. Era un tablou mereu același, neschimbat și el, ca și Măndica. Tot restul lumii era departe undeva, fără ca Măndica să se gîndească la el. Tot restul lumii o înspăimînta. Simțea, ca un mic animal rănit și urmărit de răutăți ascunse, că toți îi vor răul, că nu pot încăpea de ea și n-au altă treabă decît să se ocupe de ea și s-o pîndească.

Măndica sta acolo nemișcată, de cîteva zile. Nu spunea nimic. Ochii erau ficși, privind la ceva pe care nu-l vedea nimeni, decît ea.

Ea era prin felul ei o fată firavă, dar plină de viață. vioaie și deșteaptă. Știa să aibă pînă atunci un cuvînt potrivit pentru oricine făcea o glumă pe contul ei și nu rămînea datoare nimănui. Acum însă, mintea aceea nu mai putea servi la nimic. Chiar la nimic! De-atîtea zile e pusă la încercare și s-a oprit în loc. Nu mai poate judeca. Ochii ei, fața ei, altădată plină de viață, rămăseseră împietrite, așa cum le-a apucat o singură idee, care de-atunci a rămas și ea fixă, și stau fără de mișcare, moarte, ca un cadran de ceas deșteptător mai înainte gălăgios și care s-a oprit dintr-o dată. stricat.

Ce gîndea Măndica în tot acest timp este greu de spus. Dar e aproape sigur că de la o vreme nu a mai putut gîndi, că era golită de ea însăși, și aceeași idee revenea din cînd în cînd, hîrîit, confuz, cum revin ultimele note la patefon cînd nu-i întors de-ajuns. Ultimele sforțări îl mai împing puțin în răstimpuri, ca și cum ar fi beat sau s-ar trezi și ar vroi să o ia de la capăt, și nu poate și se-ncurcă.

Numai oamenii simpli și mai cu seamă țărancele pot sta atîta timp, zile întregi, uneori luni sau ani, sau chiar o viață întreagă, cu mîna la gură și cotul proptit pe genunchi, fără să se gîndească la ceva. Parcă dacă toți oamenii de pe pămînt ar face la fel, lumea și timpul s-ar opri pe loc.

Dar în cazul de față, Măndica se gîndea la ceva. Se gîndise la o ieșire și luase o decizie, dar de care-i era spaimă, și o lăsă în adormire, ca s-o reia iarăși, cu mai multă resemnare și ca singura cu putință : Să plece și ea de-acasă, la București, ca Petrache. Asta era de făcut. Altceva nu se putea. Lucrul era clar și simplu.

De-aici încolo însă începea vidul și necunoscutul. Totul se poate închipui atîta timp cît ai un cadru real. În el poți pune cu imaginația orice. Pentru Măndica, de la hotărîrea ei încolo, adică de la pădurea Puchenilor, unde se termina țarina, încolo nu exista nimic imaginabil. Văzuse numai cînd lucra la prășit că automobile fără număr, sclipind fulgerător în soare, lunecau repede ca gîndul spre București. Spre București !!... La un cot al șoselei, unde era o mică vale, toate scoborau ca în pămînt de parcă le-ar fi înghițit. Altele se ridicau dintr-acolo încoace. Parcă tot aceleași, trase de celălalt capăt al unei ațe nevăzute, ca la o ciutură. Automobilele nu mai erau o taină pentru Măndica. Nu era nici un motiv s-o sperie. Dar tot ce era legat de ele : oamenii și femeile dinăuntru, treburile spre care alergau îi erau ascunse și i se păreau complicate și amețitoare.

Dincolo de pădurea Puchenilor, totul îi apărea dușmănos, rău și fără milă. Cum are să lupte ea singură ? Poate-l întîlnește, poate-l găsește pe Ion. Și apoi, Petrache e în București. Fratele ei. El o iubea așa de mult ! Chipul Măndicăi nici nu se însenina, nici nu se întuneca mai mult la acest gînd. Poate că dacă atunci cineva ar fi tăiat din carnea ei, ea n-ar fi clipit din ochi și n-ar fi mișcat un deget. Toată amărăciunea ei trecuse dincolo de simț și reacții fizice.

Eleonora se apropia de casă. La plecare se gătise cu tot ce avea mai bun, ca pentru o sfîntă duminică. Ieşirea aceasta a ei era pentru dînsa un eveniment. Contactul cu ceilalţi oameni, cu satul, o făcu să se îmbrace ca de sărbătoare. Asta nu din cochetărie, cît din lipsa obişnuinţei de a ieşi din casă. Era sigură că aşa trebuie, că aşa face toată lumea cînd pleacă prin sat.

De-aceea, de-alungul şoselei, ţinuta ei bătea la ochi, şi toţi o priveau cu o vădită curiozitate. Toţi ceilalţi, bărbaţi şi femei, erau îmbrăcaţi ca vai de ei, cu cîte o cămaşă ruptă, cu o fustă cu petici. Numai dînsa strălucea de curăţenie, cu bluză albă frumos călcată, cu broboadă albă, cu fusta cea neagră, largă, cu creţuri, cu pantofi lustruiţi. Cînd o vedeai erai sigur că vine de la biserică sau că merge la o înmormîntare.

Acum, la înapoiere, bluza-i era udă de sudoare, fusta îi cădea pe şoldul piciorului mai scurt, scuturată de-atîta drum, şi batista albă de pe cap era mototolită în mînă, iar colţurile ei, încă crohmolite, stăteau ţepene în lături, ca nişte aripi de porumbel alb pe care l-ar fi strîns şi ucis în pumn.

Cu cît mergea, Eleonora era mai amărîtă. Refăcuse în minte tot ce-a vorbit cu Catinca lui Vasile Rusu. La început numai aşa, pentru propria ei plăcere şi curiozitate. Mai pe urmă însă, pentru ca să-şi aducă bine aminte ce-a spus.

„Mi se pare că m-a prins... Vai de mine, ce-am făcut ?"

Şi Eleonora începu să se vaicăre întîi în gînd, şi după aceea, mişcînd buzele, cu glas tare. Şi fără să vrea, se găsi mergînd mai repede. De-abia atunci desluşi şiretenia clevetitoarei care torcea lîngă fîntînă.

„Ardă-o-ar focu s-o ardă ! De-acuma, umple satu. Vai de mine, ce-am făcut ?..."

Începu să vadă salcîmul cel mare, care sta aplecat peste acoperişul casei ei. Nu mai era mult pînă la el. Eleonora se

gîndi că aduce Măndicăi o veste rea și mai cu seamă că i-a făcut un rău mare. De-aceea, nu mai răzbătu pînă la figura ei bucuria de a ajunge în sfîrșit acasă. Aproape de poartă, ezită. Mașinal, își scutură de praf poalele fustei și, ca o proastă, bătu pantofii, ca să-i scuture, cu colțurile albe și țepene ale batistei, pe care-o purtase pe cap așa de mîndră la plecare.

Părul desfăcut și ud îi atîrna pe ceafă și pe tîmple. Se lipea de gît.

Măndica o văzu intrînd, ca prin vis, atunci cînd Eleonora se desenă în cadrul ușei. Parcă ar fi fost pe o carte poștală, așa i se păru departe de realitatea vie, fiindcă pentru Măndica, realitatea vie și prezentă nu mai exista. Apoi o văzu bine. Eleonora se opri după primii pași făcuți în tindă, trase scăunelul ei obișnuit și căzu mai mult decît se așeză pe el. Era ca cineva care a făcut tot ce avea de făcut în viață, și de-acum încolo are dreptul să se odihnească și să aștepte moartea.

Măndica n-o întrebă nimic. Înțelesese totul după figura ei desfăcută, după privirea de cîine bătut a Eleonorei. De altfel, ea presimțise. Îi lipsea numai siguranța. Adică, mai avea speranțe. Un fir de pai. Dar prăbușirea ei avusese loc mai înainte. Acum numai se așezau definitiv, încet, subt propria lor greutate, ruinele.

Nici Eleonora nu vorbi nimic. De-abia atunci simți cum îi ard picioarele, cu zvîcniri violente și regulate. Numai într-un tîrziu, fără să-și întoarcă măcar capul spre Măndica, aducîndu-și aminte că avusese o misiune de îndeplinit, spuse răspicat :

— E dus de-o săptămînă. Podul e gata...

Măndica iarăși nici nu clipi. Prin fața ei, în ochi, în amintiri, automobile multe lunecau scînteind spre București, pînă ce deodată le înghițea pămîntul.

Eleonora oftă. Nu spusese tot.

IX

Marita făcuse numărul de telefon și aștepta cu receptorul la ureche. Mîna stîngă mototolea nervoasă firul încîlcit.

Departe se auzea soneria întreruptă, mereu, o dată, de două ori, de trei ori...

Marita bătu din picior, nerăbdătoare. Mai făcu o dată numărul. Să nu-l fi greșit. De data aceasta era sigură. După prima sonerie, o voce de bărbat răspunse hotărît.

— Alo !

— Cabinetul domnului profesor Simu ? Domnul profesor la aparat ?

Marita rămase intimidată și tot sîngele îi năvăli în obraz : mojicul deranjat trîntise brusc receptorul.

Marita făcu iarăși, cu o aplicație de elev începător și bucher, care atunci învață a număra, numărul profesorului Simu, încă o dată controlat după cartea de telefon. În aceeași clipă îi trecu prin gînd că mai înainte făcuse numărul telefonului ei și că-i răspunse feciorul din casă. De-aceea i se păruse că vocea e cunoscută.

Departe, suna iar în răstimpuri. Marita se hotărî să aștepte oricît. Pînă mîni dimineață dacă va fi nevoie.

În sfîrșit, răspunse o voce de femeie. Era, evident, cineva care nu-i obișnuit să vorbească la telefon. Avea un glas speriat și începuse cu „Cine-i acolo ?" spus răstit.

— Cabinetul domnului profesor Simu ?

— Hî ?!

— Vreau să vorbesc cu domnul doctor.

— Aud ?! Noc...

— Nu știi cînd vine ? N-a lăsat nici un răspuns ?

— Noc...

— Da cine-i acolo ?

— Aîî !...

Şi femeia de serviciu din casa doctorului, care stătuse la fereastră şi privea în stradă, obosită de atîtea întrebări, puse receptorul la loc încetişor, ţinîndu-l orizontal cu amîndouă mîinile. Apoi rîse proşteşte, ca după o mare ispravă.

Marita auzi ţăcănitura surdă de la celălalt capăt şi renunţă să mai încerce. Ştia că profesorul e plecat în *weekend* la Sinaia, dar sperase că s-a întors. Îşi strivea mînile una în alta, strîngîndu-şi degetele.

Radu se deşteptase şi se văita de dureri în spate. Rinichii ? Şira spinării ?... Poate ficatul, şi durerea din spate e numai un reflex. Poate vezica biliară. O mie de ipoteze. Toate grave. Ce-i de făcut ? Radu gemea, livid şi nemişcat. Lacrimile îi curgeau şiroaie pe pernă. Perna lui de acasă, adusă acolo. Ceva al lui, ceva cunoscut, familiar.

Marita reveni şi se aşeză pe scaunul alb, lăcuit de alături. Îi luă mîna într-a ei. I se păru că arde. Şi mîna îi era palidă, ca de-o ceară străvezie.

Sora făcu lui Radu o injecţie, ca să-i calmeze durerile.

Marita se gîndi la cineva pe care-ar putea să-l cheme şi care să-i fie de ajutor. Plecă iar la telefon şi iar reveni .„Ah ! Duminica asta ! Ce nenorocire ! Duminica nu poţi găsi pe nimeni acasă. Mori cu zile. Dar domnul Voicu a spus că revine mai tîrziu". Marita nu uitase, dar în mintea ei vorbele acestea se asociaseră cu altceva ; nu fuseseră din prima clipă raportate la un ajutor de medic. Marita se surprinse chiar atunci, în disperarea aceea, într-un păcat tăinuit. Şi începu să-l aştepte. În aceasta îl cunoştea de-ajuns pe Voicu. Era un om de cuvînt cum rar se întîlnesc. Dacă a spus că vine, trebuie să vie. Voicu n-avea telefon. În subsolul blocului B, în odaia lui de femeie de serviciu, telefonul nu era o invenţie cunoscută.

După injecţie, Radu se calmă. O toropeală vagă şi plăcută, aşa cum era starea premergătoare somnului, îl aşeză între vis şi viaţă, tăcut şi liniştit. Organul atins, care o fi fost, se simţea şi el alinat ca de-o mîngîiere materială şi consimţise

la inconștientă, la fel cu cele sănătoase. Radu simțea numai ca o arsură, undeva, neprecis, cu iradieri de păienjeniș, care difuzau peste tot corpul ceea ce în realitate era local. Aproximativ, totul s-ar fi putut să fie un vis urît și să se deștepte din el teafăr. Nu era într-însul însă nimic neamorțit care să se poată bucura, care să reacționeze. Petrecea trecător o viață asemănătoare cu cea vegetală, în care tulpinile se rup fără a avea conștiința că se resimte vreo durere.

Radu se liniștise artificial. Tot procesul interior continua însă irezistibil, cu toate fenomenele lui, cu tot ce putea să aducă teribil și neprevăzut după el, mai puțin conștiința durerii care era adormită. Radu era treaz, ochii lui erau deschiși, dar suferința îl rodea, independentă, nesimțită, ca într-un somn adînc.

Pe cei de-alături care asistă, manifestările și reacțiile durerii îi impresionează ; durerea latentă, ocultă, tăcută, discretă în ea însăși, oricît de fatală ar fi, nu alarmează. Impresia de liniște și de bine se redresează repede, hrănită copios din dorința fierbinte de a fi astfel în adevăr.

Marita avu impresia că Radu se simțea mai bine, că nu mai e nevoie de un ajutor imediat. Poate acum are dreptul să se gîndească puțin la ea. N-avea acest drept. Un instinct de lupoaică cu puiul rănit o făcea să sîngere, să sufere, să trăiască și să moară prin Radu.

Dar Radu era mult mai bine.

Și apoi, domnul Voicu trebuie să sosească dintr-un moment în altul. Aici e totul. Îl așteaptă pentru Radu, sau pentru ea ? Ce întrebare fără sens ! Marita căută să o alunge. Și pentru asta își impusese cu voință gîndul că Radu este foarte rău, că e în primejdie de moarte. Atunci, ochii ei îl priveau lung, cu nespusă durere și îngrijorare, și-i lua mîna într-a ei. Dar gîndurile alunecau încet, singure, fără nici un frîu, în altă parte.

Marita îl întîlnise rar pe Voicu în acești doi ani, și totdeauna în treacăt : în vestibul, cînd traversa holul, uneori încrucișîndu-l prin oraș. Schimbul de vorbe cu el era banal. Se rezuma la întrebările de rigoare : „Ești mulțumit de Radu, domnule Voicu ?“ sau „Sper că Radu nu te supără prea mult“. Și răspunsurile lui erau la fel, pline de politeță și de o manifestă condescendență.

Atunci ?!

Dar era în fața lui deschisă, vioaie, în ochii mari, avizi de viață, de cunoaștere și de curiozitate ceva de copil inteligent și fermecător care atrăgea irezistibil. Marita vroise de atîtea ori să stea mai mult de vorbă cu el ! Dar Voicu evita totdeauna. Era vizibil că el o ocolește. Odată, în ascensor, au urcat împreună. Pentru întîia oară Marita se simți emoționată. Îi bătea inima așa de tare, încît avea impresia că are să se audă și se va demasca. Cutia aceea pătrată și lucioasă le impusese fără voia lor o intimitate extraordinară. Se simțea aproape ca în aceeași odaie ; parcă, puțin, ca în același pat. Trupurile lor erau extrem de apropiate unul de altul, oricît se lipise de pereții ascensorului și unul, și celălalt.

Voicu înfipsese ochii în pămînt, cu un sentiment de jenă. Ar fi vroit să se scuze și să arate că nu are nici o vină. Privirile lui căzură pe picioarele frumoase ale Maritei, pe pantofii ei albi, cu călcîiul gol și rotund. Un pantof mic și fin ca o jucărie. Nu știa ce să dorească : să se termine odată această lentă urcare, sau să mai dureze ? Se temu ca nu cumva ea să afle că în fond el dorea să urce mult, mult, nesfîrșit. Asta-l făcu să roșească pînă în vîrful urechilor.

Aparența lui luminoasă și ținuta lui aproape agresivă era o ținută, o poziție în contra vieții, în luptă cu ea. Dar față de oameni și mai cu seamă de femei, ea ceda, și în loc ieșea la iveală o timiditate paralizantă, care venea și din neîncrederea în oameni, și din neobișnuința unui contact lung cu ei.

Şi Marita, şi el ar fi vroit atunci să-şi vorbească. Dar nici unul, nici celălalt n-au îndrăznit ; au fost stăpîniţi de aceeaşi jenă, de aceeaşi ciudată divulgare, de nu ştiu ce senzaţie de contact fizic, ca şi cum ar fi vroit să se sărute şi rămăseseră împietriţi de emoţie pe cînd se apropiau unul de celălalt.

Voicu simţea parfumul Maritei, care umpluse cutia ascensorului şi stabilea între ea şi el o ambianţă bună conducătoare de simţuri şi emoţii. Se auzea şi respiraţia şi se presimţea şi săltarea regulată a pieptului ; aproape de tot, prea aproape. Aşa de aproape, numai la dans este cu putinţă. Dar atunci, mişcarea, dansul fac o diversiune. În ascensor, imobilitatea era intolerabilă. Şi tăcerea la fel.

Marita se văzu atunci deodată în oglinda ascensorului. Pe faţa ei, emoţia flutura cu un tremur. Nu-şi da seama de ce. În fond, nu era nimic. O stupiditate.

Din aceste frînturi din trecut, Marita se trezi, îngrozită de-un geamăt prelung al lui Radu.

Sări de pe scaun şi se aplecă asupra lui.

— Ce-i, Răducule, ce ai ? Unde te doare ?

— Apă, mamă...

Au fost cîteva momente de agitaţie, după care totul părea că-şi ia cursul dinainte. Numai gîndurile Maritei n-au mai avut curajul să revie. O mustrare intimă, fără cuvinte, îi interzicea orice rătăcire.

— Are să mă pedepsească Dumnezeu, îşi şopti singură mai tîrziu şi fu apucată de o panică nebună.

Marita nu era bigotă, dar nu-şi putea stăpîni atunci chemarea la ordine a unei superstiţii simple — a unui fel de echilibru moral.

Nu era nici o femeie cu prejudecăţi, dar gîndurile ei, fără voia ei, ofensau bunul-simţ, buna-cuviinţă. Nu era acum locul şi împrejurările potrivite pentru verificările pe care încerca să le facă.

Se ciocneau însă, în adînc, două imperative tari, care nu cunosc reguli şi care se simţeau atunci că nu se pot împăca unul cu celălalt. Un conflict cornelian ? Prostii ! O biată problemă omenească, pusă atunci, din senin, aşa cum survin accidentele. Nu era numai un accident : acela al lui Radu. Era şi accidentul ei. O complicaţie.

Marita se crezu anormală, lipsită de sentiment de mamă ; un monstru.

De-acum aşteaptă doar pe Voicu, externul, mîna dreaptă a profesorului Simu ; acela în care avea încredere ; prietenul casei, omul obligat la recunoştinţă.

În Marita se trezi un sentiment de încredere în Voicu. Îl simţi ca un sprijin. Şi avea nevoie de un sprijin. Acest sentiment era conform cu toate cerinţele. Nu şoca nimic. Oare se poate dragoste fără această senzaţie de protecţie, de putere, de încredere ?!...

— Ah, nu mai vine... E zece. Cu cît e mai tîrziu, cu atît se poate întîmpla ceva iremediabil.

Marita deveni febrilă. Radu. Radu trebuie să scape. Asta e problema de-acum.

Pe sală se auziră paşi mulţi şi voci amestecate. Era o mişcare cu totul neobişnuită la ora aceea, la care bolnavii, resemnaţi, cu faţa în sus, cu ochii fixaţi în becul electric, aşteaptă muţi, rumegînd viaţa sau moartea.

Paşii, vocile se apropiau. Uşa se deschise larg, şi în odaia lui Radu intrară un grup alb, compact : profesorul Simu, asistentul Voicu, două surori. Întreaga echipă de operaţie. Lîngă sala de operaţii se studiase analizele, radiografiile, observaţiile, simptomele.

Acum, totul era pregătit. Autoclavul clocotea înăbuşit.

În sala de operaţii, becul imens, lăptos, cît un glob pămîntesc, arunca de sus peste albul imaculat al sălii o lumină stridentă şi egală.

Marita, palidă, surprinsă, îi primi cu politeţă şi îngrijorare. Un tremur interior îi sleia puterile.

Cele două surori începură să împingă cu atenţie patul de fier, pe rotiţe. În odaia albă rămase un vid insuportabil, ca după un mort care a fost scos.

Marita se apropie de Voicu şi, instinctiv, puse mîna pe umărul lui. Voicu tresări. În orbitele ochilor simţi o contractare puternică.

— Nu e nimic grav, doamnă ! o încurajă Voicu.

— Dar ce este ? Ce este ?

— Domnul profesor vă poate spune mai amănunţit...

Dar profesorul Simu plecase înainte, discutînd de-aproape cu ceilalţi.

Marita rămase singură.

O ajunsese pedeapsa lui Dumnezeu ? Şi căzu cu capul rězimat pe masă, plîngînd cu spasmuri înăbuşite.

De pe culoar se auzi ceasul bătînd o singură dată, sonor, ca un gong. Era ora zece jumătate.

X

Măndica intră în serviciu la domnişoara Pîrvu.

Domnişoara Pîrvu o găsise pe stradă. Tocmai făcea colţul din bulevardul Lascăr Catargiu spre Grigore Alexandrescu, cînd zări o fată stînd pe soclul gardului de fier lîngă o buccea. Crezuse că are ceva de vînzare şi se opri s-o întrebe. Măndica-i spuse că a venit de la ţară şi caută serviciu.

Domnişoara Pîrvu, care era zgîrcită, se gîndi imediat că una ca asta nu poate cere mult şi o angajă pe loc, numai cu casă şi masă.

Domnişoara Pîrvu merse înainte, şi Măndica, desculţă, în urmă. Gîndurile Măndicăi erau amestecate, dar faţa ei căpă-

tase oarecare seninătate, fiindcă tare se temea să nu rămîie în stradă peste noapte.

Acolo, undeva, în orașul acela trebuie să fie și frate-său Petrache, dar nimeni nu știa unde stă. El rupsese orice legătură cu cei de-acasă. Poftește și-l caută ! Ia-l de unde nu-i !

Așadar, o să aibă unde sta și ce să mănînce.

Domnișoara Pîrvu era profesoară. Profesoară de ceva mare și greu de tot ; de sociologie, de morală sau de educație. Sau de toate la un loc. Un fel de profesoară de viață. Dacă cineva ar fi trăit cum spunea ea, apoi ar fi fost bine pentru toată lumea.

Înaltă, uscată, dreaptă, aproape țapănă, domnișoara Pîrvu Cleopatra semăna la vedere, cu statura ei cu tot, cu o mare umbrelă strînsă. Purta totdeauna numai rochii negre. Avea fața cu riduri, ochii tăioși, buzele subțiri și bărbia ascuțită. Purta ochelari din cei prinși singuri pe nas.

Dar, spre deosebire de înfățișarea ei aspră, cum deschidea gura nu da drumul decît la cuvinte dulci, pe care le pronunța cu un fel de milogeală în glas. Ai fi crezut-o pînea lui Dumnezeu.

Domnișoara Pîrvu Cleopatra avea două manii : curățenia și proviziile. În apartamentul ei de fată bătrînă, lucrurile erau la locul lor de 30 de ani, neschimbate, și de două ori pe zi, șterse și lustruite. Iar cămara era pe toți cei patru pereți numai rafturi pînă în tavan, și toate rafturile erau pline de tot soiul de bunătăți. Borcane, cutii de lemn și de carton, cutiuțe colorate, pachete în hîrtii cu desenuri, sticle de toate mărimile și saci de hîrtie și de cînepă umpleau celula aceea întunecată ca pe-o rezervă de băcănie.

Domnișoara Pîrvu avea panica foametei. De aceea se aprovizionase astfel, încît dacă pe tot globul nu s-ar mai fi produs nimic timp de zece ani ea tot avea ce să mănînce din ce se găsea în fiecare moment în cămară.

Pe bună dreptate deci cămara era ferecată ca o cetate. Geamul îngust care da în curte era dublat pe dinăuntru de un altul, cu careuri de fier, zidit în beton. Iar ușa avea un yale și un lacăt mare și o ștangă groasă de fier în diagonală, încuiată iarăși cu două lacăte.

În fiecare dimineață, cum se scula, domnișoara Pîrvu inspecta, în halat, aceste teribile încuietori, să vadă singură dacă au trecut cu bine peste noapte. Numai după asta era liniștită, fiindcă avea siguranța că în ziua aceea și măcar pe-o săptămînă are ce mînca.

Paza aceasta a domnișoarei Pîrvu era legitimă, fiindcă toate fetele în casă de la celelalte apartamente din bloc nu aveau altă rugăminte la Dumnezeu decît ca într-o noapte să vie cineva să spargă cămara domnișoarei. Și dorința aceasta generală era manifestată fățiș, cu un fel de ură și de rancună sălbatică, de parcă domnișoara Pîrvu ar fi furat de la ele tot ce aveau și ar fi tăinuit în cămara ei.

Starea aceasta de ostilitate nu ascundea, cum s-ar fi putut crede, un caracter social, fiindcă și ceilalți locatari — un inginer, un colonel, un avocat, cu soțiile lor cu tot — se asociau la acest deziderat de furt cu efracție, poate din gelozie, poate din acea ostilitate pe care o stîrnesc totdeauna precauția și acumularea exagerată.

Depozitul acesta nu da însă nici așa, neatins, cea mai mică liniștire domnișoarei Pîrvu. Din contră. Ori de cîte ori scotea, însemnînd socotit la scădere în inventar, un kilogram de zahăr, avea impresia că a ajuns pe drojdie, că tot ce avea s-a risipit fără să știe cînd și cum, așa că nu are altceva de făcut decît să-l completeze.

De aceea, tot timpul care-i rămînea liber după ce ținea lecțiile sau conferințele despre cumpătare și omenie alerga pe la toate băcăniile și birourile ca să cumpere alimente. La ușa ei, totdeauna era cineva cu două-trei pachete.

Domnișoara Pîrvu era o pesimistă în materie economică și agricolă. Dacă nu ploua două săptămîni sau dacă se urca prețul la ceva, ea da alarma și se transforma fără voie, automat și instinctiv, în agent alarmist. Nu plouă, nu se face nimic ; speculanții profită ; nu mai sînt grăsimi ; nici nutreț, și dispar vitele... Toate — cu un aer pedagogic, documentar și științific, față cu oricine era întîlnit pe stradă sau în casă de om. Concluzia : vine foamete. Iar concluzia concluziei personală : provizii.

Măndica mergea în urma ei, neauzit. Era o pereche amuzantă : înainte domnișoara Pîrvu, marțială, dreaptă, și în urma ei, micuță, cu bucceaua în spate, Măndica. Un fel de versiune feminină și pedestră a lui Don Quijote și-a lui Sancho Panza.

Pentru Măndica, totul de-acum era nou și necunoscut.

„Cucoana asta trebuie să fie foarte bună", gîndi ea cu naivitate, plină de recunoștință că a strîns-o de pe drumuri. În momentele acelea, ea uitase marea taină a vieții ei, care-i schimbase soarta.

Oamenii pe care-i întîlnea, casele înalte, tramvaiele zgomotoase cu huruit de fierărie, automobilele care treceau repede, toate o intimidaseră. Nu dorea decît să intre în casa domnișoarei Pîrvu și să se liniștească acolo și să stea ca la țară.

Cînd păși pragul, Măndica fu uimită de frumusețea dinăuntru. Covoare și o mulțime de jucării peste tot, pe mese și pe polițe : căni de sticlă verde, pisici și elefanți de porțelan, pahare lungi și subțiri în culori, capete de oameni în lut, multe, multe...

Jaluzelele erau trase, dar nu de tot, așa că lumina zebra, cu dungi albe de soare și de umbră, semiobscuritatea dinăuntru, dînd astfel interiorului un aspect și mai feeric.

Măndica rămase la ușă. Domnișoara Pîrvu o conduse spre bucătărie, după ce-și scoase acele lungi și apoi pălăria cu bo-

ruri înguste și tari. Alături de bucătărie, dînd pe-același culoar, era odăița mică de servitori. Măndica mergea peste tot cu evlavie, ca într-o biserică. În casa asta cu atîtea lucruri stranii, cu potirele acelea lungi, cu desene pe ele ca pe pereții unei biserici, trebuie să se facă o slujbă. Pentru Măndica, în acea primă clipă, casa domnișoarei Pîrvu semăna aidoma cu o biserică bogată.

Ca să găsească cheile, domnișoara Pîrvu aprinse lumina. Candelabrul înălță deodată 8 lumini ca de lumînare. Biserică !! Măndica simți o mare mîndrie de a fi într-o casă așa de frumoasă. I se părea că totul este, puțin, și proprietatea ei. Ea, care nu avea nimic !

În odăița Măndicăi era un pat de fier, o măsuță de noapte din tablă vopsită în alb, o masă, două scaune, o garderobă. Ca o mică odaie de hotel. Domnișoara Pîrvu își făcuse educația universitară în Anglia și învățase să respecte ființa omenească.

Măndica se uită uimită. Toate acestea erau de-acum ale ei. Dacă n-ar fi fost copilul !!

Trebuia să plece mai demult de-acasă. Să fi venit aici la cucoana asta, care-i așa de bună !

Vorbele domnișoarei Pîrvu erau în adevăr dulci, dulci atunci cînd îi arăta odaia și lucrurile Măndicăi, de parcă în adevăr, plină de milă, i le-ar fi donat.

Măndica intrase în rai, cu păcatul ei cu tot.

XI

Marita trecuse criza de nervi. Se ridică ; își șterse lacrimile. Deschise fereastra care da înspre grădină. Lumina dinăuntru ieși afară pe geam și căzu roșietică în noapte, trezind din somn iarba și trandafirii. Zgomotul Bucureștiului, laolaltă,

de pretutindeni, se mai auzea la ora aceea ca un vuiet surd de mare cu valuri agitate, undeva, departe.

Din copacii mari de-alături cobora răcoarea ca un parfum rece.

Marita se aplecă pe fereastră ca și cum ar fi vroit să-și lipească fruntea de noapte. Cîțiva pași scîrțîiră pe nisipul unei alei și apoi iarăși nu se mai auzi nimic. Marita ar fi vroit să iasă și ea afară, să se înfunde în noapte, să meargă, să meargă, așa cum s-ar arunca într-o apă rece și ar începe să înoate. Odaia o închidea între ziduri ; îi asfixia gîndurile.

Marita aștepta. Era singură. Toți ceilalți erau dincolo, acolo unde este Radu, aplecați deasupra lui, privind în el, căutînd să smulgă rădăcinile morții.

Văzuse odată în cabinetul unui doctor grupul caricaturizat al unor chirurgi executînd o operație. Pe masă era întins trupul frumos și roz al unei femei frumoase. Medicii hîzi, cu gesturi de călăi și ochi avizi, se strînseseră împrejur. Vinele tăiate atîrnau ca niște viermi strangulați. Alte detalii îi lipseau acum.

Toate puterile gîndului ei se concentrară asupra lui Radu, ca să-l susție. De obicei, toți cei din afară se detașează de cel care suferă, cu atît mai mult cu cît el suferă mai tare, și primejdia îl amenință mai grav. Marita nu avea psihologia comodă și egiostă a celor care privesc un bolnav. Ea însăși suferea, era pe masa de operație, suporta operația.

Doctorii nu vorbeau ; i se deschisese trupul, tăiat, și mîinile umblau prin el, prin viața și pulsațiile lui adormite, prin ceva flasc și cleios.

Totul se întîmplase așa de repede ! Ieri seară pe vremea asta, viața își continua mersul ei normal, încadrată în obiceiuri care îi dădeau un caracter de definitiv și de infinit. La ora asta citea, calmă, fără nici o grijă. Fără nici un presentiment. Nu-i adevărat că sînt presentimente. Nici atunci cînd, la telefon, de la spitalul de urgență, i s-a anunțat accidentul nu i-a

venit să creadă. Era sigură că este o eroare. În programul de fiecare zi al vieții ei, în ceea ce era obișnuit și mai dinainte știut, nu intra acest accident. Nu se putea rupe așa, dintr-o dată, firul întîmplărilor mărunte și neobservate care-i constituiau viața de toate zilele.

Nici Radu n-a încercat nici un presentiment. Avea figura lui de totdeauna, prea serioasă pentru vîrsta lui, și se îmbrăcase cu aceeași grijă, pentru ca să fie ca un „domn". Cine are presentimentul unei nenorociri nu mai dă importanță amănuntului, îl neglijează, îl disprețuiește. Alte preocupări, interioare, îl copleșesc cu exclusivitate. Poate ceva ca o cercetare, ca o întrebare asupra ta însuți, asupra fondului adînc al ființei. Nu ! Radu nu a avut nici o întunecare a frunții în clipa cînd a plecat de-acasă și a venit la ea să-l sărute.

Prea multe în douăsprezece ore ! Și totul asupra ei.

Prin noapte, se-auzea mergînd un tren care se tot apropia. Marita simți că ea însăși e într-un tren, și privește pe geam afară, în noaptea opacă.

Nu se auzea nimic pe sălile sonore ale sanatoriului, cu toate că și ușa în spate rămăsese larg deschisă. De-abia acum băgă de seamă că stă într-un curent care-i flutură rochia și părul pe frunte și pe tîmple. Poate de-aici impresia inconștientă că merge cu trenul și senzația că se mișcă repede.

Se întoarse cu fața spre odaie. Patul fusese așezat perpendicular pe peretele de la apus, așa fel încît umplea toată camera. Cealaltă mobilă era lipită de pereți. Acum iar îi apăru odaia goală. În mijlocul ei, linoleumul strălucea în lumină.

Începu să așeze cele cîteva lucruri aduse de acasă ca pentru o fugă precipitată. Cele mai multe erau lucruri de-ale lui Radu : o pereche de papuci, o pijama, un halat, două cămăși curate... ca pentru un *weekend* undeva în apropiere. Prezența lor era prezența lui Radu.

Marita îl aștepta. Trebuia să vie din oraș, de undeva. Trebuia să găsească totul pregătit. O perie de cap și pieptenele erau pe masă. Marita le trecu în șifonieră și puse peria de dinți și tubul cu pastă pe lavabou.

Odaia, la început străină și ostilă, începu să devie familiară. Lucrurile aduse de-acasă, cunoscute și arhicunoscute, creaseră atmosfera din care fuseseră aduse, o transportaseră cu ele ca pe un suflet. Și lucrurile duc cu ele o tonalitate, o atmosferă, o ambianță. Marita nu se mai simți cu totul străină în odaia aceea. Cu această treabă trecură vreo cîteva minute.

Nu se auzea nimic pe culoare. Becurile electrice erau aprinse, departe unul de altul. Se așezase o lumină calmă, dulce, adormită, la fel cu acea stare pe care o au oamenii înainte de somn.

Marita ieși pe culoar și făcu pe furiș cîțiva pași. Explora tăcerea. Era o liniște altfel decît toate de care-și aducea aminte : o liniște concentrată, atentă, crispată, ca o încordare. Avea ceva dureros și întins, de strună gata să plesnească. Ciuli urechile. Vroia să prindă din tăcerea aceea imensă și sonoră ceva din marea taină care se plăsmuia în sala de operații.

O clipă se auziră cîteva țăcănituri, ca și cum s-ar fi lovit între ele două cuțite, și se mai auzi o scîrțîitură prelungă. De unde ? De ce ?

Ascultarea aceasta era obositoare, ca un efort suprem al creierului. Începu s-o doară capul. Marita duse mașinal mîna la frunte, își cuprinse apoi tîmplele în palme și le strînse apăsat, ca și cum ar fi vroit să le așeze la loc, să le preseze la loc și să intre în capul ei toate gîndurile sărite afară, revărsate, fiindcă nu mai puteau încăpea înăuntru.

„Ce este ? Ce-au găsit oare ? Doamne !"

Acest „Doamne" îi scăpă Mariței inconștient și fără nici un sens. Marita nu credea în Dumnezeu. Altfel, ar fi fost ușor. Ar fi putut cere ajutoare, ar fi putut face promisiuni, stabili

trocuri, răscumpăra viaţa lui Radu cu milogeală sau cu jertfe şi privaţiuni aruncate în schimb. Zeii nu pot doar suferi ca oamenii să fie sau să urmărească a fi fericiţi. Asta îi irită. Îi supără. Marita niciodată nu ceruse autorizaţie celestă pentru fericirea ei pămîntească, lipsită totuşi de păcat.

Pedeapsa de la Dumnezeu care-i trecuse prin gînd mai înainte, amenințătoare, era o glumă, o ironie. Sau o superstiţie ! Marita era superstiţioasă. Asta era. Ca un joc, sau ca o distracţie. O formă de a irita hazardul.

Un sfert de ceas ! De-abia un sfert de ceas. Dar cu gust de eternitate. Cu gust amar de nesfîrşit şi de van.

Marita vroi să surprindă taina şi porni întru întîmpinarea ei. Începu să calce atent şi tiptil pe culoar, cu mîna stîngă răzimată de perete. Dacă n-ar surprinde-o nimeni ! Dacă n-ar surprinde-o pe neaşteptate ştirea, vestea : ce s-a întîmplat ; ce au găsit înlăuntru, în el, în Radu, în trupul lui... în trupul din ea.

Ajunse pînă la scările principale. Cabina mare a ascensorului era înconjurată cu ochiuri de sîrmă ca o cuşcă de păsări, ca într-o grădină zoologică. Nu ştia unde-i sala de operaţii : sus, sau jos ? Se opri. De dedesubt veneau acum glasuri care nu se distingeau bine, pentru care ecoul haotic era mai tare şi mai prelung decît vorbele rostite. Parcă ar fi fost amplificate de un aparat prost.

Marita avu aceeaşi senzaţie enervantă ca la telefon cînd nu s-aude bine şi nu poţi face nimic pentru ca să prinzi cuvintele. Taina rămînea închisă în mormăiala aceea nedesluşită.

Optsprezece minute !

Marita căuta să o desluşească cu răbdare şi persistenţă, aşa cum arheologii caută să descifreze un manuscris cu alfabet necunoscut. Dar nu se auzea nimic lămurit. Nici un cuvînt clar. Ecoul diforma totul, dizolvînd în tăcere, confuz. Vorbele apăreau legate unele de altele, parcă fără intervale, aşa cum

grafic se obişnuieşte în cărţile de clasa întîi primară pentru a învăţa copiii să despartă cuvintele.

Ar fi dorit să fie de faţă, să ştie tot, şi totuşi n-ar fi putut. Ar fi înnebunit dacă cineva ar fi silit-o să asiste la operaţie. Ar fi vroit, din contră, să fie departe, să nu mai audă nimic pînă totul nu va fi terminat, şi cu toate acestea, se apropia pe ascuns de sala de operaţii.

Dar cine ştie cu adevărat unde ar fi vroit să fie?! Să audă sau să nu audă ce vorbesc medicii între ei ?! Asta ar fi depins de ce anume îşi spuneau. Dar dacă îşi comunicau dezastrul pe care l-au găsit ?

Marita fu iarăşi îngrozită, şi alergă spre odaie, ca fugărită de-o spaimă din senin, şi trînti uşa izbită de curent. Picioarele tremurau subt ea. Se aşeză pe un scaun, pe marginea lui, gata să sară. Inima-i bătea cumplit. Douăzeci şi şase de minute ! Aşa nu se poate, devine insuportabil. Starea aceasta de nervozitate face să galopeze tot, şi prin contrast, tot ce este în afară să fie şi mai lent, şi mai static.

„Trebuie să mă stăpînesc, îşi spuse singură. Nu poate fi ceva prea grav. Ideile negre sînt o nenorocire. Te chinuieşti şi apoi vezi că totul a ieşit bine şi altfel decît îţi închipuiai. În fond, o nenorocire nici nu este de conceput. Operaţia o face profesorul Simu un om cu multă autoritate. Se spun despre el unele lucruri rele, dar şi bune. Oricum, e un profesor. Se zice că ar fi învăţat şi la Paris, şi că merge pe la toate congresele din străinătate.

Marita aglomera iluzii. Avea atîta nevoie.

Totul se va întîmpla ca totdeauna în asemenea împrejurări. Oricum, timpul va trece. Radu va fi adus ; voi sta cu el o săptămînă, zece zile. Apoi îl voi lua acasă.

Marita începu să întoarcă spre viitor gînduri pline de proiecte. „Domnul Voicu..."

De ce i-a venit iarăşi în cap „domnul Voicu" ? Întîi nu avu nici o explicaţie şi rămase confuză, cu un precis senti-

ment de vinovăţie, prinsă asupra faptului. Iarăşi! Apoi găsi explicaţia: domnul Voicu va trebui să întrerupă lecţiile un timp, pînă se va reface Radu. După aceea... după aceea, desigur, vor trebui reluate. Domnul Voicu este exact omul indicat pentru aceasta. El va putea supraveghea în acelaşi timp şi învăţătura lui Radu, şi dezvoltarea lui fizică. Ce noroc că un om ca acesta primeşte să dea lecţii! Este un caz rar. Marita se gîndi că Voicu trebuie să fie foarte sărac. E pentru prima oară cînd s-a gîndit serios la asta, şi o înduioşare caldă îi inundă inima. Era o mărturisire din interior, fără vorbe, cu neputinţă de stăpînit şi pentru care Marita nu-şi recunoaşte nici o vină.

Asociaţiile de idei continuară, furînd-o înşelător. A refuzat totdeauna, de cîte ori a fost invitat la masă. De îndată ce Radu se va face bine, va insista mai mult. Domnul Voicu trebuie să aibă ziua lui pe săptămînă în care să vie la dejun. În felul acesta îl va cunoaşte pe Radu mai bine. Lecţiile limitează pentru profesor cîmpul de observaţie. Sînt ceva unilateral. Domnul Voicu trebuie să-l formeze pe Radu, nu numai să-l înveţe temele. Neapărat o să-l invite la dejun o dată pe săptămînă. Şi-l va determina să primească.

Cu aceste viziuni, Marita se lăsa atrasă, readusă în normal, în obişnuinţa întreruptă azi-dimineaţă, cu o voluptate nouă. Poate obişnuinţa e singura fericire valabilă şi care poate dura. Ea nu-i o criză acută, ca alte forme de fericire. Aceasta e singura care-ţi dă răgazul şi starea de spirit ca să poţi degusta fericirea fără teamă, fără acea senzaţie ucigătoare de efemer care strică totul, fără sentiment de nesiguranţă, de cursă perpetuă pentru a o menţine.

Domnul Voicu va intra în obiceiurile casei. Ceea ce acum nu se lăsa mărturisit din cauza unei sălbatice apucături, va fi domesticit, integrat în elementele unei fericiri calme.

Aşa credea atunci Marita, cu acea bunăvoinţă conciliantă cu care oamenii fac planuri de viitor cînd sînt într-o nenoro-

cire de care vor să uite. Ceea ce simțea pentru Voicu i se părea a fi atunci o afecțiune, o simpatie, o afinitate — adică ceva mai puțin decît o camaraderie. De-abia fenomenul de bază al unei camaraderii. Și încă, toate acestea într-o stare latentă, și calmă. Ia ! un om cu care îți dai seama că ți-ar plăcea să stai de vorbă, să schimbi idei, să privești viața. Marita simțise de-atîtea ori nevoia unei astfel de tovărășii !

Procesul mintal al Mariței se dezvolta ca și cum operația lui Radu ar fi avut loc cîteva zile în urmă, și domnea în ea acum o atmosferă specifică convalescenței. Atunci numai, tot ce se vede înainte e bine, e foarte bine. Omul s-a epuizat în a avea dorințe. Ceea ce dorea arzător și imediat s-a împlinit. Printr-o tacită convenție, nu mai vrea nimic deosebit. Nu mai cere decît să fie lăsat în pace într-o viață ștearsă de fiecare zi.

Dar operația era de-abia în curs. La această realitate, Marita fu trezită de dezlănțuirea celor unsprezece bătăi ale pendulei de pe culoar. Monotone, cu aceeași tonalitate de muzicuță de buzunar plimbată pe buze, cu bătăile legate una de alta printr-un fel de ecou prelung de diapazon lovit de masă și apoi adus la ureche.

Unsprezece.

O jumătate de oră.

Durata începea să depășească timpul unei operațiuni normale. Ar fi trebuit ca pînă acum să se fi terminat. Cu experiența profesorului...

Marita trecu brusc la cealaltă extremă, în care gîndurile n-au șir, n-au expresii, se ciocnesc nebune, ca oamenii în mulțime la o panică.

„Radu ! Nu. Nu. Radul meu ! Răducu. Nu. Nu."

Gîndurile interioare nu mai erau exprimate. Expresia nu da decît răspunsul. Și îl da cu violență. Nu vroia să accepte. Nu accepta oroarea, ipoteza oroarei. Cu neputință. „Asta nu. Nu !" Marita își împletea degetele — și le tortura. Era un reflex concret, o transpunere simbolică a gîndurilor care se înco-

lăceau, se strangulau, se zvîrcoleau ca un nod de șerpi vii în delir.

Orice-ar fi, ea nu mai poate aștepta. De-acum încolo nu mai este omenește. Va intra în sală, va ști totul cu un moment mai devreme. Îndată.

Marita își făcea iluzia că profesorul, cu știința lui, a avut posibilitatea să citească destinul : moarte sau viață — în măruntaiele lui Radu din pîntecele deschis ca un vas, precum preoții pe vremuri la jertfe. Mai mult : că ea însăși l-ar vedea imediat, ca și cum ar fi scris. Nimic mai insuportabil decît această nesiguranță. Orice mai bine ca nesiguranța de-acum.

Marita porni din nou pe culoarul spațios, dar de data aceasta fără nici o sfială, cu mers hotărît și ferm. Scoborî scările, repede. Așteptă jos puțin, ca să se orienteze. Din dreapta se auzeau voci. Ajunse în fața unei uși duble, mari, cu geam de sticlă mată, foarte iluminat. Pe culoar, în dreptul ușii, era o aureolă puternică și lunatică. Marita ezită. Să nu facă o prostie. Să nu enerveze profesorul. Dacă tocmai atunci este la faza culminantă a operației ?...

Hotărîrea ei slăbi. Se simți golită și de acest resort. De-acum încolo nu mai găsea în ea nici o resursă de rezistență, nici un suport. Conștient sau fără voie, încercase toate. Picioarele îi cedau subt ea, tremurînd. O sfîșiere prelungă îi cuprinse trupul. O tăietură trecu repede prin stomac, asasinînd ultimele puteri. Avea nevoie să se curbeze, să se plece înainte, frîntă în două.

Umbre negre și lungi se agitau pe ușa imensă cu sticlă mată. Înăuntru era mișcare neobișnuită. Una din umbre se proiectă aproape de geam, chiar pe el. Cele două uși se dădură în lături. Lumina orbi ochii Maritei. Simți că leșină. Tabloul avea ceva ireal și amețitor. Își adună toate puterile. Prin fața ei defilă masa îngustă și albă pe care era întins Radu. El era acoperit cu un cearceaf. Obrajii îi erau extrem de palizi. Era așezat drept, cu fața în sus.

Marita avu exact timpul să observe că cearceaful se ridica și se cobora în răstimpuri, că Radu respiră, că e viu, — și se prăbuși pe mozaic.

XII

Tinca sta pe prispa casei. Desfăcuse în mîini știuleți de porumb și arunca boabele la cei cîțiva pui care se adunaseră lîngă picioarele ei. Cînd arunca un pumn de grăunțe se producea mare agitație între pui. Se îngrămădeau unul în altul ; săreau unul peste celălalt, adunau cu ciocul pe subt picioarele celui din față, cu o grabă aprigă și lacomă. Cînd se terminau boabele, toți se linișteau ca prin farmec, începînd să caute fiecare pe cont propriu, tacticos și calm, pînă ce li se arunca alt pumn, cînd bătălia pornea de la capăt.

Dar gîndurile Tincăi erau în altă parte. Eleonora îi spusese că Măndica a plecat la București și că nu se mai întoarce. Suferise multe înjurături și bătăi de la Vasile, dar avea mîngîierea că nu-i singură și că ieșind ea în cale îi apăra pe ceilalți. Nu avea în ea singurătatea asta. Nu fusese niciodată așa de singură. Este drept că avea prea puțin timp să stea de vorbă cu Măndica, fiindcă amîndouă trebăluiau — cînd una în casă, cealaltă prin curte sau la cîmp, dar oricum, simțea ea că mai este cineva pe aproape. Nu se gîndea nici atunci precis la asta, dar o simțea de la sine, cînd făcea treabă, în fiecare moment. Muncea știind că este și Măndica pe-acolo, cu ea. De-acum, gata. Singură !

Tot satul știa de la Catinca lui Vasile Rusu că Măndica e însărcinată cu un copil din flori. Nu apucase însă a afla că Măndica a plecat. De-aceea, toate femeile o pîndeau, s-o poată vedea, ca pe-o pradă pe care se temeau să n-o scape. Știau ele bine că n-are să mai îndrăznească să vie duminica, la „salon", la dans, în ochii lumii. Dar trebuia să iasă și să treacă vre-

odată prin sat. Măcar să meargă cu tatu-său la cîmp, sau, cine știe, la dugheană ca să cumpere ceva. Nu poate ea să rămîie de-acum toată viața ei închisă în casă. Trebuie s-o surprindă și s-o vadă ele odată !

Pînda asta surdă și generală nu se făcea pentru că femeile din sat s-ar fi înțeles să-i puie la cale cine știe ce manifestație. Ea constituia o preocupare personală a fiecărei femei din sat, izvorîtă numai și numai din curiozitate și dintr-o ură fără de motiv. Punctul acesta de vedere era general și mi se pare că el nu avea nimic nici cu morala. Era numai ceva care excita și da loc la vorbe. Ceva care iese în sfîrșit din obișnuit, din monotonia faptelor fără importanță care se întîmplă într-un sat.

Nici o femeie din toată comuna, fie ea tînără sau bătrînă, fată sau nevastă, nu avea milă sau înțelegere pentru Măndica. Nici una nu-l acuza pe Ion. Ele nu adînceau nenorocirea fără fund a Măndicăi. Nu le interesa decît partea de clevetire, distracția clevetirii, savoarea ei. Poate că Măndica avea și dușmani, fiindcă prin firea ei avusese și ea limba ascuțită și, deșteaptă cum era, nu iertase pe nimeni și nu rămăsese datoare nici unei fete atunci cînd se lua la ceartă. La cele mai multe femei însă, răutatea era pur gratuită. Artă pentru artă !

Singură Tinca o înțelegea, o ierta și o plîngea. Nu pentru că era mama ei. Ca mamă, tot așa de bine s-ar fi putut ridica s-o condamne și s-o blesteme. Sînt atîtea mame care fac așa ! Dar ea cunoștea viața de acasă a Măndicăi, cea fără nici o mulțumire. O viață de spaimă și de umilințe. O viață de nedreptăți și bătăi. Avea și ea nevoie de altceva : de puțină dragoste, de o mîngîiere în afară, de un prilej de a fugi și de a uita.

Și apoi, Tinca petrecu tinerețea ei. Și ea fugise de la părinți pentru Vasile. Și-a trăit cu el necununată doi ani. Petrache e copil nelegitim ; copil din flori. Ea știa bine ce-i în sufletul Măndicăi. Ea a trăit totul, la fel, aceeași durere. Mai

puțin părăsirea lui Ion ; lipsa oricărui sprijin ; deznădejdea de a fi deodată singură.

Tinca oftă adînc. Se ridică de pe prispă și își scutură poala de cojițele de știuleți, albe și rotunde, care se prinseseră de fustă ca o mătreață. Trebuie să dea apă la vacă, tărîțe la vițel, zoile la porc. Acum rămăsese numai ea. Trebuia să facă totul : și treaba ei, și treaba Măndicăi.

Munca o fura ca un vînt și numai uneori gîndurile în cap mai mergeau singure, în așa fel încît se trezea oprindu-se din mers și întrebîndu-se : „Oare unde dracu mă duceam ?"

În țarină nu se făcuse nimic. După grindina aceea grozavă, grîul nu s-a mai ridicat. Oamenii l-au cosit și nici nu l-au mai treierat. Îl țin ca nutreț. Nici porumbul chiar, nu și-a mai revenit, fiindcă a urmat o secetă îngrozitoare, care a ars totul de pe cîmp. Treabă în țarină deci nu era. În sat domnea o acalmie ca toamna tîrziu în preajma iernii. Bărbații erau plecați să caute pe-aiurea, pe la depărtări de-o sută de kilometri, porumb pentru iarnă.

Vasile se îndeletnicea să facă transporturi cu căruța la București. Bea aici la plecare, bea la București la întoarcere ; aici cu prieteni, acolo de unul singur. Casa i se golise de copii.

— Treaba lor ! Să se ducă ! Să vie cînd i-oi chema eu !

Vasile se simțea așa mai liber și fără nici o răspundere. Bea fără frîu, de-un necaz pe care nu-l avea. Uneori, numai se simțea umilit în sine de fuga băiatului, apoi de-a fetei. Știa doar tot satul. Află și Vasile de nenorocirea Măndicăi.

— Așa ? Spuneam eu ! Curvele ! Bine le-a făcut !

Vasile, în toate sudălmile lui, le asocia totdeauna pe amîndouă, pe Tinca și pe Măndica. Și cînd se referea chiar numai la una, o pomenea la plural, adică la un loc cu cealaltă. El era de altfel sigur că ele au fost totdeauna înțelese în contra lui, că au complotat veșnic împreună contra lui. De-aceea, pentru el, prin pluralul acesta denumea „inamicul" : dușmanul lui cu două capete.

Nici pe el nu-l interesa cumva latura așa-zis morală a nenorocirii Măndicăi, ci numai faptul, ca o răzbunare a soartei, pentru tot ce muierile acestea mașinau pe-ascuns în contra lui.

Grozăvia pățaniei Măndicăi îl satisfăcea. Era confirmarea vădită a vorbelor lui.

— Le cunosc eu !!

Vasile era sigur că și plecarea Măndicăi, ca și a ticălosului acela de băiat, era pusă la cale tot de Tinca, cu știrea ei, cu ajutorul ei. Ea trebuie să le trimită și de mîncare, noaptea sau cînd lipsește el, ca să nu crape de foame.

El și-acuma, cînd numai Tinca rămăsese, tot la plural vorbea : „Să-mi dați ceva de mîncare", sau „Duceți niște lucernă la vacă". În capul lui, acest plural era și un fel de a evita să se adreseze direct Tincăi. Pluralul lui cuprindea ceva impersonal.

Cînd venea beat noaptea, după ce făcea scandal Tincăi, o căuta cu adevărat și pe Măndica, prin șură, prin iesle, prin șira de paie, prin podul grajdului, cu convingerea că ea tot nu-i plecată, și asta-i numai o invenție ca să se ascundă de el.

Lucrurile intraseră oarecum în normal. Vasile lipsea zile întregi, cînd se-ntorcea începea să urle, să înjure, și totul se sfîrșea cu o bătaie. Vecinii știau și ei ce urmează de cum îi auzeau gura. Apoi venea o perioadă de viață mută, în care nici el, nici ea nu scoteau nici o vorbă.

Uneori, duminica, Vasile venea beat la amiază. Urma scandalul și bătaia. Apoi el cădea într-un somn greu și lung. Spre seară, cînd se trezea, o obliga pe dînsa să se îmbrace curat cu ce are mai bun, și o lua la plimbare prin sat. Lumea-i vedea așa : el în cămașă albă, cu părul udat cu apă, pieptănat și lins pe cap, pășind mîndru și satisfăcut, și alături de el, Tinca, cu fusta cea bună, neagră, încălțată, mergînd supusă și tăcută. Asta era demonstrația lui conjugală de-a lungul satului, pe șoseaua principală, unde-l vedea toată lumea.

Tinca, abrutizată, avea chiar plăcerea să facă aceste plimbări duminicale. Ele îi aduceau aminte de anii buni, de la început. Lipsea numai de-alături Petrache, care pe atunci era mic și pe care-l dureau picioarele. Atunci îl lua în brațe, și picioarele lui îi atîrnau, micuțe, bălăbănind. Și inima ei se strîngea atunci de un dor neînchipuit. Cîți ani erau de cînd nu-l mai văzuse pe Petrache ?!

Acum nu mai trăia, nu mai suferea viața aceasta decît cu speranța că el, într-o zi, are să vie. Din cînd în cînd, de la oameni din sat, avea vești de la dînsul. Auzise că învață să fie doctor. Îi era greu să creadă. Copilul ei !... Îi era frică să n-o fi uitat și nu cumva în sufletul lui s-o puie la un loc cu tată-său, și s-o urască.

Spre toamnă trebuiră să vîndă ceva. Curtea nu mai era plină de păsări. Tinca ținea încă totul curat, pus la locul lui, dar o senzație de pustiu umbla prin jurul casei. Nu mai era mișcare, nu mai vedeai aproape niciodată pe nimeni. Viața care agita odată două femei harnice de ici-colo se împuținase, și acum pierise.

În amintirile lui Petrache, însă soarele bătea de dimineață în pereții albi, dați cu var ; chenarele roșii din jurul ușii și ferestrelor erau proaspete ; curtea era măturată, găinile cotcodăceau în șură, porcul era legat cu lanț în fund, caii ronțăiau seara, legați la căruță, iarba — de-abia cosită, care mirosea a toate parfumurile cîmpului, a sînziene și a garoafe de fîneață.

Și paradisul nu era altceva decît această lume rămasă în mintea lui de copil. O muncă aspră și de multe ori grea de la oraș, satisfacția de a lupta și a învinge, viața variată și luminoasă din București, nimic nu-i întunecase acest tablou al copilăriei. Se părea că pentru a-l recîștiga odată muncește atît de mult.

XIII

Patul lui Radu, cu un Radu livid, nemişcat, ochii închişi, revenise la loc. În tot sanatoriul, noaptea, era o linişte de mormînt. Numai becurile electrice, rare, vegheau pe culoare şi în saloane.

Marita camuflase lumina cu o batistă colorată. O lumină albăstrie dormita pînă în colţuri. Îl rugase pe domnul Voicu să rămîie cu ea. S-ar putea să fie nevoie de el la un moment dat, şi ea singură n-ar şti ce să facă. Marita se simţea aşa de mică şi de incapabilă !

Petrache rămase. Stăteau fiecare tăcut pe cîte un scaun, şi în liniştea aceea şi în obscuritatea odăii, fiecăruia i se părea că-i foarte departe de celălalt. Marita simţea nevoia unei tovărăşii mai apropiate. Ar fi vroit să-l simtă alături de ea. Ar fi avut un sentiment de mai mare siguranţă.

Scaunul Maritei era aproape de pat. Ea sta puţin aplecată spre Radu şi-i urmărea toate mişcările şi toate variaţiile de fizionomie pe chipul lui. O seninătate destinsă îi plutea peste faţă. Apoi, trăsăturile, ca prin somn, ca printr-un vis urît, se crispau, se strîngeau de-o durere tăinuită. Marita le nota în memoria ei pe toate. Ar fi vroit să ştie ce se întîmplă în el. Iarăşi dorinţa aceea imposibilă de a citi în Radu, în organele lui rănite şi însîngerate, de a afla adevărul nu numai pentru clipa aceea, dar şi pentru viitor, pentru tot ce va fi pînă la însănătoşire.

Petrache, întrebat în şoapte despre ce anume are Radu, evita un răspuns precis, spunînd că domnul profesor îi va comunica desigur mîne dimineaţă, dar adăogă fără multă convingere „că nu este nimic prea grav". Mai mult decît prin vorbe, căută să o liniştească prin gesturi, şi îi puse mîna pe braţ, în semn de calmare. Nici Marita nu insistă prea mult. Pentru ea, de îndată ce-l văzu pe Radu respirînd, la locul lui, însemna că operaţia a reuşit şi deci de-acum încolo nu mai este

decît o chestiune de răbdare. De-aceea, în ea s-a amestecat atunci îngrijorarea, cu o înduioşată bucurie. Radu trăia !

Geamul şi uşa fuseseră închise, jaluzelele — lăsate. Radu era încă subt narcoză. Numai ei doi : Marita şi Petrache, existau acolo. Singuri numai ei. Odaia astfel închisă sporea această intimitate, îi strîngea mai mult ; îi izola mai mult. Tăcerea pe care-o impuneau circumstanţele îi înfăşura laolaltă, fiindcă tăceau împreună. Aceasta însemna că tăcerea fiecăruia tăinuia şi rumega ascuns existenţa de-alături a celuilalt. Fiecare îl gîndea pe celălalt.

Toate asociaţiile de idei, îndeobşte pline de neaşteptat şi de fantezie, se învîrteau atunci în acele împrejurări într-un cerc restrîns, între ei doi şi Radu, sau prin Radu, care era trăsătura de unire, la ei doi.

Evoluţia raporturilor dintre Marita şi Petrache era forţată de această întîmplare. Sărise peste o sumedenie de faze intermediare. Afinitatea dintre ei, niciodată încă mărturisită, lăsată atîta timp în stare de adormire, constituind numai din cînd în cînd conştiinţa unei plăceri subtile interioare şi secrete, era trecută brusc, neaşteptat, la o lungă verificare în doi, într-o singurătate în doi şi într-o tăcere în doi.

În genere, atunci cînd un bărbat şi o femeie care au între ei afinităţi ajung la stadiul tăcerilor în doi, au trecut prin mărturisirile dragostei lor şi-au ajuns aici fiindcă au înţeles că vorbele spun prea puţin din ceea ce simt şi că-i înşală.

Nimeni dintre ei doi nu cuteza să mărturisească făţiş nimic din tulburarea lor, din ceea ce simţeau atunci că divulgă plăcut şi iremediabil acea prelungă tăcere, alături unul de celălalt. Li s-ar fi părut un sacrilegiu. Dar conştiinţa exagerată şi subtilă a acestui păcat nu putea sau nu vroia totuşi să împiedice şirul intim al gîndurilor. Din contră. Părea să fie un diabolic stimulent.

Tovărăşia în nenorocire era apoi de natură să opereze între ei o legătură mult mai puternică decît procedura obişnuită

a unei apropieri dintre un bărbat şi o femeie. Aici, apropierea se făcea oarecum printr-un sentiment ocolit şi pur, care nu era de natură să alarmeze, dar care prindea sufletele cu sinceritate şi totală încredere.

Legătura de la Marita la Petrache se făcea mai indirect, prin Radu. Preocuparea ei imediată era fără îndoială Radu. Dar fiindcă în credința ei el era salvat, un nou gust de viață nu-i împiedica nici o dorință, oricît de temerară ar fi fost. Marita se mai păcălea singură şi prin aceea că ea credea că pune înainte un sentiment de recunoştință şi de gratitudine care n-o angaja la nimic blamabil.

Legătura de la Petrache la Marita era mult mai directă. El nu avea în acel moment nici o constrîngere de menajat. El era mai la curent cu starea foarte gravă a lui Radu, se simțea aproape de el pentru că intrase în aceeaşi viață de familie în care fusese adoptat, dar îngrijorarea lui nu era organică. Se putea foarte bine ca această grijă de Radu să nu fie pe primul plan, fără ca nici cea mai scrupuloasă conştiință să-i poate face vreun reproş.

Nu vroia să apară în fața lui ca un profitor al acestei nenorociri, dar fiindcă soarta vroise astfel, nici nu avea putere să renunțe la un vis, la un sentiment care angaja aşa de adînc toată ființa lui.

Pînă acum nu cutezase nimic. Acel imbold de apropiere pe care-l degajase totdeauna, fluid de simpatie reciprocă, fusese stăpînit pînă acum. Aşa era situația lui. El mai avea de muncit pe brînci, în lipsuri şi mizerie, ani întregi, pentru a avea dreptul la viață şi la plăcerile ei rare. Încă nu. El pornise din urmă de tot, de la izbă. Mai avea încă de alergat subteran, chiar numai pentru a ajunge la linia de plecare pentru cursa vieții, unde poți cădea la primul obstacol, sau ieşi în frunte, învingător. Petrache nu avea un complex de inferioritate. Avea, din contră, o totală încredere în el. Nu intrase însă încă în cursă. Va intra, va alerga, va fi clasat, va cîştiga ma-

rele premiu. Abia după aceea va putea aspira la bunurile vieţii. Vioiciunea expresiei lui, sănătatea lui, ochii lui, care umblau aşa de curioşi peste tot, erau semne că el va învinge.

Dar din subsolul blocului B, unde avea un pat de fier şi o măsuţă, nu putea aspira în prezent la un lux al fiinţei, cum ar fi fost pentru el o dragoste pentru Marita, hrănită de propria lui dorinţă.

Poate că o iubea. Dar iubirea lui era numai ca o muzică auzită de departe, ca o plăcută stare de spirit, ca un climat cald pentru suflet care să dea un colorit mai agreabil vieţii.

Şi-acum, deodată, poate sta cu ea într-o odăiţă, singuri, o noapte ; o poate privi ; îşi vorbesc în şoapte ; petrec tăceri lungi împreună, în care nu se poate să nu se amestece nimic din fierberea misterioasă a vieţii trupeşti. Ea, Marita, pe care-o zărea pînă acum în treacăt cîteva momente de două-trei ori pe săptămînă cel mult, e acolo lîngă el. Vor veghea împreună o noapte întreagă. Aceasta nu va putea duce la nimic mai departe. Ar fi o nebunie de închipuit. Jucăria i se va lua din mînă, azi, peste cîteva zile. Dar el nu vrea să ştie asta.

Va rămîne totuşi ceva. Va rămîne foarte mult. Un gust nou al vieţii. Fie numai chiar o amintire. E mult. Alături de amintirile copilăriei, de casa cu prispă, de sat, de mama lui. Are aşa puţine amintiri pe care le poate chema cu plăcere !! Nici o iluzie exagerată, deşartă. Degustarea conştientă a unei bucurii prezente.

Aşa credea Petrache. El îşi compartimenta viaţa ca pe un program de producţie festivă cu „partea întîia, partea a doua, partea a treia". Şi credea că nu a luat nici bilet pentru intrarea în sală. Avea impresia că se uită numai pe fereastră, şi vedea personagiul principal în lumină feerică. Şi personagiul principal îi surîde şi-i face semne prieteneşti.

Petrache se uită la Marita. Acum ea avea fruntea răzimată în palmă, şi cotul pe pulpa piciorului. Îi veda ceafa, gîtul, cî-

țeva fire de păr atîrnînd pe umerii încovoiați. I se pare micuță și delicată ; mai mult decît ar fi crezut. E frîntă în două, aplecată asupra ei însăși. Petrache se simte cuprins de tandrețe, de compasiune. Emoțiile au obosit-o. Ar vroi s-o mîngîie, să-i spuie vorbe de alinare ; poate de dragoste. Dar dragostea lor a început de la celălalt capăt. N-au ajuns încă la vorbe. Sînt la tăceri.

În capul Mariței s-a pus o întrebare. Se întoarce spre Petrache și i-o șoptește :

— Crezi că doarme ?

Petrache se ridică, se apleacă deasupra patului, caută cu privirea capul așezat pe-o parte. Ochii lui Radu sînt închiși. Viața lui se duce tot singură, izolată.

— Mai este încă sub efectul narcozei.

Petrache caută brațul lui Radu, apasă degetele strînse pe încheietura mînii lui ca un violonist pe gîtul unei viori, apăsînt pe toate strunele deodată, și ascultă atent. Numără în gînd. Buzele lui se mișcă ușor. Marita le urmărește cu aviditate, uitîndu-se la el ca la un oracol care este pe cale de a formula prevestirea. Buzele punctează ceva nevăzut și regulat. Marita ar vroi să asculte mai adînc, să audă ceea ce nu se pronunță, ceea ce se gîndește numai, căci Petrache nu pronunță numerele, ci numai le gîndește, iar buzele mimează din obișnuință.

Un puls încă scăzut se prelinge în salturi leneșe, ca o apă săracă de șes. Petrache dă din cap numai, în semn că ar fi mulțumit, și se așază iar pe scaun. Brațul lui Radu a rămas afară, deasupra cearșafului, detașat de el. Marita i-l așază cu grijă, ca și cum i l-ar fixa, organic, la loc.

Acum stau amîndoi pe scaun, drept, cu spatele rezimate de spătar, cu ochii deschiși înainte. Fiecare îl simte pe celălalt făcînd la fel. Sînt amîndoi ca doi pasageri într-o cabină de vagon, într-un tren care stă și nu mai pleacă, noaptea, în-

tr-o gară adormită și periferică. Trenul nu mai pleacă. Toate stau pe loc: ceasurile, gîndurile, trase pe-o linie moartă, uitate. Pînă mîine dimineață.

Marita nu așteaptă altceva decît să se facă ziuă. Ziua e altfel. Are impresia că mîne dimineață va fi totul bine și mai ales va afla precis ce este. Iarăși dorința și convingerea că profesorul a putut să citească exact în trupul deschis al lui Radu.

Petrache se complace în această obscuritate, în trenul care stă pe-o linie moartă. El n-a pornit nicăieri mai departe. El poate scoborî acolo, în stația fără nume, dacă este împreună cu Marita. Oriunde l-ar duce trenul, nu poate fi mai bine ca aici. Are o senzație plăcută de calm. Dragostea lui, începută de la celălalt capăt, este la sezonul tandreță, ca la un final de dragoste fericită în care plutește melancolia dulce a despărțirii. El nu simte clocotind în el dorințe. Gîndul lui nu urmărește nici măcar imaginea unei îmbrățișări, a unui sărut. Aceasta ar vulgariza totul. Ar cădea ca o ieșire de jaz într-un vals de Chopin. Realizarea este totdeauna o vulgaritate.

Marita era pentru el numai o prezență, dar nedefinită precis, ca parfumul, ca ambianța ei numai.

Cei doi călători mergeau împreună, poate amîndoi pentru aceeași destinație în alb. Peisajul nu trecea prin fața ochilor. Era o călătorie de noapte. Cînd se uitau pe geam afară, nu vedeau nimic decît propriul lor chip în cadrul geamului cu sticla neagră și lucioasă. Așa era. Orice ar fi făcut și unde ar fi privit, oricîte gînduri ar fi trecut pe lîngă ei, ca peisagiile văzute din tren, ei se vedeau pe ei înșiși, se găseau mereu pe ei, pe fond negru și lucios.

Petrache nu vroia, nu cerea nimic mai mult. Nici atît nu sperase vreodată. I se deschisese o ușă spre o lume de basm pe care o visa și se furișase înăuntru, tolerat, ca un comi-

sionar care aduce un pachet și care pentru asta este admis să facă un pas în vestibul.

Din vestibul, comisionarul Petrache vedea un interior frumos și cald și doamna care sta pe scaun. Comisionarul își face din această întîmplare vreo iluzie?... El primește numai bacșișul.

Nu-i așa. Petrache simțea bine că nu-i așa. Un vag fluid care nu minte îi spunea că nu-i așa. Ceva ireal și nevăzut îi învăluia pe amîndoi la un loc, ca un parfum. Simțea gîndurile Maritei alături de ale lui, împreună cu ale lui, ca și cum chiar mînile lor ar fi fost împreunate.

În fond, Marita nu avea nici un gînd direct pentru Petrache. Se ferea în mod conștient. Toate reveneau la el numai prin forța împrejurărilor, indirect, prin Radu, prin petrecerea în minte a vieții ei de-acasă. În aceste viziuni, Petrache apărea mai mult fantomatic decît ca un personaj real. Marita îl aprecia ca om, îi plăcea „spiritual". Îl simțea un tovarăș bun, un om de toată încrederea. Știa bine că ar fi putut să stea mult timp cu el de vorbă. Știa că au afinități ; o vocație de înțelegere și apropiere. Și de cîte ori îl întîlnise și-i vorbise, simțise o căldură în tot trupul, în toată ființa ei, o bucurie a spiritului, un sentiment de iluminare și bogăție lăuntrică.

Ce era asta ? La Marita, dragostea se formula analizată, mai concret, mai pretențioasă. Cerea mai mult, tot mai mult. Petrache nu putea cere nimic. El era numai dispus să dea, să împartă. Dar și cerințele Maritei rămîneau închise, ascunse profund, niciodată mărturisite, altfel decît prin ceea ce nu se poate stăpîni : o vagă jenă, o timiditate fluidă, umbra insesizabilă a unui gînd care colorează altfel, o clipă, pupilele.

Dragostea Maritei era o dragoste de roman, de jurnal intim de femeie care se teme să înfrunte viața ; care și-o scrie numai, și-o trăiește în alb. Ea semăna cu o muzică interioară, de-abia cîntată în surdină de niște instrumente de corzi necunoscute. Nimeni n-o auzea. Numai ea o auzea.

Se aud uneori sonate cîntate la pian, de departe, de undeva. Notele trebuie să iasă pe o fereastră deschisă în noapte. Nu se știe cine-o cîntă ; cine-a scris-o ; de unde vine. Impresia depășește chiar marginile unei sonate ; e o muzică universală, nedefinită, fără autor cunoscut, fără executant cunoscut. Sonata devine muzica personală a fiecăruia dintre ascultătorii îndepărtați și întîmplători.

Cînd s-a isprăvit sonata, pornește în suflete o mare melancolie. A murit un suflet. Muzica din Marita seamănă cu sonata de pian, anonimă, universală, în noapte. Dar totul, involuntar, se broda pe ea, revenea invariabil și irezistibil la ea. Sonata de pian o găsise pe Marita fără nici o melodie interioară, disponibilă. Era în ea o tăcere gata să primească o imprimare de muzică bună și ireală ca aceasta. Marita era sufletește singură.

Aristide, fostul ei soț, decedat acum vreo cinci ani, gros, mereu cu havana în gură, cu gîndul aiurea, distrat, prins numai de afaceri, foarte des absent cu totul, plecat mereu în străinătate, nu avea nimic cu care să umple o tăcere sau o singurătate. Tăcea și el. Pleoapele lui clipeau atunci rar și lipicioase pe ochii mici, dar tăcerea lui — se simțea bine — era tîrg, era tîrguială în afaceri în curs : cît va mai da ; cît va mai putea să cedeze ; ce să ceară în schimb. Tăcerea lui nu era muzică. Ea număra bani de hîrtie, strecura cecuri ; nimic cu sonorități.

Marita era ca un funcționar particular necesar întreprinderii sale bancare cu tot felul de combinații. La fel cu o dactilografă sau cu domnișoara de la contabilitate. Nici măcar un subdirector. O sinecuristă !

Tăcerea lui nu era o prezență, ci o izolare în biroul capitonat cu mușama, ca să nu prindă nimeni afacerea.

Radu începu să se miște. Cearșaful foșni ca niște frunze moarte. Marita tresări, și într-o clipă fu în picioare, aplecată deasupra patului. Radu gemu surd, prelung. Buzele îi mișcară

încet. Erau uscate. Marita ar fi vroit să-i dea puţină apă. Petrache o opri.

Radu deschise ochii. Mama, domnul Voicu îi apărură negri, ca două umbre, în depărtare. Totul împrejur era inconsistent şi depărtat. Şi tavanul era sus, înalt. Şi totul era indiferent şi neconturat. Nu se făcea nici o legătură între ceea ce fusese înainte şi ceea ce părea acum. Mama, Petrache stăteau nemişcaţi ca într-o poză, ca pe-un panou, decupaţi, umbre. Mai mişcă iar din buze, cu greu. Limba îi lipăi udă, ca şi cum ar fi vroit să scoată un sunet şi se împotmolise.

Marita privea nedumerită. Petrache ştia că atunci, după cîteva ceasuri de la operaţie, nu este nimic de făcut şi că bolnavul trebuie lăsat singur să lupte. Radu lupta din greu. Îl apăsa ceva pe piept. Îl durea capul şi ameţea. Închise din nou ochii. Lupta continua inegală, pe întuneric. Organele lui se zbăteau singure, pe contul lor, pe viaţă şi pe moarte. Nici nu mai luptau ordonat, ca o singură unitate. Fiecare vroia să acapareze pentru sine ultimele energii, ca şi cum ar fi fost cu putinţă ca inima, creierii să-i supravieţuiască lui Radu — lui Radu, care era toate la un loc, rezultatul lor.

Marita ar fi vrut să facă neapărat ceva. Orice. Să aşeze cearceaful, să-i ridice perina, să-i îndrepte capul, să-i dea ceva în gură, o citronadă, ceva... Altfel, aşa, era inutilă, nu-l ajuta cu nimic. Dragostea ei de mamă vroia cu orice chip să se cheltuiască.

Petrache schiţă un semn de linişţire. Nu era nimic de făcut. La ora aceea, încă nimic din aceste incomodităţi minore nu-l puteau supăra. Nici lumina în ochi, nici capul care zăcea pe marginea perinei.

Radu iarăşi nu mai mişca de loc. Marita şi Petrache se uitară unul la altul fără să-şi spuie un cuvînt şi se aşezară iarăşi pe scaune.

Obscuritatea albăstrie a odăii începu să se clarifice treptat, fără ca să se ştie de unde. Jaluzelele erau trase, dar de undeva

de după ele se strecura o lumină palidă, albă, rece, prin crăpături, ca o apă care se infiltrează.

Se crăpa de ziuă.

Marita vroi să grăbească fenomenul cosmic, și se duse la geam să ridice jaluzelele. Odaia se lumină rece și vag, ca spălată. Era o lumină pură, fără strălucire. În grădină nu era nici o mișcare. Trandafirii stăteau înțepeniți, drepți, purtînd încă pe petale stropi de apă de asară, ca acele lacrimi care se formează, cresc, sînt mari, atîrnă de gene și nu cad. Boabele de apă erau luminate la fel cu cerul. Toată lumina avea o transparență de apă curată.

Cele două scaune erau aproape, în linie, paralele cu marginea patului. Marita se așeză la loc. Trebuie să fi fost ora trei și jumătate. Ceasul de pe culoar, sau de altundeva, bătuse, dar nici unul din ei nu-l auzise.

Marita simți cum în trup și mai ales în cap îi cade o greutate de plumb. Părea că bustul i se frînge în zigzag, și ea se prăbușește pe linoleumul de jos, și-i era intolerabil de somn. Ajunsese la marginea puterilor. Nu știa ce să facă. Mîna ei se prinse de brațul lui Petrache, se agăță de el, și apoi capul se lăsă pe umăr, încet, fericit.

Petrache nu mișcă. Parcă un fluture rar s-ar fi așezat pe umărul lui și nu vroia să-l sperie. Bustul Maritei se sălta și se lăsa ușor pe brațul lui. O altă suflare, egală, mai rară, mai calmă, înlocui respirația ei neauzită pînă atunci. Marita, în sfîrșit, nu se mai gîndea la nimic. Totul se oprise ușurel acolo unde era, ca o lectură de roman la un început de capitol seara, cînd ți-i somn, cînd simți că nu mai înțelegi nimic și închizi cartea. Marita închisese de oboseală cartea tragică a vieții ei. Petrache rămase ca un semn. Pînă acolo ajunsese cartea. Pînă la Petrache ; pînă la Radu ; pînă la amîndoi.

Brațul lui Petrache începu să amorțească. Un milion de furnici urcau și coborau prin el — o senzație de sec și de frig.

Nu, propriu-zis o durere. O alarmă, o precipitare anormală. Unghiile Maritei se înfipseseră în stofa surtucului, ca nişte gheare. Tot bustul ei se sprijinea în degetele crispate.

Petrache nu îndrăznea să o privească. Făcea mai mult : o presimţea. Prezenţa ei îi revenea prin simţuri, tactil, nu prin ochi, vizual. Îi auzea respiraţia, îi mirosea parfumul ei, al respiraţiei ei, nealterat, direct, ca mirosul unei plante.

Respirau împreună, lipiţi unul de altul. Respirau disonant. Respiraţia lui era mai repede, respiraţia ei — mai rară, mai lungă. Erau ca doi oameni care merg alături şi nu se potrivesc la pas ; unul face paşii mici, altul paşii largi, şi se bat umăr în umăr. Involuntar, ca un joc, ca o gentileţă, ca o plăcere, el vroi să-şi potrivească respiraţia lui după a ei. Cîtva timp izbuti. Atunci, pieptul lor se sălta deodată, într-o deplină înţelegere. Dar acest joc nefiresc nu putea să dureze mult şi iarăşi urma alternanţa.

Petrache căuta să stea neclintit. Singurul lui gînd, singura lui preocupare era atunci să nu mişte şi s-o trezească. Dar cu cît se gîndea mai mult la asta, cu atît apărea mai imperativă nevoia de a se mişca. Trebuia să ducă piciorul stîng mai înainte, să sprijine braţul pe genunchi ; să se deplaseze cu totul pe scaun mai la stînga ; îl deranja o cută de la pantaloni care i se înfunda în carne. O mie de mişcări se cereau făcute. Astfel nu mai putea sta. Poate că pînă atunci a rămas nemişcat ceasuri întregi fără să-şi dea seama, dar acum era cu totul altceva ; acum trebuia să stea nemişcat. Acest complot meschin al fiinţei lui îl enerva peste măsură, şi enervarea creştea chinul de a sta nemişcat.

Petrache îşi impunea cu tărie şi deliciu această tortură minoră.

Marita poate să fi dormit aşa zece minute, poate un sfert de oră. Nimeni n-a ştiut. Poate să fi fost şi mult, şi puţin. Depinde.

Deodată, tresări și ridică brusc capul. De-abia atunci își dădu seama ce-a făcut. Se uită cu zîmbet trist la Petrache și spuse intimidată :

— Pardon !

Ochii ei cereau grație.

XIV

Domnișoara Pîrvu se îmbrăcase într-un halat alb de infirmieră, pe care-l purtase ca soră la Crucea Roșie. Se legase la cap cu o batistă verde. Părul îi era strîns subt batistă. Capul părea așa mai lungăreț ; nasul îi ieșea proeminent înainte ; ochii îi erau și mai mici ; buzele — mai decolorate și mai subțiri.

Domnișoara Pîrvu adoptase această uniformă pentru ca să arate Măndicăi, o dată pentru totdeauna, cum se grijește casa, cum se șterge praful, cum se curăță covoarele, cum se umblă cu farfuriile, cum se servește la masă. Domnișoara era maniacă și tipicară.

În această demonstrație casnică și pedagogică, gesturile ei erau forțate, dezarticulat stilizate, toate obiectele fiind atinse cu acea grijă cu care se pune mîna pe lucrurile fierbinți, și apoi erau așezate la loc cu o delicatețã exagerată, ca și cum toate ar fi fost de-o fragilitate extraordinară. Ornamentațiile de la bufet, masa de sufragerie și scaunele, care erau în stil florentin, erau șterse cu de-amănuntul, cu un deget expert, care se mlădia după toate motivele și mîngîia rînd pe rînd unghiile labelor de leu de la picioarele bufetului și vitrinei. Ai fi crezut că domnișoara Pîrvu le modelează din nou și le cercetează contururile.

Măndica încercă să imite toate aceste mișcări, dar mînile ei întîrziau apăsat și cu repetiri primitive pe fiecare floare de lemn. Lucrul ei era ticăit și grosolan. Parcă ar fi încercat

să cînte la toba mare un concert pe care domnişoara Pîrvu îl cînta cu dexteritate şi flori de stil, la pian.

Domnişoara Pîrvu avea gesturile degajate, şi cu adresă deosebită manevra în mîini vazele de cristal, lustruindu-le delicat cu cîrpe. Măndica o privea minunată. Aşa ceva n-are să poată face. O cuprinse o demoralizare subită : aici e prea bine pentru ea, dar nu va putea să facă niciodată serviciul care i se cere.

Se simţi înduioşată de ea însăşi pînă la lacrimi. O mişca şi bunătatea domnişoarei. Acum, Măndica făcea treaba cea grosolană : spăla mozaicul din vestibul, ridica şi mătura covoarele, iar domnişoara Pîrvu aşeza bibelourile. Această treabă în comun le apropiase ca pe două femei, şi domnişoara Pîrvu începu să întrebe :

— De unde eşti ?

— Din Româneşti.

— Ai părinţi ?

— Am, cum să nu ?

— Ţărani ?

— Ţărani.

— Ce fac ?

— Ce să facă ?! Păi, cu cîmpul.

— Şi de ce-ai plecat de-acasă ?

Măndica se opri încurcată.

— Uite-aşa ! Tata ne bătea.

— De ce ?

Se opri mirată, filantroapă domnişoara Pîrvu, ca şi cum ar fi aflat o mare grozăvie, inimaginabilă.

— Pentru nimic !...

Şi conversaţia se legă lungă pe cît dură grijitul odăilor. Domnişoara Pîrvu, cu vocea ei dulce şi mieroasă, o descosea pe Măndica încetul cu încetul, pînă ce aceasta, credulă, naivă, îi spuse totul. Se aşezase chiar pe un scaun ca să-i spuie. Ca proasta !

Domnişoara Pîrvu rămase ca trăsnită. Pînă-atunci, nici o servitoare nu stătuse la ea. Cînd vroia să o angajeze sau a doua zi, îi punea în vedere că la bucătărie sau în odaia ei n-are voie să calce nici un bărbat.

— Dacă-ţi place, bine ; dacă nu... nu.

Celor mai multe nu le plăcea de la început. Altele se prefăceau că primesc şi-aşa, dar cu gîndul că pe urmă vor fi în stare să se ascundă. Doar zgripţuroaica n-are să stea la uşa ei toată noaptea !

Acestea din urmă se înşelau. Zgripţuroaica încuia personal uşile de intrare şi din faţă, şi din dos, şi în plus, cînd nu te-aşteptai, deschidea uşa de la bucătărie, ieşea în halat pe scara de serviciu şi asculta. Uneori chiar servitoarele se trezeau, noaptea, cu ea în odaie, zburlită, în cămaşă de noapte, ca o stafie.

Domnişoara Pîrvu nu avea numai ură pe bărbaţi. Avea o repulsie organică. Cînd a găsit odată în bucătărie, un bărbat — un lucrător curăţel de la Electricitate — s-au ridicat ca nişte bube porii de pe pielea ei, şi de indignare nici n-a putut spune atunci o vorbă. Dar Ilona era o cinică. Cu tot scandalul făcut, a doua zi avea ca ajutor la şters farfuriile un picolo dat afară de la Continental. Domnişoara Pîrvu putea să tot încuie uşile, fiindcă Ilona îi introducea ca pe nişte hoţi, pe fereastra de la subsol, pe la spălătorie. Dacă în jurul casei n-ar fi fost asfalt, s-ar fi văzut o cărare bătătorită de la portiţă pînă la ferestruica aceea, de parcă acolo ar fi fost intrarea principală.

Zgripţuroaica asculta. „Să asculte sănătoasă !" Avea ce auzi. Ilona vorbea în voie, rîdea ; se auzeau chiar două voci de bărbaţi. Făcea un mic chef.

A doua zi — scandal. Domnişoara Pîrvu, din pudoare şi frică, nu îndrăznise să facă scandalul la faţa locului chiar atunci, noaptea.

Ilona răspundea :

— Eu nu-s de lemn. Eu n-am intrat la călugăriţe. Eu sînt femeie. Femeia-i făcută pentru bărbaţi. Aşa a lăsat Dumnezeu...

Ilona avea teoriile ei şi mai ales practica lor. Încolo, o femeie iute, harnică şi pricepută.

Domnişoara Pîrvu o anunţa că-i dată afară.

— Bine, plec.

Dar nu pleca. Ea era deprinsă cu mofturile astea de cucoane.

„Cel puţin asta-i cinstită. Dar altele — spunea Ilona — aveau trei amanţi, pe care-i aduceau pe rînd în casă, şi nu lăsau să vie la mine un om. Asta era prea mult."

— Nu toată lumea poate să fie ca mata — îi răspundea ea, jumătate ironic, jumătate admirativ —, domnişoară. Dacă toate femeile ar fi ca matale, ar fi dispărut de mult sămînţa oamenilor de pe pămînt... Ar fi fost acum numai animale : lupi, urşi, boi...

Aceasta era o obrăznicie ! Domnişoara simţi impertinenţa ei cu atît mai mult cu cît logica Ilonei era fără de cusur.

— Da data asta să pleci îndată. Pînă-n seară !

— Dacă-mi plătiţi preavizul. Am drept să rămîn cincisprezece zile.

Ilona ştie şi legile acestea scrise, nu numai pe cele naturale, nescrise. Şi nu pleca. N-avea de gînd să plece. Se gîndea : „Inutil să schimb. Oriunde, începe aceeaşi istorie. Aici, cel puţin am de luptat cu o femeie singură."

Dar domnişoara s-a dus la comisariat şi, în fine, cu chiu, cu vai, cu poliţie, cu sergenţi, cu santinela, cu scandal pînă-n stradă, a izbutit s-o evacueze.

Ilona a fost singura servitoare care, în felul acesta, a putut să stea trei luni. De-atunci însă, domnişoara Pîrvu renunţase să mai angajeze servitoare cu luna. La trei zile îi venea o femeie, care împreună cu ea îi făcea curăţenie. De mîncat, mînca la sora ei, care era coloneleasă.

Acum, fata asta, Măndica, i se păruse curățică și naivă. Credea că a găsit, în fine, pe cineva de care poate să fie sigură. Cel puțin o bucată de vreme. Și cînd colo...!!

La început, domnișoarei Pîrvu nu-i veni să creadă. Rămase o clipă pe loc, tocmai cu un Gallé în mînă, gata să-l scape jos. Sîngele i se urcă în obraji. Ticăloșia lumii era fără pereche... Fata asta îi spurcase casa.

— Lasă mătura din mînă și ieși ! Ieși !!

Dintîi, Măndica nu înțelese bine. Nu pricepea cu ce a greșit. Ce făcuse ? Măturase prost ? Îndoise covorul cum nu trebuie ?

— Ieși, scîrnăvie ! Piei din ochii mei ! tună domnișoara eternă Pîrvu, cu educația făcută în Anglia.

Măndica se execută imediat. Lăsă mătura jos, încet, de parcă ar fi fost un obiect foarte fragil, și urmărea în același timp cu ochii pe domnișoara. Apoi se ridică, frîntă din șale, care o dureau puțin — poate din cauza sarcinii — și porni spre ușa care da la scara de dindos, uitîndu-se mereu în urmă, cu teamă.

Măndica redeveni iarăși o mică sălbăticiune urmărită, fugărită, hăituită de pretutindeni. Lacrimile îi curgeau pe obraji, pe bluză, pe fustă, și plouau pînă la laba picioarelor neîncălțate. Într-o clipă își adună lucrurile — puține, cîte avea — și părăsi camera ei, lucrurile acelea, care i se păruseră ale ei.

„Era așa de bine... și domnișoara așa de bună..." sclifosi ea în gînd, printre lacrimi. Un regret imens o copleși, cum nu cred să fi avut Eva cînd a fost dată afară din rai. Eva trebuie să fi fost tare, ca Ilona.

Picioarele erau slabe, tremurau. În stradă, Măndica trebui să se așeze pe marginea trotuarului. Nu mai putea merge.

Cei mai mulți trecători își căutau de drum pe lîngă ea, fără s-o bage în seamă. O asemenea scenă nu este neobișnuită în București : o țărancă stînd lîngă o buccea pe marginea tro-

tuarului. Unde vrai să stea ?! Acolo li-i locul. Aşa e firesc. De aceea, nimeni nu se oprea.

Dar Măndica, parcă ar fi fost bolnavă tare, parcă ar fi fost rănită, aşa de rău se simţea. Şi nu pricepea deloc cum puteau atîţia oameni să treacă pe lîngă dînsa ca pe lîngă un cîne, fără ca s-o întrebe măcar ceva, dacă să n-o ajute.

Era copleşită, distrusă de-o deznădejde fără margini. Oamenii erau răi, toţi, toţi. Mulţimea care forfotea în toate părţile o făcu să se simtă şi mai mică, şi mai părăsită, şi mai nenorocită. Un gust amar de singurătate, de pustiu, de nici o scăpare îi usca gura. Ar fi dorit să bea nişte apă. Îi era aşa de sete ! Se ridică să meargă, să se ducă undeva, cine ştie ?!... poate o întreabă cineva ceva, poate dă iar de o domnişoară care s-o ia cu dînsa, dar nu putu să se ţie pe picioare.

Aici e sfîrşitul.

Casa domnişoarei Pîrvu semăna aşa de mult cu o biserică ! Ar fi vroit să-şi facă o cruce.

Domnişoara Pîrvu, care se gătise pentru oraş, tocmai ieşise de-acasă şi se oprise o clipă în faţa casei, ca să-şi dea seama cum e vremea şi să controleze dacă în adevăr s-a îmbrăcat cum trebuie, după vreme. Îşi puse mănuşile lungi pînă la cot, după ce îşi potrivi ochelarii pe nas. Prin ochii mici, crăpaţi, privirile ei erau tăioase ca de metal.

O zări pe Măndica pe marginea trotuarului. Prezenţa ei acolo îi fu profund neplăcută şi întoarse capul în cealaltă parte, ca din faţa unei infirmităţi oribile. Ar fi vroit să se ducă la ea şi să-i spuie să plece din faţa casei ei. Nici asta nu-i plăcea. O jena oarecum. Dar nici pentru atît nu se deranjă. De altfel, era şi tîrziu. Nu putea să piardă conferinţa de morală din ziua aceea despre „Educaţie şi caritate". Domnişoara Pîrvu era o femeie punctuală, cu educaţia făcută în Anglia.

„Şi-apoi, îşi spuse cu ciudă printre dinţi, cine poate şti că-i plecată de la mine dacă o vede acolo ?"

Totuşi, mai tîrziu, pe drum, ajunse la concluzia că ceea ce i-a făcut Măndica, oprindu-se acolo în preajma casei ei, era o răutate pe care n-o merita, fiindcă ea fusese foarte bună cu dînsa. Cine-i vinovat dacă ea-i o ticăloasă ?!

Domnişoara Pîrvu, care era şi o bigotă, se aranjase şi cu Dumnezeu.

Noaptea, tîrziu, sergentul din post a descoperit-o pe Măndica tot acolo, aproape, trasă subt gard, dormind cu capul pe o buccea. A cercetat-o i-a stabilit identitatea, a dus-o la comisariat, a închis-o, şi după două zile a trimis-o la urma ei.

XV

Petrache intră frînt de oboseală în odăiţa din subsolul blocului B. Toată ziua fusese la curs, la spital, şi la Biblioteca Academiei. Aduna material, scotea note, făcea fişe pentru teza de doctorat : *Narcozele şi evoluţia chirurgiei.*

Era deprins cu munca. Dar acum năvăliseră în el sarcini şi probleme suplimentare. Ultimele săptămîni îi epuizaseră nervii. Şi apoi, se lăsase tîrît în afară de viaţa lui normală de muncă organizată. Fusese ispitit şi n-a ştiut să reziste. Trebuie să ştie azi cum să-şi revie.

Boala lui Radu, agonia nesuferită a lui Radu şi Marita. Revelaţia — Marita. Descoperirea altei lumi !

Radu murise. Mai exact : se stinsese...

O a doua familie, în care se simţea bine, pierdută pentru el. Se vede că e un om destinat propriilor lui puteri şi singurătăţii.

Petrache, revizuind trecutul, ştia prea bine că avusese zile mult mai grele, infinit mai grele... iarna pe dezgheţ, prin pasta aceea murdară de zăpadă şi noroi, desculţ, să alergi vînzînd gazete... adăpostit la un azil... şi să-ţi pregăteşti

liceul, an cu an... și să reușești cu elogii... Nu. El nu era omul să se lase înfrînt, strivit de soartă.

Ochii îi rămăseseră mobili și curioși, expresia — vioaie și luminoasă. Parcă de triumf chiar.

Dar acum, altceva decît greutățile materiale îl submina. Cu acelea a luptat direct, acelea puteau fi satisfăcute parțial : pe jumătate, a zecea parte. Și era totuși bine și se putea trăi. Acum e ceva pervers, subtil, inefabil, care roade misterios, dinăuntru, ca un cariu nevăzut. E ca o înșelătorie care-l ademenește, care-l duce. Parcă nimic din el nu ar pretinde precis ceva : așa cum ar fi foamea cînd cere stomacul. Dar e o stare generală de alarmă, de cerințe neprecise, misterioase și copleșitoare. Și ele sînt pretențioase, totalitare ; ori tot, ori nimic. Nu știi nici ce-i „tot", nici ce-i „nimic" dar așa se vrea. Cine vrea ?!...

Pînă săptămînile acestea, lupta lui era dusă pe un singur plan, care acapara toate preocupările lui : pe planul material. Fără jenă, fără sentiment de umilință. Ca lupta fiarelor din pădure. Firesc. Acum trebuie să lupte și pe alte planuri. E împresurat. E ca un război pe mai multe fronturi. Și-i o luptă care-i ocupă gîndurile și puterea de rațiune. Îi consumă disponibilitățile, chiar timpul necesar muncii lui de învățătură și obligațiunile lui. Îl acaparează, îl confiscă.

Petrache se întinse pe pat, cu fața în sus, cu palmele subt cap.

Odaia lui Petrache era o odaie de serviciu, în subsol. Era odaia Vetei, bucătăreasă de 30 ani la bătrînul pensionar Ipsilante.

Cu o bărbiță rară, care-i rămăsese încă neagră ca tăciunele, cu ochii mici și pe jumătate închiși, de miop, cu un zîmbet perpetuu fluturînd pe buze mai mult a ironie și zeflemea decît a mulțumire, Ipsilante era un tip al blocului. Deștept, plin de cultură greacă clasică, cu un spirit critic viu și colo-

rat, el suporta cu greu o văduvie prea lungă și o singurătate de om scos la pensie.

Veta îi rămăsese moștenire de la nevastă, de meserie bucătăreasă, și acum un fel de menajeră în casa lui Ipsilante. Veta era de loc din Româneşti, ca şi fosta soţie a lui Ipsilante, care fusese fiica preotului de-acolo, preot decedat de mult şi uitat de toată lumea. Veta l-a luat pe Petrache în odaia ei, încă de cînd era mai mic, pentru ca să-l curețe, să-l spele și să-l scape de la azil. Încet-încet, Petrache a crescut mare, dar Veta s-a deprins cu el şi nu s-a mai îndurat să-l dea afară. Nu atît pentru el, cît pentru dînsa. Petrache era acum ca şi copilul ei.

De la o vreme, dinspre geam spre uşă s-a întins de-a lungul tavanului o sîrmă, pe care se-ntindea sau se strîngea, pe inele, un cearceaf. Ziua era strîns lîngă ochiul dreptunghiular de geam, ca un fel de perdea disproporționată, pînă la pămînt, iar noaptea, la culcare, se întindea între cele două paturi pe care le despărțea. Cînd se dezbrăcau seara, coatele, picioarele deplasau perdeaua, care juca zbuciumată, ca bătută de vînt.

Subt patul lui Petrache erau cărțile lui de medicină, un craniu şi nişte oase de schelet: spaima şi scîrba Vetei.

— Ce ții ciolanele acelea, măi băete, Doamne păzește?...

În tot timpul zilei, Veta trăbăluia „pe sus", și sta în bucătărie. Odaia era la dispoziția lui Petrache, întreagă. O măsuță mică era așezată subt geam, și Petrache lucra la ea tot timpul cît nu era la școală și apoi la universitate.

Pe fereastra îngustă, de-abia de-o palmă deasupra trotuarului, se auzeau mereu bocănind, variat și neregulat, pașii trecătorilor. Pași grăbiți și grei, de militar cu cizme sau cu bocanci cu potcoave; pași rari, nesiguri, de domni ieșiți la plimbare; pași grăbiți, de funcționar întîrziat la serviciu; pași hîrșcîiți, de elevi care se joacă; pași ascuțiți și sonori, de femeie. Petrache ajunsese la mare dexteritate în identificarea lor. Cînd vroia să se distreze cu un coleg, făcea pariuri,

și ghicea fără greș, opt trecători din zece. Se vedea pantoful și manșeta pantalonilor care juca deasupra lor, sau ciorapii întinși de damă. Acesta era peisagiul de natură care se putea contempla pe fereastra lui Petrache. El afirma glumind că odaia lui, precum se vede, este subt nivelul mării, că așa ceva nu se mai află decît în regiunea Mării Moarte. Tot el mai spunea că odaia lui a fost cîndva un acvariu, care acum este scos din uz.

De la nivelul străzii se cobora pe scara de serviciu, se apuca pe un culoar lung și întunecat, cum sînt în fotografiile de închisori, și pe ușa a patra, la stînga, intrai în odaia Vetei. De-o parte și de alta a culoarului erau, față-n față, ușile de la toate odăile de serviciu sau de la camerele transformate în beciuri, în care se țiuneau legume, lemne și lucruri vechi.

Din cauza aceasta, pe culoar și în celelalte odăi care erau locuite se încuibase un miros de mucegai și de umezeală, care te lovea de la început ca într-o gură de pivniță. Noaptea, gîndaci de toate felurile și de toate mărimile ieșeau la plimbare pe acel bulevard care era culoarul, și mișunau în toate părțile, ca oamenii pe străzi primăvara.

Petrache întorcea toate aceste neajunsuri în glumă, dar seara ieșea afară în stradă, fără nici o treabă, numai ca să ia aer.

„Sfertul de oră al ocnașului condamnat la temniță grea", își spunea el singur.

Atunci, numai își aerisea plămînii, vedea stelele, luna. Luna care bătea așa de direct și de alb pe peretele casei lor de la țară, de la Românești, așa cum rămăsese în amintirea lui.

Mergînd încet, încolo și încoace, în fața blocului, iarna cu paltonul pe umeri, Petrache petrecea în adîncul sufletului lui o nostalgie dureroasă, de cîmp, de întinderi, de vînt, de aer, de miros de iarbă, de acel miros de țară care iese din amestecul tuturor : miros de lapte proaspăt muls, de fum, de oi care trec, de fîn...

De-atîtea ori constata în el psihologia de exilat, de deportat de mic copil. Amintirile lui erau puține și din anii lui fragezi, dar erau cu atît mai precise, mai ademenitoare și mai frumoase.

Cînd intra în odaie, înecat de pe culoar de mirosul acela acru și acid de canal, cutiuța aceasta cu amintiri se închidea cu regret și ascunsă mînie.

Uneori, Petrache, atunci cînd avea examene de dat și rămînea și zi, și noapte în subsolul acela, avea impresia că și respirația lui duhnește a canal. Avea parcă nevoie să se spele pe dinți de zece ori pe zi.

Dar în timpurile acelea de muncă pură avea un fel de sentiment de siguranță, de om care știa că merge și calcă pe pămînt solid.

Acum, în viața lui se strecurase insinuant alte preocupări îngrijorătoare. Petrache rămase mult timp culcat, cu fața în sus, cu palmele subt cap. „Boc, boc", țăcăneau pașii pe asfalt, aproape de creierii lui. „Boc-boc" neauzit, nebăgat în seamă ca tic-tacul unui ceas deșteptător de-a cărui existență nu mai știi.

Radu murise. Ce nopți înspăimîntătoare ! Atunci, noaptea, la ora două, a trebuit să-i facă Maritei o injecție, de cardiazol ca s-o readucă la viață. Brațul ei alb se lăsase moale, ca un obiect flasc cu care poți face ce vrei. Vinișoarele ei albastre erau de-abia întrezărite, ca pe-o hartă fină.

Și oroarea morții !

Petrache a avut totdeauna această oroare. În anul întîi de medicină, multă vreme n-a putut suporta disecțiile — măcelăria aceea savantă de oameni — de cadavre de om. Anonimatul cadavrelor, nimicul realizat instantaneu prin moarte ; evaporarea eului ca un suflu, ca un fulg de păpădie, ușor și nevăzut.

Dar Petrache nu văzuse pe nimeni mort dintre cei care-i erau aproape. I se părea acum cu totul altceva. Pentru cei-

lalți, moartea mai părea numai o noțiune abstractă, un fenomen biologic pur, un eveniment normal al materiei. Spuneai „a murit" ca și cum ai spune „a plecat", „a adormit", „a tăcut".

Pentru cei de-aproape, la moarte ți se încheie pentru tine însuți un bilanț de amintiri, un compartiment de viață ; mori și tu puțin.

Pe Petrache îl impresionă mai mult gîndul că viața lui Radu întreagă încăpea într-a lui, că cineva sfîrșise totul la o vîrstă pe care el o trecuse. Este deci cu putință o viziune și mai trecătoare, cît o scăpărare de fulger într-o noapte de furtună. Simțea în felul acesta că acel mort așa de tînăr e frustrat de tot ce-ar mai fi putut să fie dacă n-ar fi survenit acel ireparabil, acea clipă unică, unică, a ireparabilului.

Viața lui, prelungită peste aceea a lui Radu, i se păru un dar, un supliment. Sînt atîția care au avut mai puțin decît el.

Lui Petrache îi plăcea viața pentru că o cucerea zi cu zi, pentru că era liber să-i dea orice sens. Este adevărat că prin mediu, prin educație, prin constrîngerea colectivă, sensul vieții este stereotip pentru cei mai mulți. El, Petrache, ieșise de la început din cadrul normal, începuse viața cu 15 ani mai înainte, era în afară de mediu, de obligațiuni și ipoteci spirituale din urmă. El avea putința să-și atribuie liber un sens al vieții.

Și sensul lui era să o domine, să încununeze munca lui cu ceva mare. Nu pentru a flata o ambiție ; nu pentru satisfacții materiale care azi îi lipseau și care ar fi putut să-l ademenească cu mirajul lor. Numai pentru mulțumirea de a justifica onorabil existența, viața, darul vieții.

Numai medicina îl putea duce la realizarea acestui sens. Ea singură însemna o preocupare de substanțial, adică de viață. Să o prelungești, să o redai, cu atribut divin de zeu care hotărăște. Să salvezi, să sustragi neființei, neantului, o victimă sigură. Să multiplici viziunile lumii, reflexul ei, în cît

mai multe conștiințe ; să le păstrezi, să le prelungești, este a spori însuși universul, transfigurările lui prin mintea fiecărui om.

Petrache vedea bine înainte. Totul era jalonat : roș și alb. Oricînd observabil de la distanță. Dar ceva tulbura vizibilitatea, ca o negură ușoară din acelea care plutesc, ca o părere numai, pe zări, pe văi, pe ondulațiile dealurilor în zile foarte senine și calde.

Marita nu era motiv de tulburare violentă. Tulburarea ar fi venit din dorința fizică, din orice dorință care nu se putea atinge, care cerea luptă, decepții în orice caz. Ideal mereu neatins sau împlinit — totuna. Amărăciune inevitabilă, organică, din chiar sîmburele lucrurilor.

Marita era o stare de suflet. O stare latentă, realizată în sine, total, prin însăși existența ei. Un colorit specific, agreabil al tuturor aspectelor din viață și o tonalitate, ca transpunerea pe un instrument melodios a tuturor zgomotelor. Sesizarea conștientă a existenței, dacă se face prin văz, prin auz, prin pipăit — toate aceste raporturi cu lumea din afară treceau interpretate în ființa lui Petrache, prin instrumentul fermecat, unic, de recepție : Marita. În afară de aceasta, Petrache nu mai vroia și nu mai spera nimic.

Dar numai această prezența difuză, ireală, aflată în toate, fără contur, ca un parfum de-abia simțit, trebuia deslușită în mintea lui Petrache. Aparența fizică a Maritei, chipul ei, trupui ei, farmecul subtil și delicat al ființei ei constituiau numai motivul primar, grosolan al acestei stări de emoție. Erau numai ca materia primă, uneori inestetică sau hidoasă, care servește la producerea unui fabricat splendid de finețe și gingășie.

În Petrache, poate nu atît din cauza temperamentului său cît din pricina acelor constrîngeri aspre, legate de situația lui față de situația ei, nu-și făcuse loc nici o obsesie fizică. Lucra numai ca un toxic din aburi, o emanație impercepti-

bilă a acelui farmec fizic, întru atît cît farmecul sufletesc al cuiva, acea specifică putere de atracție a unor oameni, poate sau nu să fie un reflex al unei înfățișări fizice.

Pe Petrache îl alarma amestecul acestor toxice în organismul greu al vieții lui.

Dar toate aceste diversiuni trebuiesc luate separat, privite independent sau folosite reciproc într-un scop unic : de creare a unui potențial maxim de viață și de realizări.

Petrache își descoperi sie însuși ca pe-o revelație salvatoare acest fel de a vedea. Un motor în plus, de altă natură. Cu altfel de combustiune. Dezagregarea lui proprie utilizată ca forță motrice.

„Așa !" își spuse apăsat, în chip de concluzie, și se ridică brusc, drept, deodată, în picioare, ca un gimnast abil. Își trecu degetele resfirate prin păr și își încordă pieptul, tot trupul, ca pentru o verificare a puterilor. Se simți sănătos și tare. Ochii îi erau măriți.

Și se așeză la masa de lucru, scoțînd tratatele de subt pat ca dintr-un saltar secret.

XVI

Zdrobită de durere, Marita se retrăsese la moșia părintească din Dumbrava, pe malul Siretului. Acolo, în parc, între aleile pe care se jucase cînd era mic, îl dusese și pe Radu și-l așezase, mărunt, în cavoul familiei ; copil care se amestecă în treburile celor bătrîni. Se amestecase și el, definitiv, în jocul greu al bătrînilor care este moartea. Și acum era în cercul lor. El, Radu, care, cu anticipație, se costumase de mic în „domn".

Moșia Dumbrava nu fusese nici o fericire pentru părinții Maritei, care-o administrau de la București. Cheltuielile în-

treceau totdeauna veniturile. Dar în schimb avea o casă imensă, veche, cu o sufragerie enormă, cu dormitoare adumbrite la geamuri de stejarii de-un secol în care era o lumină discretă, cu odăi de musafiri, cu cămări, cu pivnițe adînci, cu grajduri, cu droșcării pentru trăsuri și landouri, cu toate melancolicele rămășite ale unor alte vremi, apuse.

Parcul era mare, de cîteva pogoane, plin cu copaci bătrîni, de desișuri, de arbuști înfloriți, de alei umede, de-o umbră eternă, cu păsări cîntătoare prin vîrfuri, cu mierle sfîrîind pe subt frunziș sau alergînd cu foșnet uscat pe frunzele căzute de an, cu colțuri depărtate prin care nu călca nimeni.

Șindrila pe casă era, de vreme, ca cenușa. Prin unele locuri erau lipite petece negre de tablă. Un cerdac larg mergea de-a lungul odăilor de musafiri.

Obloanele de lemn stăteau trase pe ferestre, uneori cîte doi ani în șir, fără să le dea nimeni la o parte. Fotografii cu chipuri desuete, cu îmbrăcăminte demodată, jachete și fuste lungi, pălării cu flori și pene, jobene înalte, dormeau în șir în întunerecul de cavou al camerelor, trei sute cincizeci de zile pe an, fără să se trezească.

Spre acel sfîrșit de vară, Marita se hotărî să stea la Dumbrava.

Obloanele fuseseră date de mult în lături, dar întunerecul cu răcoare și miros de mucegai nu fusese alungat de lumină și plutea încă în odăile sumbre și în colțurile depărtate. Stejarii enormi acopereau cu coroana lor acoperișul vast al casei și se întindeau pe deasupra, lăsînd crengile de la poale peste pereți și ferestre.

De aceea, zidurile roată împrejur erau înnegrite și umede. Burlanele erau smulse și atîrnau neregulat. Subt ele, varul se înverzise și era mîncat pînă la cărămizi.

În odăi, perdele grele, divanuri mari, scrinuri completau acest decor al unei epoci de demult trecute.

Acareturile erau părăsite, în ruină. Pe acoperișul lor crescuseră, ironic, nefiresc, buruieni. Un mușchi verde și elastic capitonase poalele acoperișurilor. Ușile erau hîite, scoase din balamale ; geamurile — sparte. În perinile landoului ouau găini. Curcile dormeau pe oiști. Un miros stăruitor și greu, de coteț ; pene albe și maro se ridicau singure și apoi se așezau jos, fiecare ca o unică pasăre independentă.

Un vizitiu bătrîn, Neculai, și baba lui, Pachița, reprezentau personalul permanent, afectat curții. Administrația moșiei se afla în altă parte, în marginea satului.

Buruienile crescuseră nestingherite peste tot, pînă în pridvorul casei.

O melancolie masivă, ca o pastă pe care ai fi putut s-o tai cu cuțitul, acoperea tot, era în aer, în esența lucrurilor, pe sol. Numai pomii mai purtau încă ceva actual, viu și plin de energie.

Toate acestea, casă și parc din trecut, erau împrejmuite de un zid înalt, roată împrejur. Două porți monumentale, din lemn de stejar, cu acoperiș masiv de protecție, atît de solide încît erau și acum intacte, completau centura. O izolare de tot ce era în afară. Alcătuirea unei lumi înlăuntru cu tot ce trebuie, ca într-o cetate pregătită de asediu.

Marita se refugiase aici. O găseai cu greu prin cele unsprezece odăi cu toate ușile date în lături, cum ai găsi cu greu o păpușă de-a bunicii, printr-o bisactea cu compartimente nenumărate și secrete.

Prelungea parcă conștient, din urmă, pentru cît va mai fi, linia unei familii care se termina la ea. Mai fusese Radu. Crenguța asta se rupse prematur din arborele genealogic al familiei moldovene. De acum — Marita, și atît. După aceea, — neantul, pustiul. Sau altceva. Altă lume.

Marita se întorsese în trecut, între ai ei, ca într-un fel de ciudată iluzie de nemurire care emana tocmai din acele vestigii ale trecutului și ale morții.

Cavoul, casă masivă de beton cu ușă grea de fier, era și el dărăpănat. Vremea îi mîncase zidurile, și nisipul curgea de pe el încet-încet, ca o dezagregare normală a materiei.

Sînt zece ani de cînd nimeni n-a mai mers înspre această cameră a eternității cu oase și mister, în acest mic cimitir la domiciliu, pe care și-l permiteau boierii de altădată, pentru ca cei vii să continuie a rămînea între penați. Aleea care ducea la el, adică în eternitate, nu se mai cunoștea.

Acum, de la înmormîntarea lui Radu, iarba era călcată împrejur ca după o grosolană serbare cîmpenească. O dîră de ulei se prelingea sub broasca mare a ușii, care nu se lăsase descuiată cu ușurință după atîția ani, stăruind să-și păzească cu îndărătnicie oroarea scumpă și familiară dinăuntru.

Marita însăși chiar atunci nu s-a dus singură la cavou, decît rar, ca să schimbe la ușă, în vasul de piatră, un buchet de flori, care rămîneau afară, ca tot ce mai era dragoste și amintire pentru Radu în lumea aceasta. Se apropia totdeauna cu sfială, cu teamă chiar de zidurile cavoului, de ușa aceea bătută în rugină, care închidea tot. Dacă ar fi fost tare, ar fi putut să ia cheia, să-l descuie, ca pe-un beci, să intre înăuntru, să ridice capacul coșciugului, să... Să ce ? Toate posibilitățile omenești la îndemînă se opreau la un loc, de-un perete. Totul era zadarnic. Și semnele ei de dragoste, și ceremonialul intim atît de inevitabil la toți cei rămași după moartea cuiva care le-a fost drag erau comic de inutile, și analizate cu sînge rece, erau grotești, lipsite de gust, de bun-simț. Tot ce aici are o semnificație și înseamnă o atenție, o mîngîiere, o plăcere, rămîne astfel numai pentru noi ; nu trece poarta ruginită de fier. Ridicol ca tot ce este inutil, dar plin de gravitate. Un contact cu sens unic. Un post gentil și privat de emisiune pe unde omenești, foarte scurte, care nu se pot recepționa pe undele fără sfîrșit ale eternității.

Marita era singură. Vroise să fie singură. Dar fără poză de mare doliu și de deznădejde teatrală. Pentru o adîncire în

sine. Fie și pentru o resemnare, pentru o înțelegere și o acceptare. Marita nu era o isterică. Cu toată delicatețea ei fizică și febrilitatea ei de coardă, era în fond, tare, rezistentă. Nu printr-o experiență proprie de viață. Viața fusese cu ea mai degrabă bună și o cruțase de încercări multe, din acelea care vin una după alta ca talazurile mării cînd e furtună, dar printr-o intuiție justă a vieții și prin judecata lucidă a experiențelor din cărți.

Mai mult decît un cinematograf. O participare la artificial și imaginație. O interpretare proprie, prin imaginație proprie. Cu fiecare lectură, cu eul ei psihic, Marita refăcuse colțuri de lume, fragmente de viață, după felul ei de a fi, după chipul și asemănarea ei. Acum aducea, ca s-o salveze, toate aceste lumi personale, atitudini multiple, variate, în fața morții. Poate că din această lume imaginativă, din aceste spectre, dintre aceste jocuri de oglinzi purtate după atîtea fantezii de artiști, de romancieri și de poeți, se alcătuise acea personalitate fluă, insesizabilă a Maritei. Ochii ei erau absenți și pătrunzători în același timp, cu o privire fixă și misterioasă de ghicitoare.

Prezența ei la Dumbrava era ștearsă, aproape neobservată. Vroise să fugă de prezent și de viitor. Și le trase înapoi, în cadrul acesta cu mobile vechi și oseminte de penați, un cadru în care moartea nu-i un fenomen definitiv, fără relicve și fără zi de mîne. Marita trăia doar, îndelung, în ziua de mîne a atîtor morți — într-o zi de mîne fără dimensiunile de timp obișnuite, ci aptă de a fi prelungită cît o viață de om.

Aici, la Dumbrava, totul : casă, parc, mobilă, cavou, era o supraviețuire. Lume și decor din urmă primeau pe cei prezenți, contopindu-i într-o unitate nedefinită, care nu era nici propriu-zis spiritul unei familii, cît o solidaritate mistică a neființei cu supraviețuitorii.

Trecutul vechi și străvechi îl primise în tăcere pe Radu, ca pe cel din urmă venit. El intrase, palid și inexistent, în

marea familie a celor ce nu mai erau. Marita avea sentimentul că nu-l mai știe singur. În această viziune care nu era de circumstanță, nu era nimic religios, din nici un fel de religie. Era numai un subterfugiu uman de consolare, bazat pe o aparență de la sine regizată a acestui loc.

Moartea lui Radu îi părea aici Maritei ca o reîntoarcere la cei mulți din urmă, de care el nu era strein și cărora la aducea ultimul mesagiu. Un sol lăsat în urmă care se înapoiază. Moartea nu mai avea în ea absurd și nici caracter personal. Era un eveniment în ordinea lucrurilor familiale și făcea parte dintr-un lanț al unei succesiuni care se rupe la un moment dat. Cînd o familie nu mai are moștenitor pentru generația ce vine, de-abia atunci moare cu adevărat primul mort al acelei familii.

Marita trebuia să găsească o formulă cu care să accepte ireparabilul. Nici o credință nu-i pusese una gata făcută la îndemînă. Și-o fabricase de circumstanță, dar cu perfectă convingere, pe aceasta. Dacă n-ar fi crezut în ea, nu și-ar fi împlinit rostul. În fond, o elucubrație personală trebuia să împrumute caracter de religie, adică de infailibil, pentru ca să se poată realiza o liniștire a Maritei în fața ei însăși. Împrejurările familiale, concentrate acolo, concrete, îi dădeau religiei ei cel mai veritabil aspect, de adevăr. Nu era vorba exclusiv de mistic sau judecăți abstracte, ci de concret : soborul familial din cavou ; cadrul a tot ce-a fost și nu mai este dimprejur.

Că totul va fi praf și pulbere odată — aceasta e o altă chestiune. Invenția psihică a Maritei da o soluție acceptabilă de moment. Mai mult : pe o durată susceptibilă de cuprins de mintea omenească și pe cît egoismul personal era strict interesat.

Marita deci nu sta acolo numai în preajma lui Radu, ci în preajma unei colectivități ale cărei urme de existență mai erau pretutindeni, ca rămase de ieri, ca necesare poate pentru

mîne : albume, fotografii, o batistă, un fotoliu obişnuit lecturii bunicii, o şea de călărie, de amazoană, un birou cu tocul de-atunci, de demult ; un divan la fel cu perinile de perete de odinioară, o cască colonială în vestibul, pe care n-a purtat-o nimeni din cei ştiuţi din viaţă, dar care este şi aşteaptă în cuier.

Pe cele mai multe, Marita nu le întrebuinţa, nici nu se atingea de ele. Ea era numai păzitoarea lor. Sau cînd le utiliza întîmplător avea impresia că le are cu împrumut sau a luat, provizor, locul neocupat al cuiva, care a plecat şi poate să se întoarcă.

Zilele treceau egale, ca cele fără nici o aşteptare. Nici un eveniment nu le diferenţia. Spre seară, cînd soarele prelungea ultimele raze pe colinele dulci de pe celălalt mal al Siretului, aurind mirişti, sticleţii cîntau chemînd tragic pe vîrfurile stejarilor seculari.

Noaptea definea şi mai mult, la un loc, această unitate, cu morţi şi cu vii ; cu trecut trainic şi trecător prezent.

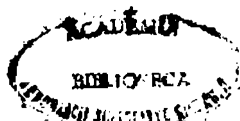
Seara o închidea în cartea ei, cenuşie, pe Marita, pe terasa dinspre parc, o dată, de două ori, cîte seri oare ?!

Atunci, în acele ceasuri de melancolie, Marita lăsa capul obosit pe spătarul înalt de mătase al fotoliului pe care obişnuia să stea bunica ei, cucoana Raluca Balş, şi ochii ei priveau în sus cerul, acelaşi cer.

Şi atunci, Marita îşi amintea cum a adormit la fel, cu capul răzimat de braţul lui Petrache, în odăiţa de sanatoriu fără cer. Dar asta făcea parte dintr-o altă lume.

XVII

Măndica se-ntoarse la Eleonora. Erau de-atunci cîteva luni. Toamna trecuse pustie. Aurul soarelui copt cădea inutil pe întinderi dezolate. Nu era nimic de pîrguit. Cîmpul dece-

dase cu anticipație, de accident. Vîntul purta praf sur peste resturi uscate de coceni.

Toată lumea din sat n-avu ce face. N-a fost secere, n-a fost cărat, nici treierat, nici cules de porumb. Nimic. Un an care n-a fost. Toată mașinăria universală, cosmică, cu pămîntul învîrtit în jurul soarelui, cu căldura fecundă a soarelui, totul fusese în zadar. Ratat. Trebuiau așteptate sute de zile și nopți lungi pentru ca încercarea să se ia de la capăt. Bătrînii nu-și aduceau aminte de un an la fel.

Prin sat, femeile umblau tiptil, parcă pentru ca să nu strice o liniște de mormînt care se prelungea peste tot. Copiii flămînzi nu se mai jucau în șanțurile șoselei. Prin grădini nu erau stoguri de fîn, nici șire de paie, nici movile de coceni. Casele păreau mai rare.

Măndica nu putea ieși din casă. Starea ei devenise vizibilă, ostentativ vizibilă. Și satul o pierduse din vedere. Apariția ei ar fi fost un scandal. Femeile tot n-aveau altceva de făcut. Eleonora mergea greu. Piciorul suferea din cauza frigului. Dar trebuia căutat niște mălai. Eleonora trebui să iasă, să caute la cineva, la mama Măndicăi.

După nu știu cîte luni de secetă, începu o ploaie măruntă și rece. Trebuie să fi fost pe la sfîrșitul lui noiembrie sau mai tîrziu. Pe șosea era greu de mers. Pietrele ascunse în mocirla amestecată cu gunoaie intrau în talpă, dureros și persistent. Eleonora mergea pe marginea șanțului, pe subt garduri, pe unde pămîntul era moale. Picioarele ei lunecau în toate părțile ; bățul ei lucios, de care nu se despărțea, scîrțîia în podul palmei ; mergea anevoios.

Vasile Voicu nu era acasă. Tinca era în ușă. Eleonora bătu în gard. Portița lunecă pe noroi. Tinca îi ieși înainte. Avea ochiul stîng vînăt, și fața albă ca varul. Tinca împărți mălaiul ce-l mai avea și plecă și ea cu Eleonora. Au mers încet. Ploaia le uda, lent. Înainte de-a intra în tindă și-au curățat picioarele cu o surcică.

Măndica era în casă. Se pitulă după cuptor. Tinca nu știa că ea-i acolo. Măndica auzi, cu emoție, glasul mamei ei și începu să scîncească, înăbușindu-se cu amîndouă palmele lipite de obraji. Altfel, ar fi izbucnit.

— Mulțumesc, mulțumesc, țață Tinca, spuse Eleonora. Dumnezeu să-ți ajute, și să-ți dea însutit.

Ieșind în ploaie, țața Tinca își duse palma la cap și cuprinse ochiul vînăt ca într-o coajă. Era ud și fierbinte. Se-ntoarse încet pe subt garduri. Pe drum nu era nimeni, nici o vietate.

Măndica nu mai putea rămîne în sat. Se apropia sorocul nașterii. Asta nu se mai putea ascunde. Trebuia să plece iar la București. Unde ?... În necunoscut. La domnișoara Pîrvu. Știe drumul. Poate că atunci a fost o greșeală ; poate că a supărat-o cu ceva, sau era supărată dinainte, din altă cauză. Vorbește așa de frumos și de dulce ! E o cucoană tare bună ! Și apoi, e singura ei „cunoștință" din București.

Oricum, acolo va fi o ieșire. Aici nu-i nici una.

Vioiciunea de odinioară a Măndicăi adormise, și trăsăturile ei se îngroșaseră exagerat. Buzele, pleoapele se umflaseră. Parcă era înțepată de albine, și-acum umflăturile erau pe trecute. Trupul îi era greu. O dureau picioarele, îngroșate și ele ; pielea îi era gata să plesnească.

Cum va ajunge ?

Trebuie să ajungă !

Afară ploua mărunt, des și rece, de-o săptămînă, de două săptămîni. Se-ntunecase bine. Măndica ieși prin fundul grădinii, în plin cîmp, și o luă de-a dreptul peste ogoare, spre șoseaua care duce la București. Era singură pe cîmp, în noapte. Mergea drept înainte spre un loc unde la o cotitură, farurile automobilelor care treceau pe șosea se vedeau o clipă, luminoase, și apoi dispăreau.

Picioarele încărcate de noroi i se împleticeau prin mușuroaiele porumbului de la prășitul de-al doilea, printre brazdele

rariței, printre coceni ciungi și neculeși. Mergea cu capul în pămînt, dar nu-i vedea bine, ca să-i ocolească. Și apoi, îi era totuna. Trupul ei greoi, diform, cu pîntecele umflat ca de păianjen, era aruncat în lunecarea smucită a picioarelor cînd într-o parte, cînd într-alta, ca și cum ar fi fost apucată de picioare și trîntită, neregulat, în toate părțile.

Ploaia se vedea înainte ca o ceață subțire și alburie, uneori părea că ar începe să se facă ziuă. Măndica nu știa cît a mers, cît mai are de mers. Tot mai rar, farurile de automobile, la cotitură, îi făceau semne. Nimic nu măsura distanțele făcute. Totul era pierdut în întuneric, ca într-o zădărnicie fără sfîrșit.

Nimeni n-a putut ști cît de tîrziu era atunci cînd Măndica ajunse la șosea. Ieși în margine, ca să oprească o mașină. Două faruri o proiectă, timidă, cu brațul întins, ca pe-o vedetă de cinematograf într-un film care se încerca cu repetiri. Încă o dată scena... Încă o dată... Un vast studio cu perdele negre împrejur care cădeau din cer, și un singur personaj, nenorocit, ghemuit în el, ezitînd.

În sfîrșit, un camion opri și o luă. În mersul lui, ploaia bătea acum mai oblic, cu picături mai mari, biciuindu-i fața. Puse capul în piept și închise ochii. Camionul mergea repede, cu zgomot mare și trîntituri violente. Măndicăi i se părea că apucă în toate direcțiile sau că se învîrtește în cerc. Uneori apuca brusc în lături, trîntind-o cu umărul de marginile înalte de scînduri. Măndica se ținea cu mîinile de pîntece, instinctiv, ca să-și apere copilul.

Cînd intră pe străzile Bucureștiului, cu lumini dese, cu oameni mulți, de-abia atunci își dădu seama că din nou nu va putea face nimic nici aici. Îi venea să plîngă. Oamenii mulți care mai umblau pe stradă o îngrozeau, ca și cum ar fi văzut mișunînd împrejur niște fiare sălbatice. Se împăcase mult mai bine cu pustiul de peste ogoare. Ar fi vroit să se înghesuie în ea iarăși, să se facă mai mică. Era cuprinsă de o spaimă nedefinită. Toți i se părea niște hingheri care o urmăresc.

Era noapte. Ce avea de făcut? Cineva o luă în brațe și-i ajută să se dea jos din camion. Mulțimea se întețea grăbită, ca într-un lanț mișcător, care luneca mereu înspre o clădire lungă, cu scări. O scoborîse în fața Gării de Nord.

Măndica se încolonă între oamenii cu bagaje, cu lădițe și ajunse înăuntru. Acolo era furnicar. Om lîngă om. Și nimeni nu sta pe loc. Unii apucau într-o parte, cu capul sus, ca să vadă pe deasupra celorlalți, alții apucau în cealaltă parte. Se auzea un huruit surd. Unii strigau tare, se chemau. Se rătăciseră de ceilalți ai lor.

— Loc, loc! striga grăbit unul care ducea în spate un balot imens.

Măndica se lăsă iarăși dusă de curent la voia întîmplării. Ea n-avea nici o treabă în gară. Oriunde ar fi dus-o mulțimea, nu era nimic rău. Numai să n-o scoată afară. Scăpase de ploaie. Simțea pe dînsa hainele ude și grele. Bucceaua ei era acum ca un pietroi. Îi rupea brațele din umeri. Ajunse așa într-un fund, unde nu mai ducea nicăieri. Acolo, șuvoiul de lume era mai potolit. Unii erau așezați pe jos, lipiți de pereți sau unul lîngă altul. Trebuia să calci cu băgare de seamă ca să nu pui piciorul pe capul unuia de jos. Mocnea o lumină roșietică. Aerul era îmbîcsit și mirosea a haine ude și a sudoare. Un abur ușor și înecăcios de lînă muiată se ridica din mulțimea trîntită pe jos, ca din niște gunoaie împrăștiate. Măndica înaintă pînă într-un colț, cel mai îndepărtat, unde se înfunda tot. Acolo era și cald. Își căută un loc lîngă perete. Cineva, care fuma pierdut, se dădu în lături, instinctiv. Măndica își așeză bucceaua, apoi îngenunche alături.

Sala mare, imensă, cu cotituri, cu coridoare fără capăt, sub lumina clipocind subt abajururi ca niște pălării, vuia surd, ca un fund de mare, ca o furtună imprecisă. Făcea în urechi „Hooa, hoaaa"... mereu gîlgîit... Măndica asculta cu o încordată curiozitate. Toată sala aceea fără de sfîrșit părea că se

clatină, că plutește, nesigură, cu pereți cu tot, ca un fund de vapor. Măndicăi îi era foame. În jurul ei, toți dormeau. Se auzea sforăind, sau numai suflarea aceea rară, regulată și grea a omului care doarme. Nu departe, prin semiîntunerecul nelămurit de jos, un punct roș se aprindea, se dezvolta, lumina o figură bărboasă și neagră, apoi iar descreștea : cineva fuma, trăgînd rar din țigară. Cînd se uită mai bine, Măndica văzu pe cineva care nu era departe, și fața lui se putea desluși necontenit. Omul acela se gîndea grozav. Trăsăturile feței îi erau încruntate, adînci. Trebuie să fi avut o grijă sau o durere mare.

Măndica se uită la el multă vreme. Îi aducea aminte de Ion. Se gîndi la el. Nu-l învinui, nu mai spera nimic în nici unul din gîndurile ei. A fost ceva frumos tare, care s-a sfîrșit. Așa i-a fost soarta. Nu vroia să schimbe nimic din mersul ei. O resemnare totală îi da o liniște perfectă. O resemnare ca în fața grindinii. Nu era nimic de făcut. Soarta !

Un șir de oameni, cu hainele slinoase pe ei, cu fețele înnegrite, pășiră unul după altul, privind cu grijă la cei de jos, spre o ușă din fund, în stînga. Fiecare avea în mînă o lădiță, unsuroasă și ea, și cîte un felinar. Părea o echipă pentru ritualul cine știe cărei înmormîntări sinistre, după cine știe ce execuție, prin coridoarele ascunse după ușa din fund.

Trecură nu departe de Măndica, pe sub un bec slab care atîrna de sus. Becul le lumina fața, roșietic, o clipă, apoi chipul lor iar intra în acea umbră semiobscură care flutura peste tot. Parcă ar fi trecut printr-o regiune în care fulgera slab, de departe.

Măndica îi urmărea cu ochii. Era o diversiune, o mișcare în noianul acela de oameni trîntiți pe jos, la întîmplare. Cel din frunte era voinic. Avea o scurtă neagră cu guler de miel. Cînd trecu prin bătaia luminii becului, Măndica îl recunoscu.

— Ion...

Glasul ei scăpă chemarea fără să vrea. El se uită, ca toţi ceilalţi, în jos, între oameni. Dar el mai statornic, fiindcă el tăia drumul.

Măndica vroi să-şi astupe gura cu pumnul. O cuprinse o teamă neaşteptată şi un tremur nervos. Sprîncenele lui groase, bărbia ieşită, aplecată în piept ; mersul lui.

Să fi auzit el ? Să nu fi auzit ?... Parcă a întors puţin capul, ca şi cum i s-ar fi părut numai că a fost strigat, şi apoi a continuat să meargă. Chipurile celorlalţi au trecut prin lumină, scurt, după el, pe rînd. Măndica se ridică în picioare şi-l urmări pînă ce dispăru dincolo de uşă.

Pe deasupra grămezilor de oameni de jos nu mai trecu nimeni. Dar mai departe, furnicarul nu s-a liniştit toată noaptea pînă s-a crăpat de ziuă.

Trebuia să strige tare, să ţipe ! Acum nu-i mai era frică. Acum, pe gîndite, vede că aşa trebuia să facă. La ce bun ? Mai bine aşa. Aşa să fie.

Omul bărbos, negru, încruntat, fuma mereu, cu aceeaşi privire fixă, cu aceeaşi încetineală în mişcări. Acum îi deslu-şea şi pleoapele, care cădeau şi se ridicau, la intervale rare, închizînd parcă ceva, mereu, monoton, în cap, sub ochi.

După atîtea ceasuri cu privirea purtată pe acelea chipuri, Măndica avu sentimentul unei familiarizări, ca şi cum ar fi fost la un loc cu nişte cunoştinţe mai vechi.

Trecu cineva şi sună, zbătînd nebuneşte în mînă un clopo-ţel. Ca la o recreaţie de şcoală. „Tilinc, tilinc, tilinc"... repede, smucit, insistent.

Printre sunetele clopoţelului, omul anunţa ceva, cu voce tare. Trenul de... Omul acela apoi întoarse capul în cealaltă parte, şi Măndica nu mai putu desluşi.

Dar cei de jos ştiau dinainte. Ei aşteptaseră toată noaptea semnalul acela. Tîrîind picioarele, se ridicau greoi, adunîn-du-şi boarfele de pe jos. Era ca o înviere din morţi. Aşa va fi atunci. Şi mulţimea aceea, ca o turmă sumbră, se îndreptă

spre culoarul din faţă, cu spatele încovoiate, tîrînd tălpile, care hîrşcîiau pe mozaicul murdar.

Rămase omul cu barba neagră, fumînd, şi alţi cîţiva, ridicaţi şi ei şi răzimaţi de părete. Privirea lui era la fel, fixă. Mişcarea generală dimprejur nu-l interesă, de parcă s-ar fi petrecut pe-o altă planetă.

Măndica se gîndi că nici el nu trebuie să plece nicăieri. Spre dimineaţă se schimbară „cadrele". Veniră alţii în loc. Iar avu impresia că stă înconjurată de fiare, de oameni răi. Noaptea fusese o fericire. Măndica ştia că oriunde ar fi fost nu putea întreprinde nimic. Avusese norocul că a oprit-o în faţa gării. Altfel, nu i-ar fi trecut prin cap să vie aici, şi ce s-ar fi făcut ? Dar acum începea ziua. Trebuia să se ocupe, să-şi caute un loc. Nu ştia cum să înceapă. Asta n-a putut să-şi închipuie niciodată, oricît s-a gîndit. Totul rămînea la voia întîmplării. Avea o singură cunoştinţă : domnişoara Pîrvu... Oare va putea să nimerească la casa ei ?!

Nu avea curajul să se mişte de pe locul acela, ca să nu-l piardă. Ar fi vroit să-l reţie pînă la cealaltă noapte, sau să nu se urnească de-acolo, ca să fie sigură că-l are. S-a simţit aşa bine în colţul acela ?!... Să rămînă acolo, să stea o noapte, două, trei... Pînă cînd ? Ce să mănînce ?...

O mare, o sfîşietoare deznădejde o cuprinse. Nu este nici o ieşire. Nici una. De departe, din sat, de la Eleonora, unde sigur nu mai putea rămîne, lucrurile aici i se păreau mai simple, mai cu putinţă. Aici, cînd e la faţa locului, vezi bine că nu este nimic de făcut.

Nu e nimic de făcut !

Nu e nimic de făcut !

Prin capul obosit al Măndicăi fulgeră o idee : Trenul. Să se arunce înaintea trenului. N-o scutură nici un fior. Numai o speranţă de linişte. Şi o bucurie ! Chiar o bucurie. A găsit o soluţie. Dar copilul !... Ce face cu copilul ? Moare şi el...

Nu ; „după“, să nască întîi. Să nu-l ucidă și pe el. Asta nu.

Măndica duse iarăși mîna, instinctiv, pe pîntecele ei umflat, anormal, ca și cum ar fi fost al altuia, al unui om gros, burtos.

Afară era frig. Pe străzi, pe trotuar era o mîzgă cleioasă, care trecea prin tălpi, rece, pînă-n cap. O simțea în creștetul capului.

Măndica întrebă unde este Piața Victoriei. Știa că domnișoara Pîrvu stă pe aproape. De-acolo va nimeri.

Trecu pe ulîngă un bloc enorm. La ușa de la intrare, la ora aceea de dimnieață sta portarul, cu mîinile în șold, cu mînecile suflecate, uitîndu-se de-a lungul străzii. Era un tip gras, cu mustățile căzute în jos, cu o figură jovială. Măndicăi i se păru un om bun și încercă :

— Domnule, ră vog, nu știți, n-are cineva nevoie de o femeie de serviciu ?

Portarul o măsură din cap pînă-n picioare. Ochii lui se fixară asupra pîntecului și-i răspunse răgușit :

— Cu leafă și pentru copil ?

Măndica nu pricepu zeflemeaua. Mai așteptă. Trebuia să răspundă dacă da sau nu.

— Hai-hai, cară-te de-aici...

O alunga. Nu înțelegea de ce. Trebuia să-i răspundă dacă da sau nu.

— Te-ai jucat, hai ! mai grăi portarul. Ai pățit-o !

Sub mustața lui rînjiră niște dinți lați și galbeni.

Măndica porni încet, aiurită. Avea impresia că ea vorbise altă limbă ; o limbă pe care portarul n-o înțelesese, sau el vorbise altă limbă.

Plecă ochii în jos. Pîntecele ei, exagerat, ridicînd fusta, mergea ostentativ înainte. Atunci își dădu seama că, în starea în care era, nimeni n-are s-o angajeze.

Dădu în Piața Victoriei. La ora aceea era aproape pustie. Numai tramvaie cu vagoane împreunate se țineau unul după altul, sau veneau unul contra celuilalt; o clipă credeai că se ciocnesc, și tocmai cînd era să se întîmple, o lua unul pe lîngă celălalt pe-alături.

Așa, pustie, piața îi apăru imensă. Se opri subt un zid, să se orienteze. Tocmai în cealaltă parte, la dreapta, pe lîngă casa cu turnuleț, ieșită în stradă, pe acolo e drumul spre domnișoara Pîrvu. Și-aduce bine aminte, fiindcă acolo nu-i trotuar, și atunci cînd mergea cu domnișoara Pîrvu prima oară pe-acolo era să dea un automobil peste ea. Măndica ocoli piața.

Cînd văzu casa domnișoarei, parcă ar fi descoperit o casă părintească. În toată amărăciunea ei, avu un zîmbet de bucurie și de mulțumire. Dar aceasta dură o clipă. Casa nu însemna nimic, nu rezolva nimic. Jaluzelele erau trase; casa dormea. Era prea dimineață.

Se așeză pe marginea trotuarului exact pe locul unde se pusese cu luni înainte. Acolo, alături, era un tei subțirel. Atunci se așezase la umbra lui. Acum teiul era desfrunzit. Numai o singură frunză, mare, galbenă, cu pete ruginii, ca niște pistrui, rămăsese prinsă de o creangă. Părea udă și se smucea de vîntul subțire care bătea rece.

Hainele de pe ea nu se uscaseră bine. Păreau întărite de apa îmbîcsită în lîna polcuței, cusută în romburi ca o plapumă.

Măndica aștepta. Rar, unul cîte unul, oamenii care locuiau pe-acolo ieșeau din case, se opreau un moment în portiță, se uitau la dreapta și la stînga și plecau la treburile lor.

În stînga, alături de casa domnișoarei Pîrvu, o femeie de serviciu, dolofană, rumenă, legată la cap cu o batistă roză, deschise ferestrele, scoase așternutul, bătu cu palma, tare, în perini și dispăru, cîntînd un cîntec de oraș, cum auzise ea la „salon“.

Cerul era acoperit de nori suri și negri, care se încîlceau, se alungau pe deasupra caselor. Era gata să ploaie, dar încă nu ploua. Lîngă trotuar, într-o depresiune, era o baltă de apă, murdară ca norii de pe cer.

Măndica așteptă să se trezească și casa domnișoarei Pîrvu. O dureau picioarele. O umezeală rece începu să pătrundă în ele, să se ridice în tot trupul.

Departe, se auzi fluierînd un tren. Trenul !! Aceeași senzație de bucurie și ușurare. Ion — trenul.

Un huruit brusc o făcu să tresară. Se ridicaseră jaluzelele de la casa domnișoarei Pîrvu. „Biserica" dinăuntru se umplu de lumina mocnită a zilei.

Mai tîrziu, poate după o oră, domnișoara Pîrvu ieși pe ușă. Era-n aceeași haină, cu aceeași pălărie cu ac, cu aceleași mănuși ca întîia oară. Afară ezită un moment : să se înapoieze să ia umbrela, sau nu ? Apoi se uită și ea, ca toți ceilalți, la dreapta și la stînga.

Măndica se ridică de jos, ca și cum erau înțelese și ar fi avut o întîlnire.

— Sărut mîinile.

— Ce cauți aici ? Ce-ai venit ? Unde-ai fost ?

Măndica tăcu. Domnișoara Pîrvu privi grozăvia. De data aceasta o copleși un sentiment de milă. Era președintă și la o societate de binefacere, și la Casa pentru protecția domnișoarelor străine.

Înainte, starea Măndicăi îi revelase ticăloșia ei care era mai aproape. Acum îi revela venirea copilului pe lume care era mai aproape. Domnișoara Pîrvu își descoperi o necunoscută dragoste de mamă și o puternică mîndrie de a proteja.

O introduse în bucătărie și întoarse cheia la ușa care, prin sufragerie, da în apartament, spunîndu-și în sine : „Nu poți ști niciodată... Adică : ce poate fi în stare să facă Măndica, rămasă singură ?" Apoi plecă grăbită.

Seara o consultă pe Măndica un doctor mamoş din Comitetul societăţii de binefacere „Samariteanca", şi a doua zi fu internată, cu protecţia domnişoarei Pîrvu, la maternitate.

Domnişoara venea s-o vadă în fiecare zi, pe la amiază. Îşi făcea datoria pentru societatea de binefacere şi simţea în conştiinţa ei o mare mulţumire. A fost destul să fie convinsă că este de datoria ei să ajute o fată părăsită în halul în care era Măndica, pentru ca apoi să-şi facă datoria cu toată conştiinciozitatea.

Domnişoara Pîrvu era o femeie a datoriei.

XVIII

Doctorul Petre Voicu găsi pe masa lui din biroul spitalului Filantropia o scrisoare.

O desfăcu grăbit. Se uită întîi la semnătură. Marita Langa. Marita !... Mîinile îi deveniră febrile. Începu să citească.

„Domnule doctor,

M-am întors de curînd de la ţară. Nu v-am mai putut vedea din ziua aceea groaznică a înmormîntării, cînd aţi venit pînă la Dumbrava, să-l conduceţi pe Răduţu, împreună cu noi, pînă la locul de veci.

Vreau ca acum, tîrziu, foarte tîrziu, să vă mulţumesc de tot ce-aţi făcut pentru Radu şi pentru mine. Nu voi uita niciodată devotamentul cu care aţi stat lîngă mine în cele mai penibile zile din viaţa mea.

Aş fi mişcată dacă nu veţi lăsa să cadă legătura care s-a înfiripat în momente atît de tragice şi dacă atunci cînd ocupaţiile vă vor permite aţi trece pe la mine. Aş avea o mare consolare.

Aş simţi, puţin, şi prezenţa lui Radu.

Cu cele mai bune sentimente,

Marita Langa."

Petrache rămase cu scrisoarea în mînă, o întoarse mașinal printre degete, o pături și o puse iarăși în plic. Figura lui era gînditoare și contrariată.

În ultimele luni muncise înspăimîntător. Își făcuse teza, o publicase, o susținuse. Reușise cu laudă. Profesorii, afară de Simu, l-au felicitat. Presa, revistele de specialitate s-au ocupat foarte elogios de lucrarea lui. Acum era doctor.

Voicu a continuat să lucreze la Filantropia. Dar pentru toate acestea, cîtă muncă ?!...

Ochii rămăseseră vioi, fața deschisă, luminoasă, primitoare. Nici munca aceea nu izbutise să obosească sau să altereze caracterul lui Petrache. Căpătase poate mai multă încredere în el, ceea ce îi da mai mult curaj și o atitudine mai fermă, mai deschisă cu oamenii.

În ziua aceea avea de făcut prima operație mai serioasă. Avea să aplice un nou sistem, personal, de anestezie locală, și un tratament curajos postoperatoriu.

Scrisoarea i se păru de bun augur. Îi veni ca o îmbărbătare, ca un ajutor. Puse scrisoarea în buzunarul de la piept al surtucului și îmbrăcă halatul.

Pacientul era un bărbat înalt, cu siguranță altădată voinic, dar acum complet istovit de boală și de tratamente. Fusese îngrijit într-un spital C.F.R. cîteva luni de zile. Mult timp nu s-a știut ce are. S-au făcut analize și radiografii. Apoi s-a pus un diagnostic greșit. A fost supus unui regim sălbatic, de flămînzire. Puterile i-au scăzut zi cu zi.

În cele din urmă, s-a hotărît operația. Diagnosticul ultim era „ulcer la duoden".

Petrache îi preluase viața asupra lui. Desigur că în cursul experienței lui de pînă atunci îngrijise sute și poate mii de bolnavi operați, dar cu toți era altceva : el avea o responsabilitate secundară ; rolul lui era de îngrijitor, nu de medic. Profesorul Simu avea responsabilitatea.

Acum, pentru prima oară, pentru o operație care putea să însemne primejdie de moarte, Voicu avea singur toată răspunderea. O viață de om, în mîinile lui. Voicu avea în chip superlativ conștiința acestei responsabilități.

A ezitat cîteva zile dacă poate sau nu să facă deodată și prima experiență cu metodele lui de anestezie simplă. Avea oroare să producă dureri inutile. Dar era sigur pe ceea ce gîndise.

Profesorul Simu a ținut să asiste la operație. Era de fapt intrarea lui Voicu printre chirurgi.

Voicu venise la spital de dimineață. Cînd traversă Piața Victoriei, merse un timp în urma unei bătrîne cu o boccea mare în mînă, care se grăbea cu pași mărunți, pesemne spre gară. Trecuse în dimineața aceea pe lîngă mulți oameni, dar, nu știu de ce, bătrîna îi atrase atenția, și silueta ei încovoiată îi rămase în minte.

După o vreme, bătrîna se opri, puse bucceaua jos, iar ea se așeză pe postamentul de piatră al unui gard de fier, să se odihnească, cu toată graba ei din mers. Trenul ei avea doar să plece spre seară. Cu un gest iute al palmei, își feri broboada neagră, care aproape îi acoperise fața. Atunci, Petrache trecu pe lîngă ea, ferind bucceaua. O auzi oftînd.

După ce se depărtă, din nu știu ce imbold tainic, întoarse capul, dar nu mai văzu nimic, din cauza unui tramvai care-o acoperea. Urcînd spre spitalul Filantropiei, asociația de idei a lui Petrache merse mai departe de la acea întîlnire, în definitiv fără nimic anormal, și deodată gîndul îi zbură spre mama lui. Se gîndea destul de des la ea, dar de ce tocmai acum, în ziua aceasta atît de importantă pentru viața lui? Ori poate tocmai de-aceea?... Sau poate, pur și simplu, fiindcă silueta acelei bătrîne semăna cu a mamei lui? Dar bătrînele seamănă grozav toate între ele la ținută și la mers.

Mama lui era ființa cea mai dragă de pe lume. Împrejurările o învelise în ceață și în depărtare. Atîția ani n-a avut

posibilitatea s-o vadă. Apoi a învins repulsiunea, ura de a-l vedea pe tată-său, de a se întîlni cu el — hoțul copilăriei lui. Bestia !

Doctorul Voicu nu uitase nimic. O ! Acum ar putea să-l înfrunte ! Și-l va înfrunta ! Chipul Tincăi, așa cum îi rămăsese în minte, îi apăru în față ca o icoană. Petrache era tare. Dar nu putu stăpîni emoția și o lacrimă în tăietura ochilor.

Ce curat i se păru aerul ! Trebuie să ningă : atmosfera era astfel încît i se păru ciudat, anormal, că nu ninge, că nu cad fulgi. Ce Dumnezeu ? Ziua aceasta începu să capete un caracter de aniversare, din acelea cu amintiri, cu retrospecții, cu înduioșări asupra trecutului.

Intrat în spital, Petrache se grăbi să se spele pe mîini, și se frecă mult, insistent. Clăbucii de săpun sporeau, albi, ușori. Petrache îi mesteca mereu — cu mînecile suflecate pînă la coate.

Veniseră mulți studenți din anul șase ca să asiste. Ei îl cunoșteau pe Voicu și aveau o încredere nebună în el. Mai mult : admirație. Erau siguri că va fi cel mai mare chirurg din țară.

Operația a fost făcută cu artă. Pacientul era extrem de slăbit. Nouă luni purtat prin spitale, zăcînd pe toate paturile, în toate pozițiile... De data aceasta, diagnosticul fusese exact.

Orice alt sistem de narcotizare decît al lui Petrache ar fi putut să fie fatal pentru un organism atît de zdruncinat. Mîinile lui Petrache au lucrat minunat. Au avut precizie, siguranță și delicatețe. Era cel mai desăvîrșit instrument care se poate imagina. Ochiul era fără ezitări.

Profesorul Simu asistă cu atenție și încruntare. Își dădu imediat seama că Voicu va fi un mare chirurg, care va duce mai departe școala medicală românească. Cuvîntul „geniu" îi trecu fără voie în gînd.

De altfel, aceasta o simțeau instinctiv, printr-o intuiție fără greș, toți cei care asistau. Nimeni n-ar fi putut spune precis

în ce anume consta trăsătura de geniu. Poate nu era nimic care să fi însemnat o inovaţie personală. Era însă şi asta. Dar ceea ce caracteriza mersul operaţiei era o anumită dexteritate, o anumită succesiune de nuanţe, o preciziune milimetrică, o viziune uimitoare asupra măruntaielor ascunse ale pacientului, o siguranţă care era vizibilă ca ceva concret, care se impunea ; o magie a jocului de mîni şi de degete, ca într-o complicată şi totuşi uşoară ţesătură nevăzută...

Şi peste toate acestea, sau din toate la un loc, un „ce" imposibil de definit, care uimea, ca orice manifestaţie perfectă de mare artă.

Desigur, Petrache asistase la nenumărate operaţii făcute de profesorul Simu, dar era uşor să-şi dea seama de îndată că nu are nimic de învăţat de la el.

Cînd operaţia se sfîrşi, cînd Voicu şi-a descoperit faţa, chipul lui părea iluminat şi liniştit. Acelaşi amestec de timiditate, de simplu şi de încredere îi alcătuia fizionomia.

S-a prelungit mult o tăcere ca un omagiu suprem. Ochii tuturor erau aţintiţi asupra lui Petrache. Apoi, studenţii începură să discute aprins şi gălăgios între ei, ieşind din sala de operaţie, iar profesorul Simu plecă grăbit, fără să spuie un cuvînt.

Sora aduse şi prezentă spre semnarea doctorului Voicu foaia de observaţie a pacientului :

„Ion Mîndru, maistru sudor C.F.R., 30 ani".

Ion pe care-l desluşise Măndica, în gară, noaptea, la lumina roşietică a becului, Ion al ei, fusese numai o închipuire. Ion cel cu adevărat zăcuse nouă luni, şi-acum era după operaţie.

XIX

În holul mare, plin cu mobile vechi şi covoare persane, ardea focul într-un şemineu cu plăcile patinate şi reliefuri egiptene.

Marita suporta greu căldura uscată de calorifer. O înăbușea. Avea tot timpul senzația că se sufocă, și o sete grozavă o chinuia ziua și noaptea. Și întrucît sta aproape tot timpul în casă, acest neajuns devenea un chin. De-aceea în hol condamnase caloriferul și încălzea cu lemne. Spre seară, înainte de-a aprinde lumina electrică, flăcările roșii jucau pe mobile tonuri bronzate și trezeau prin colțuri umbre stranii.

Aceea era ora preferată a Maritei. Închidea cartea și o așeza jos, pe covor, lîngă fotoliu. În mintea ei, lectura se prelungea singură ca un ecou. Tipurile de eroi, personajele, se adunau toate împrejur. Mobilele din hol se completau cu cele din cărți. Marita își împrumuta sufletul și zbucimul acelor stafii agitate. Viața ei se alătura de-a lor, se confrunta, se amesteca cu-a lor, într-o lume ireală, în care realitatea totuși, ca și prezența ei afectivă aduceau elemente veritabile.

Se alcătuia astfel o simbioză care o transporta pe Marita, efectiv, într-o lume intermediară, singura în care se simțea bine.

Pe geamul mare de la stradă, așa cum ședea ea pe fotoliul scund, nu se vedea decît cerul livid de sticlă mată și murdară.

Înserarea scădea treptat lumina, într-o degradare imperceptibilă, și încet-încet chipul ei, lucrurile dimprejur deveneau mai cenușii, mai opace, mai întunecate. Focul din șemineu se detașa tot mai mult, făcînd în jur o aureolă tot mai largă și tot mai roșie.

Prin colțuri, cadrele de pe perete, bibelourile de pe mesuțe japoneze incrustate cu sidef și desenuri complicate nu se mai deslușeau. Marita își simțea prin întuneric ochii vii, mișcînd.

Totul crea o atmosferă lină de sfîrșit. Parcă viața însăși ar fi pierdut puterile și s-ar fi stins. Timpul însuși schimba de ritm și de măsură. Clipele se prelungeau, fără tranziție de la una la alta, îndulcind pulsul bătut care-l mîna. Și tic-tacul ceasului de pe birouaș era mai catifelat, mai discret.

Focul se stingea și el. Marile zvîrcoliri fanteziste ale flăcărilor se potoleau. Jarul mai iradia zvîcnind o bucată de vreme, apoi prindea deasupra ca o subțire pojghiță de cenușă, ca o cămașă discretă și delicată. Parcă cineva ar fi închis ochii, încercînd să adoarmă. Sara cădea și pe cărbuni, potolindu-le încet roșia lor iradiere, pînă nu mai apăreau decît ca un morman de cenușă.

Nu știu ce insuficiențe de circulație sau ce melancolii ancestrale făceau ca Marita să simtă cu pasiune adîncă acest ceas al stingerii. Ea însăși ar fi fost ispitită să închidă treptat ochii, să nu mai vadă lucrurile decît ca într-o amintire și să simtă aceea epuizare lentă și dulce a celui care-și taie vinele de la mîini, și viața i se scurge încet, pînă la dispariție, fără treceri și zvîrcoliri.

În urma morții lui Radu, Marita trăia și mai retrasă ca înainte. Nici nu anunțase pe nimeni că s-a întors de la țară.

În seara aceea, o asemenea solemnă și tăcută stingere a unei zile fu tulburată de o sonerie. În umbrele veritabile, ca și în cele pe care Marita le aduna în ochi și împrejur, călcă cu pași neauziți pe covoarele groase, doctorul Petrache Voicu.

Intră cu sfială. Își dădu îndată seama că tulbura o intimă solemnitate, în care se petrecea neștiut o comuniune cu eternități și cu spirite care nu se văd. Parcă ar fi călcat într-o grădină în care nu-i decît parfumul. Parcă ar fi intrat, real, viu, într-un vis al Maritei, amestecînd iar, ca sol al realității, cele două lumi. Parcă ar fi pătruns într-o întunecată catedrală tocmai cînd se oficia cel mai sacru și mistic ceremonial.

Primul pas făcut peste pragul holului stricase vitraliul minunat de fantezie și culori, după care era, în obscuritate, sufletul adevărat, gol, al Maritei.

Marita avu un gest instictiv ca de pudoare și ar fi vroit să-și acopere fața. Mai mult îl presimțise decît îl văzu pe Petrache. Era numai ca o umbră depărtată.

— Vino, doctore, vino. Iartă-mă că nu mă scol, dar mă simt obosită... Poate stăm încă așa, fără să aprindem lumina. Mă supără lumina. Se vede că sînt făcută să trăiesc în șters, în voalat și în discreție... Uite, ai aici un fotoliu de bunic. Vezi să nu cazi. Pînă ce te obișnuiești cu întunerecul, cu lumea asta a mea de-aici... Așa !

Petrache sărută mîna Maritei și se așeză.

Cele două fotolii de catifea roșie erau aproape, despărțite numai de o măsuță scundă, și se găseau așezate cu fața spre geam.

De departe, de la colțul străzii, de la un bec din vîrful unui stîlp, o rază ilumina ochii Maritei ca într-un teatral și fin joc de scenă. Lumina cădea cu contururi drepte, cu motive decalcate de pe perdeaua de dandelă pe pieptul și pe brațul Maritei, gol, întins pe speteaza moale a fotoliului.

Doctorul o privea din umbră, mulțumit și recunoscător zeilor de această întîmplare. Fața Maritei i se păru mai trasă, mai palidă, mai spiritualizată. Petrache o vedea foarte bine în lumina aceea, care în întunerec părea de reflector. Marita nu se ferise de ea. De undeva, un „lampagiu", cu un comutator întors, o aprinsese cîteva clipe numai după intrarea doctorului. Dar cu toată cruditatea luminii, chipul Maritei purta același voal ușor, aceeași fluturare de mister, aceeași aparență de reverie și vagă adormire, același aspect pe care-l au în genere pe fizionomie, femeile mioape.

Marita se mișcă puțin la o parte, și lumina de-afară, de la becul nevăzut, căzu alături, între ei, pe-un vas de cristal.

O jenă discretă a încununat începutul acestei revederi. Nici unul n-a avut curajul să facă, firesc, ceea ce îi impunea inima să facă, deși era atît de curat și de frumos ! O constrîngere consimțită și autoimpusă falsifică gesturi și vorbe.

...În realitatea cea ascunsă, care nu cuteza să se realizeze, cei doi stăteau tremurînd unul în fața celuilalt, privindu-se fix în ochi, cu mîinile strînse într-un gest de mare prietenie

și afecțiune. Apoi își dădură seama că vorbele ar strica acea muzică interioară din ei și rămaseră tăcuți, Marița cu capul pe pieptul lui, el strîngîndu-i amîndouă mînile. Această efuziune îi satisfăcea. Amîndoi se simțeau în ea bine, fericiți, izolați de lume și adînciți în marele mister al vieții. Nici unul nu cerea mai mult, de teamă să nu se strice tot printr-un gest care să alunge visul.

Se iubeau ? Da. Se iubeau. Dar o iubire pură, diafană, ca o completare a singurătății fiecăruia, ca găsirea miezului luminos al vieții, ca o platoșă suavă, miraculoasă contra ideii de moarte, lîngă care trăiau amîndoi : el prin experiențele lui de fiecare zi, ea prin analiza singurătății și spovedaniile din cărți, din care, ca un praf amar, se scutura aceeași obsesie.

Dar acestea erau numai în dorințele lor. În realitate însă, nici unul n-a avut acest curaj fără exagerare, pe care-l cerea natura lucrurilor. În realitate, au rămas pe fotolii, căutînd fiecare să împletească mereu cu mai multă abilitate firul celor ce gîndeau fără să spuie cu acela al vorbelor, care avea pe ici pe colo, din mătasa firului gîndit. Uneori, firele se încurcau, făceau noduri false, răsucindu-se, și atunci urma o pauză de ajustare.

Petre o cunoștea prea puțin pe Marița pentru ca să găsească după diapazon nota justă, tonalitatea cu care să înceapă cît mai potrivit. Este drept că se gîndise mult la ea. Dar în aceste gînduri și reverii se analizase exclusiv pe dînsul, nu pe ea. Nici în această operațiune nu ajunsese la vreun rezultat, fiindcă refuza să ajungă și să accepte consecințele. Și-apoi, fiindcă munca acaparatoare îl sustrăgea și de la aceasta.

Marița se gîndise la ea mai mult. I se părea că se cunoaște foarte bine. Știa că inițiativa trebuiește să o ia dînsa. Pe ea o interesa apoi mai cu deosebire dezlegarea problemei ei sufletești decît acea a lui Petre. Scopul principal era ieșirea ei din

impas, salvarea ei. Pentru aceasta încerca încă rezistențele în ea, rezistențele în el.

Fericirea pe care o cerea nu avea nimic de aventură sau de patimă feroce. Nimic gen „fatal". Era numai o pretenție de înțelegere, de comuniune sufletească. Sursele ei vitale erau reduse; pulsul îi era slab. Lumea, ca și sentimentele și cerințele ei erau voalate, șterse, în ușoara atingere cu realitățile, temătoare de a se realiza, de a intra în comun.

Marita, în naivitatea reveriei ei structurale, credea în aceste utopii cu sinceritate. Nici o clipă ea nu se credea în înșelătorie. Nu vedea sforile cursei; nici nu vedea zîmbetul șiret al ipocriziei simțurilor.

În realitate deci, Marita începu:

— Doctore, încă o dată îți mulțumesc pentru sprijinul ce mi-ai dat într-o mare nenorocire și cînd eram așa de singură. Nu știu ce-aș fi făcut fără dumneata.

— Vă rog, doamnă... îngăimă timid Petre, oricine în locul meu...

— Nu, te rog, nu continua așa. Nu căuta să dai înapoi ceea ce eu am primit. În zilele acelea au fost prea multe pentru mine; așa de multe care mă despărțeau de viață și ceva care începea să mă lege de ea. Am ezitat, m-am zbătut, am suferit, între aceste alternative, care mă trăgeau în direcții opuse cu puteri în stare să mă rupă în două.

Cu pierderea lui Radu, am pierdut totul. Un capitol din viața mea s-a închis. În mine nu am mai găsit nici o consolare. Am avut însă tăria de a primi lovitura în picioare.

Și după o pauză, adăugă cu oarecare ironie:

— Nici măcar n-am devenit bigotă. Am putut să încadrez nenorocirea mea într-un ciclu universal, pentru a-i lua din acuitatea specifică punctului de vedere personal... Eu n-am trăit viața mea. Am avut atunci ani întregi la dispoziție, liberi pentru a o medita. Pretind să am justa ei apreciere, atît pe

cît se poate judeca obiectiv. Punerea mea în cauză a schimbat desigur datele, în mod simțitor, dar nu fundamental.

Scoasă din albia concepției mele, în care am putut să mă împac cu o formulă a vieții, trîntită la pămînt, călcată în picioare de soartă, am putut totuși, atunci cînd am găsit puteri să mă ridic, să revin în aceeași albie.

Dacă această viziune de poveste și de efemer poate cineva s-o aplice sie însuși, atunci acela este în stare să accepte viața și moartea fără de cutremur.

După, iarăși, o pauză mică :

— Toată judecata aceasta dă greș în momentul cel greu de trecere, în care omul e asaltat de toate lașitățile și le primește pe toate, apucîndu-se cu mîinile de firul lor de pai, dar asta nu are importanță pentru perioada cea lungă a vieții.

Ca să-ți poți trăi zilele trebuie să ai în față o idee oarecare despre viața în sine. După natura acestei idei, o privești și o trăiești apoi, în panică sau în liniște. Eu mi-am alcătuit o asemenea idee pentru uzul personal. Și formula ei duce la liniște. Am acceptat toate riscurile neprevăzutului și m-am supus în conștiința mea formulei de transformare, sau de pieire definitivă a materiei printr-un proces pe care nu-l putem modifica.

E o atitudine de resemnare — ai să spui. Da ! E o atitudine de resemnare în acceptarea finalului inexorabil, pe care-l primesc ca un sfîrșit natural, în ordinea firească a lucrurilor.

Dar în intervalul de pînă atunci, am cugetat totdeauna că sînt în drept să-mi aranjez singură viața, fără a mi-o falsifica sau anula cu precepte sau amestecuri streine.

De ce mă privești cu atîta curiozitate ? Este cu adevărat întunerec. Dar eu sînt deprinsă cu el, și văd ca pisicile, noaptea. Curajul meu a fost că dumneata nu mă vei putea vedea. De-aceea am și păstrat acest obscur.

Știu, sînt confuză, prolixă, nedefinită încă în ce spun. Pedantă, artificială, tot ce vrei să crezi. Dar în mine, totul este limpede. Mă încurcă numai expunerea și cunoașterea în formule filozofice consacrate a altor puncte de vedere.

Am vroit ca în ochii dumitale să mă justific... poate... să mă reabilitez. Și mi se pare că am pornit greșit. Să nu mă fi judecat prost, după calapoade tipice, după conveniențe ipocrite, chiar după măsura și imperativul unui sentiment teribil de real, de mamă, care trebuia să mă ducă și la înmormîntarea mea în deznădejde. Ceea ce a luptat în mine în acele nopți lungi au fost două forțe egal de puternice și de veridice. N-am nevoie să ți le demasc dumitale. Nici una nu s-a putut anihila pe cealaltă. Fiecare a avut faza ei de victorie. În cele din urmă va triumfa aceea legată de viață, fiindcă altfel aș fi azi o epavă.

Nu e nici bravadă, nici sacrilegiu în aceasta. E aceeași supunere la regula jocului.

Știu că ai avut jenă, rețineri și judecăți severe asupra mea. După cei care imprimă și gîndului caracter de păcat, va fi trebuit să fiu arsă de vie. Dar aceasta e concept religios, adică formula acelui punct de vedere care urmărește să înăbușe în om orice plăcere de a trăi.

Nu știu nici acuma ce vei fi gîndind despre mine. Dar eu te apreciez și te respect prea mult pe dumneata pentru ca să mă sfiesc de a mă înfățișa spiritual, cu toată sinceritatea.

N-aș fi vroit, doctore, ca de la început să pornim pe baze false, pentru a ne minți mai tîrziu.

Vei fi intrat în astă seară aici cu previziunea unei mari plictiseli. Vei fi crezut că te-am rugat să treci pentru ca să asculți plîngerile deznădăjduite ale unei mame care și-a pierdut copilul. Aceasta însă a fost și este o chestiune strict personală. Mă privește numai pe mine și intimitatea mea. S-ar fi putut să nu bănuiești în mine simțul de pudoare și de mîndrie, care să mă împiedice de la aceasta. M-ai cunoscut prea puțin.

Ai cunoscut numai concluziile — parte din ele — care ți-au putut apărea stranii, fiindcă nu cunoșteai premisele. De-aceea încerc să ți le prezint.

Îți aduci aminte de o definiție pe care Shakespeare a dat-o vieții : „istorie povestită de-un nebun"... Da. Da. Istorie povestită de-un nebun. La mine, nebunul a fost fără imaginație și rău ca toți oamenii lipsiți de imaginație.

Pe geam începură să se vadă fulgi căzînd. Afară pornise vîntul, fiindcă becul de departe, din vîrful stîlpului, se clătina, mișcînd în casă, între cele două fotolii și pe cei doi ocupanți, o lumină jucăușă și capricioasă, care le ilumina scurt, trecător, fața.

Lumina clătinată căzu pe chipul lui Petrache. Era plin de uimire, de curiozitate și de interes. Iată o întîmplare la care nu se așteptase. În mintea lui se amestecau toate. Ceea ce domina era însă un sentiment de descoperire și de surpriză.

Marita privi chipul din lumina care, cădelnițînd, îl fulgerase o clipă.

— Știu că te surprinde acest monolog tot așa de plicticos poate ca și jeremiada la care te așteptai și că ți se pare anormal. Poate chiar ca un caz clinic.

Petre protestă.

— Dar eu n-am găsit în toată viața mea de pînă acum un om căruia să-i pot vorbi așa cum fac astă-seară. Niciodată. Eu am fost singură și ca femeie, și ca ființă omenească. Am adunat, am adunat... nu te surprindă că m-am aruncat asupra dumitale cu lăcomie și cu sete.

„Istorie povestită de-un nebun" : De-abia adusă din Elveția, măritată la 16 ani cu un om cu douăzeci și cinci de ani mai în vîrstă decît mine, ocupat mereu cu gîndul la afacerile lui, la dificultăți, fără nici o afinitate cu mine... Cum vezi, o istorie povestită de-un nebun normal, sau de unul care nu știa decît să repete aceeași istorie. O istorie banală.

E teribil de uimitor să trăiești o tragedie care să fie banală, ucigător de banală. Să-ți plagiezi fără să vrei existența. Și să nu poți ieși din ea. Banalitatea este însăși o tragedie atunci cînd ești conșient de ea.

Dumneata ești singurul om pe care l-am întîlnit în stare să înțeleagă aceste lucruri. Destinul meu trebuie să fie de a înota în banalitate. Și această pretenție de a fi neînțeleasă, de a mă crede astfel, de a căuta mereu *une âme soeur* este o banalitate comună.

În sine, totul e o tragedie. În formă, totul e banal. O copie după o melodramă. De-aceea mi-am căutat un refugiu în afară de propria mea viață ; să scap de banalitate, de clișeul unei drame de prost gust. Și m-am aruncat în lecturi. Să mă satisfacă fantezia altora, fantezia atît de neașteptată a vieții, uneori, cînd știe să se arate generoasă.

Caut o formulă în afară de viața mea. Vreau să evadez din banal.

Dar poate și afecțiunea aceasta pe care ți-o port, poate ceea ce ar vroi să spuie un alt cuvînt, pe care mă tem încă să-l spun, este tot în regulile, în logica banalității în care am călcat de la început.

„Să-mi refac viața" — iată încă o faimoasă formulă a tuturor femeilor care și-au ratat viața. Și care femeie oare nu și-a ratat-o ?! Era aproape să o întrebuințez și eu, subt impulsul aceleiași soarte care mă urmărește și care mă vîră mereu cu capul în banal.

Nu e vorba, doctore, să-mi doresc o nebunie sau să vînez o poză excentrică. Banalitatea într-o viață liniștită, în ordinea cea firească a lucrurilor este la ea acasă, în domeniul ei. Dar atunci nu e supărătoare ; e numai monotonă. Dar banalitatea în dramă, în „nefiresc", una paradoxală, este enervantă și umilitoare.

Și-așa, doctore, iată-mă aici. Cum se spune : la o răscruce. La una la care stau de 13 ani, pe piatra de kilometraj însem-

nată cu zero, şi aştept şi pînă la dumneata n-a trecut nimeni să se oprească.

M-am izolat : să nu-mi bat capul cu „dineuri" de interes, cu oameni cu care eu nu am nimic comun ; să nu-mi pierd vremea în vizite la femei care, nenorocitele, mă invidiază ; să nu mă înfund în partide de cărţi pentru a face din minunatul hazard o dugheană...

Am stat deoparte, să mă analizez. Fiecare volum citit a fost în fond un motiv de analiză a mea. Aşa este orice lectură. Asta pînă ce am citit pe Proust. Atunci m-am descurajat. Ca un violonist care se-ntoarce de la concertul unui virtuos celebru : de la Enescu, de la Menuhin, de la Heifetz... ştiu eu ...

Nu voi ajunge niciodată să mă cunosc. Nici nu mă mai poate ajuta nici o carte. După Proust, totul, este simplu, începător, schiţat, aproape pueril.

Am rămas însă, precum observi acum, cu obiceiul, cu ticul acesta al singurătăţii mele.

Aşa... Şi-acum, ai fişa mea clinică. Trebuie să arunci asupra ei o privire de ansamblu. Pe urmă ai să-mi spui ce-i de făcut. Acum îmi dau perfect seama, e greu să-mi spui ceva. Mai ales, te rog, nimic convenţional, aşa cum văd că începuseşi.

Hai, dă-mi mîna, prieteneşte.

Petrache îi întinse mîna. Degetele ei se strecurară, reci, în ea, ca într-o teacă. Un fior neîncetat şi de-abia perceptibil se simţea trecînd prin ele, aşa cum s-ar auzi trecînd curentul electric printr-un fir.

Situaţia în care se ştia Petrache nu i-ar fi îngăduit niciodată să ajungă pînă aici, să îndrăznească atît. Marita ştia asta. Ştia că flămîndul care nu are, fură. Şi furtul lui nu-i păcat.

Becul din stradă, purtat de vînt, cădelniţa mereu, ca într-un ceremonial, ca pentru o binecuvîntare.

Petrache observă ochii Mariței strălucind ciudat și pupilele prea mari. Era ceva anormal și volubilitatea torențială a Mariței, îndeobște cu o vorbire lentă, parcă leneșă. Și schimbarea aceasta de fizionomie, chipul, privirile acestea, care nu erau ale ei, care trădau un fel de pasiune arzătoare, pătimașă, iarăși în contradicție cu firea ei de odaliscă cvasi adormită uneori.

„Trebuie să descopăr ce este aici" își spuse el cu oarecare îngrijorare, de parcă ar fi descoperit un simptom ce anunță o boală gravă la o ființă iubită.

XX

Viorica Cristescu era numai de cîteva luni doctoriță la maternitate. Rutina nu-i tocise încă sensibilitatea. În fața suferinței în serie nu devenise încă nesimțitoare și cinică. Romantică din fire, și blîndă, ea încă era în stare să diferențieze femeile pe care le îngrijea și să sufere cu fiecare din ele.

Internatele nu erau încă pentru dînsa un număr și nu se înecau în anonimat și stereotip. Durerile nașterii pentru fiecare însemnau dureri greu de suportat, și nu numai simptome inerente, care nu mai interesează pe un medic de îndată ce nu reprezintă o manifestare maladivă.

În salonul ei, Viorica Cristescu era ca o supramamă a tuturor nenorocitelor care se zbăteau în chinuri. Tot ce se putea face pentru a le cruța o suferință, ea era totdeauna gata să facă, chiar dacă aceasta îi impunea o cheltuială proprie. Erau injecții necesare care lipseau. Viorica scotea bani din buzunar și le cumpăra. Aceasta se întîmpla atît de des, încît nu știu dacă din leafa ei îi mai rămînea ceva la sfîrșitul lunii.

Măndica fusese internată în salonul Vioricăi. Starea ei păcălise doctorii. A trebuit să stea mai mult timp internată pînă să nască. Nici azi, nici mîine, nici poimîine... nu se

întîmpla. Toate contemporanele ei — contingentul ei de internate — ieşiseră de demult, şi Măndica rămăsese încă subt îngrijirea preventivă. De-aceea, Viorica o şi poreclise „pensionara".

Pensionara îi era simpatică prin docilitatea ei şi pentru o stare perpetuă de spaimă.

— Măndica, tu nu mai vrei să naşti odată ? o întreba Viorica bătînd-o prieteneşte cu palma pe obraz.

—Nu vreau... Nu vreau.

— Şi de ce, mă rog, nu vrai ?

— Mă tem.

Şi Măndica începea să plîngă.

— Nu fi proastă, fetiţo. Eşti de-atîtea zile aici. N-ai văzut ? Nu s-a întîmplat nimic.

— Nu vreau.

— Atunci, să te scoatem de-aici.

— Nu. Nu, spuse cu aceeaşi spaimă.

Parcă Măndica ar fi vroit să se prelungească oricît, o viaţă de om, starea aceea de aşteptare. Avea o casă, un pat, şi ce să mănînce. Se simţea bine ca niciodată. Era îngrijită ; era cineva care o întreba ce anume o doare, ce-ar pofti. Asta nu i se întîmplase nici acasă cînd era mică, niciodată.

Alături de ea — Aurica ; era lucrătoare la o fabrică de ţesut. Era la al treilea copil. Avea obişnuinţa lucrurilor. O îmbărbăta pe Măndica. Îi descria — trecînd peste ceea ce era mai teribil — cum are să i se întîmple.

Chiar camaraderia aceasta de suferinţă îi făcea bine Măndicăi. Se simţea printr-însa intrată în lume, laolaltă cu alţii.

Viorica îi ştia toată istoria — „istoria ei povestită de-un nebun" — şi fusese impresionată.

De cinci zile îi căuta un loc pe la toate cunoştinţele. O recomanda cu căldură, stăruia, se ruga. Fără succes. În cele

din urmă, nu mai da prietenelor ei, amatoare presupuse, toate detaliile defavorabile Măndicăi, ci anunța numai :

— Lizica dragă, nu ai nevoie de o fată în casă ? Am una minunată.

Fata minunată era Măndica. Nu fusese încă într-un serviciu în viața ei. Învățase doar să șteargă scaunele de praf, din ședința pedagogică de la domnișoara Pîrvu.

— O cunoști ?

— O cunosc !

— E bună ?

— Perfectă. Garantez !

Viorica garanta în alb, cu toată inima. Credea că bunăvoința și bunătatea ei pot completa toate lipsurile Măndicăi ; că le pot substitui.

— Ai nevoie urgent ?

— Tocmai încercam una recomandată de bucătăreasa Lolei.

— Atunci, mai poți aștepta.

— Mda.

— Dar nu mă uiți ?

— Nu te uit.

— *Entendu ?*

— *Entendu.*

— Pa !

După un timp, Măndica se prezentă, cu băiețelul ei în brațe, în bulevardul Lascăr Catargiu nr. 16, la Lizica Ștefănescu — cu un bilet de la Viorica. Îi vorbise iarăși la telefon. Măndica era „așteptată".

La maternitate, Viorica făcuse chetă pentru „Ieieta" băiatului pensionarei. Totul era curat, frumos, în culoare albastră. Schimburi, papucei de lînă, scufiță cu moț. Lizica deschise singură ușa. Văzu o femeie palidă cu un copil în brațe, lîngă o buccea pe care o lăsase jos din cealaltă mînă. Cu siguranță o cerșetoare, una din hoațele acelea care încearcă,

sub pretext de cerșetoare, o lovitură. Copilul — al ei sau de împrumut — era elementul de stimulare a compasiunii. Cunoștea sistemul! Și înainte ca Măndica să deschidă gura, Lizica începu :

— Hai, pleacă, pleacă ! Știu eu...

Măndica rămase uluită. În nedumerirea ei, crezu că a greșit adresa și se întoarse supusă.

Lizica o mai privea încă atunci cînd totuși Măndica se înapoie și spuse încet, întinzînd biletul :

— M-a trimis doamna doctor.

— Aa ! Dumneata erai ?

Și Lizica începu să zîmbească. Măndica nu știu să interpreteze zîmbetul și încercă, în silă, dar cu bunăvoință, să zîmbească și ea.

— Ai copil ?

— Da. Aista.

— Copilul e-al dumitale și ai de gînd să-l ții cu dumneata aici la mine ?

— 'poi cum ? Îl alăptez. E-al meu. Nu știați ?

— Nu știam nimic, răspunse Lizica, supărată, și trînti ușa.

O deschise îndată și-i spuse prin crăpătura deschizăturii :

— Așteaptă puțin.

Măndica se uită împrejur, îngrijorată, și se așeză pe treptele scării care ducea la etaj. O dureau încă picioarele și se simțea peste măsură de slăbită.

Copilul începu să plîngă. Îl chema Gheorghiță, ca pe tatăl Vioricăi. Ea-l botezase. Măndica scoase sînii și începu să-l alăpteze. Pe scară era cald. De la tuburile de fier ale caloriferului, venea o căldură binefăcătoare și dulce.

„Ce bine-i în casele astea !" se gîndi Măndica.

Dinăuntru, prin ușă, se auzeau strigăte, vorbe scurte cu întreruperi și tăceri între ele.

Lizica vorbea cu doctorița la telefon.

— Cum dragă, cu copil ?

— ...

— Dar tu nu-ți dai seama ? E-o oroare. Are să-mi țipe mie ziua și noaptea. Asta niciodată !

— ...

— Nu-i chestia să mă rogi. Tu știi cît te iubesc eu pe tine. Dar pînă-aici !

— ...

— Nu-i vorba de faptă bună. Faptă bună pot să fac. Hai, să îi dau ceva. Asta merge. Dar să mi-o iau pe cap ?!

— ...

— Știi foarte bine că odaia ei este pe același palier, lîngă chicinetă. O desparte de sufragerie numai antreul cel mic, de serviciu. Are să s-audă tot.

— ...

— Nu merge. Nu merge, îți spun eu. Orice, dar asta nu.

— ...

— Și Ionel, care are oroare de copii... Nici nu mă gîndisem și la asta.

— ...

— Bravo ! Ești o fată deșteaptă. Ai înțeles și tu.

— ...

— Să ți-o trimit înapoi ? Bine. S-a făcut !

Măndica n-auzise prea bine. Nu înțelesese cum stau lucrurile.

Ușa se deschise iar. Lizica părea veselă. Cînd văzu pe scară acest spectacol simbolic al maternității, nu-și putut stăpîni rîsul.

— Ai să te duci înapoi la doamna doctor. Am vorbit eu cu ea. La mine nu-i loc.

După ce se închise iar ușa, se mai auzi rîsul Lizicăi și apoi vorbind tare, singură :

— Ce idee ! Cu copil ! Parcă la mine-i crescătorie de plozi !

Şi în gînd :„Am să le istorisesc mîine la rummy. Au de ce să se amuze. Ce idee !!"

Măndica mai rămase încă multă vreme pe scări, la căldură, pînă ce Gheorghiţă se sătură şi adormi.

XXI

Ipsilante îl invitase pe Petrache la dejun... Ipsilante, pensionar, nu prea avea ce face. Toată dimineaţa o petrecea numai în convorbiri cu Veta. În cursul nopţii, ea afla de la subsol cele mai importante evenimente, din comentariile contradictorii pe care femeile de serviciu le auziseră, la masa de seară sau la o serată, de la stăpînii lor.

Veta era ca un ziar vorbitor. Întîmplarea zilei era prezentată de ea în faptele ei nediscutate şi juste, şi apoi urma o serie de comentarii din toate punctele de vedere.

În bloc, erau stăpîni de toate categoriile. Fiecare din ei avea optica şi judecata lui, după interesul lui. Căderea guvernului era văzută diferit de patronul de la Luzana, de magistratul rămas în urmă la înaintare şi de avocatul care spera să ia un loc de deputat. Nu mai vorbesc că în bloc era şi un profesor universitar, care era ministru. Jeana, servitoarea lui, o fetişcană gătită, era cel mai căutat reporter al Vetei.

Veta însă, uimită de Petrache, nu-i vorbea lui Ipsilante decît de el. Atunci, volubilitatea ei se multiplica, punctată mereu de semne de mirare, de interjecţii şi de exclamaţii admirative.

— Ce băiat ! Unu ca el, de pe acum ar trebui să fie ministru. Şi ce munceşte, domnu' Ipsilante, ce munceşte ! Şi ce carte învaţă ! Zi şi noapte. E tobă de carte. Ce cap ! Ce cap !

Veta l-a adus într-o sară pe Petrache la ei, la Ipsilante. Şi Ipsilante l-a luat din primul moment într-o simpatie grozavă. Iar după scurtă vreme au devenit cei mai buni prieteni.

Ipsilante-i spunea Vetei :

— Ai avut și tu odată dreptate...

Și Veta era mîndră de asta cum nu se mai poate, de parcă Petrache ar fi fost copilul ei.

De-atunci, Veta a prins curaj. În fiecare dimineață îi da lui Ipsilante raportul asupra întregii activități a lui Petrache. Așa se face că el a știut tot : că Petrache și-a dat doctoratul, că și-a susținut teza ; că este numit la Filantropia ; că a început să facă operații grele, „maică, de au rămas toți cu gura căscată" ; că a doua zi bolnavu-i pe picioare, rîde și mănîncă de toate ; că din cauza asta s-au găsit și dușmani, care lehăiesc...

Gura Vetei nu mai tăcea.

Ipsilante ordonase un dejun excepțional ca să serbeze succesele lui Petrache. Veta se dăduse peste cap ca să gătească cele mai bune feluri — specialitățile ei : un pește la cuptor cu smîntînă ; un mușchi de vacă cu sos de vin ; o savarină... Aceasta era „maximum". Altceva mai bun nici nu știa să facă, dar nici nu-și închipuia ce se poate face.

Ipsilante băuse vin mai multișor. Îi plăcea să bea la ocazii ! Și aceasta era o ocazie. Și cu un prieten. Și Petrache era un prieten. Ipsilante nici nu putea concepe să bea un pahar de vin fără un prieten.

— Dragostea și beția se face în doi — spunea el clipind din ochi. În unul e anormal și te tîmpește.

Petrache nu era tovarăș prea activ la băutură, dar era în schimb colosal la vorbă, mai exact : la ascultat și la dialog. Era o plăcere să stai cu el. Înțelegea tot. Ochii lui vioi și mobili, plini de o diabolică curiozitate, te urmăreau cu o bucurie și cu o satisfacție neînchipuită.

Înțelegea gluma și lucrul serios, ironia și seriozitatea, sentimentalismul ca și cinicul : le dădea just fiecăruia locul ce i se cuvin, cu o egală delectare.

Ipsilante băuse copios la dejun, iar acum, „după", onora vinul cu exclusivitate. Ochii lui mici ardeau vii în pleoapele strînse, și pe buze-i flutura mai însorit zîmbetul lui ușor de ironie. Degetele-i dezmierdau cu voluptate șireată firele bărbiței lui negre.

— Bre Petrache bre, cred că de-acum s-a sfîrșit cu liniștea ta. De-acum te așteaptă succesul și gloria. Două nenorociri!

Petrache-l privi nedumerit, rotind în orbite, în chip de uimire amuzată, ochii lui mari.

— Da-da! Nu te uita la mine contrariat! Așa e. Căci oamenii te suportă, și aș putea chiar exagera și spune că te și iubesc, numai dacă ești nenorocit. Dacă nu te pot compătimi, te urăsc.

Numai dacă ești mai nefericit decît el, cineva consideră că nu trăiești din fericirea lui, că nu i-ai luat locul sau partea lui în univers. Altfel, e sigur că l-ai jefuit pe el; că de drept, ceea ce ai dumneata i s-ar fi cuvenit lui.

Pînă acuma ai fost un prăpădit, un calic, un nenorocit, un hamal al vieții. N-ai interesat pe nimeni. N-aveau ce să-ți ia, de ce să te dezbrace. De-acum începi a te cățăra, a lua locul altora; de-acum e grav. N-ai să fii lăsat în pace.

Ipsilante era un sceptic, un mizantrop și un vicios.

— Dar eu nu m-am născut cu loc privilegiat. Dumneata, profesore, știi ce-am muncit, ce muncesc, ce voi munci. Viața mea este muncă.

— Ira, bre! Ești un naiv. Tocmai de-aceea. Ești de două ori detestabil. Ce te-ai băgat între ei? Locul tău era la coada vacii, nu la bisturiu. Ai să vezi!

— Ce pot să-mi facă? Meseria mea e o meserie liberă. Nu depind de nimeni, decît de priceperea mea, dacă-o am.

— O ai, bre. Și tocmai aici e iarăși păcatul. Altfel, ai fi fost acceptat în asociația generală de sprijin și admirație re-

ciprocă, la un loc cu maistrul tău, cu nulitatea de Simu. Tu ai fi spălat mîna lor, şi ei pe-a ta.

Să ştii, bre, că bestia asta de om nu poate suferi independenţa aproapelui. Îl ofensează. O consideră ca o sfidare a puterii lui, de care el este plin pînă peste cap. Ai aerul că-i eşti superior sau cel puţin egal dacă te lipseşti de el. Şi rar om să se accepte inferior sau egal altuia. Fiecare este în fond „cel mai"... numai că o soartă nedreaptă, o împrejurare nefericită, „strigătoare la cer", l-a ţinut în urmă, necunoscut şi nevalorificat.

— Dar pacientul meu nu vine la mine cu această psihologie. El e umilit de suferinţă, supus şi blînd ca un miel. El nu numai că mă recunoaşte — cel puţin dintr-un punct de vedere — superior, dar mă zeifică. El crede în mine, în puterea mea miraculoasă de a-i salva viaţa.

— Altă greşeală ! Bre Petrache bre, eu încep să cred că oamenii deştepţi sînt proşti. Cel puţin cei veniţi de la coada vacii, ca tine.

Şi clientu-i o bestie. Cea mai ipocrită bestie. E licheaua specifică doctorilor. Mieluşelul tău blînd, după ce l-ai operat, şi s-a făcut bine, la chef te-njură : că i-ai luat mult, că nu l-ai operat bine, fiindcă tot îl mai jenează, sau cel puţin că nu i-ai făcut o cusătură estetică ; că l-ai ţinut prea mult în sanatoriu, că n-ai venit destul de des ca să-l vezi, şi ca concluzie : că dacă a scăpat, e numai şi numai datorită constituţiei lui sănătoase şi rezistente. Rar sînt de-aiştia, recunoscători. Doar cei care au zărit moartea şi au căpătat de-atunci o altă unitate de măsură pentru morala şi evaluarea individului.

— Uite, aici greşeşti, profesore. Toată ţăria noastră stă în această mare bucurie de a-i vedea mulţumiţi, de a le fi putut ajuta să trăiască.

— Bre omule, tare greu mai înţelegi tu ! Asta e altceva. Eu vorbesc de ce-i în ei. Fără îndoială că se bucură că au

scăpat. Atît ar mai trebui ! Bestiile astea n-au altruismul de a aprecia dispoziția lor și bunele tale oficii. După ce licheaua a ieșit pe poarta spitalului, ea mai este prudentă, e amabilă și lipicioasă din prudență. Poate n-are să se simtă așa de bine, și s-ar putea să mai aibă nevoie de dumneaeta. Dar după ce-i sigur că s-a restabilit complet, adio, bre, nu mai exiști pentru el decît ca subiect de clevetire. Spiritul lui de observăție „obiectiv", cel critic fără adulare, se trezește într-însul numai după ce-a trecut și convalescența. De-abia atunci își simte libertatea deplină de opinii.

Poate că-i și superstiție în rezerva lui de la început. De-aceea procedează ca păcătosul care cînd trăsnește își face cruce, iar după ce-a stat ploaia și-i senin înjură de Dumnezeu.

— Exagerezi ! Vorbești ca un doctor dezamăgit. Ca un medic prost care vrea să dea o interpretare abuzului de a ucide fără responsabilitate, din greșeală sau ignoranță.

Ipsilante-l sfredeli cu ochii lui ca două așchii.

— Bre, ce naiv ești ! Medicul prost e șarlatan. Altfel, n-ar mai avea posibilitatea liberei practici ; cum se spune la voi : toate cazurile lui sînt anunțate la început ca extrem de grave, disperate. Chiar guturaiul. „Să vedem dacă nu se vor ivi complicații... cine știe, vreo sinuzită e posibilă... și asta e așa aproape de creier..." Așa vorbește el. Dumneata vorbești așa ? Nu vorbești.

Atunci, dacă cel cu guturaiul scapă, medicul a fost un salvator, i-a dat viața. E un caz unic !!! Se miră și doctorul cum de-a scăpat. Dacă cel cu guturaiul sucombă, toată lumea era pregătită de deznodămîntul fatal, și numai doctorul nu poate fi vinovat. Ar fi fost o minune să scape. El, cu puterea de devinație a științei, anunțase cu anticipație și precizie tot ce s-a întîmplat.

Eu știu, bre, cum procedezi tu. Tu vrei să liniștești bolnavul și să calmezi familia. Tu le spui cu blîndețe și cu puterea de sinceritate a ochilor aiștia ai tăi : „Nu e nimic grav. O

operație ușoară : ca tăierea părului sau a unghiilor. Se va simți foarte bine după operație". Tu poate știi că-i grav. Dar nu te lasă inima să sperii pe bieții oameni. Ei ! Și operezi minunat. Și cazul lui e în adevăr disperat, și nenorocitul moare. Și tu ești criminalul. Ai spus că nu-i grav... părul, unghiile... „Atunci, de ce a murit ?!"

Șarlatanii au succes și sînt la adăpost de critici. Tu ai să fii un nenorocit. Te văd. Ești făcut pentru asta.

Ipsilante simți cum prinde virusul lui de nihilist și rîse mărunt și uscat.

— N-ai dreptate. Uite, de pildă, profesorul Simu. Nu-i șarlatan : nici nu-l critică decît unele guri rele.

— Ha-ha ! Dar tu nu știi istoria țării. Nu știi nimic. Aici, Ipsilante dădu peste cap un pahar de vin, pe care îndată îl umplu la loc (parcă pentru ca să nu se cunoască). Să ți-o spun : Socrul lui Simu al tău era liberal, prieten, mîna dreaptă a lui Brătianu. Regulat ales senator de cîte ori liberalii erau la putere. Cine nu-l știe pe Gică Petrescu ?! În vremea lui, făcea toate afacerile regimului. Fără el nu puteai obține nici un contract de la stat, nici cea mai mică furnitură, nici pentru o cutie de chibrituri.

Tu ai socru ? N-ai !

Și acuma, mai departe. Socrul era cel mai prost medic din România și din Balcani, din sud-estul Europei. Medic la Roșiorii-de-Vede. Un „roșiorvedean". Îți închipui. Mare elector la el în județ. Imbatabil... Brătianu l-a dus la București, l-a făcut imediat profesor la Facultatea de medicină. Cel puțin, la Universitate spunea prostii, dar nu ucidea oameni. Brătianu fusese prin asta un mărinimos de două ori : și pentru Gică, și pentru onor public.

Tu ai socru profesor la catedră universitară ? N-ai.

Și, mai departe : Ai să mă întrebi : ce legătură ? Ce-are-a face scripca cu iepurele ? Să vezi că are de-a face și că zicalele astea nu sînt niște prostii răsuflate și arhaice. Simu este

ginerele lui Gigă. Socrul medic, el medic. Socrul profesor universitar, el, tot atît de nul, de ce n-ar fi ?!...

Noi n-aveam titluri de noblețā de moștenit. Au fost abolite. Dar Constituția n-a spus nimic de titlurile universitare, de posturi sus-puse. Ele se pot moșteni : e voie. Te lasă legea legilor.

Numai că la catedră e un drept succesoral aparte. Un drept de cutumă. Nu-i scris nicăieri. Dar e sfînt, și neclintit ca regulile englezești. Aici, catedra, nu trece decît foarte rar în linie directă descendentă de la tată la fiu, ci de la socru la ginere. Așa e ! N-aș putea să-ți spun de ce-i așa, dar catedra e zestre. Are caracter de zestre. Adică de danie cu matrimoniu. Drept era deci ca Simu să-l moștenească la catedră pe Gică.

Tu ai moștenire ?! N-ai !

Ipsilante mai bău un păhărel de vin.

— Și tot n-am terminat. Simu s-a înscris și el la liberali. Au venit acolo și cu tradiția socrului, și cu vechimea lui. Deodată, a fost liberal cu vază. Deci puternic. Deci în stare nu numai să se aranjeze pe el, dar să te lovească și pe tine dacă-l superi. Simu este politicește un om tare. Asta e tot. Un om tare nu-i niciodată atacat de toți cățeii care-or să latre mîine-poimîine în contra ta.

Și Simu al tău e omul cel mai lipsit de scrupule. Nu se dă în lături de la nimic dacă-i stă cineva în cale. Nu știi nimic. Cînd a fost să vie la Universitate, era candidat un tînăr admirabil, Mircea Niculescu. Adversarul lui Simu, netăgăduit superior. Diferență ca de la cer la pămînt. Cu tot partidul la spate, lui Simu nu era ușor să-i ia înainte. Și-atunci, știi ce a făcut ? I-a înscenat un proces odios, pe urma căruia bietul Niculescu a stat un timp și la închisoare, ca să-i treacă pofta să se mai puie cu Simu. Ehei ! Asta-i în stare să-l omoare și pe tatu-so dacă asta îl ajută în ambițiile lui.

Asta ţi-i „profesorul" ! Dacă n-ai să înveţi de pe-acum, cînd intri-n viaţă, toată urîţenia asta a lumii de azi, are să te coste mult învăţătura pe pielea ta, de mai tîrziu.

Şi-acum, să mai bem un pahar. Nu-i rău de loc Cotnariul ăsta. Mi l-a dat un fost elev, pe care l-am lăsat corigent la greacă. Drept recunoştinţă, fiindcă asta i-a sugerat ideea de a face un import de stafide de la Pireu, cu care s-a îmbogăţit. Fructul recunoştinţei !! Cum vezi, vreau să-i dau o valoare morală, doar-doar l-ai aprecia mai mult după crezul tău de ţăran naiv ce eşti.

— M-ai amărît destul... Şi... care-i concluzia ?

— Eşti un nenorocit de suflet cinstit. Eşti menit tuturor dezamăgirilor. În ţara asta nu pot creşte oameni ca tine. Nu-i climatul propice. Îi înăbuşă atmosfera. Aşa cum nu pot creşte înalţi şi nu-i chip să se dezvolte palmierii. Cel mult la ţară, acolo la tine, la Româneşti, la aer liber, şi numai pînă la o anumită dimensiune : pînă la notar, agent veterinar sau dascăl de biserică, dacă ştii ceva să cînţi pe nas. Ce cauţi tu în potaia asta de şase sute de mii de lupi din Bucureşti ? Şi mai vrei să umbli şi cu coada în sus, bravînd cu naivitate ! Au să-ţi mănînce capul ura oamenilor şi dragostea femeilor, sau amîndouă împreună.

Mă uit la tine şi te văd : hop, o înghiţitură. Petrache săracu în chip de stridie. Mîncat de viu. Fără limonie ! Cel puţin nu se va putea spune că patria mea va fi contribuit la facilitatea operaţiei.

Ipsilante devenea din ce în ce mai acru şi mai agresiv.

— Ai făcut şi tu greşeala pe care a făcut-o tatu-meu. El trebuia să rămîie să pască mai departe caprele la Michene, iar tu să fi stat la Româneşti dacă ţineai să menţii o părere onorabilă despre oameni. La mine : greşelile părinţilor. La tine : prostia ta proprie. Eu n-am răspundere.

Ochii lui Ipsilante se făcură tot mai mici — o dungă subţire numai, ca luna în ultimul pătrar, pînă ce se închiseră de

tot. Dar zîmbetul îi rămase pe buze și se stinse mai tîrziu. Petrache urmări pe fața lui contractările feței, jocul fizionomiei, umbra ușoară de nori care-i trecea peste frunte și cutele unei tristeți pe care nu i-o cunoștea. Degetele agere se opriseră în bărbiță, respectîndu-i meditația.

Ipsilante nu adormise. Nu era nici o scădere a vitalității lui, nici un semn de cedare vinului de Cotnari. Bătrînul Ipsilante visa. Visa la locurile lui natale, la apa calmă din fața Naupliei, la castelul de pe insulă, la cetatea cea cu o mie de scări din piscul care domina orășelul sărac, la golful care se vedea de sus, jur împrejur, ca niște ape revărsate ; la un copil desculț, cu pantalonii scurți, așteptînd pe chei bărcile care se-napoiau de la pescuit după apusul soarelui...

Petrache respectă această reverie cu fantome și locuri care parcă și ele au pierit din albumul cu amintiri de copilărie al bătrînului Ipsilante. Și poate de-abia atunci înțelese prin presimțirea acestui legămînt straniu și nevăzut, dar așa de tare, dintre Nauplia și omulețul acela cu atîta experiență de viață, puterile care-l legau subpămîntean de-o casă aproape uitată din satul Românești. Și Petrache își făcu reproșuri aspre în sinea lui.

Cînd a plecat de la dejun, se-ntunecase de mult.

Petrache simți în el tulburarea plăcută a vinului de Cotnari. Și adormi tîrziu, gîndindu-se la o mie de lucruri.

Ipsilante nu era strein de toate gîndurile lui.

Veta, auzindu-l mereu că se-ntoarce în așternut și nu-și află loc, își luă curajul să-l întrebe :

— Ce ai, maică, nu te simți bine ?

— Ba nu, mamă Veto. Dar mă duc gîndurile.

Veta oftă.

Trebuie să fi fost ora 5 din noapte.

Spre ziuă, Petrache luă hotărîrea să plece ca să vadă ce este acasă, la Românești.

XXII

Marita deveni o parte din viața lui Petre, bucuria vieții lui, cea dintîi și cea mai dulce bucurie a vieții lui.

O vedea destul de puțin, dar tot restul existenței lui era plin de prezența ei, de gîndul că ea există. Orice făcea reprezenta pentru el un act pentru Marita, la care ea participa. Pe ascuns, evitînd orice indiscreții, el o purta cu dînsul, în gînd. Marita deveni tovarășa lui de fiecare clipă, nedespărțită. Orice ar fi fost în afară de asistența acestui gînd era lipsit de interes, inutil, decolorat, absurd.

Vizitele la Marita se făcură obișnuite. Tot restul zilei nu mai era decît o așteptare. Munca grea pe care o făcea Petre, începînd, în timpul verii, de la șase dimineața, era în sufletul lui numai prețul cu care răscumpăra dreptul de a o vedea seara pe Marita. Activitatea lui întreagă îi apărea astfel legată în fiecare clipă de ea, dedicată ei, închinată ei.

Viața lui Petrache fusese pînă atunci fără lumină, fără un sens personal. Munca îi acapara toate energiile, dar fără nimic ademenitor înainte. Nu era nici măcar o ambiție tenace, urmărită cu încăpățînare, nici un gest de arivist care știe ce vrea. Petrache nu știa bine ce vrea.

De mic copil, această muncă îl salvase dintr-o situație penibilă. Acum își plătea datoria de recunoștință. În structura lui neputînd găsi nici un alt sens mai plin de farmec vieții, intrase cu capul înainte, complet, în această muncă.

Pe urmă, cu timpul, ea la prins și l-a ținut ca un viciu. Puterea obișnuinței îi da armurii o rezistență excepțională. Dar dincolo de o satisfacție pretențioasă de a-și considera personalitatea crescută și cu un rost onorabil, ba chiar dincolo de un amor propriu ascuns, nu mai era nici o bucurie adevărată, din acelea care să-ți umple pieptul și să treci printre oameni ca prin cer. Orizontul împrejur era închis ca de niște ziduri înalte

și cenușii, peste care nu se putea vedea nimic. Parcă nici soarele nu ar fi putut să cadă între ele.

Și deodată, revelația : Marita. În fond, nu deodată. Întîi a fost o presimțire, ca un fel de șoaptă trimisă de destin. O plăcere deosebită, ca o bucurie a întregii ființe, cînd o vedea trecînd, cînd o auzea în odaia de alături, cînd îi vorbea în treacăt cîteva cuvinte, cînd o știa că este.

Bucuria aceasta la început părea că nu vine din el, că nu-i aparține, că e în afară de el. Nu o accepta. Ea rămînea undeva, într-o regiune independentă, de unde el simțea numai iradiațiile ei.

Fericirea numită Marita era o fericire la care nu putea să aspire. O petrecea cu gîndul, cu acea îndrăzneală care nu angajează la nimic, obișnuită visurilor pe care și le fac oamenii pentru fericiri pe care nu le simt accesibile. Vis de copil sărac privind la o vitrină cu jucării extraordinare. Intensitatea dorinței este anihilată de imposibilitatea realizării, dar rămîne și străuie o plăcere abstractă de contemplare, de reverie în sine.

Copilul vroia să stea tot mai mult la vitrină. Simțea și un deliciu al mortificării.

În sufletul lui Petrache începuse să cînte simfonia cea mare, dar îndepărtat și numai cu instrumentele de coarde, și acelea cu surdină, ca cele mai susceptibile de a reda o tonalitate de vis.

Petre nu iubea imposibilul ; îl visa. Apoi, visul a intrat în viață. I-a dat farmec. Marea orchestră s-a apropiat. Marita face azi parte din viață, nu din irealizabilul vieții lui. Azi „a fi" este a se putea gîndi la Marita, a o aștepta, a o vedea.

Pentru Petrache era încă o enigmă felul de a fi, contradictoriu, al Maritei. Realitatea ei îi scăpa ; îi era neînțeleasă, inexplicabilă. Schimbări bruște îl dezorientau complet. O știa sensibilă și fugind oricărei precizări. Simțea în ea o vi-

brare interioară ca de o coardă care vibrează singură și se vedea bine că oricînd poate ieși dintr-o stăpînire grea dominată, capabilă de orice. Parcă ar fi putut să țipe sau să plîngă din senin. O rezervă, un depozit frumos de cele mai contradictorii disponibilități.

Dar aceasta era o stare latentă. Manifestările acopereau în general această neîmblînzită frenezie, acest freamăt interior. Poate tocmai această tensiune îi da o stare de oboseală, o viață voalată cu mișcări lente, cu o vorbire leneșă, prelungă, muzicală ca o dezmierdare. Ochii ei înșiși purtau un voal diafan peste propria ei ființă. Voalul acesta îi da un aer de mister, dar de un mister egal, ca și coloritul șters, aproape ireal, al pastelurilor.

Nimic nu te făcea să prevezi bruște treceri la o volubilitate diabolică, la o dezlănțuire de simțuri, la un adevărat balet de gînduri și imagini ca subt puterea fermecătoare a unui extaz. Atunci, Marita era de nerecunoscut, era alta. Era o exagerare a ei. Pulsul, vorbele, cugetul, totul era pornit în galop. Era strălucitoare în expresii și colorit. Dezlănțuirea ei anormală te antrena, te uimea, dar te umplea de nedumerire și de grijă. De unde ? De ce ?...

Petrache o găsea mai totdeauna cu un aer obosit, aproape placidă. Vorbele ei erau moi și dulci :

— Ce bine-ai făcut, dragul meu doctor, că ai venit să mă vezi ! Te așteptam. Tocmai nu mai găseam nimic care să merite a fi trăit decît prezența dumitale. În fiecare dată cînd te văd realizezi minunea de a mă scoate dintr-o „neființă". Parcă sînt mereu *en marge de la vie*, și dumneata mă tragi dincoace...

Marita are atunci pauze lungi. Închide ochii ca într-un somn plin de farmec și de oboseală la un loc. Ia mîna lui Petrache într-a ei și se joacă cu degetele. Parcă i le-ar număra încet și i le-ar pune deoparte pe cîte unul, apoi le-ar face mănunchi și le-ar lua cu ea.

Petrache o iubeşte aşa. Numai aşa Marita rămîne între realitate şi vis, cu acel farmec de mister nedezlegat şi de lene senzuală. Petrache atunci o priveşte, plimbîndu-şi ochii pe toată făptura ei, cu emoţia adîncă a unui credincios în faţa celei mai sfinte icoane. Simte în el o dulce sfîşiere şi un ciudat contact cu nemurirea sau ideea morţii. De teamă să n-o piardă ; din siguranţa că extazul lui nu poate dura veşnicia pe care ar dori-o. El nu-şi poate imagina atunci sfîrşitul dragostei lui decît prin moarte. Şi gîndul acesta-l exasperează. Apoi, cu voinţa, îl ascunde, îl înăbuşă.

Dar oare acelaşi gînd trece prin capul Mariţei, de se întunecă deodată, de se ridică, privindu-l pierdută, de se duce în dormitorul ei, de unde revine la fel, cu un aer timid de vinovată care cere iertare, pentru ca apoi, să se transforme complet, să fie Marita în galop, să pornească într-o cursă nebună, de vorbe, de idei, dezlănţuită, de nerecunoscut ?...

Petrache vede tot mai des şi această faţă a Mariţei. Marita îi este tot mai mult o enigmă. Stările ei de indolenţă, de oboseală, de leneşă prelungire a unei reverii par fără explicaţie atunci cînd presimţi subt ele vibrarea ei stăpînită, după cum torentele de volubilitate, stările de excitare anormale sînt fără explicaţii faţă de timiditatea şi discreţia ei, aşa de nuanţat manifestate puţin mai înainte.

Petrache n-ar fi putut spune că între cele două Marite este o nepotrivire totală. Sînt numai două feluri de a exterioriza. E parcă numai o chestiune de gradaţie. La un indicator, acul ar fi sărit brusc de la un placid grad începător peste linia roşie care marchează pericolul. El nu ştie unde ar fi ceva stricat în mecanismul acela minunat al fiinţei ei. Moartea lui Radu nu era poate străină de aceste fenomene. Petrache începu să se gîndească mai atent, ca medic. Salturile acestea exagerate nu puteau avea o explicaţie logică într-o dezordine organică.

Căută să fie tot mai mult cu ea. Poate sînt simptomele originale ale unei îndelungi refulări care-și revarsă torentele ; ale unei singurătăți ermetice, ale unei bogății interioare necheltuite...

Făceau plimbări împreună. Șoseaua Jianu era aproape pustie în zilele acelea de iarnă. Vîntul sufla în voie, liber, dinspre lacuri, după ce lingea gheața de deasupra. Obrajii ei se îmbujorau de frig. El se oprea din cînd în cînd ; i se așeza în față, ca și cum ar fi vroit să-i taie calea, și o privea toată, cu o expresie de extraordinară bucurie și dragoste în ochi.

Ea se uita la el cu emoție și o simțeai tremurînd subt blana ei maro, care îi da un aer de ursișor.

Apoi plecau mai departe.

Marita-și scotea mănușa și vîra mîna ei stîngă în buzunarul de la paltonul lui, la încălzit. Spunea că se refugiază ca vrăbiile de ger. Acolo, pe întunerec, la adăpost, se întîlneau mînile lor fierbinți și se jucau pe ascuns, ca doi copii.

Fiecare părea că are gîndurile lui. Erau două siluete pe albul zăpezii. Dar gîndurile lor erau înfrățite ; de multe ori se întîlneau și ele prin văzduh, și atunci, din mers, se uitau unul la altul cu un zîmbet emoționat. Jocul degetelor din buzunar îi amuza. Fiecare vroia să-l surprindă pe celălalt cu o figură neprevăzută, și așa gîndurile lor se mai întîlneau și ele în același buzunar.

Distracția aceasta puerilă îi făcea să simtă o dulce intimitate. Căldura mînilor le da o senzație senzuală de interior.

Pe lacurile înghețate, pustiul luneca pe deasupra, trecînd dincolo, unde se pierdea printre barăci pustii și pomi desfrunziți. De-acolo, mai departe, presimțeai cîmpul întins și dezolant, mort subt crusta de gheață și zăpadă.

Înainte de a se înapoia, se opreau stînd alături. Mîna ei se retrăgea din buzunarul paltonului lui, privirile lor paralele cercetau locurile albe și pustii pînă unde începea cerul, și fiecare avea gîndurile lui, cu viziunile de iarnă din urmă, din

viața lui, dar ochii lor închideau atunci o viziune care trebuia să fie a amîndurora și să însemne pentru totdeauna în amintirea lor comună acel ceas de singurătate.

În asemenea plimbări, Marita era tînără și caldă. În mers, trupul ei se lipea de al lui, și uneori punea obrazul pe mîneca aspră a paltonului lui.

Ieșirile acestea erau fără scop. Ele erau numai o singurătate în care se putea regăsi mai total.

— Tu nu găsești că iarna are în noi un răsunet al ei cu totul aparte, cu un farmec special ?... Șuierul acesta al vîntului, amorțirea aceasta a naturii, fantasticul zăpezii, frigul care te îndeamnă să simți mai mult și mai deosebit farmecul dinăuntru al casei în care stai, al odăiței pe care o cunoști, senzația de bine, de cald, de comod cînd auzi focul arzînd, toate au un farmec care nu se uită.

Marita vorbea astfel, cu glasul ei moale, cu vorbele ei tărăgănate și leneșe, care-i plăceau atît de mult lui Petrache. Nimic nu făcea să bănuiești că ar mai putea să revie cealaltă Marita, cu vorbele apăsate și repezi, cu aer de halucinată într-un fel de delir pasionat.

„Ciudat !" se gîndi Petrache. Și spuse și tare, fără să vrea :

— Ciudat !

— Ce-i ciudat, Petre ?

— Mă gîndeam la ceva.

— La ce te gîndeai ? Ce era ciudat ?

— Ciudat că de atîtea ori găsesc în tine sensibilitatea mea proprie și aceleași senzații adunate în tine și care fac laolaltă personalitatea ta sentimentală, de parcă într-o altă viață sau în aceasta am fi trăit odată, fără să știm, împreună.

— Știi de ce, Petre ?

El o privi cu atenție.

— Fiindcă și tu, și eu am cunoscut lumea la țară. Am pornit a o cunoaște în plină natură, în plină sinceritate a naturii, cu epopeile și miniaturile ei. Aceia care se nasc și copi-

lăresc la țară sînt plini de aceleași imagini, de aceleași senzații, care formează fondul lor de emoții și amintiri, de parcă ar fi copilărit în aceeași casă părintească. Toți sînt un fel de frați. Natura e o vastă grădină pentru copiii care se nasc și cresc la țară. Tot cadrul acela mare, decorul în care se desfășoară viața, e același : drumuri, ogoare și lanuri, fînețe și pîraie, vite și păsări, copaci și căsuțe, șterge în mare măsură tot felul de deosebiri individuale.

Copilul născut și crescut în blocul B. a putut să cunoască de la început alte lucruri și imagini de ale lumii atunci cînd a pornit să afle lumea decît copilul din mahala sau cel din sat. Ei n-au să aibă laolaltă niciodată aceleași amintiri de copilărie, care să-i apropie.

Marita se pasionase de această teorie, dar vorbele ei erau acelea ale Maritei dragi, cu un vag parfum de vis.

— Știi, Petre, noi sîntem, după teoria mea, foarte aproape. Eu m-am născut și am crescut la țară, la Dumbrava, unde tatăl meu era propietar. Tu te-ai născut și ai crescut la Romănești. Eu nu cunosc casa ta de la Romănești ; tu ai văzut o singură dată casa mea de la Dumbrava, dar amintirile noastre, adică reminiscențele senzațiilor noastre dintîi, sînt aceleași, căci sînt la țară, aceleași, pretutindeni pe unde este aceeași climă și aceleași anotimpuri.

Avem amîndoi în noi aceleași imagini : cum se întoarce sara, cireada de vaci de la păscut ; cum se întorc oile prin praf, cum rag vacile la porți ; cum sună cîte un clopoțel la gîtul unei oi sau o talangă la gîtul unei vaci ; cum miroase praful ridicat din snopi și paie la mașina de treierat ; mirosul de grajd, înserările timpurii de iarnă ; cerul spălat și limpede de primăvară ; mirosul pămîntului după ploaie, farmecul de a umbla desculț prin apa șivoaielor ; cîinii care dorm vara la umbră, cocostîrcii care se lasă planat peste cea mai scundă căsuță din sat... și iarna, ca acum, cu vînturi, cu pustiu de iazuri și dincolo de funduri de grădini...

Marita vorbea molcom, cu privirea blîndă, fixată ca într-o oglindă magică. Şi se simţea bine alături de Petre. El o asculta cu atenţie. Fiecare imagine şi viziune a ei era şi a lui. Marita avea dreptate. Parcă ar fi copilărit împreună. De unde aceste rezonanţe adînci în femeia aceea mică ? Cine-a spus că un bărbat şi o femeie se înţeleg mai bine cînd sînt deosebiţi de caracter şi temperament ?... Iată, el se simte acum mai aproape încă de Marita, tocmai prin această armonizare de sensibilitate.

— Ne mai întoarcem o dată ? întrebă Petre.

— Ne mai întoarcem. E aşa frumos !

Timpul avea în adevăr ceva frumos prin asprimea lui. Doi supravieţuitori care se iubesc, singuri, într-o lume care-i îngheţată şi pustie.

Mînuţa Maritei se vîrî iar în buzunarul paltonului lui Petre. Era îngheţată. Petre o luă în mîna lui, s-o încălzească.

— Pe mine, reîncepu Marita, viaţa în oraş m-a neurastenizat. Mai ales viaţa aceasta la Bucureşti. Eu nu joc cărţi, nu-mi plac recepţii şi mese, nici să le patronez, nici să fiu invitată. Nu mă interesează societatea şi deci nici „noutăţi" sau clevetiri şi intrigi. Am oroare.

Un timp, pînă la moartea lui Radu, m-au salvat concertele simfonice. După aceea...

Şi Marita se opri speriată, de teamă că a făcut o mărturisire, că s-a trădat. Şi se uită la el, cercetător, cu teamă în priviri. Îşi şi retrase, repede, mîna din buzunar, de frică să nu i se simtă tremurul emoţiei...

Petrache simţi ceva anormal, ceva care i s-a ascuns.

— După aceea, ce s-a întîmplat ? reluă el. Nu ţi-au mai plăcut concertele ?

Şi aşteptă un răspuns.

Ea îngînă, tîrziu :

— Nu chiar asta. E ceva mai complicat. Am să-ţi explic eu altă dată. Acum aveam altceva să-ţi spun. Cred că numai la ţară m-aş putea salva.

— Salva de la ce ?

— Ţi-am spus c-am să-ţi explic eu altă dată. Petre, vreau să mă întorc la ţară. Nu mai pot.

Petre bănui că în mod firesc Marita vroia să se refugieze acolo, mai aproape de cavoul în care-i Radu. I se păru că oricît de mult ar fi vroit să ascundă, suferinţa ei străbătea din această dorinţă. Şi crezu că într-adevăr e mai bine să nu insiste asupra cuvintelor ei, care i se păreau oarecum enigmatice.

— Să stau acolo cu tine, Petre... Haidem la noi acasă.

Ochii ei se umplură de o mare bucurie. Dar între pleoape începură să curgă lacrimi lungi, în două şuviţe subţiri.

— Ce ai, Marita ? Ce s-a întîmplat ? Ce-i cu tine ?

— N-am nimic. Ce să am ?

— Dar nu vezi că tu plîngi, Marita ?

— Nu-i nimic, Petre. Lăcrimez de vînt, de frig. Mi-i frig. Hai să ne întoarcem.

Şi Marita, în adevăr, tremura toată. Petre o cuprinse cu braţul, pe la spate, pe după umeri, şi o strînse aproape de el, ca s-o încălzească.

Se-ntoarseră. Vîntul nu le mai bătea în faţă. Dar din ochii Maritei lacrimile continuau să curgă.

— De frig, Petre. Îţi jur !

XXIII

Avocatul Traian Machedon era un tip din cale-afară de gras, cu ochii mici, cu braţele lungi, cu gîtul scurt, cu capul înfundat între umeri, cu picioarele strîmbe. Fizicul acesta totuşi era mai mult amuzant decît inestetic. El ştiuse să facă

din acest material, un gen. Avea mersul lui legănat, cu capul și umerii înainte, și avea mișcările anchilozate și reduse la ultima expresie. Cînd îl strigai din urmă, se-ntorcea cu totul, ca lupii, fiindcă nu putea întoarce numai capul.

Din spate, îl cunoșteai tot așa de bine ca și cum l-ai fi văzut din față. Tot trupul lui mătăhălos și lipsit de orice elasticitate, de parcă ar fi fost făcut dintr-o bucată, avea o expresie unică.

Cînd, de la o poștă din urmă, auzeai pe cineva strigînd : „Machedon, Machedon, Traiene !", puteai să fii sigur că nu s-a înșelat. El era.

Prin toată lumea asta, cît umbli, întîlnești aproape pentru toți cei pe care-i cunoști cîte unul care-i seamănă, ca un fel de copie mai mult sau mai puțin reușită, și cu care îl confunzi. Asemănarea de obicei se face prin similitudini caracteristice cu un animal sau cu o pasere : amîndoi seamănă cu un cal de birjar sau un vultur pleșuv. Și-atunci seamănă și între ei.

Machedon nu seamănă cu nimeni. Era un exemplar unic. Originalitatea lui era cu atît mai surprinzătoare cu cît în genere oamenii grași, avînd în mod invariabil dezvoltate aceleași părți ale trupului, nu se prea deosebesc între ei. Sînt trași în serie. Exagerările acestea însă ușurează posilibitatea de a da expresii variate.

Machedon era un gras „altfel". Avea desigur și o burtă respectabilă, dar impresia pe care ți-o făcea înfățișarea lui era că e mai gros sus, la gît, la piept, la cap. Din această materie primă, Machedon stilizase un specimen de om social. Era deștept foc și cinic fără pereche. Nu era imoral ; era amoral. Noțiunile acestea de „moral", de „imoral" nu existau pentru el, nu le putea distinge, după cum nu pot deosebi culorile cei bolnavi de daltonism.

Era spiritual și șiret. Era afabil și practic. Avea pentru toată lumea o vorbă de spirit, o glumă, un compliment. Se

oferea tuturor pentru orice serviciu de îndată ce auzea că au nevoie de ceva. Dacă vorbeai cu el de pildă și-i spuneai că ești în căutarea unui coniac francez și că nu l-ai găsit, seara îl aveai acasă, trimis de el. Mai cu seamă în sectorul acesta al delicateselor și băuturilor fine, el era un mare cunoscător. Avea cerul gurii rafinat cu inteligență. Mare amator de mîncări exotice și băuturi tari. Client nelipsit din băcănii cu specialități și localuri speciale de aperitive rarisime.

S-ar fi putut spune că-i un om de viață. Era însă mult mai mult, căci el avea fondul, nu aparența. Omul de viață în expresia curentă reprezintă mai mult manifestarea gălăgioasă și exterioară a apetitului pentru bunătăți fine. Machedon nu era atît de exuberant, cît un savant al lucrurilor acestea în sine. El putea să-ți vorbească despre un homar sau despre niște stridii bine gătite, ceasuri întregi. Și te amuza. Un bun Larousse al acestei specialități de degustări și băuturi.

De obicei, acești amatori, vicioși ai calității superioare, disprețuiesc, cantitatea. Machedon cumula : și ales, și mult.

Machedon era avocat cu titlul. Ca să aibă o justificare, un *passe-partout*. De pledat nu pleda decît foarte rar, suplinind cu un bun-simț remarcabil și cu o claritate extraordinară lipsa cunoștințelor juridice. Pleda în fapt, dar așa fel, încît cu greu ai fi văzut că nu are dreptate. Dreptatea lui reieșea din faptul însuși, nu din abstractul unei teorii.

Pentru aceste cazuri rare cînd pleda, Machedon avea o teorie sănătoasă : decît să cumpăr cărți de drept, mai bine cheltuiesc banii pe mese : dejunuri, mese de seară, la care invît întîmplător și un jude, și un procuror, doi. Dar nu așa, o masă obișnuită, cum ar găsi la urma urmei la restaurant. O masă excepțională, colosală, cu cinci feluri de mîncare, cu trufandale, cu cinci feluri de fructe la gheață, cu trei feluri de vinuri, cu coniac franțuzesc, cu benedictină, cu șampanie... Banchet în regulă !

— Asta se scoate cu un singur proces greu, cîștigat.

De fapt, eu cred că Machedon nu avea dreptate. Totul însă nu era asta, ci ca lumea să știe cum procedează și să creadă ea, cu spiritul ei practic și logica ei directă, că Machedon are dreptate.

Dar acest procedeu, pe o scară vastă, era întrebuințat mai ales pentru directorii din ministerele cu care lucra, fiindcă profesiunea cea adevărată, cea nemărturisită, cea fără titlu a lui Machedon era aceea de intervenționist. În felul acesta, e fără îndoială că era prieten intim cu toți potentații permanenți în ministere. El nu lucra cu oameni politici, trecători în atotputernicia lor.

Nu face, dragă. Cînd aranjezi masa e ministru, și cînd ți-o mănîncă e-n opoziție și-ai dat bunătate de mîncare și băuturică degeaba.

El lucra cu cei permanenți. Cu cei care fac referatele, rapoartele, care alcătuiesc textul legilor, care pun rezoluțiile după atribuțiile lor.

— Pe-aiștia ești sigur că-i inviți și a doua oară și că faci un plasament bun. Ai putea spune că eu pierd capitalul, fiindcă se consumă. Sigur. Dar procentele îl depășesc de o mie de ori.

Uși deschise, „Ce faci, Trăienică ?“ „Cînd ne mai vedem ?“ etc. erau decorul și ecoul trecerii lui prin ministere. Cu concluzia : „Se face !“ — și se făcea.

Traian era profesional secondat de soția lui, de Mica. Mica era în adevăr mică. Dar era drăgălașă, vioaie, deșteaptă, ageră și gospodină. Știa să fie și cochetă. În tovărășia ei, nici un bărbat nu se plictisea.

Măndica tocmai căzuse în casa asta într-o zi în care seara era o mare petrecere : o masă *prolongée*. Măndica trebuia să fie servitoarea secundă pentru treburile mai grele, mai primitive : bătut covoare, curățat parchetul, spălat farfuriile, scos mobilele la soare.

Deocamdată, încă nu se făcuse distribuția muncii. Măndica de-abia avu timp să-și puie copilul și bucceaua pe patul din odaia ei, și se prezentă la bucătărie.

Chiar angajarea ei se făcuse fără condiții, la repezeală, fiindcă în seara aceea era mare nevoie încă de un ajutor. Venea la masă, precum se știa de toți, și un domn ministru ; cred, de la Finanțe.

Masa trebuia să fie prea lungă pentru ca să încapă în sufragerie în mod normal. Măndica a ridicat deci și a mutat o canapea, un bufet și o vitrină. A cărat gheață. A vîrît sticle la răcitor. Mica supraveghea. Ea avea obișnuința acestor lucruri. Cunoștea partitura pe dinafară, ca un dirijor de mîna întîi. Nu se amesteca în nimic : nu punea mîna niciodată pe nimic. Se uita numai împrejur. Avea ochiul cîmpului ca un mare conducător de oștire.

„Ia asta, mută ceea", și îndată tot decorul era schimbat la perfecție. Nici nu țipa la fata-n casă. Nici nu se enerva.

La masă, pe urmă, toate ieșeau ca din pămînt, ca prin minune, fără să facă un semn, la timpul lor și de cea mai bună calitate. Mica era un magician.

Măndica se simți uluită de atîta belșug, de atîtea bogății, de atîta mîncare. Nici nu avea timp să se gîndească ce-i cu dînsa. Gheorghiță plîngea singur, nealăptat, pe pat, pe mindirul de paie al patului. N-avea însă nimeni timp să-l audă. Nu-l auzea nici Mica, fiindcă ea nici nu intra în bucătărie. O dată ce-a dat dispoziții bucătăresei, oficiul ei era terminat.

Mica știa vag ce-i cu Măndica. Tot Viorica Cristescu îi telefonase.

— Bravo, dragă ! Te pup. Să vie repede. Am nevoie imediat. Ești o comoară ! Diseară. Nu uita la 9. La revedere !

Viorica nici nu mai avu timp ca să-i dea detalii. Nu interesa nimic altceva ; numai robotul. Și Măndica putea fi robot. Asta era vocațiunea ei.

În bucătărie, Măndica sta într-un colţ, dîndu-şi seama că ea nu reprezintă nimic din lumea asta. Bucătăreasa, fata în casă, îmbrăcată în albastru cu o pestelcă albă, mică şi cu găurele, toţi făceau o treabă complicată, de care ea rămăsese uimită.

Totul de-acolo era nou pentru dînsa. Şi la ea acasă cînd era clacă la prăşit, tot aşa se fierbea mîncare multă, fiindcă erau multe guri, dar cu cît era mai simplu ?!

Şi Tinca, şi ea aveau multe de pregătit, dar mai mult decît o ciorbă şi-o mămăligă nu era. Şi tot avea de alergat încoace şi-ncolo pînă, într-atît încît în ziua aceea uitau să dea apă la viţel.

„Aoleu ! îşi zise ea în gînd, pentru sine, Gheorghiţă !" îl uitase pe Gheorghiţă. Ieşi pe furiş, făcînd tot numai cîte un pas spre uşă, pînă ce se văzu în antreu. De-acolo o zbughi repede în odaie. Gheorghiţă era tot ud şi vînăt de atîta ţîpăt. A trebuit să rămînă mult în odaie : să-l spele, să-l alăpteze.

Timpul trecuse. Nu se ştie cît. Şi ar mai fi trecut încă mult, fiindcă Măndica uitase de banchet şi de tot, dacă n-ar fi auzit deodată bucătăreasa strigînd :

— Toanto ! Unde-i toanta naibii ? Hei, unde mi te-ai dus, ardă-te-ar focu ?

Toanta era ea. Bucătăreasa nici nu-i pronunţase numele, căci nici nu i-l ştia, dar n-avea cine să fie toantă afară de dînsa.

Îl aşeză pe Gheorghiţă la colţul peretelui, cît mai departe de marginea patului, ca să nu cadă, şi-o rupse de fugă pe scări, la bucătărie.

Miţa, bucătăreasa, o namilă de femeie grasă şi voinică, cu mînecile suflecate, numai sudoare, cum o văzu, o şi plesni peste gură.

— Unde-ai fost, toanta dracului ? Acu-i vreme de ţînci ? Na-ţi cheile şi fugi la pivniţă de mai adă un braţ de lemne !

Să fie din cele mai subţiri. Pivniţa-i colo jos, cum scobori, uşa din stînga. Fugi !

Cînd se-ntoarse Măndica cu lemnele, se deschise şi uşa de dindos care da afară, şi începură să intre, unul după altul, trei domni în negru, cu haine la spate pînă la genunchi, purtînd sus, pe palma ridicată, nişte farfurii lungi şi încărcate. O dată cu ei intră de afară un curent rece şi fulgi grăbiţi de zăpadă. Viscolea.

Măndica nu ştiu ce-i în farfuriile lungi, că nu semăna cu nimic din ce cunoştea ea. Dar trebuie să fi fost nişte flori, nişte frunze ceva, fiindcă erau aşezate frumos şi de toate culorile, ca pe-o mînecă de ie înflorată. Se uita la ele ca la o minune. „Astea trebuie să se puie pe masă de frumuseţe", îşi spuse ea. Domnii în negru au rămas şi ei acolo. Erau eleganţi şi frumoşi.

Din casă începură să se audă voci multe şi rîsete. Glasuri de domni şi glasuri de cucoane se amestecau. Trebuie să fi fost multă lume, dar Măndicăi i se pusese în vedere că n-are voie să-şi vîre nasul în sufragerie.

Pe urmă, domnii cei în negru au servit. Aburul şi căldura înăbuşise bucătăria. Un miros de grăsime sfîrîită îi dădu Măndicăi o poftă nebună de mîncare — o foame de lup.

Muşchiul, o clipă scos, sfîrîia aburind. Miţa era roşie la faţă şi teribil de preocupată. Închidea o portiţă la sobă, deschidea alta ; ghiontea puţin jarul, îl ostoia cu puţină apă, punea un lemn, şi după un timp îl scotea arzînd, cuprins de flăcări, şi-l stîngea într-o căldare cu apă...

— Toanto, pune mîna, ce te uiţi la mine ca o proastă ?

Dă la o parte o oală care clocotea, mestecă ceva roşietic într-o cratiţă mică de-abia aşezată pe un colţ de plită.

Măndica văzuse odată un fochist la o locomotivă de tren în gară, cînd a pornit. Miţa îi aduse aminte de fochistul acela. Tot aşa : deschidea ici, învîrtea o rotiţă dincolo, fîsîia într-o parte dintr-un robinet, arunca o lopată de cărbuni pe foc.

Era-n gară la Crivina, acolo, lîngă Româneşti. Măndica rămase pe gînduri, şi amintirile copilăriei de-acasă îi treceau singure pe dinainte. Nu mai era acolo, în marginea banchetului. Muşchiul sfîrîia... Soba duduia înăbuşit. Măndica se găsea acasă. Măndica se uita la bucătăreasă, dar n-o vedea. Ochii ei erau plini de alte chipuri şi locuri : Ion... noaptea cu lună.

Miţa tocmai scotea o bucată de lemn arzînd din sobă, fiindcă plita se-ncinsese prea tare, şi, apucat în cleşte, îl întindea Măndicăi ca să-l puie în căldarea cu apă. Măndica nu vedea însă nimic. Ion...

— Toanto, nu vezi, eşti chioară ? Că ţi-o dau în cap !

Măndica asistă speriată la toată aceasta treabă uluitoare şi repede. Nu-nţelegea de ce toată lumea se grăbea aşa de tare în jurul ei. Chiar şi domnii în negru veneau şi plecau în fugă. Cînd deschideau uşa de la sufragerie, de-acolo năvălea, tot mai gălăgios, un şuvoi de vorbe amestecate şi de rîsete. Parcă s-ar fi gîdilit între ei, într-o joacă generală.

Toată mişcarea aceasta o ameţea. I se-nvîrtea capul. Sta de cîteva ceasuri în picioare. Alături de ea era un scăunel, dar nu avu curajul să se aşeze. Toţi ceilalţi făceau atîta treabă !

Farfuriile cu flori au fost duse. S-a auzit pe uşa întredeschisă un „Aaa..." prelungit, spus de toată lumea deodată, ca la o comandă. După puţină vreme, farfuriile lungi au fost aduse înapoi. Erau aproape goale. Cîte-o bucată de morcov sau de sfeclă roşie, tăiată în chip de floare, mai rămăsese lipită pe la margini. Prin mijloc mai era o moviliţă urîtă, cu bucăţi de carne şi un fel de clei galben, ca şi cum ar fi fost nişte resturi de la o treucă de porci. Măndica avu o strîngere de inimă.

De-aici încolo a urmat pentru ea o muncă istovitoare, la spălatul farfuriilor, a tacîmurilor şi a paharelor. Mîinile ei mergeau încet şi cu grijă. Parcă ar fi fost ţapene. În bucătărie

se ridicase un miros greu și ud de zoi, care te înăbușea, te apuca de gîtlej.

La un moment dat, „domnul", adică domnul Traian, a apărut în antretul de serviciu, unde era și oficiul, mare cît o odaie cu trei pereți. Era roș la față și asudat. Ochii îi erau mari și sticloși. Gulerul alb și tare îi intra cu colțurile în gît și-l prindea ca într-un clește.

După el veni o cuconiță, de-abia îmbrăcată cu ceva subțire pe ea, ca o cămășuică. Era frumoasă tare și avea părul roș ca focul. Se apucară de mînă. S-au uitat unul la altul. Ea i-a spus dulce :

— Micule !...

El, gros și masiv, s-a aplecat deasupra ei și s-au sărutat.

— Destul, micule drag. Ne vede, spuse ea.

— Mîine la 5. Cum te-aștept !

„Domnul" a luat apoi trei sticle de șampanie și a intrat după ea. Părul ei era ca frunzele de cireș, toamna prin vii.

Măndica se gîndi că femeia aceea trebuie să fie de-aiurea, nu de pe-aici, fiindcă de cînd umblă ea, n-a văzut femeie cu părul roș, roș de tot. În toată comuna lor și nici împrejur nu-i nici una așa. Dar Măndica a mai văzut în seara aceea băutură verde, verde cum îi iarba ; și o prăjitură mare și rotundă, pe care era ca un strat de zăpadă, albă, deasupra ; și pere, și prune, și cireșe mici roșii, toate așa cum sînt ele, numai că erau cu zeamă de zahăr în două ; și vin, din care ieșea fum cînd destupai sticla și pe care-l înăbușeai cu șervetul, ca să nu pocnească prea tare, fiindcă trosnea ca puștile de soc.

Cheful a durat pînă dimineața. A fost și domnu ministru. El a venit mai tîrziu. Din cauza lui s-a întîrziat totul și era să se ardă friptura. De asta Mița tot vîra și scotea un lemn de pe foc. Domnii în negru, fata din casă îi văzuseră cum te văd. Măndica s-a uitat și ea o dată pe crăpătura ușii, cînd a deschis-o un domn în negru, care intra cu prăjitura, cu gînd să-l vadă și ea măcar o dată ; dar a orbit-o lumina, și n-a

văzut chiar nimic. Nişte femei rîzînd; frumoase... şi-atît. Gheorghiţă a fost uitat toată noaptea.

Trei zile în şir după aceea, Măndica a avut o muncă grozavă: covoare, parchete, vase, mobila, ca să fie tot oglindă, fiindcă Mica nu era liniştită pînă nu erau toate la locul lor în cea mai perfectă regulă.

Măndica începuse să se deprindă, alergînd la strigătele şi sudălmile Miţei şi la ordinele date de „premiera" fată în casă.

Dar a patra zi i s-a comunicat că nu poate rămîne cu copilul. „Să aleagă: ori serviciu, ori copil".

Şi Măndica a ales copilul.

Afacerea cu ministrul de finanţe se făcuse. Produsele petroliere, transformate, indiferent de calitate şi grad de rafinare, au fost scutite de orice taxă la export. Consorţiul rafinăriilor de petrol asta dorea, Traian Machedon făcuse memoriul. Avea pentru aceasta un onorar care să-i asigure existenţa îmbelşugată pe o sută de ani. N-avea importanţă că din argintărie i-au lipsit din seara banchetului două linguriţe.

XXIV

Faima de chirurg excepţional a lui Petre Voicu crescu vertiginos.

Pe vremea aceea era o mare lipsă de chirurgi cu reputaţie în Bucureşti. Bătrînul Ionescu murise, iar profesorul Simu nu inventase sistemul de a şti şi carte şi a avea talent prin protecţie politică. Cîmpul era liber. Petrache profită din plin de acest moment favorabil.

Cînd este vorba ca cineva să se opereze şi încă să suporte o operaţie grea şi gravă, înseamnă că este o chestiune pe viaţă şi pe moarte şi că deci se informează, cîntăreşte bine, ca să nu-şi dea pielea pe mîna oricui. Şi informaţiunile toate

îl arătau pe Voicu. Un doctor tînăr, de-abia ieşit de pe băncile facultăţii, deci la curent cu ultimele metode ştiinţifice, şi în plus, cu darul acesta de a opera. Aşa cum alţii au talent să cînte la pian, el are talent să opereze. La asta nu-i nimic de făcut. Şi-apoi, are noroc. Să te operezi totdeauna la un doctor care are noroc! Poate fi un altul; savant, dar dacă are ghinion, „te curăţi". Cam acesta era pe scurt limbajul informatorului. Voicu era la modă. Voicu, Voicu... În definitiv, nu vorbea toată lumea degeaba!

Dar acest renume îi impunea lui Voicu o muncă istovitoare, de cele mai multe ori de la 5 dimineaţa pînă la 11 noaptea. Trei — patru operaţii pe zi. Mereu în picioare; mereu alergînd; mereu încărcat de răspunderi. Şi la capătul acestei munci, în ceasul de recreaţie, Marita. Cele două resorturi care-l împingeau mereu înainte.

Acum nu mai putea răzbi să facă el personal totul: să prepare bolnavul, să facă sterilizarea, să schimbe toate pansamentele, să supravegheze narcoza. Îşi închegase un personal al spitalului, pe care-l învăţase, şi numai aşa putea face faţă.

Dar într-o bună zi, o doamnă recomandată de Ipsilante, care avea un fibrom intern, e operată perfect. După a treia zi — temperatură. Ciudat! Temperatura creştea. Şi se menţinea. Petrache e tot mai intrigat. Operaţia nu angaja un organ vital. Nici nu era din cele complicate. Durase exact 18 minute. Nimic nu îndreptăţea această anormală îngrijorare.

În cele din urmă, cauza apăru: infecţie, supuraţie la cusătură. Katgutul. Katgutul nu fusese sterilizat. Curios! Foarte curios! El vine ambalat ermetic. Era un excelent produs străin. Impecabil!

Dar cine-l desfăcuse? Nu-l desfăcuse el. Asta nu mai făcea el. Ştie cine făcea. Era Baciu, noul intern al profesorului Simu. El îl asista uneori. El îl asistase la operaţia doam-

nei. „Ce are să spuie Ipsilante?" Petrache avu un sentiment de rușine. O înfrîngere ; o decepție. Prima.

Urmară altele ; stereotipe. Petrache mirosi o infamie, un sistem. Era un act de sabotare, de compromitere a reputației lui cu orice chip. Invidie molierescă de medici. S-a pus să observe, să controleze, să întindă curse. Bănuiala lui se confirma din ce în ce mai mult. Vorbi cu doamna Răpeanu de la Crucea Roșie, care făcea acolo serviciu voluntar și care asista la operații și supraveghea schimbarea pansamentelor. Doamna Răpeanu avea o mare admirație pentru Voicu. Ea a mers chiar mai departe. Îl iubea. Nu lăsase însă cu nimic să se vadă această pasiune. Dar lucrurile acestea se simt. Și Petrache simțise în privirile Anei că ea-l urmărește cu emoție și cu simpatie. Avu încredere în ea. Îi comunică bănuiala. Așa putea să controleze, să vadă orice, mai ușor. Ticăloșii nu se păzeau și de ea cu atîta străşnicie.

Sistemul era variat și diabolic. El ataca uneori, cînd scăpase alte ocazii, chiar alimentația celui operat. I se administrau medicamente sau injecții fără prescripție și care dădeau loc la complicații plictisitoare.

Petrache își dădu seama că e în fața unei ofensive infame. Luă totul din nou în mîna lui. Pregătea personal tot ce-i trebuia ; supraveghea cu ochii-n patru ; schimba, alternînd brusc în ziua operației, personalul ajutător, sau lua un student din anul șase, la întîmplare, pentru ajutorul de mică importanță. Dar era de-ajuns o scăpare din vedere, și surveneau complicații, plictiseli.

Petrache era dezgustat, dezamăgit, plin de o dezolantă amărăciune. Pînă aici luptase în viață net, curat, pe față. Se luase la trîntă cu toate greutățile. Dar ele aveau ceva onest. N-avea ce mînca, dar asta era știut, văzut, simțit.

Acum însă își da seama că are de luptat cu puteri ascunse, perfide, fără scrupule! Asta îl scîrbea mai mult decît îl incita la luptă. Bătălia cu viața se strămuta pe un teren fu-

gitiv de nisip, de lacuri cu nămol înșelător, unde nu se mai pricepea, unde avea dezgust să persevereze.

„Să fi avut dreptate Ipsilante ?!" Îi veniră în minte vorbele lui : „Simu al tău e omul cel mai lipsit de scrupule".

Voicu își însuți totuși sforțările, dar cu toate acestea era ceva care nu mergea. Începuseră și clevetirile, concomitent.

— O luase prea repede băiețașul. Operația e treabă grea și nu-i rișca, nu-i nici alt joc de noroc. Nu mai tragi încă o carte dacă nu ți-a ieșit.

Cînd cineva se interesa de un chirurg, auzea :

— Voicu ?! Mda, vezi tu, așa se spunea. Dar am auzit...

— Cunosc cazuri... Nu mai departe doamna Vicol... un lucru de nimic, un fibrom... E greu de spus.

— Fă cum crezi... Se spune că ar fi bun, dar are ghinion...

Într-o zi a fost internat un student de la Litere, un tînăr poet, pentru o operație de apendicită. Avusese o criză cu o lună înainte. I se puseseră pungi cu gheață. Criza trecuse. Radiografia arăta un apendice mărit, cu vîrful strangulat.

O operație de apendicită la rece ; cea mai simplă operație. S-o facă și un student.

Logodnica lui, studentă și ea la Litere, o fată blondă, subțirică, vaporoasă, ca ieșită dintr-o frescă de Puvis de Chavanne, se instală în camera pacientului.

Petrache operă. A doua zi, pacientul trebuia să fie, ca de obicei, pe picioare, să meargă singur. A doua zi însă, pacientul se simți tot mai rău. La operație luase parte acel Baciu.

Mioara — așa o chema pe fată era într-o stare cumplită de deznădejde. Sta lipită de pacient ; ardea și ea de febra lui ; o simțeai bine că dacă se întîmplă ceva, ea se înmormîntează cu el. Ochii ei limpezi ca de căprioară erau mari și fixați în gol. Buzele strînse îi acoperiră surîsul, dinții ei frumoși. Era sfîșietor de văzut. Își frîngea mîinile, se înclina, avea accese violente de deznădejde și de furie. Era o nedreptate prea crudă.

Noaptea, în odaie, lumina era acoperită. Mioara arunca deasupra lămpii de pe mesuță o batistă colorată. Totul se adîncea în penumbră, plutind ca într-un vis. Orele erau lungi. Mioara veghea. Capul ei copilăros, cu părul blond, sta nemișcat, răzimat de perete, fiindcă peretele era rece și-i făcea bine. Parcă un înger coborîse și sta de pază.

Corneliu — așa-l chema pe tînăr : Corneliu Popa — era agitat. Vroia să se întoarcă mereu pe o parte și pe alta, dar nu avea voie, nici nu putea. Atunci bălăbănea numai capul. Cînd la dreapta, cînd la stînga. Apoi se oprea cu fața în sus, cu privirile întoarse spre ea, și două șiroaie de lacrimi îi curgeau pe perină.

Scena era mută, Mioara parcă se împietrise... Acum era absentă. Nu mai plîngea. Îl urmărea aiurită în toate mișcările lui, cu grija de a le înregistra pe toate, exact.

El cerea mereu apă :

— Mi-i sete, mi-i sete.

Ea nu putea decît să-i umezească buzele cu o batistă udă. Buzele lui erau mereu uscate și ardeau de un foc teribil dinăuntru.

Mioara porni să-l cheme pe doctorul Voicu. Afară, străzile erau pustii, și un viscol puternic purta zăpada spre locuri adăpostite. Fulgi aspri îi înțepeneau obrazul ei delicat. Mioara se înfășură bine și se aruncă în noapte și în viscol, cu capul înainte, ca într-un incendiu.

Cînd plecă îl chemă pe Baciu din camera de gardă, ca să nu-l lase pe Corneliu singur. Baciu consimți cu greu, mut și încruntat. Și rămaseră în penumbra odăii, singuri, aproape nevăzuți unul de altul : Corneliu și Baciu.

Corneliu îi luă mîna și începu să-i vorbească. Ochii lui Corneliu îl priveau fără încetare, cu o sfîșietoare rugă în ei.

— Doctore, salvează-mă, doctore. Vreau să trăiesc. Ai văzut-o pe Mioara. O iubesc, doctore, ca pe viața mea. Nu mă pot despărți de dînsa. Nu-i uman. E prea mult pentru un

om. Nu-i cu putință, doctore. Fă, te rog, ce știi, dar trebuie să mă salvezi.

Era așa de bine și de frumos, doctore ! Ne vedeam, eu și Mioara, în fiecare zi. De la cursuri alergam la ea. Eram fericit cum n-a fost nimeni pe suprafața pămîntului. E prea crud. Nu se poate. Doctore, salvează-mă !

Nu-i adevărat. Spune-mi că nu-i adevărat că am să mor ! Spune-mi că e numai un vis urît, o halucinație. Spune. Spune ceva, doctore ! Nu mă lăsa !

Baciu rămase crunt și tăcut. Sprîncenele lui groase și negre se împreunară într-un creț deasupra nasului, dîndu-i o expresie de încordare neobișnuită la el.

Mîna lui Corneliu se urcase pe brațul lui Baciu, apoi pe umărul lui, se agăță de el cu degetele crispate ca de om care se îneacă și vrea să scape cu orice preț. Unghiile se înfigeau în halat. Apoi, mîna, brațul lui Corneliu căzură obosite, și rugămintea lui conteni.

De-aici încolo, începu să aiureze. Vorbele reîncepură fără șir. Surîdea Mioarei, pe care o vedea rîzînd în soare, pe care-o prinsese de braț după ce o fugărise pe-o fîneață cu flori. Alături, Baciu sta nemișcat.

După ce se făcu liniște, Baciu mai rămase neclintit pe scaun. Nu se auzea nimic. Nu știa ce să creadă. Avea impresia că Corneliu a murit, dar nu avu curajul să controleze.

Ușa se trînti brusc în lături. Voicu intră ca o furtună. Era cu capul descoperit, cu părul vîlvoi, cu haina descheiată. În urma lui — surorile de gardă. De-acasă încă telefonase personalului de la sala de operații, care în clipa aceea pregătea totul. Nu era timp de pierdut.

Adresîndu-se lui Baciu, Voicu spuse abia stăpînit :

— Dumneata ce cauți aici ? Poți pleca. De dumneata n-am nevoie.

Baciu ieși, umil, fără să spuie nimic.

Pe o targă cu roate înalte, surorile îl scoaseră pe Corneliu. Camera lui rămase pustie, ca o cabină surdă și ermetică de submarin. În ea, tăcerea avea proporții de eternitate. Era grea și apăsătoare, concentrată parcă, pînă la explozie.

În tot spitalul era un semiîntuneric obscur. În saloane, ca și pe culoarele lungi și albe ardeau rare becuri cu o lumină roșietică, parcă bolnavă și ea. Dar din sala de operații izbucnea pe geamurile mate, pînă departe în grădină, o lumină puternică, albă, ca un soare. Părea neverosimilă în bezna nopții. Parcă ar fi fost o explozie prelungită. O lumină stridentă, artificială. Trebuie să fi fost ora 4-5 spre dimineață.

Mioara sta la ușa sălii de operații, rezimată de perete, ca împietrită.

Operația dură mult. Peritonită !... „Simu ăsta al tău e omul cel mai lipsit de scrupule..." Voicu operă cu o extraordinară încordare de voință ; parcă ar fi dus pe viață și pe moarte, el personal, o luptă corp la corp cu Simu. Cînd termină, avu siguranța că l-a salvat. I-o spunea nu numai un instinct, dar rațiunea firească a tot ceea ce izbutise intervenția lui.

Cînd ieși din sala de operații, Mioara îi căzu în genunchi. Voicu o ridică, jenat, și-o mîngîie, liniștind-o.

Baciu intrase în camera de gardă, închise ușa încet, cu precauție, parcă pentru a nu trezi pe cineva, și făcu tiptil cîțiva pași. Îl urmărea încă tăcerea ce urmase după agitația dramatică, desperată a lui Corneliu, după apelul deznădăjduit ce făcuse la el. Era sigur că murise. Nu se aștepta. Asta n-o vroise. Nu ! Nu ! În gîndul și în viața lui nu era nici o intenție de a ucide. Și, oricum, nu acest biet student trebuia să fie victima.

„Nu, asta n-am vrut !" își repeta el, înspăimîntat.

Glasul, litaniile lui Corneliu îl urmăreau fără milă. Parcă pe mîneca halatului mai zgreptănau încă degetele crispate.

Făcuse disecţii, autopsii, văzuse atîtea cadavre. Dar toate pînă atunci au fost cadavre, şi nu oameni morţi — ceea ce nu-i totuna.

Şi încă din inconştienţa, din fapta lui !

Capul îi era greu. Nu era deprins cu asemenea senzaţii, cu sentimente de înţelegere şi compasiune. El era un om închis, izolat, rău, crud chiar. Nimic în viaţă nu-i surîsese. Sprîncenele groase, încruntate veşnic peste ochii aplecaţi totdeauna în pămînt, arătau o stare de ostilitate, de rancună perpetuă pentru tot ce-l înconjura.

Avea şi un fizic ingrat. Picioarele, scurte, îi erau arcuite ca două paranteze noduroase şi inestetice. Mîinile îi atîrnau lungi pînă la genunchi. Spatele îi era încovoiat rotund şi strîmb. Părul îi era aspru şi des, fruntea îngustă, o faţă pătrată, lipsită de orice farmec.

Poate că şi din cauza acestui fizic ingrat nu a putut reuşi nimic. Nimeni nu se apropia de el cu plăcere. Toţi colegii de totdeauna îl evitau, de cele mai multe ori în chip ostentativ. Expresia feţei lui căpătase din această cauză o înfăţişare concentrată şi părea mereu închisă ermetic în sine şi meditativă.

Dar el se izolase cu ciudă, cu răzvrătire instinctivă, pentru toţi cei cu care avea de-a face. Un sentiment de invidie, de răzbunare acaparase tot sufletul şi toate preocupările lui. Şi aceasta nedefinit, faţă de oricine. Oricine îi era duşman neîmpăcat. Cineva care i-a furat şi trăieşte o fericire pe care el n-a putut-o avea niciodată şi nici nu o putea spera.

Mai ales îl iritau, îl enervau, îl înnebuneau acele aspecte ale fericirii omeneşti pe care le vedea împrejur şi care însemnau căldură şi apropiere între oameni, între două fiinţe.

A încercat şi el să iubească o femeie. N-a fost niciodată cu putinţă să primească ceva în schimb. Stîrnea nu numai un zîmbet sau un rîs crud, dar şi o crispare de dezgust fizic care nu se putea stăpîni şi pentru care, mai ales, avea o sensibi-

litate deosebită. A căutat atunci să se refugieze, să-și găsească alte satisfacții. Și-a făcut pentru uz propriu o psihologie de om superior, neînțeles, care poate să disprețuiască toate acele „fleacuri“ ale vieții. Aceasta i-a făcut mai rău, fiindcă n-a putut realiza nimic care să-i susție acest piedestal interior pe care vroia să se situeze. A tocit în școală cu încăpățînare și cu aceeași ură, de parcă ar fi învățat numai și numai pentru a descoperi cine știe ce formulă chimică cu care să poată arunca în aer toată omenirea. Și n-a reușit să atingă nici măcar o mediocritate. A rămas repetent, apoi a pierdut examene unul după altul.

A stăruit însă cu tenacitate de pușcăriaș care vrea să evadeze și sapă noaptea, cu unghiile, un tunel prin care să se poată elibera. Unghiile i-au sîngerat, dar n-a putut săpa nimic. Anii au trecut de multe ori pe loc. A ajuns cel mai bătrîn student la Medicină. În sfîrșit, intern la o vîrstă cînd alții erau profesori sau celebrități. Avea cu trei ani mai mult decît Petre, și asta n-o putea uita. Rămăsese un „edec“ al facultății. Persista însă cu capul lui pătrat aplecat înainte, atacînd cu fruntea, ca un berbec din antichitate pornit să dărîme o cetate prin lovituri fără număr în același loc.

Era în război declarat, fără milă, cu toată omenirea, cu soarta, poate cu faptul însuși de a fi fost născut pe lume.

Voicu l-a cunoscut și a înțeles această gigantică amărăciune, în care clocotea ura fără limită de a fi pornit greșit, inutil, fără rost o viață, încă de la început — de a se fi simțit alături, îndepărtat și exclus de toată lumea. Și a vroit să facă un act de mărinimie, să-l ajute sau să-l redreseze puțin.

Baciu a văzut mai ales în acest gest un act de umilire. N-are nevoie de tutela și de mila nimănui! Poate tocmai de aceea îl ura mai mult și mai ascuns pe acest Voicu.

Iată, avea alături, în față, în fiecare zi de la șapte dimineața pînă la ora zece sara, un instrument al umilinței, o

existență care-i documenta ce poate da uneori viața, atunci cînd lui nu i-a dat nimic. Orice nou succes al lui Petre era ca o flagelare dureroasă pînă la sînge pentru Baciu. Nu era o simplă concurență. Ar fi fost prea puțin. Era tocmai dovada concretă, și vie că el este în afară de orice concurență, iremediabil lăsat la o parte, dezmoștenit.

Ura „universală" și neprecisă a lui Baciu începu să-și găsească o precizare, să se individualizeze, să-și definească un obiect. Așa i se părea mai ușor. E mult mai greu să lupți cu toată lumea. E mai practic, pentru a putea obține în sfîrșit o satisfacție și o victorie, să-ți concentrezi ura asupra unui singur om și să pedepsești în el, ca într-un ostatec, toate umilințele suferite. Petre Voicu era ostatecul ales de Baciu. Acesta îi căzuse subt mînă. Poate fiindcă era singurul om care căutase să se apropie de el cu oarecare căldură, care se simțea totuși forțată, în silă.

Și idila superlativă a lui Corneliu și a Mioarei îl umilea. Ea reprezenta un sumum din ceea ce viața îi refuzase. Așadar, avea să trăiască — și trecuse aproape prima tinerețe — fără să poată savura acest fruct, cel mai dulce al vieții. Prin mintea lui Baciu îi trecură aventurile lui grotești cu femei ordinare, cu escaladări de geamuri prin bucătării, cu bordeluri dezolante, în care era un miros dulce și înflorit, de apă de trandafir. Caricatură !! Tot ce ținea de el era caricatural și grotesc. Iremediabil !

Rîvna lui crea idile imposibile. Și iată acum în față suprema sfidare : doi tineri care se iubesc așa cum îi este lui interzis în vecii vecilor. Chiar faptul de a se fi născut îi apăru ca o răutate, ca un fel de răzbunare a cuiva. Cea mai crudă.

Putea lovi deodată în toți. Putea face țăndări aceste tablouri de triumf ale vieții, care-l sfidau, care-i otrăveau sufletul. Și încercase răzbunarea cea mare contra omenirii, contra vieții, contra tuturor puterilor nevăzute și fără milă care-i

dăduseră lui acest destin tragic. O încercase cu deliciu. Dar o vroise dozată, cu suferință pe care să o deguste.

A greșit doza.

Petre Voicu, „marele chirurg", trebuia să simtă că are înfrîngeri și să fie scoborît. Acel Corneliu care-i venise în cale era numai un motiv, un material nevinovat, care i-a apărut întîmplător în față, dar care era totuși și el, fără să vrea și fără să știe, un exponent al forțelor umilitoare care-l rodeau pe acest Baciu.

A avut un rictus sinistru de satisfacție cînd a conceput planul ? Cu siguranță ! În neputința și rancuna lui, dărîma astfel tot ce poate însemna fericire sau mulțumire pe pămînt : dragoste și succes. Ardea în efigii aceste simboluri esențiale, după care toată viața de pe pămînt parcă ar fi devenit neagră, ca însăși viața lui. Pentru toată omenirea. Parcă însuși conceptul fericirii ar fi fost alterat.

În noaptea asta, la capul acelui Corneliu, devenise însă om pentru întîia oară. Nu, moartea unui om nu o vroise ! Ce-i de făcut ?

Încercase o răzbunare meschină, și este din nou învins. Și-n locul sentimentului agresiv de răzbunare, vroi, simți nevoia să se răscumpere. Nu o remușcare banală și ieftină. Altceva. O înțelegere mai exactă a omului, a mizeriei omenești generale, a condițiunii umane iremediabile și pentru toți legată de suferință.

Triumful lui nu poate fi decît printr-o nouă umilință vroită sau printr-un act de curaj, printr-o bravadă. Să se răscumpere și să braveze. Să răscumpere sufletul lui Corneliu, pe care-l credea pierdut și de care el se simțea încărcat, și să-l braveze pe Voicu.

Judecata lui Baciu la această răscruce dinăuntru oscila ezitînd. Avea acum de satisfăcut o altă răzbunare : pe profesorul Simu.

Gîndurile, hotărîrile, stările de suflet ale lui Baciu erau nedefinite şi confuze.

Picioarele lui strîmbe, în tocurile scîlciate lateral, bocăneau rar pe scîndura roasă din camera de gardă.

Un sentiment de mare grozăvie, de nebunie, de nefiresc cuprinse chiar pe acest om straniu şi crud. Acceptarea unei acţiuni cu raţiunea şi cu imaginaţia este una, şi ceea ce se naşte după săvîrşirea ei este alta, neaşteptat şi cu neputinţă de prevăzut.

Baciu chiar simţi ochii umezi.

Trecuse aşa un timp ce i se păruse o veşnicie. Hotărîrea cea de pe urmă veni de-abia la sfîrşit, şi se impuse de la sine, amestecată şi ea şi contradictorie.

Era în zorii zilei. Lumina era încă neagră-albăstrie, în sticla geamurilor şi afară pe zăpadă. Somnul nopţii se mai prelungea pe la ferestre, pe coridoare, cu greutatea oboselii pe care-o simţi dimineaţa după o noapte întreagă de insomnie. Era şi el epuizat şi doborît.

Baciu intră hotărît în biroul lui Voicu şi rămase la uşă, în picioare. În mintea lui răsuna prelung rugămintea disperată a lui Corneliu. Ideea crimei, conştiinţa, grozăvia, răzbunarea... Toate... la un loc... incoerente...

— Domnule doctor, eu l-am ucis pe Corneliu. Eu. Numai eu. Şi profesorul. Profesorul Simu. El mi-a sugerat ideea să te sabotez. Nu ştie nimeni. Numai eu ştiu. Ideea a fost a profesorului Simu. El m-a pus, ca omul lui de încredere. Nu credeam că va muri. N-am făcut cu gîndul că va muri. Am vroit numai să creez complicaţii, să nu-ţi reuşească...

— Sst ! îl potoli, Voicu. Taci ! N-aţi reuşit să-l ucideţi pe el. Numai pe mine. Fiţi cu conştiinţa împăcată.

Se luminase de ziuă. Era ora obişnuită de operaţii. Sora intră.

— Ce bolnav aducem întîi în sala de operaţie ?

— Nici unul, răspunse Voicu. Azi anunțați-l pe profesor să vie să opereze.

Rămas singur, Petre își spuse tulburat: „Cum e cu putință ? Cum e cu putință ?!"

Și-i fulgeră în minte spusele lui Ipsilanti.

Își făcu trusa personală, și-o strînse, așezînd toate instrumentele cu grijă, ca un luptător înfrînt care-și strînge armele.

XXV

În seara aceea, Petrache trebuia să meargă cu Marita la Ateneu, la un concert simfonic. În program: *Pastorala* lui Beethoven. Concertele simfonice erau marea pasiune a Maritei, iar *Pastorala*, spunea ea „e poemul vieții noastre, e chemarea reîntoarcerii".

Petrache vroi să se sustragă, subt pretext că nu se simte bine. Chipul lui era în realitate palid și arăta extrem de obosit.

— Petre, tu te surmenezi. Tu muncești prea mult. Nu se poate așa. Te epuizezi fizic, nervos. Ai rezistat ani de-a rîndul la o învățătură excesivă. Erai un adolescent. Dar acum ți se cere încordare prea mare, rezistența nervilor. Asta e altceva. Nu te lăsa atras de succes sau de rutină. Nu te mai las eu. Mi te-au confiscat spitalul, munca. Te văd tot mai rar și mai puțin. Iar cînd te văd, cazi de oboseală. Asta nu mai poate să dureze...

Și-apoi mai tandru, mai matern:

— Ce ai, ce te doare ?

— Nimic precis. Cum spuneai tu, o oboseală generală.

În mintea lui Petrache se zbăteau cumplit întrebări și nehotărîre: „Baciu e crud; Simu e puternic. Ce dovezi am ? Spovedania lui Baciu ? Poate-i o simplă manevră. E o nebunie de necrezut. Și mi-a făcut-o între patru ochi. Dacă neagă ?...

Profesorul ? Nu se poate ! E o invenție a lui Baciu, din lașitate."

Toate ipotezele, toate alternativele se perindau, se loveau între ele, se contraziceau în capul lui Petrache, în fiecare clipă, toate la un loc.

Se gîndi cu mulțumire că Mioara va putea fi iarăși fericită. Și avu un sentiment de mare satisfacție. Învinsese infamia. Asta nu e ușor. E mai greu ca orice.

Marita insistă pentru a merge la concert.

— Te rog. Vezi cum ești ? Te rog și eu ceva, și nu vrei să-mi faci nici plăcerea asta. De cînd mă gîndesc la bucuria de a asculta *Pastorala* împreună ! Adu-ți aminte : sîntem frați întru viața la țară. După moartea lui Radu, suport numai pentru tine viața asta lipsită de sens din București. Mă superi dacă nu mergi. Și nu mă mai împac.

Vorbirea Maritei era cea dulce și leneșă, cu un fel de voal pe cuvinte.

În sala Ateneului era lume multă. Cînd intrară, din față, de lîngă loja comitetului, alăturată scenei, se vedea pînă în fund, sus, în ușoară înclinare de amfiteatru, o mare agitație de capete. Figuri, chipuri, unele lîngă altele, cu ciudat colorit de ceară, creînd împreună o stranie priveliște de panopticum.

Mulțimea sta de vorbă. O rumoare nedeslușită răsuna sub cupola rotundă. Cei mai mulți erau așezați la locurile lor. Unii își căutau cu atenție scaunele ; alții făcuseră grup, în picioare.

Petrache intră în sală ca într-un vis, ca într-o halucinație. Toată forfoteala dimprejur i se părea o nebunie. Era așa de streină de drama din spital, de primejdia lui Corneliu, de spaima de moarte a Mioarei, de drama din sufletul lui... I se părea că descinsese în altă planetă. Aici, toți păreau uniți de un interes comun, de o așteptare comună, de iluzia plăcerii pe care-o așteptau. Tot ce era în afară era rupt și indiferent. Lumea trăiește din cruzime și nepăsare... „Aproapele" din Evanghelie e departe, e în altă constelație.

Executanții din orchestră, la început puțini, se înmulțiră. Sala începu să răsune pe deasupra rumorii de voci amestecate și nedeslușite, de note variate, aruncate în triluri sau numărate izolat. Se auzeau solfegii, game care urcau și coborau vioaie, ca într-un joc acrobatic. Pregătirea aceasta de instrumente constituia și ea un fel de simfonie, o prefațare imprecisă, dar care predispunea, pregătea atmosfera.

Marita era în culmea fericirii. Îi luase mîna lui Petrache într-a ei, de la început, de cum s-au așezat în fotolii. O amuza sala, zgomotul sonor, arpegiile, tipurile de oameni, tot. Era deprinsă cu această introducere stereotipă și caracteristică oricărui concert. Iarna trecută nu lipsise de la nici unul. Dar acum, totul i se părea nou, inedit, cu un farmec necunoscut, numai fiindcă era cu Petre. La concert cu Petre! Aceasta era o viziune, un ideal de demult al ei; de cînd a simțit că-l iubește.

Marita avea chipul unui copil, cum au toate femeile cînd sînt fericite și iubesc. Numai că Petrache era absent, preocupat, departe. Din cînd în cînd, Marita îl scutura de mînă, ca să-l readucă lîngă ea, și se uita la dînsul întrebător.

„Ce infamie! Dar e cu neputință? Ce este adevărat și ce este infamie în toate acestea?!"

— Tot nu ți-i bine? Petre, mă îngrijorezi!

— Nu, Marita, mă simt mai bine. Nu insista. E o simplă indispoziție. Ți-am spus: sînt obosit. Am lucrat mult azi.

De fapt, nu făcuse nici o operație.

Marita ar fi vroit să se poată bucura de ceasurile acelea rare pentru ea; și privea pe scena plină cu o figură minunată de copil emoționat. Era în preajma unei mari plăceri, pe care o savura conștient.

Dar indispoziția lui Petre îi revenea mereu în minte, obsedantă.

Printre arcușuri ridicate și instrumente de alamă, intră dirijorul. Zgomotul începu să se domolească, treptat, ca o mare

ce se liniştește, și valurile sînt din ce în ce mai mici. Dirijorul ridică bagheta. El conducea dintr-o dată nu numai orchestra, dar și tăcerea ermetică a celor din sală. O așteptare febrilă domnea în fotolii.

Primele note țîșniră limpezi și începură să toarcă firul unui motiv muzical, melancolic și evocator. Era atîta puritate, atîta cinste, atîta curățenie în acele prime note, încît fețele celor din sală au căpătat, discret, înfățișări de îngeri. Puritatea aceasta simplă și universală dezlegă în Petre ezitările pentru domnia îngerilor și a luminii.

„Nu se poate !"

În apele curate și cristaline de munte pe care le presimțea prin frazele muzicale nu trebuia să se închipuie gunoaie și murdării. Mișelia de necrezut a celorlalți îi pătase și lui judecata, cu stropii ei de noroi.

Simfonia a șasea își desfășura evocările care puteau să trezească emoțiile omului, de la începuturile lui pînă astăzi. O rugăciune melodioasă a pădurilor, a apelor, a luminii, a păsărilor de sub cer.

De amărăciunea neîncrederii în oameni, se lăsa dus, prin nesfîrșite și tainice asociații de idei, spre viața lui de la țară, spre începuturile copilăriei cea cu sonorități de păduri, cu șopot de pîraie, cu privighetori și mierle din pădurea Crainici.

Marita și Petrache erau amîndoi îmbarcați pe două corăbii cu pînzele ireale, care mergeau alături. Fiecare din ele ducea poate alte visuri, alte viziuni, ca pe-o avere fără preț, dar amîndouă corăbiile călătoreau înspre același port.

Cînd viorile începură să-și împletească, într-un tors magic, melodia aceea dumnezeiască de seninătate, Marita strînse mai tare mîna lui Petre. El îi răspunse tot cu o strîngere de mînă. Cele două corăbii mergeau alături, și peste puntea lor, cei doi călători din vis își strîngeau mîinile.

Instinctiv, Marita îl simți pe Petre mai aproape de ea, și chipul ei era tot mai iluminat de o lăuntrică bucurie de copil

care privește jocul feeric al unui basm. Susurul din vîrful plopilor, cîntecul păsărilor din zorii zilei, cînd soarele nici n-a răsărit, calmul serii de la Dumbrava, toate erau întrevăzute într-o altă lume, fără de contur, ci numai de sunete, în simfonia aceea. Melancolia universală a naturii se presimțea uneori plîngînd...

În capul Mariței se succedau fără întrerupere tablouri și amintiri, care-o furau tot mai mult și o duceau tot mai departe, în fermecata plasă a muzicii. Se găsi astfel undeva, nu se știe unde, rătăcind pe sub cer, obosită și calmă. *Simfonia a șasea* se cînta singură, foarte departe, și parcă uneori nici n-o auzea, fiindcă ea, Marița, era dusă din sală.

Scufița miraculoasă făcea să nu mai existe nimeni împrejur, să dispară apoi și ea, neobservată. La un moment a avut și aripi cu care a plutit, și s-a găsit apoi adormită într-o fîneață cu flori de cîmp delicate și multicolore, și s-a simțit apoi trezindu-se de un tril izolat ca o chemare de privighetoare, și parcă și-a dat cu apă limpede și rece pe față dintr-un izvor, care-acum trecea prin umbra brazilor, acum săgeta sclipind în soare, acum curgea lin, acum gîlgîia în pietrișul rotund, care se vedea pînă-n adînc.

Toate-acestea însă nu erau aievea și nu se petreceau pe pămînt, și nici lucrurile nu erau așa încît ai fi putut pune mîna pe ele. Nimic nu era adevărat. Totul era mai presus de adevărat, ca sufletul lucrurilor.

Uneori, Marița se deștepta din această vrajă fără pereche, cu spaimă, fiindcă în călătoria aceasta a gîndului nu-l luase și pe Petre. Atunci era momentul cînd își strîngea degetele în mîna lui. Îl regăsea.

Dar ar fi vroit să-l ducă și pe el în acele grădini suspendate în care umbla ea, scăldată-n puritate. Să se întîlnească acolo, să se iubească acolo. În acel decor etern și minunat, care va rămîne în memoria tuturor oamenilor de pe lume și după

ce pămîntul se va fi răcit și făcut stîncă, pînă la cea din urmă dintre amintiri.

Marita se simți transfigurată, obosită de vis. Fericirea se amestecă cu tristeță, cu o tristeță calmă și egală. Știa sigur că trece cu toată ființa ei printr-o constelație în care simte miezul cel adevărat al vieții. Și petrecînd adevărurile în care a crezut, constată că nu are nimic de rectificat. Ea dăduse exact valoarea ce se cuvine minunilor cele mai mari ale naturii. Religia ei de viață era cea justă. Nici o senzație de rătăcire sau de regret pentru erezii în care s-ar fi pierdut vreodată.

Trilurile de la finele părții a doua a simfoniei erau chemările privighetorilor din Dumbrava: reîntoarcerea acasă la pămînt.

În fața misterului universal din poemul lui Beethoven, amărăciunea lui Petre se adînci. Proiectată pe acest panou divin, mai vast și mai etern parcă decît pămîntul însuși, răutatea și crima oamenilor îi apăru și mai meschină. Preocupările hidoase ale acestei vieți atîrnau de cugetul lui Petre și nu-l lăsau să se înalțe liber în sferele de unde umbla, minunat de tot ce vede și aude, sufletul Maritei. De-aceea ea nu-l găsea pe-acolo.

Visul lui Petre era ros de-un vierme. Rostul lui de viață era rupt mișelește. Curajul în luptă era bazat pe încrederea în oameni, pe o dragoste de oameni care să dea măreție vieții. Nu mai avea încredere în ei, în nimeni. Însă nici atunci nu putea urî, nu putea fi un mizantrop. Dar îi lipsea de-acum încolo elanul de a-i ajuta, partea de credință în „bine". Sanctitatea binelui. De asta se simțea golit, definitiv.

Mai rămînea pasiunea științei și artei lui, ca o vocațiune abstractă a omului, și Marita. Poate o formă oarecare, ceva mai înaltă, a egoismului. Și rămînea dorința ancestrală de a se întoarce în mai multă simplitate, în mai multă francheță, în adevăr, în puritate. Să fie un om net, între oameni cinstiți. Un om de lut, de pămînt.

Sonoritățile și chemările naturii din *Simfonia a șasea* trezise ecouri și în Petre. Ele se amestecau însă cu experiențe de viață, pentru ca apoi să fie auzite ca supremul adevăr, peste toate dezamăgirile și minciunile omenești. După pauză, urma partea a doua a concertului. Marita și Petre plecară după sfîrșitul *Simfoniei a șasea*. Nimic nu mai putea adăuga, nici adînci gîndurile fiecăruia.

Marita îl luă de braț. Mergeau tăcuți. Ei pășeau pe străzi, printre case, dar mai pluteau încă, amîndoi, în corăbiile lor cu vis.

Acasă, Marita dispăru o bucată de vreme în odaia de baie. După un timp, reveni. Se așeză lîngă Petre moale, caldă. Pe fața ei plutea acel praf diafan ca de pastel roz, și pe ochi flutura voalul acela subțire al privirii ei de mioapă.

Era vădit că Marita aștepta. Aștepta ceva. Se culcase cu capul pe brațul lui. Petre o privea de sus, în plin. După un timp, el observă cum chipul ei se schimbă complet, cum ochii se deschid și lucesc straniu, cum pupilele se măresc, cum febrilitatea ei crește.

Marita sări drept în picioare, ca arsă. Avu brusc impresia că s-a denunțat, că Petre a putut să vadă. Ar fi vroit să-și revie, ca sinucigașul după ce-a înghițit otrava ale cărei efecte nu le mai poate opri în loc, dar pe care acum nu le mai dorește.

Nu mai putea însă face nimic. Nu mai avea nici un control asupra ei însăși. Masca de halucinată apăru. Și Marita începu să vorbească mult, ca într-un delir, să fie pasionată. Un demon ascuns o poseda.

Petre fu atras, cuprins în brațele ei, alintat, acoperit de sărutări, cu o patimă dezlănțuită. Rîsul îi era stricat, rapid, brusc.

În Petre izbucni o bănuială teribilă. Fenomenele erau tipice. Dar nu-i venea să creadă. Dar asta nu s-a gîndit, n-a presupus ceea ce poate fi.

Speriat, Petre strigă, smulgîndu-se din brațele ei :

— Marita. Ce-ai făcut ?

Ea n-avu nici clipă de reacțiune. Ca și cum Petre n-ar fi spus nimic. Parcă nici nu i-ar fi văzut ochii plini de spaimă. Marita continua să se lipească de trupul lui, să-i poarte mîna pe pieptul gol, vîrîtă printre nasturii cămeșii.

Petre se smunci. Alergă în odaia de baie și începu să caute. Marita fugi în panică după el și se duse drept la dulăpașul cu doctorii. Luă și strînse în pumn un cașet de hîrtie. Apoi se-ntoarse brusc, drept cu fața spre Petre, piept în piept, bravîndu-l, cu capul sus, cu părul în dezordine, parcă zvîcnind și el.

— Marita, dă-mi ce ai acolo.

— Nu !

— Dă-mi !

— Nu !

Petre îi apucă pumnul într-al lui și începu să-l strîngă ca să-l desfacă.

— Nu te-apropia ! Nu pune mîna ! Lasă-mă !

— Marita !

— Nu mă brutaliza !

— Dă-mi !

— Nu !

Petre îi strivi degetele și-i scoase cașetul. Din el curgea un praf alb, subțire. Cocaină.

Marita ridică mîna mortificată ca să-l lovească în obraz. Petre îi prinse brațul în aer și încercă să o calmeze ca pe-un bolnav.

— De ce faci asta, Marita ?

— ...

— Spune-mi de cînd iai. Trebuie să știu. E foarte important.

Marita se repezi să-i ia din buzunarul de la piept, unde-l pusese, cașetul de cocaină. Era singurul pe care-l mai avea, și altul nu putea căpăta decît foarte greu. Se lupta cu o încăpă-

ținare și o furie cu care nu se luptă decît o mamă pentru copilul ei răpit.

Petre o îngriji și o veghe cu o dragoste nemărginită.

Cînd Marita se calmă și ieși din transă, Petre o luă în brațe, cu capul pe umărul lui, și ea adormi astfel ca altădată, în noaptea de la căpătîiul lui Radu.

El rămase toată noaptea treaz, uitîndu-se la ea.

„Biata Marita !"

Și din inconștient, de undeva, îi veni în minte melodia de la începutul *Simfoniei a șasea*, ca o chemare.

O ! Dacă-ar fi putut s-o fredoneze încet Maritei, pentru ca să măsoare artificialul sinistru al beției ei albe, care-o duce la decrepitudine și moarte !

Și Petre încercă în adevăr s-o fredoneze, dar încet de tot, fără să știe singur dacă ar vroi ca ea să se trezească și s-o audă, sau dacă ar vroi să doarmă înainte.

Dar, se pare, Marita a auzit-o, ca prin vis.

XXVI

Măndica rătăcise toată ziua ; ceasuri întregi. Doamna Cristescu era plecată din București. Se opri la blocuri și întrebă portarii dacă nu este cumva vreun loc pentru dînsa.

O cucoană ar fi vroit s-o angajeze, dar s-a temut, pentru că Măndica, n-avea acte. Un alt portar, bătrîn, cu figură blîndă, șchiop, merse cu ea și sună la un apartament. A ieșit o cucoană bătrînă, cu părul alb. Portarul i-a spus despre ce-i vorba. Cucoana îi pofti în vestiar și aprinse lumina. Apucă numai să-ntrebe : „De unde ești dumneata ?", fiindcă Gheorghiță, speriat poate de lumina stridentă a becului, care-i veni deodată în ochi, sau de cucoana cu părul alb, sau poate chiar numai de frig, începu să plîngă, țipînd.

Măndica încercă zadarnic să-l împace. El țipa din toate puterile. Ochii îi erau ieșiți din orbite, și fața stacojie. Și țipa, țipa :

— Oaaa, Oaaa...

Măndica începu, intimidată, nenorocită :

— Ssst, sssst ! Copilul nu vroia să știe de nimic. Cucoana mai vroi să vorbească, dar nu se putea înțelege, fiindcă nu se mai auzea nici în cer, nici pe pămînt, din cauza țipetelor lui Gheorghiță.

Doamna își pierdu răbdarea, îi făcu semn din cap și din mînă să iasă. O întîmplare nenorocită ! Portarul dădu din umeri, în semn că altceva nu mai poate face. Pe scări, Gheorghiță continuă să țipe cu încăpățînare, încordîndu-se din tot trupul în pelinci :

— Oaaa... Oaaa... În uși ieșiră cîteva persoane, să vadă ce s-a întîmplat, și păreau furioase. Una din ele chiar apostrofă destul de violent pe portar pentru că lasă să intre pe scări tot felul de persoane străine :

— De-aceea se întîmplă atîtea furturi.

La ușa mare care da în stradă, Măndica ar fi vroit să sărute mîna portarului pentru bunătatea lui. Starea ei de umilitate atinsese cele mai adînci funduri.

Picioarele-i erau ude. Pe trotuar era o mocirlă amestecată din noroi și zăpadă pe jumătate topită, care țîșnea cleioasă în toate părțile subt pașii trecătorilor. Era un frig umed și pătrunzător.

După o zi întreagă de încercări, Măndica se găsi deznădăjduită, fără nici o soluție. Se opri și se rezemă de un zid, la adăpost. Gheorghiță tăcuse. Nu dormea însă. Ochii lui verzi, tulburi se vedeau rotunzi subt colțul plăpumii lui mici, primită în dar prin colecta doamnei Viorica, de la maternitate. Și ochii lui păreau de data aceasta dezolați. Semănau cu ochii bătrînilor sclerotici. Aveau o fixitate obsedantă, de ființă moartă.

Măndicăi îi veni o idee: Gara. La gară. Întrebînd din om în om, cu greu putu ajunge pînă acolo. Cînd fu aproape și recunoscu turnul cu ceas, simți în ea o mare fericire, de parcă ar fi ajuns la un liman, și de acum încolo orice nenorocire a luat sfîrșit.

Aici, după atîta rătăcire prin necunoscut, știa pe unde merge și unde are s-ajungă. Locul i se părea familial și primitor ca o casă părintească adevărată. Nimeri totuși cu greu, printre mulțime grăbită, hamali încărcați și cărucioare care huruiau pe rotițe mici de fier, în sala mare, unde mai fusese o dată. Căută chiar să se așeze în locul în care a stat în celălalt rînd. Acum i se părea un loc neînchipuit de bun.

Pe jos însă, pretutindeni, se întindea, frămîntată de tălpi, aceeași pastă cleioasă din zăpadă topită și noroi. Era greu să te așezi în ea. Cîțiva soldați stăteau pe lădițele lor cu efecte, cap la cap, fumau și vorbeau în șoapte. Lume era mult mai puțină ca întîia oară, dar era și acuma cald.

Picioarele se surpau subt ea. Parcă dacă ar mai fi stat așa s-ar fi îndoit în zigzag, moi, toate oasele. Sau oasele ar fi trecut unele prin altele. Curăți cu podul palmei de noroiul ud o bucățică de loc mai ferit și se puse jos. Pe Gheorghiță îl așeză pe bucceaua ei cu rufe. Măndica aplecă urechea spre el ca spre un ceasornic pe care-ai vroi să-l auzi dacă mai merge și ascultă o clipă răsuflarea lui egală și fosăită. Apoi adormi și ea.

Cînd se trezi trebuie să fi fost spre miezul nopții. Împrejur nu mai rămăsese decît cei trei soldați pe lădițele lor, aplecați cap la cap, ca oile cînd e arșiță.

Se clătina din tot trupul, în semn de deznădejde. Nu mîncase nimic, de-o zi. Începu să petreacă în gînd banchetul de la avocatul Machedon: farfuriile lungi cu flori deasupra; fripturile care sfîrîiau în gura cuptorului cînd le scotea Mița ca să le stropească, prăjitura mare cu zăpadă de două degete peste ea... Toate acestea s-au întîmplat oare aievea, sau au

fost numai un vis? Bunătățile acelea n-au fost ale ei. Nici nu i-au dat să guste. „Nu cumva vrei să-i dai și toantei?" spuse Mița. „Păcat să strici orzul pe gîște!" Dar sînt oare oameni pe pămînt care le au, le mănîncă, și încă le mai rămîn resturi? Și oamenii aceia îi apărură Măndicăi, puternici ca niște zei. Toți oamenii aceia de la oraș, care erau în casele acelea mari și calde și cărora nu le lipsea nimic, erau grozav de puternici. Măndica se gîndi că de-o vorbă de-a lor, de voia lor putea să depindă toată fericirea ei, toată viața ei. Fericirea ei sărmană și mică! Numai s-o primească pe ea în serviciu, roabă. Fără leafă. Numai casă și masă.

Dar nici atît nu se putea. Toți oamenii aceia din case puteau face asta dacă ar fi vroit. Nu era mare lucru. Ea ar fi muncit. Dar nu vroiau. Nu vroiau.

Gheorghiță începu iar să plîngă. Îl ridică la sîn. Sînii ei trebuie să fi fost reci. Gheorghiță începu să sugă cu lăcomie. Cum Măndica era de-atîta timp nemîncată, se vede că laptele se făcuse din trupul ei, din carnea ei, printr-o metamorfoză. Măndica se simți tot mai golită de puteri.

O îngrozea apropierea dimineții. Atunci trebuie să ia o hotărîre. Să pornească iar de la capăt cu cerșetoria muncii ei și să ofere ceva care nu trebuia nimănui, de care toți fugeau: munca ei.

Un tren pentru care, se vede, nu era ridicat semnalul „liber" în stație, fluiera prelung și repetat, cu o chemare disperată, ca pentru ajutor. Atunci, spre ziuă, era liniște peste tot. Fluieratul acela sfîșia tăcerea, violent. Măndica îl auzi. Ascultă cu atenție, cu capul fix, cu urechile parcă întinse. O chema? De ce-o fi fluierînd așa de lung? Trenul. Singura scăpare. Trenul. Dar toate i se părură la fel de grele. Și asta era greu. Obositor. Dacă atunci, acolo, ar fi intrat un tren și ar fi trecut peste ea, ar fi fost o binefacere. Nu s-ar fi clintit din loc. Dar altfel?...

Dimineață, de cum se lumină, plecă grăbită, ca și cum ar fi avut o treabă urgentă și un plan pe care trebuia să-l aducă la îndeplinire. Măndica n-avea însă nici un plan. Nici un gînd al ei nu mai lucra, n-o mai împingea înainte. Era un mare gol în toată ființa ei. Dar era greu peste măsură. Toate erau grele. Și Gheorghiță era greu în brațe. O durea încheietura de la cot, din umăr. Nu mergea cu voia, cu știrea ei. Era purtată, dusă înainte, cum au mers magii după stea. Steaua ei. Steaua ei căzătoare. Știa numai atît : să fugă de oraș, de lumea de-acolo, departe, cît mai departe. Atît știuse. Atît vroise.

Cele din urmă case din București, scunde, mizerabile, se răreau, și Măndica ieși în cîmpul gol. Un șir de stîlpi însemna un drum. Cîmpul acoperit cu zăpadă era pustiu. Măndica se înfricoșă de singurătate. Nu știa ce glas interior îi striga însă mereu, înainte, mai departe. Mergea în nesfîrșit. Urcă o ridicătură ca un parapet. Era pe șinele liniei ferate București—Ploiești. Șinele luceau înainte, gata să se împreuneze la vîrf. Aici era mai ușor de mers. Zăpada nu mai era groasă. Fusese spulberată de vîntul trenurilor. Călca pe traverse, numărîndu-le în gînd, pînă ce obosi.

Prin sîrmele de telegraf de pe lături fluiera cu variațiuni în unde. Vîntul îi bătea în față. Își trase bine broboada peste urechi și își înfășură tot capul. Numai ochii îi rămaseră afară și vîrful nasului. Îl strînse și pe Gheorghiță la piept, acoperindu-l cu totul ca pe un pachet lungăreț. Mergea cu încăpățînare, cu fruntea înainte, tăind curentul. Să ajungă la un sat, oriunde. Poate în satul ei, la casa ei. S-o primească Tinca, tata... Da. Acasă, acasă... Oare șinele astea duc spre Crivina ? Va înfrunta orice. Să ajungă acasă. Să-l salveze pe Gheorghiță. Să-l lase acolo. Pe urmă, ea va vedea ce face. Acasă, acasă...

Parcă auzi un fluier prelung. Fluierul trenului de astănoapte ?! Dar nici acest gînd nu-l putut isprăvi. Șinele vibrau subt tălpi, se cutremurau, agitate.

Întoarse capul. Locomotiva era acolo, mare, mare, înaltă, înspăimîntătoare.

„Doamne !"

O surprinse așa, cu capul întors, poticnindu-se. Vagoanele trecură repede, unele după altele : „zdup, zdup, zdup, zdup", la intervalul dintre șine.

Nimeni n-a știut că era Măndica, fiindcă nu avea acte. Avea numai viața ei. Și de-atunci, nici acasă la ea, nici nicăieri, nimeni, niciodată n-a mai auzit de ea.

Cea făcută bucăți de trenul Orient-Expres era fără nume.

XXVII

Petrache cobori în gara Crivina dintr-un tren mixt care făcea cursa numai pînă la Ploiești. În Gara de Nord se urcase în primul vagon din coada trenului, cum intrase pe peron.

Stătuse la un geam tot timpul. Se desprimăvăra. Cîmpul se simțea pustiit de apa zăpezilor topite și părea umflat ca o plămadă care începe să crească. Pe întinderile drepte, de șes, nu se vedea nici o vietate, dar se presimțea în adînc frămîntarea creatoare. Ogoarele erau încă triste și negre.

Petrache se uita cu aviditate și bucurie. Parcă ar fi vroit să coboare din vagon și să o taie de-a dreptul peste cîmp, cu picioarele înfundîndu-se în noroiul negru și cleios.

Legănatul, zgomotul trenului, aerul acela de vacanță îl trecură dincolo de amărăciune și se trezi deodată fredonînd singur, în gînd, pentru sine. Acesta era un acompaniament involuntar al gîndurilor lui nepreoise și amestecate.

„De unde-i melodia asta ?" se întrebă Petrache. Și iar o fredona. Un fragment scurt, inform, dar destul ca să-i marcheze o stare de suflet independentă. Îl reluă de la capăt. „De unde ? De unde ?" I se părea atît de familiar, încît ar fi avut tentația să creadă că e o genială compoziție proprie. O inspi-

rație de moment. Și iar o fredona. Era ca un vers frumos, ca o strofă dintr-un poem mai lung. Dar care-i poemul ?

Deodată, fața i se ilumină copilărește : *„Simfonia a șasea. Începutul din Simfonia a șasea"*. O ascultase cu Marita. Era, se vede, un semn de la ea această ranghenă ; ca o floare pusă la butonieră ca să n-o uite, sau ca un parfum al ei care-l urmărea. Petrache simțea că-i este dor de Marita și începu să sufere. N-are s-o vadă azi. De mult timp nu se mai despărțise de ea. Nu mai vroia s-o lase singură. Tocmai din seara aceea, după concert.

El constată că Marita face tot mai mult parte din viața lui, parcă din ființa lui, ca un organ esențial și delicat. Peisagiul avea un anume colorit : Marita. Primăvara avea o anumită bucurie : Marita. Gîndurile aveau o anumită melancolie dulce : Marita. Sufletul lui își găsea vioiciunea și dorința de a trăi : Marita. Viața, pe-aici, prin simplitatea aceea pustie, care-i defila pe dinainte, putea fi fericită, frumoasă : Marita. El mai putea fi îngăduitor și plin de iertare față de oameni, de toți oamenii : Marita. Casa copilăriei lui, așa de îndepărtată, este undeva, acolo unde o așază acum amintirile lui, mare și frumoasă : Marita. Mama lui, care i-a venit în minte atît de bună și de chinuită în viața ei, în fiecare zi, și pe care n-a uitat-o niciodată, trebuie să-l aștepte, trebuie să știe că el va veni odată cu bucurie în ochi, cu o nestăpînită dragoste, care nu va fi numai a lui, ci și a altcuiva : Marita.

Asociațiile de idei se succedau fără un șir logic, cum se întîmplă totdeauna atunci cînd nu te gîndești anume la ceva precis și cînd rătăcești cu gîndurile fără de rost într-o regiune care nu-i nici vis, nici realitate. Dar, oricît de variate ar fi fost aceste asociații, ele se duceau, dar se înturnau mereu către ceva fix : Marita.

Petrache coborîse din ultimul vagon pe un pietriș mișcător și zgomotos. Pașii lui se înfundau în pietricele rotunde cu sonorități de nuci uscate. Gara, roșie, i se păru departe. Alți că-

lători, de-a lungul trenului, părăseau vagoanele, opintindu-se cu o grabă comică pe loc, prin pietriş. Oamenii erau negri şi mărunţi pe lîngă vagoanele lungi. Parcă o invazie de furnici părăseau scheletul unui animal preistoric, uscat, pe linii.

În staţie era o vagă atmosferă de linişte, de plictiseală şi de lene. Băieţi şi fete se plimbau la braţ, amestecat, într-o parte şi alta a peronului, ca pe o scurtă promenadă a unui fragment de grădină publică provincială. Cîteva bănci verzi erau înşirate de-a lungul peretelui, ca la o alee, şi toate erau încărcate de oameni în poziţii neglijente, care stăteau şi se uitau, căscînd, la tren. Era vădit că stau acolo de multă vreme şi că ar mai sta, mult, privind fie trenul acela mixt, fie un tren leneş şi plicticos de marfă, fie şi numai şinele paralele, multe, una după alta.

Pe o altă linie fîşîia pe loc, obosită, asudată, parcă, o locomotivă veche (viteza maximă : 40 km pe oră), legată de un tren de marfă cu vagoane goale. Trebuie să fi fost şaizeci de vagoane. Locomotiva lua apă.

O atmosferă de neurastenie completa tabloul. Petrache observa totul cu o sensibilitate specifică pentru locuri unde n-ai mai fost de mult şi în care găseşti deodată şi lucruri cunoscute, cu reminiscenţe, şi amintiri, şi lucruri necunoscute, care te supără, fiindcă nu pot să evoce nimic din trecut.

În dosul gării domnea aceeaşi atmosferă, într-un miros greu de urină de cal şi de grajd. Două trăsuri arhaice, numai fierărie şi resturi de aripi şi burduf, aşteptau parcă de-o veşnicie, din altă eră. Petrache îl recunoscu pe Dionisie, birjarul, care făcea şi în copilăria lui meseria asta de birjar de la gară, în satul Româneşti şi mai departe. Sta pe capră, cu spinarea încovoiată ca un şold de cal slab.

Petrache îl recunoscu. Dar Dionisie îşi redusese trăsăturile lui caracteristice la minimum — la cîteva linii, acum precise şi adînci, ca-n acele picturi care sintetizează fizionomiile. Trăsăturile erau aceleaşi, ele erau doar Dionisie, dar îngro-

șate, osificate, uscate, lipsite de viață. Totul era simplu și îngroșat. Se accentuase bolta frunții, curba nasului, unghiul fălcilor subt ureche, bărbia.

Este curios cum în oameni, și mai cu seamă în bărbați, bătrînețea pune accentul pe unele trăsături care nu păreau esențiale în tinerețe, pierdute în viața proprie a cărnii, și le relevează apoi ca cele mai caracteristice pentru definirea acelei fizionomii. Presimți și îți aduci aminte că ceva din ele subzista de-atunci, abia ghicit, dar că acum și-a găsit formula definitivă.

Era el, Dionisie. Dar era mai cu seamă o amintire a lui, sau o formulă picturală, o realitate prin transfigurare a ceea ce a fost el. Puterea de evocare a acestei supraviețuiri era însă extraordinară, ca a unei adevărate opere de artă.

Dionisie nu-l recunoscu pe Petrache. Și Petrache porni cu birja condusă de acest tablou evocator al unei alte vremi. Îi spuse unde să meargă.

— A ! La Voicu. Dar el trebuie să fie pe-aici, la Costică. (Costică era cîrciumarul din colț.)

— N-are-a face, tăie scurt Petrache.

Privirile lui umblară împrejur curioase, verificînd. Cînd era mic, foarte rareori ajungea pînă aici. „În gară“, cum se spunea acestui cartier de cîrciumi și dugheni de mic tîrgușor, era departe pentru el atunci.

Strada, casele i se păreau mici și neînchipuit de triste. Un vînt călduț de primăvară timpurie flutura pe pereți afișe de ziar.

Petrache nu vorbi nici un cuvînt. Vroia să fie singur într-un decor, pe care-l cunoștea și care totuși schimbase așa de mult de proporții.

Dionisie îmbătrînit, blazat, nu mai avea nici un fel de curiozitate, cu toate că clienții lui erau îndeobște cunoscuți, mereu aceiași, care mergeau o dată sau de două ori pe săptă-

mînă cu tronul la București. Domnul acesta era un strein, dar curiozitatea lui Dionisie era obosită, sclerozată.

Pasul cailor tropăia rar, neregulat, într-o cadență asimetrică (fiindcă unul era șchiop) pe caldarîmul șoselei. La același timp, se auzea un sunet deșert de fier, fiindcă un cal avea numai o jumătate de potcoavă, și aceea aproape să cadă și se agita singură în lături. Trăsura fusese odată cu roți cauciucate, acum în parte golite. Roțile mergeau de aceea în salturi succesive, de parcă trăsura ar fi înaintat pe un angrenaj de roți dințate.

Petrache se lăsă în voie, furat de monotonia acestor zgomote și legănări. Cu bustul aplecat înainte, cu brațele pe genunchi, se uita grăbit la dreapta și la stînga, la cele două șiruri de case care se aliniau de-a lungul șoselei. Uneori își aducea aminte numele celui care-o locuiește, dar de cele mai multe ori trebuia să facă o sforțare ca să-și aducă aminte. Erau și unele case noi, din ultima vreme.

Cînd nava aceea de uscat din fierărie și coji murdare de praf, cîrmi spre pădure, parcă însăși inima lui Petrache se umplu de lacrimi. O emoție mare îi cuprinse toată ființa, și-n ea se amesteca bucurie și o sfîșiere necunoscută de tristețe. O grozavă senzație de trecere, de mergere în timp, înspre ruină și moarte, îi strînse sufletul.

Trăsura lui Dionisie se oprise la crucea șoselei care bifurcă și duce spre Potigrafu. Petrache îl bătuse pe umăr. Vroia să se dea jos înainte de casă. Plătind birjarului, zări vișinii din grădină și pătulul. Petrache înțelese brusc pe toți acei aventurieri care, după ce au dus o viață agitată peste mări și țări, atunci cînd își presimt sfîrșitul, se întorc să moară la locul de unde au plecat.

El era tulburat, dar tulburarea aceasta era așa de adîncă, încît ajungea în funduri unde totdeauna nu este decît liniște

şi nici o agitaţie de la suprafaţă nu ajunge. Privi în jur, în urmă. Birja lui Dionisie se înapoia la pas. Altcineva nu mai era.

Petrache începu să meargă încet, cu paşi egali, ca de bătrîn, spre casă. Era cu neputinţă să definească ce era în el. Era sigur o surpriză, ceva neînţeles, parcă o farsă. Totul era aşa cum ştia el : casa, şura, pătulul, vişinii, dar toate în miniatură, îngrămădite în jurul unei curţi mici, cu o grădină mică în fund. Un joc de copii. O transpunere fidelă, într-un joc pentru copii. Acesta a fost coşmarul copilăriei lui.

Deschise portiţa, care veni singură la loc, pocnind în urma lui, de parcă ar mai fi intrat cineva după el. Un cîne galben, florean, slab peste măsură, cu coada încîrligată, începu să-l latre.

Se opri. Pe aici a fost el ; a trăit el. El, Petrache mic, copil. Uşa, dată cu maro, de la tinda casei era închisă. Cînele lătra tot mai înfuriat, apropiindu-se, dar casa părea pustie. Nimeni nu ieşea. Petrache se opri la prispă şi începu să strige, ca la oraş :

— Alo... alo...

Nu ieşi nici atunci nimeni. Încercă uşa. Clanţa se ridică, şi el se văzu în tindă ; cu scara pusă la pod, cu sacul cu făină, cu o căldare cu apă, cu masa joasă rotundă din lemn de brad, cu două scăunele scunde... toate acolo unde le lăsase el acum 16 ani.

Un pui de pisică sări speriat de pe sacul de făină, pe care dormea, şi zbughi repede în pod, pe scară, agăţîndu-se încovoiat ca un drac.

Petrache răsturnă cu piciorul o farfurie de tablă cu lapte pentru pisici. Farfuria trăncăni gălăgios, ca ceva căzut şi rostogolit.

O voce slabă din casă întrebă stîns :

— Cine-i acolo ?

Petrache recunoscu vocea mamei lui. Ar fi recunoscut-o și după o mie de ani. Deschise grăbit ușa de la odaia din dreapta, unde știa că se locuiește permanent.

Mama lui, palidă, slăbită, era culcată în pat, cu broboada pe cap, cu mînile adunate subt obraz. Petrache se opri, tremurînd de emoție. Tinca îl recunoscu și silabisi cu ezitare :

— Petrache ?!

— Mamă !

Într-o clipă, Petrache fu în genunchi lîngă pat, cu capul aplecat deasupra feței mamei lui, luîndu-i capul în mîini, sărutînd-o, amestecînd amîndoi lacrimi de bucurie și de tristeță.

— Mamă, mamă...

— Petrache al meu. Puiul mamei, Petrache...

Tinca îl cuprinsese cu brațele pe după gît și-l strîngea asupra ei, tremurînd.

Încolo, în toată casa nu mai era nimeni. Așa-l aștepta pe Petrache de atîția ani.

Epuizată de emoție, de efort, căzu iarăși cu capul în perină, cu fața întoarsă spre Petrache. În ochii ei, din care curgeau lacrimi, era neînchipuită bucurie și neînchipuită tristeță ; era uimire și spaimă, și nedumerire, și iarăși adîncă, sfîșietoare tristeță. Se simțea atît de slăbită în ziua aceea mare de reîntoarcere a lui ! Prin bucuria ei fulgeră, tăinuit, teribil, un tragic presentiment de moarte.

Se gîndi că dacă Petrache ar mai fi întîrziat puțin, peste o lună, două numai... Și lacrimile ei începură să curgă mai tare, tăcut...

Tinca ațipise. Petrache o lăsă să doarmă. Rămase încă mult timp alături de pat, pe unul din cele două scăunele scunde. Făcu lampa mică.

Petrache era numai o umbră. S-ar fi putut foarte bine să fie numai o închipuire, o fantomă neagră de delir a mamei lui. I se vedea numai spinarea încovoiată. Simbol simplu al vieții lui.

Privi lung chipul mamei, trupul ei întins. Se micșorase. Era mai mică, mai puțină la trup, mai scurtă. Dispăruse cu totul de pe fața ei acea abundență de vitalitate de odinioară. Avusese o expresie așa de blîndă, așa de senină ! Acum, trăsăturile erau pronunțate, unghiulare, liniare, precise. Petrache întrevăzu ușor, subt pielea galbenă, craniul. De ce oare tocmai atunci ?! Nu. Această viziune era prea crudă, prea înfiorătoare.

Își puse paltonul pe umeri și ieși afară. Cînele galben începu să-l latre, apoi obosi și se retrase în marginea oăpiței de paie, unde își avea scobit un culcuș. Petrache rămase în ourte, cu noaptea, cu cerul, cu tăcerea. Nu era un ceas tîrziu, dar în sat era o tăcere masivă, care părea să aibă proporții universale. Deasupra, cerul era senin și acoperit de stele. Crengile copacilor, încă uscate, se proiectau pe el, la orizont, ca pe o estampă. Creierul lui Petrache, conștiința existenței lui, era acolo, ca centrul universului. Toate constelațiile erau reproduse în el, încăpeau în el, cu mister cu tot.

Începu să se plimbe prin curte, între poartă și șură. Mama-i spusese ce simte, ce-o doare. Petrache o consultase îndelung. Asociase, ordonase toate simptomele. Sigur o leziune la stomac. Poate o tumoare. Poate cancer. Petrache și-o spuse involuntar, ca un produs logic al unui proces mintal, ca și cum ar fi fost vorba de un diagnostic oarecare, pus unui pacient anonim, adus la spital. Dar asta era mama lui !

Petrache se cutremură de groază. Ce bine c-a venit ! Trebuie să fi fost o telepatie. Își făcu reproșuri aspre că n-a venit pînă acum, că ura de tată a dominat și hotărît peste dragostea lui pentru mamă. Dar nu era timpul de regrete deșarte.

Și Măndica... Plecată fără să se mai știe de ea nimic. Plecați, fugiți amîndoi. El, apoi Măndica.

Ura lui crescu, mînioasă. Totul a fost irosit, suflat în vînt de patima stupidă a tatălui lui.

Fruntea bombată, ochii ageri și curioși, chipul acela plin de exuberanță și încredere în sine păreau iarăși schimbate. O altă mască se substitui atunci, pe întunerec, ca pentru un alt act de dramă — actul final : boala mamei lui, care împlinea tot mai acerb o serie neagră a vieții lui.

Tot ce-l atinse direct pe el a putut să suporte cu aceeași dîrzenie de totdeauna ; ființa lui era obișnuită să reacționeze precis și drastic la orice lovitură. Ochii lui, totdeauna măriți de-un aer interogator, vedeau satisfacția de dincolo de orice dificultate prezentă. Dar de data aceasta era lovit în viața mamei lui, în celulele din care parcă și acum își mai trage viața, ființa lui. Parcă cineva l-ar fi lovit pe la spate.

Petrache, sub greutatea încercărilor care se încăpățînaseră asupră-i, se simți acum obosit, bătrîn. El începuse lupta lui cu mult prea devreme, pe cînd nu se dezvoltase încă suficient. Sorocul capacității lui de îndurare, de efort, de muncă era ajuns. El intrase în greutățile vieții cu 16 ani mai înainte. Uzura lui a fost cu atît mai mare, cu cît o suportase un organism încă neformat. Poate fizic nu era încă epuizat, dar sufletește era un învins. El crezuse în onestitatea efortului său, și credea într-o lume netă, curată, în care va putea izbuti. Succesul i-ar fi prelungit rezistența, i-ar fi întărit resorturile.

Mișelia, care mișună în București l-a eliminat ca pe-un element strein, pe care nimeni nu-l dorea. Avea un ideal ; nu mai are nici unul. Știința, arta lui i-au devenit ca o pasiență, ca un joc de unul singur pentru o ușoară gimnastică a creierului.

Bătrîn la 31 de ani ! Mai rău : blazat. Confrate bun cu Ipsilante. De-acum încolo, amator de paradoxe și formule inedite de cinism. Monitor inutil și gratuit al existenței altora, al existenței universului însuși. Totul dintr-o eroare. O dez-

rădăcinare, o transplantare într-un pămînt și într-un climat absolut impropriu. Se mai poate revenire ? Se mai prind oare, aduși la loc, copacii în toată firea, care n-au putut să meargă aiurea ? Poate este încă posibilă o împăcare cu pămîntul. Natura în sine nu cere prea mult omului. Omul cere tot mai mult de la ea. Nu va mai pretinde să o domine întru nimic, nici să fie un zeu sau semizeu. O acceptare a lucrurilor firii așa cum sînt. Fără revolte !

Petrache se simțea cu atît mai amărît cu cît cobora în el mai adînc. Privi stelele, cu fața în sus, ca-ntr-un extaz dintr-un ritual simplu, care făcea de-acum parte din noua lui religie. Stelele palpitau, ca niște mici meduze de lumină. Erau vii.

Niciodată n-avu prilejul, nici răgazul să stea atît de direct cu sine însuși ca în noaptea asta de primăvară. Munca e un mare dușman al cunoașterii de sine, a confruntării cu ceea ce este altceva decît existența materială.

Și-apoi, Bucureștiul, orașele mari sînt fără stele. Acolo nu poți avea contact decît cu oameni, cu case, cu străzi, cu realizări omenești. Nu rămîi niciodată față-n față, ca aici, acum, ca la o judecată de pe urmă, cu însuși universul, cu imensitatea lui.

Tăcerea este somnul universului. La București nu este tăcere niciodată.

În liniștea deplină a nopții, se auzi aproape un lătrat scurt de cîne. Apoi se auziră niște bombăneli. Parcă cineva ar fi vorbit singur pe două voci. După aceea începură să se deslușească cuvinte :

— Ce ? Cooperativa-i a lor ? Cooperativa-s eu. Cui nu-i place, să plece ! Gata !... Eu nu mă las călcat pe coadă. Gata... Cu-i nu-i place... Eei !! mama voastră... Gata... Ce comitet-necomitet ? Comitetu-s eu. Gata... Cui nu-i place...

Petrache cunoscu cu groază, venind din negura celor 16 ani din urmă, același, tare, sonor, glasul tatălui lui. Vraja de-acum cîteva clipe se risipi ca un vis. Petrache înfruntase cu ușurință

prezența lui în fața universului. Dar acum era mai greu. Tulburarea, mînia și ura se ridicară în obraji. Și ochii lui căpătară în acea clipă hotărîrea lor de luptă nealterată și întreagă.

Vasile Voicu îmbrînci portița, care cedă ușor. Se poticni și căzu.

— Mama voastră ! Gata !

Petrache rămase pe loc, înmărmurit. Nu era mult de cînd mama lui ațipise.

Vasile Voicu zări, ca printr-un vis tulbure, o umbră în mijlocul curții.

— Care-i acolo ?... Care ești, bre... mama...

— Eu sînt.

Glasul lui Petrache era ferm și metalic. De-abia atunci, auzindu-l, surescitat el însuși, își dădu seama cît de mult semăna cu al tatălui său, și avu o repede crispare de neplăcere.

Lui Vasile Voicu, răspunsul îi trecu pe la ureche și i se păru sfidător. Îi aminti totuși ceva...

— Care eu ?

— Petrache. Ticălosule, nerușinatule !

— Cum ?! Cum ?!... Ce cauți aici la casa mea ? Pleacă !

Vasile Voicu trecu pe lîngă Petrache, spre ușa de intrare a casei, fără să se uite la el și parcă ferindu-se ca de un pilon electric de mare tensiune pe care-i scris „Pericol de moarte".

Ochii lui Petrache erau răi.

— Mă rog, ce mi-ai venit ?... S-a terminat mălaiul la București ?

— Taci, ticălosule !

— Să taci tu, lepădătură ! Eu îs acasă la mine. Așa să știi, mama ta...

— Taci !

Vasile, înjurînd, își continua drumul prin tindă, înspre odaia unde dormea Tinca.

— Nu intra acolo !

Petrache acum venea după el, numai cîțiva pași mai în urmă.

— Ei, asta-i ! Nu-mi dai voie tu ? Biiine-am ajuns !

Clanța ușii țăcăni scurt.

— Hai, madamă, scoală ! Iar dormi, putoare !

Era prea mult.

Petrache se repezi asupra lui, îl apucă de după ceafă, de guler și-l trase înapoi. Îl trînti jos, între cele două paturi, îi puse genunchiul pe piept și-l strîngea de gît.

— Taci, taci, bețivule !

Vasile Voicu, speriat, mai bolborosea ceva, acum rugător, penibil, și din ochii lui curgeau lacrimi.

Tinca sări din somn.

— Petrache, Petrache, nu-l ucide !

Petrache descleștă mîinile. Abject, laș, Vasile Voicu rămase întins jos, cu genunchii îndoiți spre gură, plîngînd cu spasmuri. Petrache gîfîia. Își ridică paltonul căzut jos, își așeză hainele pe trup.

În perete, lampa cu oglindă, în care nu mai era gaz, fumega roșietică, înecăcios și iute.

— Mamă, haide cu mine.

Și Petrache începu s-o îmbrace, și-i aduse cațaveica din cealaltă odaie, de la locul pe care-l știa de-acum 16 ani. Făcu și o legătură cu haine și lucruri.

Cînd umbla prin casă ca să adune cele necesare, păși peste trupul lui Vasile Voicu ca peste un mort. Vasile gemea. Într-un timp avu o grohăitură prelungă, spasmurile îi contractară gîtlejul, și din el, ca dintr-un hîrdău ermetic căruia i s-ar fi dat cep, țîșni în răstimpuri cu forță arteziană toată consumația lui de la cîrciuma lui Costică.

— Porcul ! exclamă Petrache cu scîrbă.

În odaie se răspîndi un miros pestilențial și acid de drojdie de vin. Tinca sta nemișcată. Asista la un vis urît. Oare totul e aievea ?! Și se lăsa îmbrăcată ca un copil.

Mînile lui Petrache simțiră subt degete pielea moale, flască, pe oasele tari și noduroase ale mamei lui.

Vasile Voicu începu să sforăie, cu obrazul năclăit în propria lui murdărie.

Lampa se stinse singură.

Cînd Petrache ieși, sprijinind de subțiori pe mama lui, încotoșmănată, afară era noapte senină și limpede. Pe sus se auzeau, prin întunerec, țipete stridente și disperate de păsări călătoare necunoscute, care să chemau, mergînd spre miazănoapte. Țipetele acelea aveau ceva de spaimă, ca țipetele de cucuvaie.

XXVIII

Tinca Voicu fu internată la sanatoriul St. Vincent de Paul, subt îngrijirea lui Petrache.

În el se redeșteptară energiile și încrederea din trecut. Minunea aceasta a omului, care era știința medicinei, căreia el sacrificase totul pînă atunci, toată floarea tinereții lui, arta lui, de care nu se îndoia, trebuia să realizeze miracolul.

El, Petrache, era chemat s-o salveze pe mama lui. Pentru asta vînduse ziare desculț și flămînd, pentru asta stătuse la azil, într-o odaie de portar, într-o jumătate de cameră de servitoare bătrînă, pentru asta muncise nopți întregi pînă ce cădea cu fruntea pe masă, pe cărțile deschise lîngă craniul care rînjea alături ; pentru asta n-a avut tinerețe, nici bucurii ; pentru asta n-a cunoscut petreceri și oameni ; pentru asta a căzut în brînci muncind în spitale ; pentru asta a gîndit atît de adînc meseria lui ; pentru asta a inventat o metodă proprie de narcotic și de tratament postoperator ; pentru asta i-a pus Dumnezeu dexteritatea de vrăjitor în mîni. Ca s-o salveze pe mama lui.

Tot ce-a făcut, tot ce-a gîndit tot ce-a suferit timp de 16 ani, pentru asta a fost. Toată truda care i-a săcătuit viața, pentru asta ; o viață de om, pentru asta. Cea de pe urmă a lui credință, credința în medicină, în acest miracol divin de renaștere a vieții, era acum pusă la încercare.

Orașul, Bucureștiul, care l-a torturat, care l-a umilit, care i-a luat copilăria, care i-a pus-o la samare, atît i-a dat : învățătura asta ; instrumentul acesta dumnezeiesc. Acum, Petre nu se predase, zi și noapte, decît acestei opere. Alimentația, medicamentele, injecțiile, toate erau chibzuite, gîndite îndelung. Era tot ce Petrache putea da. Nu mai trăia decît pentru asta.

Marita veghea, schimbîndu-l pe el la patul bolnavei. Dragostea lor se adîncea astfel singură, nemărturisit, fără ca nici unul, nici celălalt să se gîndească măcar o clipă la ea.

Mai vegheaseră odată împreună. Dragostea lor purta de-atunci ceva straniu în ea, din pricina acelor veghi. Era un fruct al tăcerilor prelungi, și crescuse cot la cot cu mari nenorociri, cot la cot cu moartea.

Tinca, cu toată simplitatea ei, își da seama că ceva foarte grav se petrece cu ea. După judecata ei, viața nu merita atîta zbucium și atîta îngrijire. Ea-l regăsise pe Petrache. Îl revăzuse mare, frumos : „un domn". O mare mîndrie se amesteca în emoția ei cu bucuria acestei regăsiri.

Își vedea idealul. Pentru asta suferise, suportase totul atîția ani : pentru gîndul că într-o zi îl va vedea. Acum e acolo. Parcă destinul ei sfîrșea cu această întoarcere. Tot ce avea de împlinit s-a împlinit.

Zi cu zi, Marita se atașa tot mai mult de această femeie îmbătrînită înainte de vreme, care era mama iubitului ei, izvorul fericirii din viața ei. Mama Maritei murise pe cînd ea era mică de tot. Învăța de-abia acum dragostea de mamă.

Tinca putea să mănînce din ce în ce mai puțin. Stomacul nu mai primea aproape nimic. Puținul pe care-l înghițea îl evacua imediat. Simptomele erau tot mai îngrijorătoare și mai

tipice. O culoare galbenă, de ceară, invadă chipul ei altădată așa de rumen și de delicat. O slăbiciune tot mai sfîșietoare, ca un leșin, o făcea să renunțe la orice mișcare. Ea cunoștea deja lucruri pe care nici cel mai mare savant, cu oricîtă știință, nu le va știi niciodată înaintea pacientului.

În sufletul ei domnea o resemnare liniștită, fără nici un fel de contractare inconștientă. Nici o urmă de instinct nu agita într-însa speranțe deșarte de viață sau iluzii. Nu se cramponă de existență, înșelîndu-se.

Petrache și Marita căutau să-i ascundă gravitatea situației. Credeau că ei o păcălesc pe dînsa. În fond, ea îi păcălea pe ei. Nici ea nu vroia să le spuie ceea ce știa. Și ea vroia să-i menajeze. Tinca lua drept bună aparența pe care o crea înșelătoria lor și nu vroia să-i scoată din această aparență.

Fiecare suferea aparte, fără comunicație cu celălalt. Anume.

Petrache presimți că și mama lui vrea să-i păcălească, să le ascundă adevărul ei. Într-o noapte, spre ziuă, cînd în odaie lucrurile de-abia se distingeau, Petrache văzu cum din ochii ei se preling două șuvițe de lacrimi. Asta era mărturisirea, spovedania fără greș a trupului, a misterelor lui.

Dar ce mult credea Petrache în știința lui, în puterea lui! Va dezminți mărturisirile prezicătoare și misterioase ale trupului. Le va dezminți!

Operația nu trebuia să întîrzie, fiindcă starea de slăbiciune se agrava din zi în zi, și mai tîrziu operația ar fi devenit imposibilă. N-ar mai fi fost în stare să o suporte.

Emoția lui Petrache fu stăpînită de hotărîrea și încrederea lui. Pregăti singur tot. Nimeni altul decît el nu puse mîna pe nimic din tot ce privea operația. O făcu cu minuțiozitate, cu metodă, cu calm.

În ziua operației apăru în sală, iluminat, cu fața strînsă de-o extraordinară contractare. Se spălă pe mîni cu săpun, îndelung. Simți că degetele-i tremură puțin, că în el, întreg,

este o vibrare interioară pe care nu o poate domina. Se redresă strîngînd pînă la durere mușchii fălcilor, care se umflară, diform.

Cînd au adus-o în sala de operații, Petrache simți că atunci, de el, de stăpînirea lui depinde totul. Și cu o hotărîre supraomenească, se redresă. Dar evită să se uite la fața ei.

Operația a decurs într-o tăcere grozavă. Cînd va deschide, va ști ce este : dacă se poate sau nu se mai poate face ceva.

Acolo, ascunsă în carnea, în pîntecele ei, care-l născuse, sta taina morții sau a vieții. Nimeni n-o știa. Dar era acolo ; ca într-un miez de fruct ascuns înăuntru.

De la nașterea ei, ca și Petrache, ca și toți ceilalți, purta și ea germenele morții ei, anonim, tăinuit. Era acolo, și pentru atunci, sau unde era ?!

Cînd deschise stomacul, Petrache constată că este prins tot de un cancer avansat. Toți pereții erau prinși. În stomac era un fel de floră suboceanică, cu bureți, cu tumori ca niște eflorescențe virulente. Taina era dezvăluită. Germenele de la început crescuse, se dezvoltase acolo.

Petrache închise la loc, cu artă, cu atenție, ca și cum operația ar fi reușit la perfecție. Așadar, totul, totul a fost neputincios, inutil. Tot. Toată viața lui din urmă ! Știința, arta lui !

Petrache scoase masca, mănușile de cauciuc, halatul și așeză în cutia lustruită de nichel bisturiul, pensele, acele... Și-și spuse iarăși, pentru ultima oară : „Sîntem atît de slabi !"

*

După aceea, timp de două săptămîni, a mai urmat în vorbele cu mama lui comedia, minciuna, pînă la exasperare, pînă la țipăt.

Să glumești c-un mort ; să-l agăți de viață cu povestiri inutile, lipsite de sens ; să minți, să minți, să zîmbești, să faci planuri care sînt copilării ce nu se vor realiza niciodată.

Marita a cerut, a implorat ca trupul fără suflet al Tincăi să fie dus și așezat în cavoul de la Dumbrava. Și Petrache pentru a doua oară a călcat iarba din jurul acelui cavou.

Cînd s-a întors, sufletul lui era pustiit.

XXIX

Luna aprilie din acel an fu o lună capricioasă. În fiecare zi, ploi repezi cădeau peste câmpuri. În urma lor, cerul albastru-deschis apărea spălat și clar. Parcă însuși cerul ar fi fost purificat de ploaie.

Iarba înverzise pretutindeni, de un verde crud. Tot pămîntul izbucnise spre soare, palpitînd ca o imensă vietate. Din sînul lui ieșeau la lumină și la căldură milioane de gîngănii.

Mugurii de frunze nu crăpaseră încă, și florile înzăpeziseră toți pomii. Prin livezile de cireși și vișini era zumzet neîntrerupt de albine. Cerul însuși, noaptea, după un ropot trecător de ploaie, părea și el înflorit de stele. Violetele parfumaseră pădurile cu parfumul lor dulce, delicat și bolnăvicios.

De mult nu fusese pe aceste locuri atîta profunzime de viață și eflorescență. Pomii au rămas așa, încărcați de izbucnirea lor de dragoste, cîteva zile și cîteva nopți. Noaptea, fantomele lor se înălțau ca niște fumuri fantastice prin grădini. Nopțile nu mai erau așa de întunecate, din cauza luminii florilor din livezi.

Corcodușii, scunzi, stufoși, erau înnebuniți de flori. Picăturile curate de ploaie rămîneau ascunse printre petale, ca niște lacrimi tăinuite, de prea mare bucurie.

Pomi bătrîni, caiși cu crengi anchilozate, pruni pe jumătate uscați, care nu mai înfloriseră de cîțiva ani în șir, au dat flori în anul acela, chemați încă o dată, pentru câteva zile, la o nouă tinerețe. Pe dealuri altădată pustii, dintr-un tufiș răvășit de vite, se ridicau singuratice buchete de flori. Oriunde îi

prinsese soarta : pe-o colină, fără rost, lîngă un gard, în marginea unui drum, sau izolat într-o pădure severă de stejari, toți pomii roditori, sălbateci, crescuți dintr-un sîmbure aruncat cîndva, înfloriseră.

A fost un an al învierii de apoi pentru toată vegetația. Flori mici galbene, ca niște nasturi, împînziră de timpuriu iarba de pe imașuri. Albăstrelele smălțuiau poieni singuratice.

Tot ce era culoare în pămînt : galben, albastru, alb, violet, era scos de rădăcini, aranjat în flori, desfăcut în soare.

Această euforie a pămîntului, această beție de viață, n-a durat mult. După cîteva zile, o ploaie a spălat smalțul culorilor, un vînt repede a spulberat petalele mărunte, și pomii au redevenit din ce în ce mai terni ; de-un alb murdar, apoi cenușii, apoi de culoarea castanilor și pe urmă tot mai verzi.

Nebunia dragostei lor trecuse. În crengi, printre frunze, se rotunjea fructul amorului dezlănțuit în soare.

La începutul lui mai, toată natura, de data aceasta cuminte, dar plină de extraordinara putere a tinereții ei, își hrănea belșugul.

Amoruri tîrzii de meri întindeau cerului corolele lor largi de flori cu nuanțe roze. Liliecii își desfăceau ciorchinii lor violeți, albaștri, întinși peste garduri, în vîrfurile lor moi.

Pe colinele dulci, unduioase ale Siretului, care se îndepărtau — cu gesturi largi, întinzînd mantiile dealurilor de albia lui ascunsă, grîul era verde-închis și undula ca niște plete moi subt vîntul primăverii ; orzul și ovăzul ieșeau țîșnind din pămînt, în lanuri verzi și drepte, și porumbul își înșira regulat buchetele lui de frunze exotice.

La Dumbrava, casa și grajdurile vechi retrăiau și ele o a doua tinerețe, năpădite de-o verdeață nebună, care se cățăra pe pereți, se urca pe acoperișuri, atîrna cu vîrfuri de-un verde-deschis pe marginile ulucelor găurite.

Printre dalele terasei izbucneau smocuri de iarbă, și pietrișul aleii și al drumului de la poartă pînă la scările casei era

acoperit de volbură cu corole albe, deschise ca nişte delicate abajururi în miniatură.

Cînd te plimbai pe aleile din parc, mierle negre şi maro, cu ciocul galben, sărind pe sub tufişuri, foşneau în frunzele uscate şi căzute de an, de parcă cineva nevăzut te-ar fi urmărit.

Marita tresărea totdeauna, cu mîna pe inimă, cînd auzea brusc — fiindcă mierlele se speriase — „fîş-fîş" prin tufişuri.

Alte păsări mici, unele cenuşii, altele negre, cu pieptul gălbui şi plat, băteau în trunchiuri, nevăzute. Parcă ici şi colo, cineva bătea în răstimpuri în nişte uşi care nu se mai deschideau.

Perechi de sticleţi lunecau unul după altul în zbor ondulat, cînd pe nişte nevăzute creste de valuri, cînd între ele, spre vîrfurile cele mai înalte, unde începeau chemările lor deznădăjduite, repezi, stilizate şi sonore.

Pe grămada de nuiele de lîngă bucătărie, cu crengi subţiri amestecate ca un păr încîlcit, o mulţime de vrăbii umpleau văzduhul cu ciripitul lor sfătos şi clevetitor, sărind înfoiate de pe-o crenguţă pe alta. Grămada de nuiele suna, clocotea, şi parcă o sută de clopoţei se agitau deodată.

O ploaie curată — perdea cenuşie din cer pînă-n orizont — trecu peste ogoare, peste parc, dincolo, pe cealaltă colină, peste Siret. Se vedea bine ca un sul înaintînd. Parcă dintr-o amforă imensă, cineva se distra să toarne o pulbere subţire de apă. O bucată de curcubeu, frînt, cu culori palide, ca un curcubeu colorat în pastel, stătu cîtva timp spre răsărit. Apoi se şterse, dispărînd.

După ploaia care durase poate o oră, soarele din asfinţit se uită pe subt nori, din orizontul de senin deschis. El urmărea ploaia cu o cerească bucurie, ca o mare pasăre de foc care se înveselea.

Mirosea a pămînt ud, a iarbă udă şi, bolnăvicios şi dulceag, a buruieni ude. Pămîntul respira în voie, larg, răcoros. Un abur uşor, diafan, se ridica de pe toată vegetaţia şi departe

se făcea ca un ireal sul de fum pe deasupra cursului de apă al Siretului.

În fața terasei, stejarii bătrîni stăteau neclintiți, aspri, severi, cu brațele lor noduroase și negre printre frunzele lor tari, cu marginea neregulată.

Marita și Petre se instalaseră la Dumbrava, de-o zi. În sufletul lor era încă neliniște. Locurile, lucrurile nu căpătaseră încă acel caracter de comoditate, de familiar, de potrivit, pe care-l dă numai obișnuința. Pentru Petrache mai ales, toate erau streine și păstrau cu oarecare ostilitate taina lor. Ele i se păreau încă neprimitoare și reci. Față de Marita, ele erau vorbărețe, stăteau la taifas, torceau amintiri, le-ntindeau la fiecare pas. Pe Petre nu-l cunoșteau și păstrau secrete, pe care poate că altora decît Maritei — care le ajuta în memoria lor moartă — nici nu le puteau spune.

Obiceiurile, acel culcuș al vieții de toate zilele, care dă senzație de prelungire a vieții și de deprindere fără teamă cu ea, de-abia atunci se-nfiripau, pentru ca după aceea să nu le mai poată ei înșiși schimba.

Terasa cea mare era adăpostită din două părți de peretele sufrageriei mari, care avea o ușă largă, și de peretele antreului, care avea o ușă mică de intrare. De celelalte două părți, terasa era deschisă, o parte spre parc, la miazăzi, și o parte spre ogradă, la apus. Scări lungi cît toată latura terasei scoborau într-o parte și-n cealaltă. Ele fuseseră odată majestuoase și poate teatrale, dar acum, mîncate de ploi, cu marginile zdrențuite, aveau ceva de muzeu, de vechi și neînsemnate relicve romane. Din terasa deschisă, casa da de-a dreptul în curte și în parc.

Marita și Petre erau obosiți. Toată ziua și-o petrecuseră aranjînd odăile, dîndu-le o configurație nouă, de acord, după încercări și priviri cuprinzătoare aruncate din ușă.

Sufletește, în ei încă nu se aranjase nimic. Atît doar. Au fugit din București, pentru totdeauna. Au ars punțile în urma

lor. S-au reîntors, fiecare înfrînt în felul lui, la pămînt, la natură.

După înmormîntarea Tincăi în cavoul de la Dumbrava, se înapoiaseră la București. Dar de-atunci, totul acolo li s-a părut blestemat. Nu-și găseau liniște. Locuri, colțuri unde au fost fericiți, încărcate de acele amintiri care nu se uită, se schimbaseră. Uitaseră tot. Evocau numai un presentiment de nenorocire.

Era vădit că acolo nu se mai poate sta. Toate mobilele erau dușmănoase, ostile. Îi urmăreau prin odăi cu răceală. Pendula, oglinzile se uitau la ei chiorîș, cu răutate. Casa toată deveni antipatică, de nesuferit.

Petre terminase acolo tot ce avea de făcut. Lichidase viața. Era pensionar de profesiune liberă la 31 de ani. Profesorul Simu, Baciu, infamia, mișelia, ipocrizia, minciuna trecuseră peste ei, conduși ca de-un capelmaistru nebun, cu gesturi dezordonate, de tatăl lui, de Vasile Voicu.

Carul triumfal al victoriei lui, de la prima cursă fusese răsturnat, făcut bucăți, aruncat la șanț. De-acum încolo : liniștea de la țară, întoarcerea la pămînt.

Ipsilante visa Nauplia, cu golfuri lucii și coamele Olimpului în fund, ca un portal de mitologie. Pentru Ipsilante, întoarcerea nu mai putea fi decît un vis irealizabil, o viziune de paradis pierdut.

Pentru Marita, pentru el, reîntoarcerea este cu putință. Ea este cîștigată în suflete. Sînt amintirile cele fără de moarte ale copilăriei, ecourile *Pastoralei*, cruzimea mișeliei din București, și din toate, din mirosul pădurii rămas în nările unui copil, din mirosul și udeala brazdei, de undeva, din toate, misterios și tiranic, perpetuu, chemarea surdă a pămîntului. Oamenii de lut !

Fiecare din ei avea în gînd aceeași soluție, unică pentru sufletele lor, pentru fericirea lor. N-au rătăcit mult timp fără

rost prin apartamentul Maritei din București. Pînă cînd unul din ei a spus :

— Cînd fugim ?

Celălalt a știut de ce fug și unde au de fugit.

Acum, Petre scoase din sufragerie, pe terasă, două fotolii. A fost cea dintîi dată cînd a făcut asta. După aceea, în fiecare seară la același ceas de înserare, de la începutul primăverii și pînă toamna tîrziu, Petre scotea în același loc aceleași fotolii. Cînd vremea era răcoroasă se acopereau cu pleduri pe picioare și luau un pardesiu pe umeri, ca niște călători pe puntea unui vapor care călătorea pe-o mare nordică.

În aburi ușori, ploaia căzută se întorcea și ea înapoi la cer. Ea era de loc de-acolo, din cer.

Marita și Petre se găsiră alături ; față-n față, aproape cu parcul.

Pe dedesubtul coroanelor de copaci se vedea iarba verde pînă departe, ca un covor întins. Subt corolele masive de frunze suprapuse și mișcătoare, soarele ajungea pe-alocuri, făcînd pete aurii în umbrele ude. Pe-acolo, prin funduri, pe unde copacii erau prea deși, și deasupra își amestecau cununile, dedesubt era totdeauna, și în miezul zilei, urme de noapte ascunsă.

Dar ei doi nu erau numai față-n față cu parcul. Se simțiră iarăși față-n față cu ei înșiși. Nu mai fuseseră de mult. Erau lucruri de clarificat.

Ceasul era propice pentru spovedanii calme, pentru comunicări. Era un ceas de vecernie.

*

Au rămas o bucată de timp tăcuți, să se deprindă unul cu altul în această nouă singurătate.

Marita nu îndrăznea. Se temea. Nu vroia să aducă aici, în această dintîi seară a lor, neliniștea de dincolo. Nimic aici din ce fusese acolo.

Petre o ajută.

Între ei rămăsese o nedumerire ; ceva foarte important, care trebuia lămurit — o știa bine și unul, și celălalt.

— Marita, tu trebuie să-mi spui ceva. Mari nenorociri au căzut pe noi, una după alta, și ne-a lipsit timpul și dispoziția pentru a ne ocupa de noi. Spune-mi.

— Petre, eu am să-ți spun. Ție nu trebuie să-ți vorbesc prea mult ca să înțelegi. Mi-i puțină teamă. Anormalul meu era normal. Știi foarte bine.

Știi condițiile în care am fost căsătorită cu Aristide. Aveam 16 ani, avea 40. Am fost luată de aci, de la Dumbrava, de la joc în aer liber, pe-aici, prin parcul pe care-l vezi. Și am fost închisă într-un bloc, singură. Aristide se ducea de dimineață la bancă, și de multe ori nu venea decît noaptea tîrziu. În societatea care-l interesa și pe care-o frecventa el, nu am putut să-mi fac nici o prietenă. Toate erau mult mai în vîrstă decît mine. Acelea cu care m-aș fi putut înțelege se jucau încă, umblau în grup pe biciclete...

Asta pînă cînd Aristide s-a amorezat de dactilografa lui și-a divorțat. Ți-am mai spus o dată : m-a urmărit banalul pînă și în cele mai mari nenorociri.

Pe Radu l-a luat el. A fost la dînsul pînă ce Aristide a murit.

Am rămas singură. Am căutat să uit tot și să-mi fac o viață a mea. Am plecat la Paris. Acolo, Petre, am cunoscut o rusoaică, o refugiată. Era o ființă șubredă, eterică, parcă ar fi fost o șuviță de fum. Avea ochii mari, albaștri și părul negru. Era înaltă și era foarte frumoasă. Am făcut cunoștință cu ea la hotel. Era amanta unui olandez bogat cu uzine de oțel. O chema Tamara.

Petre, ea m-a învăţat să prizez cocaină. Uite, de aici din adîncitura asta, de la încheietura degetului mare. Tamara era stranie. Era o femeie extraordinară.

Aveam „cafard", Petre. Trebuie să fie o boală a oraşelor foarte populate. Ah, singurătatea, urîtul, senzaţia de a nu-ţi găsi loc şi rost într-un oraş mare, într-o mulţime imensă, prin care te pierzi !

Ai simţit vreodată sentimentul acesta ?

— Poate... Spune.

— Am stat un an la Paris. Dacă n-ar fi murit Aristide, poate aş fi rămas acolo. Nu mai aveam în mine voinţă ca să pot pleca. Dar rămăsese Radu singur.

Aş fi putut să cunosc Parisul, să-i vizitez muzeele, să merg în împrejurimi. N-am văzut nimic. Tamara m-a atras şi m-a vîrît într-o lume artificială, rece, cu depravări subtile, cu cinism, cu halucinaţie.

Nu ştiu cum am scăpat. Dar de-atunci, port în mine, plutind, nostalgia unui vis bolnăvicios, ca reminiscenţa unei lumi ireale pe care am întrevăzut-o.

Întoarsă la Bucureşti, am avut greutăţi materiale de trecut. Ele m-au scos din acest climat de vis. Şi n-am mai prizat. N-am mai prizat pînă ce te-am iubit. Dragostea mea mi s-a părut aşa de irealizabilă, că te evitam. Şi-n singurătatea mea, în acest refugiu, îmi cream o lume de extaz, în care toate par realizabile. Căpătam energie, curaj. Dar rămînea în mine atîta simţ al realităţii ca să te evit atunci cînd eram aşa.

N-ai ştiut. Nu ţi-am spus nimic. Îmi păreai aşa de departe de mine ! Erai rezervat şi sever. Mă intimidai.

Marita îl privi surîzînd. Ea istorisea cu vorbirea ei leneşă, lascivă, care-i plăcea atît de mult lui Petre. Aceasta era Marita cea adevărată.

— După sara aceea n-am mai luat. Am fost speriată că m-ai prins. Mă temeam că n-ai să mă mai iubeşti. Dar ai fost

așa de bun ! Nu mi-ai spus nimic, dar ai înțeles și tu, și eu că n-am să mai fac.

Straniu ! Am început să prizez din dragoste pentru tine. Și-am renunțat tot din dragoste pentru tine. Asta e, Petre, pe scurt.

Altădată, aici, într-o seară și într-o noapte, am să-ți istorisesc tot, tot. Acum nu vreau să am nici o amintire urîtă. E prima noastră seară aici, în doi.

Fără să vrea, dar în urma unei înlănțuiri logice de deducții de medic, Petre îi luă brațul și-i cercetă pulsul. Capul lui rămase gînditor și atent. Poate că o umbră ușoară căzu peste fruntea și peste ochii lui, poate că era numai înserarea care se schimbase într-un tainic început de noapte.

În parc, sub cununile stejarilor, era întuneric.

Petre rămase îngîndurat.

— Te-am supărat, Petre ?

— Tu să mă superi, Marita ?!

Și Petre, cu un efort, își reluă chipul lui luminos de copil care se distrează. Mîna Maritei rămase într-a lui. Petre i-o dezmierda.

Noaptea potolise viața satului. Nu se mai auzea nimic. Era așa de liniște, că parcă nimeni, nicăieri nu se mai mișca pe pămînt.

Marita și Petre ascultau tăcerea. O destindere odihnitoare se lăsase în amîndoi, și fericirea li se păru atunci eternă.

În noapte, de nu se știe unde, se auzi ca un lătrat stîngaci, ca o chemare ciudată, care rupse precis tăcerea. Apoi încetă. Să fie un țipăt de sălbăticiune ? Nu semăna cu nimic din ce mai auziseră.

— Ce-a fost asta ? întrebă înfiorată Marita.

— Țîncul pămîtului... Asta trebuie să fie chemarea lui.

Trebuie să fi fost tîrziu cînd Pachița năvăli plîngînd pe terasă. Vă aduceți aminte, era femeia bătrînă care păzise curtea veche și relicvele trecutului de-acolo.

— Duduie, duduie, ajută-mă, ce să fac? Îmi moarte fata. Îmi moarte cu zile. De azi-dimineață se căznește să nască și nu poate. A fost moașa și nu știe nici ea ce să mai facă. Moare, duduie.

Marita se uită lung la Petre.

A fost, scurt, repede, o înțelegere mută.

— Dă-mi trusa. Am pus-o în sertarul biroului, jos, în stînga.

Și Petre se ridică drept. Era alt om. Părea mai înalt și mai puternic.

Luă trusa din mîna Maritei și plecă grăbit.

— Hai, mătușă. Fugi înainte la spital și spune doctoriței să deschidă.

Spitalul rural era dincolo de școală.

Și ochii lui Petre sclipiră din nou, vii.

Patima meseriei lui și darul geniului îi ardeau trupul și se simți vibrînd de emoție ca-n preajma unei întîlniri de dragoste.

Petre se regăsise întreg, în simplitate, pe pămîntul reîntoarcerii.

Și cel strivit de viață, dădu viață.

CUPRINS